

INFORMACJA

O ISTOTNYCH PROBLEMACH
WYNIKAJĄCYCH Z DZIAŁALNOŚCI
I ORZECZNICTWA
TRYBUNAŁU KONSTYTUCYJNEGO
W 2012 ROKU

WYDAWNICTWA

Warszawa 2013

Spis treści

Rozdział I. Trybunał Konstytucyjny: skład oraz kompetencje	7
1. Skład Trybunału Konstytucyjnego	7
2. Kompetencje dotyczące kontroli hierarchicznej zgodności norm	8
3. Kryteria kontroli oraz granice kognicji	12
4. Skutki wyroków	13
5. Typologia wyroków	14
6. Pozostałe kompetencje	16
Rozdział II. Wybrane problemy w orzecznictwie z 2012 r.	19
1. Standardy państwa demokratycznego, prawnego i sprawiedliwego	19
1.1. Lojalność państwa względem jednostki oraz pewność prawa	19
1.2. Zasady rzetelnej legislacji	20
1.3. Proporcjonalność reakcji państwa	23
1.4. Sprawiedliwość społeczna i równość	23
1.5. Sprawiedliwość proceduralna	23
2. Konstytucyjne prawa i wolności jednostki	25
2.1. Zasada równości a dopuszczalność zróżnicowania sytuacji prawnej niektórych grup podmiotów	25
2.2. Wolność zrzeszania się	27
2.3. Kwestie konstytucyjne prawa mieszkaniowego	28
2.4. Własność i inne prawa majątkowe	28
2.5. Odpowiedzialność odszkodowawcza państwa	30
2.6. Wolność pracy oraz uprawnienia pracownicze	31
2.7. Prawa socjalne	31
2.8. Ochrona rodziny i małżeństwa	32
2.9. Prawo do sprawiedliwego rozpatrzenia sprawy przez sąd	33
3. Zasady funkcjonowania władz publicznych	36
3.1. Zadania i kompetencje Prezydenta RP	36
3.2. Funkcjonowanie sądownictwa	37
3.2.1. Wynagrodzenie sędziego	37
3.2.2. Kompetencje referendarzy sądowych	38
3.3. Funkcjonowanie samorządów zawodowych	38
3.3.1. Piecza samorządów nad wykonywaniem zawodów zaufania publicznego	38
3.3.2. Ustawowe dopuszczenie do zawodu zaufania publicznego	39
3.3.3. Nadzór nad działalnością samorządu zawodowego	39
4. Standardy stanowienia prawa	40
4.1. Konstytucyjnie dopuszczalny zakres poprawek senackich do ustawy	40
4.2. Standardy konstruowania upoważnień oraz wydawania aktów podustawowych	40
4.3. Wymaganie zachowania ustawowej formy regulowania praw i obowiązków jednostek	41

Rozdział III. Skutki orzeczeń dla działalności prawodawczej	43
1. Wykonywanie orzeczeń Trybunału Konstytucyjnego w państwie prawnym	43
2. Oczekiwane nowelizacje wynikające z orzeczeń Trybunału	45
2.1. Zmiany konieczne	45
2.1.1. Wyroki z odroczeniem terminu utraty mocy	45
2.1.2. Wyroki rozstrzygające o niezgodności z Konstytucją regulacji niepełnej	47
2.1.3. Konieczność zmian podyktowana niemożnością orzekania przez Trybunał	48
2.1.4. Inne wyroki wymagające zmian w prawie	49
2.2. Zmiany zalecane	49
2.3. Zmiany wskazane	50
2.4. Postanowienie sygnalizacyjne	51
3. Analiza działań prawodawczych prowadzonych w 2012 r.	51
3.1. Wznowienie prac nad wykonywaniem orzeczeń	51
3.2. Działalność Senatu RP	52
3.3. Działalność Rady Ministrów	55
3.4. Działalność innych organów	56
4. Wybrane problemy związane z wykonywaniem orzeczeń przez prawodawcę .	56
4.1. Nieterminowa reakcja na wyroki z klauzulą odraczającą	56
4.2. Rozwiązania o charakterze tymczasowym	57
4.3. Wątpliwości dotyczące sposobu wykonania wyroków wydanych w trybie kontroli prewencyjnej	58
4.4. Kontrola konstytucyjności w następstwie niewykonania orzeczenia	59
4.5. Brak właściwej reakcji na postanowienia sygnalizacyjne	60
4.6. Zaległości w wykonywaniu orzeczeń	60
 Rozdział IV. Dorobek Trybunału w orzecznictwie sądów polskich, obcych oraz międzynarodowych	 63
1. Wzajemne uwzględnianie dorobku orzeczniczego	63
1.1. Uwzględnianie dorobku orzeczniczego sądów polskich oraz zagranicznych i międzynarodowych instytucji sądowych	63
1.2. Dorobek Trybunału w orzecznictwie sądów polskich, obcych oraz międzynarodowych	65
2. Konsekwencje konstytucyjnej powszechnej mocy wiążącej orzeczeń Trybunału dla sądów	66
3. Obowiązek stosowania wykładni w zgodzie z Konstytucją	67
4. Praktyczne problemy związane ze skutkami wyroków Trybunału	68
5. Wypowiedzi Trybunału na temat wpływu orzeczeń na stosowanie prawa	69
 Rozdział V. Działalność pozaorzecznicza	 71
1. Misja publiczna Trybunału Konstytucyjnego	71
2. Konferencje naukowe i inne wydarzenia w siedzibie Trybunału	71
3. Współpraca międzynarodowa	72
4. Działalność na rzecz popularyzacji orzecznictwa konstytucyjnego	74

Załączniki	77
Załącznik nr 1. Analiza danych statystycznych dotyczących wpływu spraw	79
Załącznik nr 2. Analiza danych statystycznych dotyczących spraw zakończonych	82
Załącznik nr 3. Rodzaje rozstrzygnięć zawartych w wyrokach	90
Załącznik nr 4. Wzorce kontroli w sprawach zakończonych wyrokiem	91
Załącznik nr 5. Przedmiot kontroli w sprawach zakończonych wyrokiem	94
Załącznik nr 6. Przegląd treści sentencji wyroków zapadłych w 2012 r.	101
Załącznik nr 7. Charakterystyka postanowień o umorzeniu postępowania	128
Załącznik nr 8. Przegląd zdań odrębnych zgłoszonych do wyroków i postanowień Trybunału wydanych w 2012 r.	136
Załącznik nr 9. Zestawienie wyroków z 2012 r. odraczających termin utraty mocy niekonstytucyjnych przepisów	143
Załącznik nr 10. Zestawienie wyroków i postanowień sygnalizacyjnych wydanych w 2012 r. oczekujących na reakcję prawodawcy	146
Załącznik nr 11. Zestawienie zaległych orzeczeń pozostawionych bez odpowiedniej reakcji prawodawcy	148
Załącznik nr 12. Zestawienie orzeczeń uznanych przez Senat, RCL lub właściwego ministra za niemożliwe do zrealizowania lub niewymagające podjęcia działań prawodawczych	151

Rozdział I

Trybunał Konstytucyjny: skład oraz kompetencje

1. Skład Trybunału Konstytucyjnego

Trybunał Konstytucyjny jest organem władzy sądowniczej składającym się z piętnastu sędziów, wybieranych indywidualnie przez Sejm na dziewięcioletnią kadencję spośród osób wyróżniających się wiedzą prawniczą.

Sędziami Trybunału są: Andrzej Rzepliński (Prezes TK), Stanisław Biernat (Wiceprezes TK), Zbigniew Cieślak, Maria Gintowt-Jankowicz, Mirosław Granat, Wojciech Hermeliński, Leon Kieres, Marek Kotlinowski, Teresa Liszcz, Małgorzata Pyziak-Szafnicka, Stanisław Rymar, Piotr Tuleja, Sławomira Wronkowska-Jaśkiewicz, Andrzej Wróbel, Marek Zubik.

Fot. Jan Bogacz

W związku z upływem kadencji sędziego Adama Jamroza, Sejm 13 lipca 2012 r. dokonał wyboru na stanowisko sędziego Trybunału Konstytucyjnego prof. Leona Kieresa. Sędzia złożył ślubowanie przed Prezydentem RP 30 lipca 2012 r.

Fot. Wojciech Grzędziński/KPRP

2. Kompetencje dotyczące kontroli hierarchicznej zgodności norm

Zasadnicza rola ustrojowa Trybunału Konstytucyjnego polega na rozstrzygnięciu wątpliwości dotyczących **hierarchicznej zgodności norm**, w tym przede wszystkim na zapewnieniu poszanowania zawartych w Konstytucji norm o najwyższej mocy, dotyczących m.in. standardów funkcjonowania demokratycznego państwa prawnego oraz statusu jednostki. Poza zakresem kompetencji Trybunału pozostaje rozstrzygnięcie kwestii spójności norm o tej samej mocy prawnej, jak również dokonywanie abstrakcyjnej wykładni przepisów albo oceny praktyki ich stosowania (zob. m.in. *postanowienie z 19 czerwca 2012 r., SK 37/08*).

Kontrola hierarchicznej zgodności norm przeprowadzana jest zawsze z inicjatywy upoważnionych podmiotów i w granicach zaskarżenia. Może przybierać formę kontroli prewencyjnej lub następczej.

Kontrola prewencyjna ma charakter szczególny. Jest dokonywana wyłącznie z inicjatywy Prezydenta RP, który może skierować do Trybunału Konstytucyjnego ustawę przed jej podpisaniem lub umowę międzynarodową przed ratyfikacją. Jedyne dopuszczalne wzorce kontroli stanowią Konstytucja (*wyrok z 12 stycznia 2012 r., Kp 10/09*). Badaniu podlega w tym wypadku akt, który nie wszedł jeszcze w życie. W związku z tym przy jego ocenie Trybunał zachowuje daleko idącą powściągliwość

ze względu na to, że nie dysponuje wiedzą, w jaki sposób nieobowiązujące jeszcze przepisy będą interpretowane oraz stosowane. Wspomniana powściągliwość nie wynika natomiast z „silniejszego” domniemania konstytucyjności tego aktu, ponieważ domniemanie to ma jednakową siłę dla każdego aktu, niezależnie od trybu kontroli (*wyrok z 18 stycznia 2012 r., Kp 5/09*).

W procesie legislacyjnym należy uwzględnić ewentualność zainicjowania kontroli prewencyjnej. Planując tok prac prawodawczych oraz ustalając termin wejścia w życie ustawy, należy się liczyć z ryzykiem, że termin ten może być późniejszy w związku z czasem, jaki jest konieczny do rozpoznania sprawy przez Trybunał. W szczególności, ewentualność wszczęcia kontroli prewencyjnej należy uwzględnić wówczas, gdy ustawodawca zamierza ustalić „sztywny” termin wejścia w życie regulacji (przede wszystkim, wskazując datę) albo przewiduje, że będzie ona obowiązywać w określonym czasie. Niewzięcie pod uwagę czasu koniecznego na rozpoznanie sprawy przez Trybunał może prowadzić do sytuacji, w której wyrok zapadnie już po przewidywanym terminie wejścia regulacji w życie, czyniąc ją pustą (niepodlegającą stosowaniu) lub nieprzydatną do realizacji zakładanych celów (*wyrok z 12 stycznia 2012 r., Kp 10/09*).

Znacznie częściej stosowana jest **kontrola następcza**. Dotyczy ona aktów normatywnych, które weszły w życie lub oczekują na wejście w życie po zakończeniu procedury prawodawczej. **Trybunał Konstytucyjny nie ma kompetencji do oceny sposobu, w jaki akty normatywne poddane kontroli są interpretowane oraz stosowane**. W sytuacji, gdy stała, jednolita praktyka organów stosujących prawo, poparta orzecznictwem najwyższych instancji sądowych, nadała badanemu przepisowi określoną treść normatywną, Trybunał przyjmuje, że taka właśnie jest rzeczywista treść przepisu. Jeśli nie ma jednolitej praktyki, Trybunał odwołuje się do dosłownego brzmienia regulacji (zob. *wyrok z 28 lutego 2012 r., K 5/11*).

Kontroli następczej poddawane są zasadniczo **obowiązujące akty normatywne**. Trybunał przyjmuje, że niezależnie od formalnego uchylecia przez ustawodawcę aktu normatywny „obowiązuje” w rozumieniu art. 39 ust. 1 pkt 3 ustawy o TK¹ tak długo, jak długo na jego podstawie mogą zapadać indywidualne rozstrzygnięcia administracyjne lub sądowe (zob. m.in. *wyrok z 19 kwietnia 2012 r., P 41/11*; *wyrok z 16 października 2012 r., K 4/10*). Co więcej, zgodnie z art. 39 ust. 3 ustawy o TK, stwierdzenie, że akt normatywny przestał obowiązywać, nie powoduje, że kontrola staje się niedopuszczalna, o ile zachodzi konieczność ochrony konstytucyjnych praw i wolności (*wyrok z 12 kwietnia 2012 r., SK 30/10*). Konieczność taka nie zachodzi w sytuacji, w której istnieją inne mechanizmy dochodzenia ochrony praw i wolności (*postanowienie z 17 września 2012 r., SK 12/10*). Kontrola nieobowiązującego aktu normatywnego na podstawie art. 39 ust. 3 ustawy o TK jest niedopuszczalna, jeżeli wzorcem kontroli miałyby być przepis konstytucyjny dotyczący praw lub wolności jednostki nieprzysługujących podmiotowi, którego interesy miałyby być chronione. Argumentu za dopuszczalnością kontroli formalnie uchylonych przepisów nie stanowi okoliczność, że normy w nich wyrażone zostały powtórzone w nowym, obowiązującym akcie prawnym (*wyrok z 18 lipca 2012 r., K 14/12*).

¹ Ustawa z dnia 1 sierpnia 1997 r. o Trybunale Konstytucyjnym (Dz. U. z 1997 r. Nr 102, poz. 643, ze zm.).

Kontrola następcza ma jedną z dwóch form: **kontroli abstrakcyjnej**, dokonywanej bez związku z istnieniem indywidualnej sprawy administracyjnej albo sądowej, bądź **kontroli konkretnej**, która jest dokonywana z inicjatywy sądu kierującego do Trybunału pytanie prawne przy okazji rozpoznawania określonej sprawy (art. 193 Konstytucji) lub z inicjatywy podmiotu wnoszącego skargę konstytucyjną w celu uzyskania ochrony jego konstytucyjnych praw i wolności naruszonych wcześniej w toku rozpoznawania jego sprawy w postępowaniu administracyjnym lub sądowym (art. 79 ust. 1 Konstytucji).

Z wnioskiem w trybie **kontroli abstrakcyjnej** wystąpić mogą tylko podmioty wskazane w art. 191 ust. 1 pkt 1 Konstytucji (Prezydent RP, Marszałek Sejmu, Marszałek Senatu, Prezes RM, Pierwszy Prezes SN, Prezes NSA, Prokurator Generalny, Prezes NIK oraz RPO), niezależnie od zakresu powierzonych tym organom zadań czy kompetencji, oraz grupa 50 posłów lub 30 senatorów. Zgodnie z art. 188 pkt 1-3 Konstytucji, kontrola ta polega na możliwości zakwestionowania zgodności ustaw i umów międzynarodowych z Konstytucją, a także ustaw z umowami międzynarodowymi ratyfikowanymi po uzyskaniu uprzedniej zgody w ustawie oraz zgodności przepisów prawa wydawanych przez centralne organy państwa z Konstytucją, ratyfikowanymi umowami międzynarodowymi i ustawami. Kryteria „przepisów prawa wydawanych przez centralne organy państwowe” spełnia przykładowo Regulamin Sądu Najwyższego, uchwalony przez Zgromadzenie Ogólne Sędziów SN (*wyrok z 4 grudnia 2012 r., U 3/11*).

Z wnioskiem w trybie kontroli abstrakcyjnej i w zakresie wskazanym w art. 188 pkt 1-3 Konstytucji mogą wystąpić również: Krajowa Rada Sądownictwa, organy stanowiące jednostek samorządu terytorialnego, ogólnokrajowe organy związków zawodowych, ogólnokrajowe władze organizacji pracodawców i organizacji zawodowych oraz kościoły i inne związki wyznaniowe. Legitymacja tych podmiotów ograniczona jest jednak do spraw objętych zakresem ich działania. Przykładowo, reguły dopuszczenia do wykonywania zawodu zaufania publicznego osób, które nie odbyły uprzednio aplikacji, mieszczą się pod pojęciem „spraw objętych zakresem działania” Krajowej Rady Radców Prawnych (*wyrok z 7 marca 2012 r., K 3/10*) oraz Krajowej Rady Komorniczej (*wyrok z 25 lipca 2012 r., K 14/10*). Z zakresem działalności Zarządu Głównego NSSZ Policjantów wiążą się zasady kształtowania postępowania w przedmiocie ponownego ustalenia z urzędu prawa do świadczeń pieniężnych z zaopatrzenia emerytalnego, przysługujących funkcjonariuszom Policji (*wyrok z 11 stycznia 2012 r., K 36/09*), w wypadku zaś Krajowej Komisji NSSZ „Solidarność” – sprawy dotyczące sposobu ustalania wymiaru pracy pracownika w okresie rozliczeniowym, w którym święto przypada na dzień wolny od pracy (*wyrok z 2 października 2012 r., K 27/11*). Krajowy Związek Pracodawców Rolnych nie jest z kolei uprawniony do występowania w charakterze uczestnika postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym w sprawach dotyczących stosunków prawnych między dzierżawcami nieruchomości wchodzących w skład Zasobu Własności Rolnej Skarbu Państwa a Agencją Nieruchomości Rolnych (*postanowienie z 13 września 2012 r., Tw 26/12*).

Z **pytaniem prawnym** może zwrócić się do Trybunału sąd, który rozpoznaje konkretną, indywidualną sprawę – o ile wykaże, że rozstrzygnięcie tej sprawy zależy od wyroku Trybunału (tzw. przesłanka funkcjonalna). W ramach pytania prawnego sąd może podnieść kwestię zgodności z Konstytucją każdego przepisu, którego wykorzystanie rozważa lub zamierza rozważyć w procesie wykładni i stosowania

prawa, niezależnie od tego, czy przepis ten ma charakter materialny, proceduralny czy ustrojowy (*wyrok z 13 marca 2012 r., P 39/10*). Jeśli zakwestionowany przepis dotyczy kwestii niemających zasadniczego znaczenia dla przedmiotu postępowania sądowego (wpadkowych), dopuszczalność kontroli zależy od wykazania przez sąd, że ewentualna utrata mocy obowiązującej przepisu na skutek stwierdzenia jego niezgodności z Konstytucją przez Trybunał będzie miała istotne znaczenie dla przebiegu postępowania sądowego, a w szczególności dla realizacji praw podstawowych stron tego postępowania (*postanowienie z 16 października 2012 r., P 29/12*). Z uwagi na przysługujące każdemu konstytucyjne prawo do uzyskania orzeczenia sądowego bez nieuzasadnionej zwłoki (art. 45 ust. 1 Konstytucji), przed wystąpieniem z pytaniem prawnym sąd musi ocenić, czy jego wątpliwości co do zgodności przepisów z Konstytucją są obiektywnie uzasadnione i czy mają charakter na tyle istotny, że nie istnieje możliwość samodzielnego ich rozstrzygnięcia bez konieczności inicjowania postępowania przed Trybunałem. Pytanie prawne jest niedopuszczalne, jeśli sąd jest w stanie usunąć wątpliwości przez zastosowanie odpowiednich reguł wykładni (w tym wykładni w zgodzie z Konstytucją) albo przez zastosowanie innego, niebudzącego zastrzeżeń, aktu normatywnego (*postanowienie z 17 grudnia 2012 r., P 16/12*).

Skarga konstytucyjna stanowi instrument szczególny, który pozwala dochodzić ochrony konstytucyjnych praw i wolności każdemu, jeżeli zostały one naruszone przez zastosowanie w jego indywidualnej sprawie niezgodnego z Konstytucją aktu normatywnego. Z istoty tego instrumentu wynika zatem, że podmiotem uprawnionym do inicjowania kontroli przed Trybunałem w tym trybie jest wyłącznie adresat konstytucyjnych praw lub wolności (co do legitymacji skargowej komornika w zakresie ochrony praw majątkowych, zob. *wyrok z 30 kwietnia 2012 r., SK 4/10*). Skarga może być wniesiona dopiero po wydaniu ostatecznego rozstrzygnięcia w sprawie indywidualnej. Jest ona przedwczesna, a przez to niedopuszczalna, jeśli skarżący nie wykorzystał uprzednio wszystkich środków prawnych w celu uzyskania prawomocnego orzeczenia sądowego lub innego ostatecznego rozstrzygnięcia w jego sprawie (*postanowienie z 19 czerwca 2012 r., SK 37/08*). Aby dopuszczalne było rozpoznanie sprawy przez Trybunał, wcześniej wydane orzeczenie musi ingerować bezpośrednio w prawa lub wolności przysługujące skarżącemu w konkretnych okolicznościach danej sprawy. Nie jest wykluczone, co do zasady, uczynienie przedmiotem skargi konstytucyjnej przepisu ustawy nowelizującej, co wynika z ogólnego domniemania właściwości Trybunału Konstytucyjnego do rozpoznawania skarg konstytucyjnych, w których zakwestionowane zostały przepisy zawarte w ustawie (*postanowienie z 24 października 2012 r., Ts 127/11*). Skarga jest w szczególności niedopuszczalna, jeśli zarzut dotyczy w rzeczywistości ingerencji w prawa innego podmiotu niż skarżący (*postanowienie z 26 listopada 2012 r., SK 33/10*). Ponadto, naruszenie konstytucyjnych praw i wolności musi mieć charakter aktualny. Jeśli późniejsza zmiana stanu normatywnego otworzyłaby możliwość dochodzenia ochrony bez konieczności uzyskania orzeczenia Trybunału, zarzuty mogą stać się nieaktualne, a samo postępowanie przed Trybunałem – zbędne (*postanowienie z 7 marca 2012 r., SK 23/11*).

W drodze skargi konstytucyjnej skarżący nie ma możliwości kwestionowania bezpośrednio aktów stosowania prawa – samego wydanego w jego sprawie orzeczenia sądowego lub innego ostatecznego rozstrzygnięcia. Przedmiotem kontroli może być jedynie treść aktu normatywnego w zakresie, w jakim stanowiła źródło niedopuszczal-

nej ingerencji w przysługujące mu konstytucyjne prawa lub wolności. Użyte w art. 79 ust. 1 Konstytucji pojęcie „akt normatywny” obejmuje każdy akt zawierający normy o charakterze generalnym i abstrakcyjnym, o ile stanowił on podstawę rozstrzygnięcia w indywidualnej sprawie skarżącego. Mieszczą się w ramach tego pojęcia również akty prawa wewnętrznego, jak np. Statut Centralnej Komisji do Spraw Tytułu Naukowego i Stopni Naukowych (*wyrok z 12 kwietnia 2012 r., SK 30/10*). Skarżący może sformułować zarzuty, wyłącznie odwołując się do argumentu niezgodności kwestionowanych przepisów z tymi przepisami Konstytucji, które stanowią podstawę odczytywania treści konstytucyjnych praw lub wolności. Wyjątkowo skarżący może powołać się również na inne wzorce konstytucyjne, o ile odpowiednio powiąże je z przysługującym mu prawem lub wolnością. Przykładowo, zarzut naruszenia zasady określoności prawa może stanowić samodzielną podstawę do wystąpienia ze skargą tylko wówczas, gdy skarżący wskazał prawa podmiotowe, w kontekście których wymaganie dostatecznej określoności danego przepisu nie zostało spełnione (*postanowienie z 9 lipca 2012 r., SK 19/10*).

3. Kryteria kontroli oraz granice kognicji

Zakres kontroli sprawowanej przez Trybunał w konkretnej sprawie, niezależnie od trybu wszczęcia postępowania, wyznaczony jest przez **granice zaskarżenia**, wskazane w piśmie procesowym przez podmiot inicjujący postępowanie. Podmiot ten jest zobowiązany precyzyjnie określić jednostki redakcyjne aktu normatywnego, stanowiące podstawę odczytywania treści kwestionowanej normy. Zaskarżeniu podlegać może fragment przepisu, jego całość, kilka przepisów, jak również cały akt. Zakwestionowanie całej ustawy jest dopuszczalne nie tylko wtedy, gdy podnoszone są formalnoprawne zarzuty dotyczące procedury jej uchwalenia, lecz także gdy zarzuty dotyczą treści ustawy (*wyrok z 11 lipca 2012 r., K 8/10*).

Trybunał dopuszcza merytoryczną kontrolę konstytucyjności **całej ustawy**. Rezultat oceny konstytucyjnej w takim wypadku zależy od treści zarzutów podmiotu inicjującego postępowanie, który nie zawsze będzie w stanie obalić domniemanie konstytucyjności wszystkich jej przepisów. Przykładowo, rezultatem kontroli całej ustawy może być rozstrzygnięcie Trybunału o niekonstytucyjności jej podstawowych przepisów, natomiast domniemanie konstytucyjności pozostałych może pozostać niewzruszone. W takim wypadku wprawdzie cała ustawa nie utraci mocy obowiązującej, jednak nie można wykluczyć, że taki akt normatywny – praktycznie pozbawiony treści – po wyroku Trybunału nie będzie nadawał się do stosowania (*wyrok z 11 lipca 2012 r., K 8/10*).

Konkretyzując postanowienia Konstytucji, ustawa o TK daje Trybunałowi podstawę do dokonywania kontroli na podstawie trzech kryteriów:

- 1) treściowego – Trybunał dokonuje oceny zgodności z Konstytucją wskazanych przez wnioskodawcę treści norm zawartych w zakwestionowanym akcie,
- 2) proceduralnego – Trybunał ocenia, czy akt normatywny został wydany w trybie wymaganym przepisami prawa,
- 3) kompetencyjnego – Trybunał ocenia, czy organ wydający akt normatywny miał do tego kompetencję.

W razie jednoczesnego podniesienia przez wnioskodawcę zarzutów materialnych (pkt 1) i formalnych (pkt 2 i 3), Trybunał w pierwszej kolejności dokonuje oceny tych ostatnich. Ewentualne rozstrzygnięcie o niezgodności z Konstytucją zakwestionowanych przepisów z powodów proceduralnych sprawiłoby, że badanie zarzutów treściowych stałoby się zbędne. Uznanie, że nie doszło do naruszenia przepisów proceduralnych oznacza natomiast, iż Trybunał obowiązany jest rozpoznać zarzuty odnoszące się do treści kwestionowanych przepisów (*wyrok z 12 grudnia 2012 r., K 1/12*).

Przepisy regulujące postępowanie przed Trybunałem nie dają jednoznacznej odpowiedzi na pytanie, czy Trybunał powinien badać zakwestionowany akt normatywny pod względem proceduralnym w sytuacji, w której wnioskodawca podniósł jedynie zarzuty materialne. Nie można w szczególności wykluczyć, że zarzuty formalne będą wprawdzie podniesione lecz nie przez wnioskodawcę a przez innego uczestnika postępowania (np. w piśmie procesowym lub na rozprawie). Uznać należy, że podmiotem właściwym do podnoszenia zarzutów formalnych jest jedynie inicjator postępowania, a w konsekwencji zarzut formalny wskazany przez innego uczestnika nie podlega rozpoznaniu. Z tego względu Trybunał nie rozpoznał zarzutu braku właściwej konsultacji z KRS projektu kwestionowanych przepisów tzw. ustawy o budżecie. Przywołany zarzut postawił Prokurator Generalny, który nie był wnioskodawcą w sprawie dotyczącej czasowego wstrzymania wzrostu wynagrodzeń sędziów (*wyrok z 12 grudnia 2012 r., K 1/12*).

Z punktu widzenia kryteriów kontroli pewną specyfikę wykazuje kontrola ustaw epizodycznych (incydentalnych), wprowadzających na ściśle określony okres odstępstwo od obowiązujących dotychczas ogólnych regulacji prawnych. Badając taką ustawę, Trybunał weryfikuje, czy czasowe odstępstwo od obowiązujących zasad ogólnych było usprawiedliwione szczególnymi okolicznościami związanymi ze zmieniającymi się uwarunkowaniami społecznymi, gospodarczymi lub politycznymi, czy stanowiło najmniej uciążliwy środek do osiągnięcia zamierzonego przez ustawodawcę celu oraz czy znajdowało uzasadnienie ze względu na zasady, normy i wartości konstytucyjne (*wyrok z 19 grudnia 2012 r., K 9/12*).

4. Skutki wyroków

Zasadniczym skutkiem wyroku orzekającego o niezgodności z Konstytucją określonej regulacji jest jej usunięcie z porządku prawnego (utrata mocy obowiązującej). Nie zawsze jednak wyrok Trybunału powoduje automatyczne przywrócenie stanu zgodności z Konstytucją. Niekiedy konieczne jest podjęcie działań ze strony prawodawcy lub organów stosowania prawa (w szczególności sądów). W takim wypadku po stronie tych podmiotów powstaje obowiązek jak najsprawniejszego przywrócenia stanu zgodności z Konstytucją. Obowiązek ten wynika z art. 190 ust. 1 w związku z art. 2 (zasada demokratycznego państwa prawnego), art. 7 (zasada legalizmu) oraz art. 8 Konstytucji (nadrzędność Konstytucji w systemie prawnym).

Z punktu widzenia organów mających kompetencję prawodawczą konieczne jest rozważenie, czy wyrok Trybunału nie wymaga wprowadzenia odpowiednich zmian w systemie prawa, a w wypadku odpowiedzi pozytywnej – podjęcia stosownej inicjatywy prawodawczej. Pomocne w tym zakresie mogą być uwagi formułowane w uzasad-

nieniach wyroków oraz postanowieniach sygnalizacyjnych (zob. np. wyrok z 14 lutego 2012 r., P 17/10 oraz postanowienie sygnalizacyjne z 14 lutego 2012 r., S 1/12).

Z punktu widzenia organów stosujących prawo wyrok Trybunału może mieć znaczenie zarówno dla spraw aktualnie przez nie rozpoznawanych, jak również już zakończonych. W pierwszym wypadku obowiązkiem organów stosowania prawa jest odpowiednie uwzględnienie wyroku Trybunału przy orzekaniu, w drugim zaś – wraz z wydaniem orzeczenia – otwiera się dla stron możliwość wznowienia postępowania, którego ostateczne rozstrzygnięcie zostało oparte na niezgodnym z Konstytucją przepisie, o ile takie środki zostały wniesione (art. 190 ust. 4 Konstytucji).

Obowiązujące przepisy nie regulują szczegółowo skutków orzeczeń Trybunału. Istniejące regulacje ustawowe w tym zakresie dotyczą co do zasady jedynie kwestii związanych ze wspomnianą możliwością wznowienia postępowania. Ustawa nie reguluje natomiast m.in. problemów dotyczących skutków odroczenia utraty mocy obowiązującej dla sądów czy też następstw rozstrzygnięć o pominięciu prawodawczym.

5. Typologia wyroków

Konstytucja przyznaje każdemu orzeczeniu Trybunału Konstytucyjnego moc powszechnie obowiązującą i walor ostateczności. Wyroki Trybunału, bez względu na językowe sposoby ujęcia ich sentencji czy też przyjęte w orzecznictwie i doktrynie sposoby ich klasyfikacji, są wiążące dla wszystkich.

W orzecznictwie konstytucyjnym klasycznymi postaciami wyroków są tzw. wyroki o **prostej zgodności albo niezgodności** z wzorcem wyższego rzędu. Zgodnie z takim orzeczeniem, wskazany w sentencji przepis (jednostka redakcyjna) jest w całości zgodny lub niezgodny z określonymi wzorcami kontroli („*jest zgodny/niezgodny*” – zob. np. wyrok z 6 listopada 2012 r., SK 29/11). Trybunał rozstrzyga tak wówczas, jeżeli istnieje merytoryczny związek pomiędzy przepisem poddanym kontroli a wskazanym przez inicjatora postępowania wzorcem (najczęściej przepisem konstytucyjnym). Jeżeli taki związek nie istnieje (a tym samym nie ma możliwości dokonania oceny zgodności zaskarżonego przepisu ze wskazanym wzorcem), Trybunał w sentencji wyroku posługuje się formułą **braku adekwatności wzorca** („*nie jest niezgodny*” – zob. np. pkt 2 oraz 3 sentencji wyroku z 3 lipca 2012 r., K 22/09).

Oprócz wyżej wskazanych wyroków o tzw. **prostej zgodności albo niezgodności** z wzorcem kontroli wyższego rzędu wykształciła się, jeszcze w okresie przed Konstytucją z 1997 r., praktyka formułowania sentencji **wyroków o złożonej strukturze**. W doktrynie prawniczej oraz w praktyce orzeczniczej wyodrębnia się wśród takich orzeczeń Trybunału:

- 1) wyroki zakresowe,
- 2) wyroki o określonym rozumieniu aktu normatywnego lub jego części,
- 3) wyroki o pominięciu prawodawczym.

Trybunał wydaje **wyroki zakresowe**, gdy przedmiotem rozstrzygnięcia jest fragment kontrolowanego przepisu (np. obejmujący wskazane w sentencji wyrazy – zob. wyrok z 5 czerwca 2012 r., K 18/09) lub określona część jego treści normatywnej (zob. np. wyrok z 10 stycznia 2012 r., P 19/10). Wydanie wyroku zakresowego bywa szczególnie uzasadnione w wypadku rozpoznawania skargi konstytucyjnej lub pytania prawnego.

Specyfika tego rodzaju kontroli konstytucyjności jest bowiem silnie powiązana z okolicznościami danej sprawy, która doprowadziła do zainicjowania postępowania przed Trybunałem. W takich wypadkach wyrok Trybunału ogranicza się jedynie do tego, co jest niezbędne do rozpoznania danej skargi konstytucyjnej (np. *wyrok z 9 maja 2012 r., SK 24/11*) lub rozstrzygnięcia konkretnej sprawy toczącej się przed sądem pytającym (np. *wyrok z 14 lutego 2012 r., P 17/10*). Tego typu ujęcie sentencji może być efektem obowiązującej przed Trybunałem zasady skargowości, jeżeli podmiot inicjujący postępowanie zaskarża dany przepis nie w całości, ale jedynie w pewnym jego fragmencie lub zakresie (np. *wyroki: z 5 czerwca 2012 r., K 18/09; z 15 maja 2012 r., P 11/10*).

Posłużenie się formułą wyroku zakresowego jest także możliwe wówczas, gdy badana norma lub przepis zostały formalnie zaskarżone w całości, jednak do przywrócenia stanu konstytucyjności nie jest konieczna ich całkowita eliminacja (zob. np. *wyrok z 11 lipca 2012 r., K 8/10*). Trybunał kontroluje kwestionowaną normę, kierując się zasadą domniemania jej konstytucyjności. Orzeczenie o niezgodności z Konstytucją jedynie pewnego zakresu normatywnego badanego przepisu, gdy jest wystarczające, stanowi rozstrzygnięcie mniej ingerujące w system prawny niż wyrok o „prostej” niekonstytucyjności, który prowadzi do derogacji całego przepisu. Formuła wyroku zakresowego ułatwia zachowanie płynności w stosowaniu prawa, bez oczekiwania na ingerencję ustawodawcy. Tego typu praktyka Trybunału wynika także z zasady powściągliwości sędziowskiej.

Typowym skutkiem wyroku o niezgodności z Konstytucją wskazanych w sentencji fragmentów przepisu jest utrata mocy obowiązującej jedynie tej jego części. Pozostała część zachowuje moc obowiązującą (zob. *wyrok z 5 czerwca 2012 r., K 18/09*). Wyrok zakresowy o niezgodności z Konstytucją określonej treści normatywnej oznacza zatem utratę mocy obowiązującej tylko co do wskazanego w sentencji zakresu treściowego (zob. np. *wyrok z 13 listopada 2012 r., K 2/12*).

Kolejną, wyróżnianą w orzecznictwie oraz w doktrynie kategorią orzeczeń Trybunału są **wyroki o określonym rozumieniu aktu normatywnego lub jego części**. Dotyczą one oceny zgodności z Konstytucją określonego w sentencji rozumienia przepisu. Charakterystyczne dla takich wyroków jest ujęcie sentencji, które najczęściej przybiera postać „*rozumiany jako/w ten sposób, iż (...) jest zgodny/ niezgodny*” (zob. np. *wyrok z 27 września 2012 r., SK 4/11*).

Wydawanie tego typu orzeczeń związane jest z założeniem, że orzekanie o niezgodności z Konstytucją przepisu nie jest konieczne, gdy jest możliwe jego stosowanie w sposób zgodny z normami, zasadami i wartościami określonymi w Konstytucji. Orzeczenie o zgodności badanego przepisu, przy określonym jego rozumieniu, oznacza, że przepis ten zachowuje swoją moc obowiązującą. Jednocześnie jednak wyrok wskazuje na sposób wykładni przepisu, co zapewnia jego zgodność z Konstytucją. Taki wyrok oznacza, że niedopuszczalne jest przyjmowanie w praktyce wykładni przeciwnej do wskazanej w sentencji. Byłoby to nie do pogodzenia zarówno z treścią art. 190 ust. 1 Konstytucji, jak i naruszałoby te normy konstytucyjne, ze względu na które Trybunał zastosował w sentencji dany kierunek wykładni. Wyrok o określonym rozumieniu aktu normatywnego lub jego części nie jest zatem ustaleniem powszechnie obowiązującej wykładni. Dostosowuje on treść kontrolowanych przepisów do wymagań konstytucyjnych. Tego typu ujęcie sentencji wyroku pozwala

Trybunałowi również szanować orzecznicze zasady domniemania konstytucyjności oraz powściągliwości sędziowskiej.

Praktyka wydawania wyroków o zgodności z Konstytucją danego przepisu w określonym rozumieniu sprzyja zachowaniu równowagi w relacjach z władzą ustawodawczą. Trybunał – wskazując na zgodne z Konstytucją rozumienie kontrolowanego przepisu i pozostawiając go w mocy – pozwala uniknąć niekonicznej ingerencji prawodawczej.

Wydanie wyroku o niezgodności z Konstytucją określonego rozumienia przepisu powoduje zmianę stanu prawnego oraz w praktyce oznacza zakaz interpretowania go w sposób uznany wyrokiem Trybunału za konstytucyjnie wadliwy.

Wyroki o pominięciu (prawodawczym) wynikają z kompetencji Trybunału do oceny zgodności z Konstytucją przepisów także co do ewentualnego braku uregulowań, które ze względu na wymagania Konstytucji powinny się w nich znaleźć (tzw. kontrola pełnej treści normatywnej przepisów). Tym samym Trybunał dokonuje oceny, czy ustawodawca, regulując daną materię, nie pominął pewnych istotnych kwestii, koniecznych np. w świetle konstytucyjnej zasady równości (zob. *wyrok z 24 maja 2012 r., P 12/10*). W praktyce tego rodzaju wyroki dotyczą najczęściej nieprzyznania pewnych praw określonym kategoriom podmiotów, a więc sytuacji, w której ustawodawca, wyliczając pewne kategorie adresatów, nie uwzględnił określonej kategorii podmiotów, która powinna się w tym wyliczeniu znaleźć ze względu na regulacje konstytucyjne (np. *wyrok z 9 lipca 2012 r., P 59/11*).

Orzeczenie o niezgodności z Konstytucją pominięcia prawodawczego zobowiązuje ustawodawcę do podjęcia odpowiednich działań zmierzających do uzupełnienia niepełnej regulacji o fragment niezbędny z punktu widzenia wymagań konstytucyjnych. Niekiedy jednak Trybunał wskazuje na konieczność uwzględniania tego typu wyroków także przez organy stosujące prawo w drodze wykładni w zgodzie z Konstytucją (*wyrok z 24 maja 2012 r., P 12/10*).

Kontrola konstytucyjności nie obejmuje zaniechań prawodawczych. Ustawodawcy przysługuje szeroki zakres swobody w określeniu dziedzin podlegających unormowaniu. W konsekwencji Trybunał nie orzeka o zaniechaniach ustawodawcy polegających na nieuregulowaniu danej kwestii w ogóle, nawet jeżeli obowiązek wydania danego aktu wynika z norm konstytucyjnych. Jeśli jednak decyzja co do wprowadzenia takiej regulacji zastała podjęta, to wydany akt prawny musi spełniać wymagania konstytucyjne (zob. *wyrok z 6 listopada 2012 r., K 21/11*).

6. Pozostałe kompetencje

Poza rozstrzygnianiem o zgodności norm kompetencje Trybunału Konstytucyjnego obejmują również orzekanie w sprawach: sporów kompetencyjnych (art. 189 Konstytucji), zgodności celów lub działalności partii politycznych z Konstytucją (art. 188 pkt 4 Konstytucji) oraz stwierdzania przejściowej niemożności sprawowania urzędu przez Prezydenta RP (art. 131 ust. 1 Konstytucji).

Konstytucja powierza Trybunałowi kompetencję do **rozstrzygania sporów kompetencyjnych** między centralnymi konstytucyjnymi organami państwa. Wyklucza to rozstrzygnięcie sporów między organami konstytucyjnie „nienazwanymi” albo między

organami centralnymi a organami terytorialnymi. Postępowanie przed Trybunałem może dotyczyć jedynie treści oraz granic kompetencji organów pozostających w sporze, przy czym ów spór musi mieć charakter rzeczywisty (a nie jedynie hipotetyczny), a wniosek o jego rozstrzygnięcie nie może zmierzać do uzyskania abstrakcyjnej wykładni przepisów kompetencyjnych (por. *postanowienia z 23 czerwca 2008 r., Kpt 1/08* oraz *z 20 maja 2009 r., Kpt 2/08*). Zgodnie z art. 192 Konstytucji, zainicjować postępowanie w tym przedmiocie mogą: Prezydent RP, Marszałek Sejmu, Marszałek Senatu, Prezes Rady Ministrów, Pierwszy Prezes SN, Prezes NSA oraz Prezes NIK. W 2012 r. Trybunał nie rozpoznawał sprawy dotyczącej sporu kompetencyjnego.

Trybunał może orzekać także o **zgodności z Konstytucją celów lub działalności partii politycznych**. W obowiązującym stanie prawnym kontrola taka odbywać się może w dwóch trybach: prewencyjnym – z inicjatywy Sądu Okręgowego w Warszawie przy okazji rozpoznawania wniosku partii o rejestrację statutu (art. 14 ustawy o partiach politycznych) lub o rejestrację zmian w statucie (art. 21 tejże ustawy) oraz następczym – inicjowanym przez podmioty wskazane w art. 191 w zw. z art. 188 pkt 4 Konstytucji. Kontrola prewencyjna polega na ustaleniu zgodności z Konstytucją celów lub zasad działania partii, przy czym przedmiot badania nie musi ograniczać się jedynie do postanowień statutu (regulaminu), lecz może obejmować także inne formy przekazu treści ideowych identyfikujących partię (np. jej symbole graficzne, zob. *postanowienie z 6 kwietnia 2011 r., Pp 1/10*). W razie stwierdzenia przez Trybunał niezgodności z Konstytucją celów lub zasad działania partii sąd ma obowiązek odmówić dokonania wpisu partii do ewidencji. Potencjalnie szerszy jest zakres oraz skutki kontroli następczej. Zarzuty wniosku dotyczyć mogą nie tylko abstrakcyjnie wyrażonych celów formacji, lecz także jej faktycznej działalności. W wypadku stwierdzenia niezgodności w tym trybie dochodzi do delegalizacji partii. Należy jednakże wskazać, że jedynie wykazanie naruszenia przez partię zakazów z art. 13 Konstytucji stanowi przesłankę jej delegalizacji (*postanowienie z 24 listopada 2010 r., Pp 1/08*). W 2012 r. Trybunał nie rozstrzygał w sprawie zgodności z Konstytucją celów lub działalności partii politycznych.

Zgodnie z art. 131 ust. 1 Konstytucji, w sytuacji, gdy Prezydent RP nie jest w stanie zawiadomić Marszałka Sejmu o **przejściowej niemożności sprawowania urzędu**, Marszałek występuje do Trybunału z wnioskiem o stwierdzenie takiej przeszkody oraz o powierzenie mu tymczasowego wykonywania obowiązków głowy państwa. Trybunał nie orzekał do tej pory na tej podstawie.

Ustawa o TK daje ponadto Trybunałowi podstawę do przedstawiania właściwym organom uwag o stwierdzonych uchybieniach lub lukach w prawie, których usunięcie jest niezbędne dla zapewnienia spójności systemu prawnego. W tym celu Trybunał wydaje tzw. **postanowienia sygnalizacyjne** (*postanowienie sygnalizacyjne z 14 lutego 2012 r., S 1/12*).

Rozdział II

Wybrane problemy w orzecznictwie z 2012 r.

1. Standardy państwa demokratycznego, prawnego i sprawiedliwego

1.1. Lojalność państwa względem jednostki oraz pewność prawa

Standardy państwa demokratycznego, prawnego i sprawiedliwego nakładają na Rzeczpospolitą obowiązek podejmowania działań w duchu lojalności wobec obywateli, z poszanowaniem praw słusznie nabytych oraz ekspektatyw maksymalnie ukształtowanych, czyli takich stanów prawnych, w których jednostka spełniła wszystkie określone w ustawie przesłanki nabycia prawa podmiotowego w przyszłości. W taki sposób jest chronione oraz pogłębiane zaufanie obywateli do państwa oraz stanowionego przez nie prawa. Powoływanie się przez jednostkę na zasadę zaufania do państwa i stanowionego przez nie prawa wymaga od jednostki lojalnego postępowania względem państwa przez wykonywanie nałożonych na nią obowiązków. Spełnienie przez podatnika obowiązku złożenia deklaracji podatkowej, zwłaszcza w wypadku, gdy wysokość podatku oblicza sam podatnik, stanowi minimum lojalności wobec państwa. W razie niewykonania tego obowiązku, jednostka musi liczyć się z negatywnymi konsekwencjami swojego zaniechania (*wyrok z 19 czerwca 2012 r., P 41/10*).

Ochrona zaufania obywatela wobec państwa nakazuje unikania sytuacji, w których obywatel znajdowałby się w swoistej „pułapce prawnej”. Ryzyko wystąpienia takiej pułapki rodziła regulacja pozostawiająca organowi emerytalno-rentowemu nieograniczoną, także czasowo, kompetencję do wzruszenia prawomocnych decyzji emerytalno-rentowych oraz do wszczęcia postępowania w celu ponownego ustalenia wysokości świadczeń (często niższych niż uprzednio przyznanych). Chociaż świadczeniobiorca, działając w zaufaniu, podjął na podstawie prawomocnej decyzji emerytalno-rentowej istotne decyzje życiowe (jak np. o rezygnacji z zatrudnienia), po przeprowadzeniu takiej weryfikacji może zostać narażony na pozbawienie lub ograniczenie świadczeń. O ile sama możliwość wzruszenia prawomocnych decyzji nie jest bezwzględnie wykluczona, to jednak powinna ona mieć charakter wyjątkowy, obwarowany ściśle określonymi przesłankami (*wyrok z 28 lutego 2012 r., K 5/11*).

Zaufanie obywatela do państwa zależy również od stworzenia warunków, w których nie pozostaje on w stanie niepewności co do swojej sytuacji prawnej. Negatywnie na sytuację podatnika wpływa przedłużenie ustawowego terminu przedawnienia zobowiązania podatkowego w związku z zawieszeniem biegu przedawnienia, następujące z mocy prawa z dniem wszczęcia postępowania w sprawie o przestępstwo karnoskarbowe. W tym wypadku naruszenie zasady ochrony zaufania obywatela

do państwa nie polega na samym zawieszeniu biegu przedawnienia ani też na nieinformowaniu podatnika o wszczęciu postępowania w sprawie o przestępstwo skarbowe. Narusza zaufanie to, że podatnik nie jest informowany o zawieszeniu biegu przedawnienia z chwilą upływu ustawowego, pięcioletniego okresu przedawnienia (*wyrok z 17 lipca 2012 r., P 30/11*).

Zaufanie obywatela do państwa i stanowionego przez nie prawa opiera się także na pewności prawa oraz bezpieczeństwie prawnym jednostki. Uzasadnione jest oczekiwanie, że prawodawca nie zmieni obowiązujących przepisów w sposób arbitralny, np. powodując, że jednostka zostanie pozbawiona możliwości dochodzenia uprawnień pomimo spełnienia materialnych kryteriów ich uzyskania. Wprowadzenie terminu do składania wniosków o potwierdzenie uprawnień kombatanckich – choć przez 7 lat wnioski te mogły być składane bezterminowo – sprawiło, że osoby zainteresowane zostały pozbawione prawnej możliwości dochodzenia swoich praw. Regulacja przyznająca uprawnienia stała się przez to pozorna (*wyrok z 10 stycznia 2012 r., P 19/10*).

Z zasadą ochrony zaufania obywatela do państwa oraz zasadą ochrony bezpieczeństwa prawnego jednostki sprzeczne jest również nałożenie na osoby realizujące już prawo do emerytury obowiązku spełnienia nowych warunków realizacji tego prawa – tj. obowiązku rozwiązania i ponownego nawiązania stosunku pracy. Ustalony pierwotnie przez prawodawcę katalog zdarzeń prawnych uzasadniających nabycie prawa do emerytury jest informacją dla osób ubezpieczonych o tym, jakie warunki muszą spełnić, aby przystąpić do realizacji prawa do emerytury (*wyrok z 13 listopada 2012 r., K 2/12*).

Ustawodawca, aby zapobiec spychaniu najbiedniejszych świadczeniobiorców w sferę ubóstwa skrajnego i procesowi rosnącego dystansu między nimi a świadczeniobiorcami, nie tylko najlepiej, ale i średnio uposażonymi, mógł podwyższyć kwoty najniższych świadczeń, nie odstępując od dotychczasowego mechanizmu waloryzacji. Z uwagi jednak na stan finansów publicznych przyjął inne rozwiązanie – podniósł kwoty najniższych świadczeń i wprowadził w 2012 r. waloryzację kwotową. Rozwiązanie to wpisuje się w szerszy program oszczędnościowy, jaki przyjął ustawodawca np. w ustawie z dnia 22 grudnia 2011 r. o zmianie niektórych ustaw związanych z realizacją ustawy budżetowej², wprowadzając: „zamrożenie” wynagrodzeń w sektorze publicznym; podwyższenie stawek podatku akcyzowego od paliw silnikowych i wyrobów tytoniowych; nowe zasady naliczenia odsetek od lokat bankowych w celu objęcia nimi także końcówki kwot wynoszące mniej niż 50 groszy; „zamrożenie” funduszu świadczeń socjalnych na poziomie z 2011 r.; nowe zasady zwrotu kosztów dojazdu funkcjonariuszy Służby Więziennej do miejsca pełnienia służby (*wyrok z 19 grudnia 2012 r., K 9/12*).

1.2. Zasady rzetelnej legislacji

Podstawą przyjmowanych przez prawodawcę rozwiązań powinna być spójna wiedza, stosowana w sposób konsekwentny oraz na podstawie jasno zdefiniowanego systemu wartości. Skoro ustawodawca zdecydował się na powiązanie wysokości opła-

² Dz. U. Nr 291, poz. 1707.

ty egzekucyjnej m.in. ze stopniem nakładów pracy komornika, powinien tę zasadę stosować także w razie umorzenia postępowania egzekucyjnego. Prawo pobrania od dłużnika w takim wypadku opłaty w wysokości co najmniej 1/10 przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia narusza zasadę poprawnej legislacji, gdyż stanowi odejście od przyjętych założeń, a także nie wykazuje związku z jedynym pewnym kryterium ustalania opłaty, jakim jest nakład pracy (*wyrok z 26 czerwca 2012 r., P 13/11*).

Jednym z elementów zasady rzetelnej legislacji jest zasada określoności przepisów. Dokonując oceny, czy doszło do naruszenia tej zasady, Trybunał bierze pod uwagę kryteria: precyzyjności, jasności oraz legislacyjnej poprawności badanej regulacji. Powyższe kryteria zostały spełnione przez przepisy dotyczące waloryzacji świadczeń emerytalno-rentowych w 2012 r. Ustawodawca przyjął bowiem jako zasadę, że wypłacane świadczenia będą podwyższane o kwotę 71 zł. Wszelkie ewentualne odstępstwa od tej zasady zostały przez ustawodawcę wyraźnie określone i nie budzą wątpliwości interpretacyjnych (*wyrok z 19 grudnia 2012 r., K 9/12*).

Brak należytej określoności mógłby stać się powodem orzeczenia o niezgodności z Konstytucją przepisu w wypadku, gdyby nie było możliwe ustalenie jego treści za pomocą dopuszczalnych reguł wykładni. Sformułowania „świadczenie pomocy prawnej” oraz „czynności bezpośrednio związane” (ze świadczeniem tego rodzaju pomocy) zawarte w ustawie o komornikach sądowych spełniają standardy określoności. Pierwsze z nich zostało określone w Prawie o adwokaturze i ustawie o radcach prawnych, natomiast doprecyzowanie drugiego z tych pojęć jest możliwe dzięki posłużeniu się wykładnią celowościową (*wyrok z 25 lipca 2012 r., K 14/10*).

Wymaganie określoności przepisów w sposób szczególnie rygorystyczny odnosi się do regulacji z dziedziny prawa karnego. Tym niemniej w razie pewnej niedookreśloności przepisów karnych dopuszczalne jest, aby rozstrzygnięcie ewentualnych rozbieżności w ich wykładni mogło nastąpić w praktyce orzeczniczej – w szczególności, gdy dany sposób wykładni jest utrwalony w orzecznictwie Sądu Najwyższego. Wykładnia przepisu przewidującego odpowiedzialność karną za prowadzenie robót budowlanych bez wymaganego zezwolenia, przyjęta przez SN, jednoznacznie prowadzi do wniosku, że dla bytu tego przestępstwa nie ma znaczenia, czy zostało wydane postanowienie o wstrzymaniu robót budowlanych. Tym samym stanowisko SN usunęło wątpliwości co do zakresu stosowania tego przepisu (*wyrok z 9 października 2012 r., P 27/11*).

W prawie karnym użycie zwrotu nieostrego lub niedookreślonego może być jednak jedynym narzędziem legislacyjnym pozwalającym na ujęcie w abstrakcyjnej normie wielu potencjalnych stanów faktycznych. Taki zabieg zastosowany został w wypadku sformułowania pojęcia „znacznej ilości narkotyków” w ustawie o przeciwdziałaniu narkomanii. Ostateczna ocena zgodności z Konstytucją tego zwrotu zależała jednak od tego, czy w praktyce organów stosujących przepis ukształtowało się spójne rozumienie zwrotu niedookreślonego. W orzecznictwie Sądu Najwyższego przyjęto, że „znaczna ilość” jest taka ilość narkotyków, która mogłaby jednorazowo zaspokoić potrzeby co najmniej kilkudziesięciu osób uzależnionych (*wyrok z 14 lutego 2012 r., P 20/10*).

Z zasadą rzetelnej legislacji wiąże się także obowiązek należytego uregulowania przez ustawodawcę sytuacji przejściowych, istniejących w chwili wejścia w życie nowych przepisów. Brak regulacji dotyczących takich sytuacji (tzw. przepisów intertemporalnych) nie zawsze musi być klasyfikowany jako naruszenie wskazanej

zasady. Istnieją bowiem w kulturze prawnej reguły międzyczasowe, pomocne w ustaleniu właściwego prawa. W wypadku regulacji radcowskich egzaminów zawodowych ustawodawca mógł uregulować w przepisach intertemporalnych jedynie kwestie związane z procedurą składania egzaminów (poddając je działaniu ustawy dawnej), pozostawiając kwestie związane z egzaminami poprawkowymi nowej ustawie (*wyrok z 7 marca 2012 r., K 3/10*).

Kształtując treść przepisów przejściowych, ustawodawca powinien mieć na uwadze także inne zasady konstytucyjne, takie jak zasada niedziałania prawa wstecz oraz zasada zaufania obywateli do państwa i stanowionego przez nie prawa. Niezgodne z tymi zasadami było rozwiązanie legislacyjne, które nakazywało stosować nowe kryteria podwyżek czynszu dla stanów faktycznych ukształtowanych na podstawie przepisów wcześniej obowiązujących (*wyrok z 10 stycznia 2012 r., SK 25/09*).

Z zasady rzetelnej legislacji wynika również konieczność zachowania odpowiedniego okresu między ogłoszeniem aktu normatywnego a jego wejściem w życie (*vacatio legis*). Do czynników, które powinny być brane pod uwagę przy wyznaczeniu tego terminu, należą m.in. stopień ingerencji prawodawcy w dotychczasową sytuację adresatów regulacji oraz stworzenie adresatom regulacji warunków do zapoznania się z jej treścią. W wypadku ustawy przewidującej zniesienie awansów poziomych sędziów i prokuratorów wystarczające było wprowadzenie 14-dniowej *vacatio legis*. Ustawa ta nie wymagała szczególnego przygotowania po stronie zainteresowanych. Zmiany nie dotyczyły ani zakresu, ani charakteru pełnionych obowiązków. Jednocześnie ustawodawca dążył do zachowania wynagrodzeń na dotychczasowym poziomie (*wyrok z 8 maja 2012 r., K 7/10*). W wypadku nowelizacji Prawa o notariacie, która nakładała na Krajową Radę Notarialną obowiązek utworzenia systemu informatycznego do prowadzenia rejestru aktów poświadczenia dziedziczenia, ustawodawca przewidział 12-miesięczną *vacatio legis*. Okres ten był wystarczający, aby KRN uruchomiła system oraz zapewniła jego funkcjonalność jeszcze przed terminem wejścia w życie ustawy (*wyrok z 6 marca 2012 r., K 15/08*).

Problem odpowiedniego ukształtowania *vacatio legis* dotyczył również ustawy wprowadzającej „zamrożenie” wynagrodzeń sędziowskich w 2012 r. *Vacatio legis* tej ustawy wynosiła w istocie jeden dzień. Nie bez znaczenia dla oceny zgodności z Konstytucją pozostawało jednak to, że treść zapowiadanych zmian była powszechnie znana już w drugim kwartale 2011 r. Zainteresowani sędziowie mieli zatem dostatecznie długi czas na ewentualne przygotowanie się do planowanych zmian zasad ustalania wysokości ich wynagrodzenia, co czyniło bezpodstawnym zarzut naruszenia zasady rzetelnej legislacji. Ponadto ustawodawca, kierując się ważnym interesem publicznym, miał możliwość podjęcia decyzji o skróceniu lub pominięciu *vacatio legis*. W sytuacji zamrożenia wynagrodzeń sędziowskich interesem chronionym była stabilność finansów publicznych oraz równowaga budżetowa, które uzasadniały szybkie wejście w życie ustawy (*wyrok z 12 grudnia 2012 r., K 1/12*).

Wystarczająca była również 3-miesięczna *vacatio legis* przewidziana w rozporządzeniu Ministra Gospodarki i Pracy w sprawie minimalnych wymagań dla stacji demontażu oraz sposobu demontażu pojazdów wycofanych z eksploatacji. Termin ten pozwolił bowiem adresatom na dostosowanie się do nowych obowiązków polegających na organizacji sieci zbierania pojazdów wycofanych z eksploatacji (*wyrok z 9 lipca 2012 r., P 8/10*).

1.3. Proporcjonalność reakcji państwa

Jednym z elementów zasady demokratycznego państwa prawnego jest zasada adekwatności (proporcjonalności) rozwiązań ustawodawczych do zakładanych celów regulacji. Zasady tej nie naruszało obciążenie przedsiębiorców opłatą za brak sieci zbierania pojazdów wycofanych z eksploatacji. Celem ustawy o recyklingu było bowiem określenie zasad postępowania z pojazdami wycofanymi z eksploatacji w taki sposób, aby zapewnić ochronę życia i zdrowia ludzi oraz ochronę środowiska w sposób zgodny z zasadą zrównoważonego rozwoju. Wprowadzona opłata przymuszała przedsiębiorców do tworzenia takiej sieci od chwili wejścia w życie ustawy. Celem ustawodawcy było zapobieżenie powiększaniu się szarej strefy obrotu częściami zużytych pojazdów. Przyjęty przezeń mechanizm naliczania i ustalania wysokości opłaty stanowił efektywny sposób realizacji celu ustawy (*wyrok z 9 lipca 2012 r., P 8/10*).

Zasada proporcjonalności wymaga także, aby reakcja ustawodawcy na niepożądane zachowania jednostek nie była nadmierna. Wprowadzenie odpowiedzialności karnej za samowolę budowlaną, mimo istniejących już instrumentów administracyjnych (takich jak wstrzymanie robót budowlanych, nakaz rozbiórki czy opłata legalizacyjna), samo w sobie nie przesądzało jednak jeszcze o nadmiernym charakterze kumulacji sankcji karnej i środków administracyjnych (*wyrok z 9 października 2012 r., P 27/11*).

1.4. Sprawiedliwość społeczna i równość

Wynikająca z art. 2 Konstytucji zasada sprawiedliwości społecznej pozostaje w powiązaniu z konstytucyjną zasadą równości. Obie w znacznym stopniu nakładają się na siebie. O ile jednak zasada równości domaga się jednakowego traktowania podmiotów podobnych, wyróżnionych ze względu na przyjęte kryterium wyodrębnienia, o tyle zasada sprawiedliwości domaga się braku arbitralności w wyborze tego kryterium. Wprowadzanie zróżnicowania sytuacji prawnej określonych podmiotów jest dopuszczalne, jeżeli służy realizacji sprawiedliwości społecznej. Zróżnicowanie to musi ponadto pozostawać w odpowiedniej relacji do różnic w ich sytuacji. Odmienne traktowanie pracowników, którym prawo do wolnego dnia w zamian za święto przysługuje zgodnie z rozkładem czasu pracy, oraz pracowników, którym ono nie przysługuje, zostało oparte na arbitralnym kryterium zróżnicowania (sposobie ustalenia przez pracodawcę rozkładu czasu pracy), przez co jest niesprawiedliwe i krzywdzące (*wyrok z 2 października 2012 r., K 27/11*).

Treść zasady sprawiedliwości społecznej jest ogólniejsza niż treść zasady równości. Po pierwsze, z zasady sprawiedliwości społecznej wynika zarówno nakaz równego traktowania podmiotów równych (w tym zakresie obie zasady pokrywają się ze sobą), jak i zakaz równego traktowania podmiotów nierównych (który to zakaz nie posiada zakotwiczenia w zasadzie równości). Po drugie, z zasadą sprawiedliwości społecznej związany jest obowiązek realizacji i ochrony takich wartości, jak sprawiedliwość społeczna czy bezpieczeństwo socjalne. Naruszenie tej zasady w zakresie obowiązków materialnoprawnych nie jest równoznaczne z naruszeniem zasady równości, choć nie jest wykluczone naruszenie obu zasad równocześnie. Ponadto wartości współtworzące zasadę sprawiedliwości społecznej mają szczególne znaczenie dla stwierdzenia uza-

sadnionego charakteru odstępstwa od zasady równości. Stwierdzenie niezgodności z nakazem odmiennego traktowania podmiotów nierównych jest dopuszczalne jedynie w razie niewątpliwego i ewidentnego naruszenia oraz powinno być dokonywane przy zachowaniu daleko idącej powściągliwości, tak aby unikać wkraczania w sferę kompetencji prawodawcy (*wyroki w sprawach z: 12 lipca 2012 r., P 24/10; 19 grudnia 2012 r., K 9/12; 20 grudnia 2012 r., K 28/11*).

Zasada sprawiedliwości społecznej wzmacnia zasadę równej ochrony praw majątkowych, a relacja między tymi zasadami jest podobna do relacji między zasadą sprawiedliwości społecznej a zasadą równości. Mechanizm ustalania wysokości opłaty egzekucyjnej, stanowiącej wynagrodzenie komornika i naliczanej z założenia, proporcjonalnie do nakładów jego pracy, poniesionych przezeń wydatków oraz wartości wyegzekwowanego świadczenia, mógłby zostać uznany za sprzeczny z zasadą sprawiedliwości społecznej jedynie wówczas, gdyby co do zasady prowadził do strat komornika z tytułu prowadzonej działalności komorniczej. Wyjątkowy charakter zaskarżonego przepisu, który pozwala na obniżenie wysokości tejże opłaty przez sąd w wypadkach szczególnie uzasadnionych, przesądza o zgodności z tą zasadą (*wyrok z 30 kwietnia 2012 r., SK 4/10*).

Kwotowa waloryzacja emerytur, polegająca na jednorazowym podwyższeniu świadczeń wszystkim uprawnionym o kwotę 71 zł, jest zgodna z zasadą sprawiedliwości społecznej. Realizacja tej zasady w sferze zabezpieczenia społecznego wiąże się z koniecznością wyważenia konkurujących ze sobą interesów i oczekiwań beneficjentów świadczeń socjalnych oraz podmiotów, z których podatków świadczenia te są finansowane. Ustawodawca powinien przy tym dążyć do wyrównywania różnic w wysokości świadczeń z zakresu ubezpieczeń społecznych, powstałych na skutek pogorszenia się sytuacji społeczno-gospodarczej. Swoboda ustawodawcy w tym zakresie jest znaczna, o ile uchwalane regulacje czynią zadość wymaganiom konstytucyjnym.

W normalnej sytuacji gospodarczej ustawodawca powinien gwarantować realną wartość rent, emerytur i innych świadczeń z zakresu ubezpieczeń społecznych. Również w okresie dobrej koniunktury gospodarczej jest on jednak obowiązany do oceny mechanizmu procentowej waloryzacji świadczeń co do nadmiernego rozwarstwienia między wysokimi i najniższymi świadczeniami, w razie potrzeby dokonując wyjątkowej korekty ich wysokości. Dążenie do polepszenia sytuacji najgorzej sytuowanych beneficjentów świadczeń socjalnych stanowi uzasadnienie wprowadzenia wyjątków od zasady sprawiedliwości (*wyrok z 19 grudnia 2012 r., K 9/12*).

1.5. Sprawiedliwość proceduralna

Każde toczące się postępowanie musi spełniać standardy sprawiedliwości proceduralnej. Choć niektóre wymagania (m.in.: prawo strony do bycia wysłuchanym) pozostają dla wszystkich procedur wspólne, standardy sprawiedliwości proceduralnej odnosić należy do konkretnego rodzaju postępowania z uwzględnieniem specyfiki rozpoznawanych spraw. Charakter sprawy rozpoznawanej przez Centralną Komisję do Spraw Tytułu Naukowego i Stopni Naukowych na skutek wniesienia odwołania od uchwały rady wydziału szkoły wyższej o odmowie nadania stopnia doktora nie wymaga zapewnienia jawności postępowania do momentu wydania rozstrzygnięcia

przez Komisję. Przedmiotem postępowania jest bowiem jedynie ocena poprawności przewodu doktorskiego, dokonywana na podstawie dokumentów z tego przewodu oraz opinie powołanych przez Komisję recenzentów. Dostateczną ochronę zapewnia osobie zainteresowanej prawo wglądu do zgromadzonej dokumentacji (w tym do treści recenzji) po wydaniu decyzji przez Komisję oraz prawo zaskarżenia tej decyzji do sądu administracyjnego (*wyrok z 12 kwietnia 2012 r., SK 30/10*).

Elementem gwarantującym urzeczywistnienie zasady sprawiedliwości proceduralnej pozostaje konstytucyjne prawo zaskarżenia orzeczeń i decyzji wydanych w pierwszej instancji. Nie istnieje jednak jeden ogólny, abstrakcyjny model środka odwoławczego, który powinien być zawsze i bezwzględnie przyjmowany przez ustawodawcę. Określenie charakteru takiego środka, jak i wypadków, kiedy nie jest on dopuszczalny, mieści się w ramach swobody regulacyjnej ustawodawcy, który uwzględnić musi przedmiot oraz cel konkretnego postępowania. Ze względu na całokształt regulacji dotyczącej postępowania w sprawie ponownego ustalania funkcjonariuszowi prawa do świadczenia emerytalnego oraz jego wysokości, możliwe było wyłączenie dopuszczalności skorzystania ze środków zaskarżenia przewidzianych w k.p.a. dla zakwestionowania sporządzanej przez IPN informacji o przebiegu służby funkcjonariusza w organach bezpieczeństwa PRL. Ustawodawca pozostawił bowiem możliwość kwestionowania treści informacji w postępowaniu przed organem emerytalnym, a następnie w ewentualnym postępowaniu przed sądem powszechnym (*wyrok z 11 stycznia 2012 r., K 36/09*).

2. Konstytucyjne prawa i wolności jednostki

2.1. Zasada równości a dopuszczalność zróżnicowania sytuacji prawnej niektórych grup podmiotów

Konstytucyjna zasada równości zakłada równe traktowanie podmiotów podobnych, wyodrębnionych w oparciu o wspólną im cechę istotną. Wybór cechy relewantnej, mający charakter aksjologiczny, powinien być dokonywany na podstawie zobiektywizowanych i racjonalnych kryteriów (*wyrok z 2 października 2012 r., K 27/11*). Grupę podmiotów podobnych stanowią osoby, które pracowały za granicą, zajmując takie same stanowiska oraz pobierając takie samo wynagrodzenie (*wyrok z 2 lipca 2012 r., P 35/10*). Biegli, w zakresie kształtowania wysokości ich wynagrodzenia, stanowią grupę podobną niezależnie od dziedziny specjalizacji (*wyrok z 9 maja 2012 r., SK 24/11*). Chociaż stosunek pomiędzy ZUS a płatnikiem składek na ubezpieczenie zdrowotne ma, co do zasady, charakter władczy, to w zakresie świadczeń wzajemnych zasada równości zakłada pewną symetrię w regulowaniu pozycji tych podmiotów jako podobnych (*wyrok z 19 kwietnia 2012 r., P 41/11*).

Ustawodawca może różnicować określone grupy podmiotów podobnych, o ile kryterium zróżnicowania pozostaje w racjonalnym związku z celem oraz treścią danej regulacji. Waga interesów, którym zróżnicowanie ma służyć, musi pozostawać w proporcji do wagi interesów naruszonych przez wprowadzenie zróżnicowania. Poza tym kryterium zróżnicowania musi pozostawać w związku z innymi wartościami konstytucyjnymi, które uzasadniają odmienne traktowanie. Wprowadzenie

wśród kategorii osób represjonowanych przez organy państwa obcego zróżnicowania prawa do zadośćuczynienia z tytułu tych represji, opartego na przesłance domicylu, tj. zamieszkiwania wnioskodawcy obecnie w Polsce, nie ma charakteru arbitralnego. Ograniczenie możliwości dochodzenia zadośćuczynienia na podstawie tej przesłanki jest racjonalne, świadczenie to ma bowiem charakter nadzwyczajnego przysporzenia, którego przyznanie wykracza poza wymagania wynikające z zasady demokratycznego państwa prawnego oraz zasady sprawiedliwości społecznej. Racjonalność odnosi się do celu ustawodawcy, jakim w tym wypadku było ograniczenie grona potencjalnych uprawnionych do świadczeń (*wyrok z 26 lipca 2012 r., P 8/11*).

Ustawodawca powinien jednakowo określić zasady ustalania podstaw wymiaru emerytury lub renty dla osób, które pracując za granicą, zajmowały takie same stanowiska oraz pobierały takie samo wynagrodzenie. Nieuzasadnione konstytucyjnie było zróżnicowanie tych zasad, prowadzące do gorszego potraktowania osób, które nie pozostawały w stosunku pracy w kraju przed wyjazdem za granicę (*wyrok z 2 lipca 2012 r., P 35/10*).

Nieuzasadnione pozostaje także zróżnicowanie wysokości wynagrodzenia biegłego w zależności od tego, jaką ma specjalizację. Regulacja, która za tę samą liczbę godzin poświęconych na przygotowywanie opinii umożliwia przyznanie biegłym z jednej dziedziny niższego wynagrodzenia niż wynagrodzenie biegłych z innej dziedziny, narusza konstytucyjną zasadę równości oraz powiązaną z nią zasadę równej ochrony praw majątkowych (*wyrok z 9 maja 2012 r., SK 24/11*).

Zróżnicowanie podatników otrzymujących alimenty ze względu na podstawę prawną ich otrzymywania było konstytucyjnie niedopuszczalne. Osoby te należą do kategorii podmiotów podobnych niezależnie od tego, czy świadczenia otrzymują na podstawie wyroku sądu, czy też zawartej przed nim ugody. Wyłączenie zwolnienia od podatku wobec alimentów ustalonych w drodze ugody sądowej stanowiło naruszenie zasady równości oraz zasady sprawiedliwości społecznej (*wyrok z 29 marca 2012 r., K 27/08*).

Zasady te naruszył również przepis różnicujący wysokość należnego zasiłku chorobowego jedynie ze względu na zmianę tytułu ubezpieczenia. Powodował on gorsze traktowanie ubezpieczonego prowadzącego działalność gospodarczą, objętego poprzednio ubezpieczeniem chorobowym z tytułu pozostawania w stosunku pracy. Rozwiązanie, które nakazywało traktować przedsiębiorcę tak, jakby dopiero przystąpił do ubezpieczenia, bez uwzględnienia wcześniejszego ubezpieczenia z innego tytułu, w sytuacji, gdy stał się niezdolny do pracy przed upływem pełnego miesiąca kalendarzowego, licząc od zmiany tytułu ubezpieczenia, było niedopuszczalne (*wyrok z 24 maja 2012 r., P 12/10*).

Ustawodawca doprowadził do zróżnicowania osób spełniających przesłanki uzyskania uprawnień kombatanckich, wprowadzając termin złożenia wniosku o wydanie decyzji potwierdzającej te uprawnienia. Niezłożenie wniosku w terminie pozbawiało te osoby uprawnień kombatanckich. Jednocześnie ustawodawca nie objął ograniczeniami czasowymi pozostałych wskazanych w ustawie podmiotów, nabywających uprawnienia kombatanckie z innego tytułu. Ustanowienie kryterium zróżnicowania w postaci tytułu dającego podstawę do występowania z wnioskiem nie odpowiadało ani zasadzie sprawiedliwości, ani celom, jakie ustawa o kombatanckich ma realizować (*wyrok z 10 stycznia 2012 r., P 19/10*).

Naruszenie symetrii w relacjach między ZUS a płatnikami składek na ubezpieczenie zdrowotne, polegające na określeniu korzystniejszego dla ZUS terminu przedawnienia świadczeń wzajemnych, doprowadziło do niezgodnego z Konstytucją zróżnicowania pozycji płatnika składek względem ZUS. Niedopuszczalne było także zróżnicowanie polegające na wyłączeniu możliwości zawieszenia lub przerywania biegu przedawnienia świadczeń wzajemnych, gdy dochodził ich płatnik składek na ubezpieczenie zdrowotne (*wyrok z 19 kwietnia 2012 r., P 41/11*).

Konstytucyjne zasady równości oraz sprawiedliwości społecznej, które w prawie podatkowym pozostają w ścisłym związku, nie mogą stanowić adekwatnych wzorców kontroli w wypadku porównywania sytuacji podatnika podatku od czynności cywilnoprawnych oraz podatników innych podatków. Do specyfiki prawa podatkowego należy to, że zależnie od rodzaju podatku, odmiennie może być kształtowana sytuacja prawna podatników, w szczególności przedmiot i podmiot opodatkowania, stawka podatku oraz zasady jego realizacji. Podatnicy różnych rodzajów podatków nie posiadają zatem wspólnych cech istotnych (*wyrok z 19 czerwca 2012 r., P 41/10*).

2.2. Wolność zrzeszania się

Z konstytucyjnej zasady wolności zrzeszania się wynika zasada samorządności zrzeszeń. Obejmuje ona m.in. spółdzielcze kasy oszczędnościowo-kredytowe, będące szczególną formą zrzeszeń spółdzielczych. Zasada ta zakłada określony standard organizacji wewnętrznej, chroniący prawa członków SKOK-ów. Ogranicza tym samym swobodę ustawodawcy w zakresie regulowania wewnętrznej organizacji kas. Zastąpienie w ustawie walnego zgromadzenia instytucją zebrania przedstawicieli nie zawsze gwarantowało usprawnienia działania SKOK-ów, przez co nie stanowiło koniecznego ograniczenia zasady samorządności kas. Ponadto obligatoryjne wyeliminowanie przez ustawę walnego zgromadzenia, jako organu SKOK, prowadziło do nieuzasadnionego odmiennego potraktowania SKOK-ów w stosunku do pozostałych rodzajów spółdzielni (*wyrok z 12 stycznia 2012 r., Kp 10/09*).

Konstytucyjna wolność zrzeszania się ma swój aspekt negatywny, czyli wolność pozostawiania poza określonymi strukturami społecznymi. W tym aspekcie jest ona związana z wolnością tworzenia nowych oraz przystępowania do istniejących zrzeszeń. Uprzywilejowanie przez ustawodawcę jednego ze zrzeszeń może powodować przekonanie o korzyściach z przystąpienia do tego zrzeszenia i pośrednio prowadzić do rezygnacji z zamiaru zorganizowania innego. Z tego względu konieczność przystąpienia do Polskiego Związku Działkowców, od którego uzależniona jest możliwość ustanowienia prawa użytkowania działki ogrodowej dla osób zainteresowanych korzystaniem z rodzinnego ogrodu działkowego, stanowiło nieproporcjonalne ograniczenie konstytucyjnej wolności zrzeszania się.

W demokratycznym państwie prawnym niedopuszczalne jest istnienie takiej formy organizacyjnej zrzeszania się działkowców, która faktycznie zakłada jej monopoliściczną pozycję. Poza tym niedopuszczalne byłoby istnienie organizacji użyteczności publicznej, której nie obejmowałby nadzór administracji rządowej lub samorządowej. Brak odpowiednich form nadzoru nad Polskim Związkiem Działkowców doprowadził do bezzasadnego uprzywilejowania tej organizacji w porównaniu z innymi stowarzyszeniami, które powołano na podstawie ustawy (*wyrok z 11 lipca 2012 r., K 8/10*).

2.3. Kwestie konstytucyjne prawa mieszkaniowego

Uprawnienie do pobierania pożytków z lokalu może być poddawane przez ustawodawcę różnym ograniczeniom, o ile spełniają one warunki określone w art. 31 ust. 3 Konstytucji. Regulacja, która uzależnia wysokość podwyżki czynszu od wartości kapitału przeznaczonego na budowę, zakup lub trwałe ulepszenie lokalu, odpowiada wymogom konstytucyjnym. Wprowadzenie ustawowego mechanizmu określającego wysokości stóp zwrotu kapitału i zapewnienie w tym zakresie kontroli sądowej znajduje uzasadnienie w konieczności ochrony praw lokatorów. Mechanizmy rynkowe nie mogą być wyłącznym regulatorem czynszu lub innych opłat związanych z użytkowaniem lokalu (*wyrok z 10 stycznia 2012 r., SK 25/09*).

Wprowadzenie przez ustawodawcę preferencji finansowych w nabywaniu własności lokali przez niektóre kategorie najemców spółdzielczych lokali mieszkalnych jest konstytucyjnie dopuszczalne, o ile preferencje te pozostają racjonalne i obiektywnie uzasadnione. Nie spełniał tych wymagań przewidziany w ustawie o spółdzielniach mieszkaniowych mechanizm nieodpłatnego przeniesienia własności spółdzielczego lokalu mieszkalnego na jego dotychczasowego najemcę. Uzależnienie uzyskania własności lokalu przez najemców jedynie od spłaty ewentualnego zadłużenia z tytułu świadczeń wynikających z umowy najmu nie stanowiło dostatecznej rekompensaty finansowej na rzecz spółdzielni. Takie określenie zakresu świadczeń naruszało konstytucyjne prawo własności spółdzielni, która pomimo nieodpłatnego nabycia mieszkania zakładowego ponosiła, jako właściciel, nakłady na zaspokojenie potrzeb mieszkaniowych najemców (*wyrok z 14 lutego 2012 r., P 17/10*).

Przyznanie najemcy preferencji w nabywaniu spółdzielczych lokali mieszkalnych jest dopuszczalne także wówczas, gdy spółdzielnia odpłatnie przejęła mieszkania zakładowe. Nakaz przeniesienia własności lokalu w określonych okolicznościach na rzecz konkretnej osoby stanowi konstytucyjnie dopuszczalne ograniczenie prawa do dysponowania lokalem przez spółdzielnię mieszkaniową, szczególnie ze względu na powiązanie obowiązku przeniesienia własności z odpowiednim świadczeniem finansowym na jej rzecz. Ustawa zobowiązała bowiem najemcę do spłaty zadłużenia wynikającego z umowy najmu, a także do dokonania wpłaty wkładu budowlanego określonego proporcjonalnie do powierzchni lokalu (*wyrok z 19 czerwca 2012 r., P 27/10*).

2.4. Własność i inne prawa majątkowe

Konstytucyjne prawo własności nie podlega ochronie bezwzględnej (absolutnej). W wypadku wywłaszczenia dochodzi wręcz do całkowitego lub częściowego odjęcia tego prawa. Warunki dopuszczalności wywłaszczenia określone są w art. 21 ust. 2 Konstytucji. Przepis ten nie dotyczy jednakże sytuacji, które nastąpiły po wykorzystaniu nieruchomości na określony w decyzji wywłaszczeniowej cel publiczny. Z przepisu tego nie wynika zatem generalny obowiązek organów administracji publicznej zwrotu wywłaszczonej nieruchomości już po wykonaniu decyzji wywłaszczeniowej. Nie stanowi on adekwatnego wzorca dla oceny regulacji odnoszących się do statusu nieruchomości prawidłowo wywłaszczonych i wykorzystanych na cel publiczny, które następnie przeznaczono na realizację innego celu (*wyrok z 13 grudnia 2012 r., P 12/11*).

Ograniczenia własności mogą wiązać się z koniecznością realizacji określonego celu publicznego, takiego jak rozbudowa sieci dróg w Polsce. Z tego względu dopuszczalne było wyłączenie środków prawnych, które pozwalałyby byłemu właścicielowi na doprowadzenie do uchylecia decyzji wywłaszczeniowej oraz przywrócenia własności, w sytuacji, gdy na podstawie decyzji, której nadano rygor natychmiastowej wykonalności, inwestor faktycznie rozpoczął budowę. W takich okolicznościach przywrócenie własności w wypadku choćby jednej nieruchomości wywłaszczonej pod inwestycję drogową mogłoby spowodować niedojście do skutku całej inwestycji (*wyrok z 16 października 2012 r., K 4/10*).

Własność może w pewnych okolicznościach podlegać ograniczeniom także ze względu na ochronę praw innych osób (np. wierzytelności zabezpieczonej hipotecznie). Niemniej jednak regulacja, zgodnie z którą hipoteka ustanowiona na części ułamkowej nieruchomości obciążała części ułamkowe wszystkich nieruchomości, utworzone przez jej podział, prowadziła do nieproporcjonalnego ograniczenia praw współwłaścicieli nieruchomości, którzy nie zaciągnęli zobowiązania zabezpieczonego hipoteką na udziale we współwłasności. Mechanizm ten nie był konieczny do ochrony praw wierzyciela hipotecznego (*wyrok z 10 lipca 2012 r., P 15/12*).

Prawo do rekompensaty za mienie zabużańskie niebędące własnością, lecz „innym prawem majątkowym” podlega ochronie konstytucyjnej jako publicznoprawne prawo o charakterze socjalnym oraz odszkodowawczym. Nie jest ono jednak tożsame z prawem do odszkodowania wiążącym się z wywłaszczeniem na cel publiczny, o którym mowa w art. 21 ust. 2 Konstytucji. Uzależnienie możliwości uzyskania rekompensaty od spełniania przesłanki zamieszkiwania 1 września 1939 r. na byłym terytorium Rzeczypospolitej Polskiej stanowiło nieproporcjonalne ograniczenie tego prawa. Zawężenie kręgu osób uprawnionych na podstawie tego kryterium jest nieprzydatne do realizacji celu, jaki miała spełniać rekompensata. Tak określona przesłanka nie powoduje ani obniżenia wysokości świadczenia w zależności od liczby pozostawionych poza granicami państwa nieruchomości, ani ograniczenia go do osób, dla których pozostawiona nieruchomość stanowiła centrum ich aktywności życiowej. Poza tym wskazana przesłanka ma charakter zbyt restrykcyjny, szczególnie z uwagi na to, że osoby ubiegające się o rekompensaty nie mogły racjonalnie zakładać, że właśnie okoliczność zamieszkiwania na kresach wschodnich w tym czasie będzie miała znaczenie dla przyznania rekompensaty (*wyrok z 23 października 2012 r., SK 11/12*).

Zarówno własność, jak i inne prawa majątkowe, podlegają równej ochronie prawnej (art. 64 ust. 2 Konstytucji). Zasadę tę naruszał brak możliwości zwrotu w naturze nieruchomości, która po wywłaszczeniu nie została wykorzystana na cel publiczny ze względu na jej zajęcie pod rodzinny ogród działkowy. Regulacja taka doprowadziła bowiem do niedopuszczalnego zróżnicowania sytuacji prawnej byłych właścicieli takich nieruchomości w stosunku do sytuacji prawnej byłych właścicieli innych niewykorzystanych na cel publiczny nieruchomości, które nie zostały zajęte pod rodzinne ogrody działkowe. Odmowa zwrotu nieruchomości w naturze poprzedniemu właścicielowi mogłaby być uzasadniona tylko w sytuacji, w której PZD dysponowałby tytułem prawnym do tej nieruchomości. Nie ma konstytucyjnego uzasadnienia dla objęcia ochroną władania nieruchomością przez PZD w sytuacji braku tytułu prawnego po jego stronie (*wyrok z 11 lipca 2012 r., K 8/10*).

Określając zasady obowiązku alimentacyjnego pomiędzy małżonkami, należy wyważyć ochronę praw majątkowych małżonka winnego rozkładu pożycia oraz małżonka niewinnego. Interesy majątkowe małżonka winnego zasługują na słabszą ochronę, co znajduje uzasadnienie w gwarantowanej konstytucyjnie ochronie oraz opiece państwa nad małżeństwem i rodziną. Stosowanie przesłanki winy rozkładu pożycia przy określaniu zakresu obowiązku alimentacyjnego ma zatem uzasadnienie konstytucyjne. Uwzględnianie jedynie sytuacji majątkowej byłych małżonków przy ustalaniu zakresu obowiązku alimentacyjnego sprowadzałoby instytucję alimentów pomiędzy rozwiedzionymi małżonkami do instrumentu ekonomicznego neutralnego z punktu widzenia wartości konstytucyjnych. Poza tym brak formalnych ograniczeń czasowych obowiązku alimentacyjnego, który ustawodawca wprowadził pomiędzy małżonkami, stanowi proporcjonalne ograniczenie praw majątkowych małżonka zobowiązanego do świadczeń alimentacyjnych. Obowiązek alimentacyjny jest co do zasady dożywotni. Uzasadnione jest to założeniami ustrojodawcy dotyczącymi trwałości małżeństwa (*wyrok z 25 października 2012 r., SK 27/12*).

Konstytucyjna ochrona praw majątkowych nie obejmuje gwarancji poziomu dochodów komorników oraz nie wyklucza ponoszenia ryzyka spowodowanego wykonywaną na własny rachunek działalnością komorniczą. Mechanizm miarkowania opłat egzekucyjnych przez sąd może w wyjątkowych sytuacjach prowadzić do zmniejszenia spodziewanego przez komornika dochodu. Oczekiwanie w tym wypadku dochodu na określonym poziomie nie podlega ochronie konstytucyjnej (*wyrok z 20 listopada 2012 r., SK 34/09*).

2.5. Odpowiedzialność odszkodowawcza państwa

Konstytucja nie określa przesłanek, których spełnienie umożliwia dochodzenie odszkodowania od państwa w sytuacji wydania niezgodnego z prawem orzeczenia sądowego. Z orzecznictwa SN wynika, że skarga o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia sądu drugiej instancji przysługuje wówczas, gdy niezgodność ma charakter oczywisty, rażący i przybiera kwalifikowaną postać. Wymaganie kwalifikowanej postaci niezgodności z prawem odnosi się do procesu orzekania przez sąd, który w sposób elementarny naruszył przepisy prawa. Taki kształt skargi o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia odpowiada założeniom konstytucyjnym. Konstytucja w art. 77 ust. 1 nie otwiera drogi do dochodzenia odszkodowania od państwa w wypadku rozstrzygnięcia przez sąd sprawy niezgodnie z oczekiwaniami strony (*wyrok z 27 września 2012 r., SK 4/11*).

Konstytucyjne prawo do odszkodowania za bezprawne pozbawienie wolności, choć wiąże się z ochroną wolności osobistej jednostki, to jednak nie ma charakteru absolutnego. Dopuszczalne jest ustawowe wprowadzenie terminu dochodzenia odszkodowania i zadośćuczynienia od Skarbu Państwa za niewątpliwie niesłuszne tymczasowe aresztowanie. Termin roczny, liczony od daty uprawomocnienia się orzeczenia stanowiącego podstawę aresztowania, sprzyja stabilności systemu i nie jest nadmiernie uciążliwy, zwłaszcza gdy wniosek o odszkodowanie może zostać złożony jeszcze przed zakończeniem postępowania głównego. Ponadto, zarzut przedawnienia się roszczenia odszkodowawczego jest podnoszony na wniosek prokuratora i kontrolowana jest jego zgodność z zasadami współżycia społecznego (*wyrok z 11 października 2012 r., SK 18/10*).

2.6. Wolność pracy oraz uprawnienia pracownicze

Konstytucja zakazuje wprowadzania ograniczeń uniemożliwiających lub znacznie utrudniających określonej grupie osób korzystanie z wolności pracy. Ustawodawca może jednak w sposób szczególny regulować pozycję prawną żołnierzy zawodowych. Odmiennosc ta wiąże się z koniecznością zapewnienia bezpieczeństwa państwa oraz utrzymania porządku publicznego. Z treści Konstytucji nie wynika obowiązek przyznania żołnierzom zawodowym gwarancji stabilności zatrudnienia w stopniu większym niż w stosunku do pozostałych grup zawodowych. Stwierdzenie nieważności albo uchylene decyzji o zwolnieniu żołnierza zawodowego nie skutkuje kontynuowaniem stosunku służbowego, co jednak nie oznacza odmowy dostępu do służby wojskowej, stanowiącej służbę publiczną w rozumieniu konstytucyjnym. Zwolnieni wojskowi mogą ubiegać się o dostęp do służby publicznej na takich samych zasadach jak pozostali kandydaci (*wyrok z 6 listopada 2012 r., SK 29/11*).

Prawo do dni wolnych od pracy, czyli do nieświadczenia pracy, pozostaje pod ochroną Konstytucji. Ustawodawca dysponuje swobodą ustalenia liczby dni wolnych od pracy, a także określenia, które dni są wolne od pracy. Wprowadzając w danym okresie rozliczeniowym dni wolne od pracy, powinien jednak zapewnić równą ich liczbę dla wszystkich pracowników. Nie jest uzasadnione zróżnicowanie pracowników w zakresie przysługującej im liczby dni wolnych od pracy zależnie jedynie od rozkładu czasu pracy przyjętego przez danego pracodawcę (*wyrok z 2 października 2012 r., K 27/11*).

2.7. Prawa socjalne

Ustawodawca ma znaczną swobodę w kształtowaniu zasad zabezpieczenia społecznego obywateli. Powszechny system ubezpieczenia społecznego oparty jest na podstawowym założeniu, że zasadniczo opłacanie składek uprawnia do świadczeń emerytalno-rentowych. Konstytucja nie wyklucza jednak możliwości ustawowego przyznania prawa do uzyskania świadczeń emerytalnych lub rentowych osobom, które przez jakiś czas swojego życia nie uczestniczyły w tworzeniu funduszu ubezpieczeniowego przez opłacanie składek. Ustawodawca może jednocześnie uzależnić prawo do nabycia tych świadczeń od spełnienia pewnych warunków, takich jak uzyskanie statusu repatrianta (*wyrok z 29 maja 2012 r., SK 17/09*).

Ustawodawca ma także prawo wprowadzić regulacje, które umożliwiają weryfikację decyzji o przyznaniu świadczeń emerytalno-rentowych w wypadkach, gdy uzyskały je osoby nieuprawnione. Takie regulacje nie mogą jednak prowadzić do nieograniczonej swobody organów w zakresie wzruszania prawomocnych decyzji przyznających świadczenie. Mechanizm, który nie określał ani przesłanek, ani ograniczeń czasowych dopuszczalności przeprowadzenia weryfikacji i który umożliwiał cofnięcie uprawnień emerytalno-rentowych także w oparciu o odmienną ocenę wcześniej zebranych dowodów, stanowił nieproporcjonalną ingerencję w prawo do zabezpieczenia społecznego (*wyrok z 28 lutego 2012 r., K 5/11*).

Elementem konstytucyjnego prawa do zabezpieczenia społecznego jest prawo do waloryzacji świadczeń emerytalno-rentowych, z którego wynika konieczność utrzymania odpowiedniego poziomu wartości realnej tych świadczeń. Ustawodawca ma natomiast możliwość określenia metody waloryzacji oraz konkretyzacji sposobu

jej przeprowadzenia. Możliwa była zatem zamiana mechanizmu waloryzacji procentowej na waloryzację kwotową. Wartość świadczeń została przystosowana do spadku siły nabywczej pieniądza, a świadczeń tych nie sprowadzono poniżej poziomu minimum życiowego. Wprowadzony ustawą incydentalny mechanizm kwotowej waloryzacji świadczeń emerytalno-rentowych nie doprowadził do naruszenia istoty prawa do zabezpieczenia społecznego. Pozbawienie konstytucyjnego prawa do waloryzacji świadczeń jest czym innym niż zmiana metody waloryzowania ich wysokości (*wyrok z 19 grudnia 2012 r., K 9/12*).

Władze publiczne mają także obowiązek szczególnej pomocy rodzinom niepełnym oraz wielodzietnym. Nie narusza tej zasady konstytucyjnej ustalenie takiej samej wysokości dodatku dla rodziców samotnie wychowujących dwoje dzieci oraz rodziców samotnie wychowujących troje lub więcej dzieci. Dopuszczalne jest określenie wysokości tego dodatku na jednym poziomie, który nie pozostaje w ścisłej proporcji do liczby dzieci w rodzinie niepełnej. Nie bez znaczenia pozostaje okoliczność, że ustawodawca jednocześnie przyznaje inne środki wsparcia, które mogą przysługiwać jednocześnie, jak dodatek z tytułu wychowywania dziecka w rodzinie wielodzietnej czy też dodatek z tytułu kształcenia i rehabilitacji dziecka niepełnosprawnego (*wyrok z 20 grudnia 2012 r., K 28/11*).

2.8. Ochrona rodziny i małżeństwa

Szczególnie intensywna pomoc i ochrona – jaką, w myśl art. 71 ust. 1 Konstytucji – władze publiczne zobowiązane są otaczać matkę, w okresie przed urodzeniem i po urodzeniu dziecka powinna wyraźnie przewyższać zwykłą ochronę, przysługującą matkom, rodzicom i rodzinie na gruncie art. 18 oraz art. 71 ust. 2 Konstytucji. Ustawodawca powinien tak określić sytuację prawną matki, aby szczególna pomoc miała charakter realny. Taką szczególną ochronę realizuje między innymi prawo do urlopu macierzyńskiego. Ukształtowanie przez ustawodawcę prawa do dodatkowego wynagrodzenia rocznego (tzw. trzynastej pensji) w sposób powodujący pozbawienie tego prawa kobiet przebywających na urloпах macierzyńskich, które w ciągu roku kalendarzowego nie przepracowały faktycznie 6 miesięcy, nie tylko nie realizuje obowiązku wynikającego z art. 71 ust. 1 Konstytucji, lecz może wręcz prowadzić do osiągnięcia skutku odwrotnego, pogarszając sytuację prawną tej grupy pracowników (*wyrok z 9 lipca 2012 r., P 59/11*).

Zawarcie małżeństwa powoduje nawiązanie między małżonkami stosunku rodzinnego oraz powstanie między współmałżonkami szeregu wzajemnych obowiązków. Ustanie małżeństwa w wyniku rozwodu skutkuje wprawdzie ustaniem stosunku rodzinnego, lecz nie eliminuje wszystkich skutków prawnych zawarcia małżeństwa. Jednym z takich skutków jest wyrażony w art. 60 § 2 k.r.o., tzw. rozszerzony obowiązek alimentacyjny, obciążający małżonka wyłącznie winnego rozkładu pożycia małżeńskiego, względem swojego rozwiedzionego współmałżonka. Przepis ten nie może być postrzegany wyłącznie z perspektywy praw ekonomicznych, stanowi bowiem zarazem przejaw konstytucyjnej zasady ochrony i opieki państwa nad małżeństwem i rodziną, wynikającej z art. 18 Konstytucji (*wyrok z 25 października 2012 r., SK 27/12*).

2.9. Prawo do sprawiedliwego rozpatrzenia sprawy przez sąd

Trybunał Konstytucyjny, jak każdy organ państwa, jest zobowiązany do stosowania takich metod wykładni, które w możliwie najpełniejszym zakresie uwzględniałyby standardy wytworzone w orzecznictwie ETPC. W szczególności Trybunał powinien dążyć do łagodzenia ewentualnych kolizji, jakie mogłyby występować pomiędzy polskim prawem stosowanym a orzecznictwem ETPC. Skoro w kontekście prawa do obrony ETPC przypisuje istotne znaczenie postulatowi zapewnienia prawa do kontaktu z prawnikiem już na etapie wstępnego stadium postępowania karnego, również Trybunał podkreśla, że prawo dostępu do adwokata już na początku postępowania karnego ma istotne znaczenie dla zapewnienia osobie zatrzymanej skutecznego prawa do obrony na późniejszych etapach (*wyrok z 11 grudnia 2012 r., K 37/11*).

Z konstytucyjnego prawa do obrony wynika wymaganie, by korespondencja między osobą pozbawioną wolności a jej obrońcą była traktowana w sposób szczególny, co odpowiada również standardowi wypracowanemu w orzecznictwie ETPC. Sformułowanie przepisu k.p.k. uprawniające prokuratora do zastrzeżenia kontroli korespondencji podejrzanego z obrońcą, bez wskazania jakichkolwiek przesłanek dopuszczalności takiego działania, tego postulatu nie realizuje (*wyrok z 10 grudnia 2012 r., K 25/11*).

Podstawowym składnikiem prawa do sądu jest prawo do zainicjowania postępowania przed sądem w celu uzyskania ochrony swoich praw lub interesów. Ze względu jednak na charakter procedury karnej poszkodowanemu nie przysługuje konstytucyjne prawo do inicjowania postępowania w zakresie przestępstw ściganych z oskarżenia publicznego. Sprawa karna pozostaje zasadniczo sprawą dotyczącą oskarżonego, a wszczęcie takiego postępowania zależy od wniesienia aktu oskarżenia przez kompetentny organ państwa, po zbadaniu sprawy na etapie przygotowawczym. Dopiero po wszczęciu postępowania sądowego można mówić, że sprawa karna staje się także sprawą poszkodowanego, gdyż jego wynik rzutuje także na interesy tego ostatniego.

Zasada sprawiedliwości proceduralnej nakazuje zapewnić poszkodowanemu – zarówno na etapie postępowania przygotowawczego, jak i sądowego – efektywne instrumenty dochodzenia ochrony jego interesów. Uwzględniając całość uprawnień poszkodowanego wynikających z k.p.k. (w tym możliwość wniesienia do sądu środka zaskarżenia na decyzje organów ścigania o odmowie wszczęcia albo umorzeniu postępowania, a także możliwość wniesienia subsydiarnego aktu oskarżenia), nadanie terminowi do wniesienia subsydiarnego aktu oskarżenia charakteru prekluzyjnego nie narusza wymogów konstytucyjnych. Rozwiązanie to pozwala jednocześnie zapewnić ochronę potencjalnego oskarżonego przed przedłużającym się stanem niepewności co do wyniku sprawy (*wyrok z 25 września 2012 r., SK 28/10*).

Gwarancje prawa do sądu obejmują prawo do uzyskania wyroku rozstrzygającego dany spór prawny. Jednakże wzgląd na inne wartości konstytucyjne, np. ochronę dobra wspólnego związanego z budową sieci dróg w Polsce, może uzasadniać ograniczenie kompetencji sądu administracyjnego w zakresie kontroli decyzji zezwalających na realizację inwestycji drogowej. Dopuszczalne było zatem wyłączenie możliwości orzeczenia nieważności takich decyzji w sytuacji, gdy nadano im rygor natychmiastowej wykonalności a inwestor budowę już rozpoczął. Przez to skutki decyzji (m.in. przejście nieruchomości, objętych decyzjami na własność Skarbu Państwa albo jednostki samorządu

terytorialnego) stawały się nieodwracalne, a wywłaszczeni właściciele pozbawieni zostali możliwości przywrócenia własności (*wyrok z 16 października 2012 r., K 4/10*).

Będąca elementem sprawiedliwości proceduralnej zasada „równości broni” stron, nakazująca zrównoważenie ich pozycji procesowej odpowiednio do charakteru postępowania oraz roli w procesie, odnosi się również do kwestii rozłożenia ekonomicznych ciężarów postępowania. W ramach procedury cywilnej ma ją zapewniać reguła, zgodnie z którą koszty ponosi strona przegrywająca (zasada odpowiedzialności za wynik sprawy). Rozwiązanie, które nakładało na spółdzielnię (stronę pozwaną) obowiązek pokrycia kosztów procesu o wyodrębnienie lokalu, niezależnie od wyniku rozpoznania sprawy – a więc również wówczas, gdy pozew okazał się nieuzasadniony albo postępowanie umorzono, naruszało zasadę sprawiedliwości proceduralnej. Finansowe wsparcie osób domagających się wyodrębnienia lokalu przez zwolnienie ich z kosztów nie spełniało testu proporcjonalności z uwagi na zagrożenie, jakie rodziło dla praw majątkowych spółdzielni (a w konsekwencji – członków spółdzielni) oraz stabilności ich budżetów (*wyrok z 27 lipca 2012 r., P 8/12*).

W ścisłym związku z prawem do sądu pozostaje zakaz zamykania drogi sądowej. Bezpośrednią formę naruszenia tego zakazu stanowią rozwiązania proceduralne wyłączające możliwość zaskarżania do sądu rozstrzygnięć organów pozasądowych w sprawach, które odnoszą się do sfery konstytucyjnych praw i wolności. Niezgodny z Konstytucją był przepis Kodeksu wyborczego, który wykluczał dopuszczalność dalszych środków prawnych od postanowień PKW wydanych w wyniku wniesienia odwołania od rozstrzygnięć okręgowych komisji wyborczych – w zakresie, w jakim dotyczył odmowy rejestracji kandydata z powodu nieposiadania przez niego biernego prawa wyborczego. W tym zakresie przepis uniemożliwiał dochodzenie sądowej ochrony konstytucyjnego prawa wybieralności (*wyrok z 18 lipca 2012 r., K 14/12*).

Nie stanowiły naruszenia zakazu zamknięcia sądowej drogi ochrony praw majątkowych przepisy ustawy o zarządzaniu kryzysowym, które nie przewidywały środków zaskarżenia informacji wydanej przez dyrektora Rządowego Centrum Bezpieczeństwa o ujęciu określonych obiektów, instalacji lub urządzeń w wykazie infrastruktury krytycznej. Informacja taka, choć nie była decyzją administracyjną, stanowiła czynność z zakresu administracji publicznej dotyczącą uprawnień i obowiązków, które z mocy prawa powstają po stronie zainteresowanych podmiotów z momentem ujęcia ich składnika mienia w wykazie. W konsekwencji, na podstawie przepisów Prawa o postępowaniu przed sądami administracyjnymi przysługuje skarga do sądu administracyjnego, po uprzednim wezwaniu dyrektora Rządowego Centrum Bezpieczeństwa do usunięcia naruszenia prawa (*wyrok z 3 lipca 2012 r., K 22/09*).

Drogi sądowej nie zamknął również przepis ustawy o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy służb mundurowych, który wyłączył stosowanie przepisów o postępowaniu administracyjnym do informacji o przebiegu służby w organach bezpieczeństwa PRL, sporządzonej przez IPN na potrzeby postępowania w przedmiocie ponownego ustalenia prawa do świadczeń emerytalnych. W efekcie, informacja taka nie mogła być zaskarżona w trybie administracyjnym, a później sądownoadministracyjnym. Niemniej jednak ustawa dawała funkcjonariuszowi możliwość zakwestionowania poprawności zawartych w informacji danych najpierw w postępowaniu przed organem emerytalnym, a następnie – po wniesieniu środka zaskarżenia od decyzji organu emerytalnego – w postępowaniu przed sądem powszechnym (*wyrok z 11 stycznia 2012 r., K 36/09*).

Do niezgodnego z Konstytucją ograniczenia prawa do sądu oraz naruszenia zakazu zamykania drogi sądowej dojść może również pośrednio – przez ustanowienie regulacji stanowiących nieproporcjonalne bariery w korzystaniu z prawa do sądu. Nadmierną przeszkodę ekonomiczną rodziło bezwzględne wyłączenie prawa do ubiegania się o zwolnienie z kosztów sądowych przez dłużnika (niezależnie od jego sytuacji majątkowej), który – realizując obowiązek ustawowy – składał wniosek o ogłoszenie upadłości. Choć droga sądowa formalnie pozostawała otwarta, brak środków finansowych często uniemożliwiał uiszczenie opłaty sądowej przez niewypłacalną spółkę (wyrok z 15 maja 2012 r., P 11/10).

Przeszkodę w korzystaniu z prawa do sądu stanowić może również nadmierny formalizm procesowy, wiążący się choćby z nagromadzeniem wymagań formalnych oraz surowością sankcji za ich niedochowanie. Do takiej kumulacji doszło w przepisach ustawy o zasadach prowadzenia polityki rozwoju, regulujących postępowanie w przedmiocie informacji o odmowie uwzględnienia odwołania od negatywnej oceny projektu, który miałby być finansowany ze środków unijnych. Ustawodawca nakazał pozostawienie przez sąd administracyjny bez rozpoznania skargi na informację, do której nie załączono kompletnej dokumentacji. Nie zawarł jednak ani precyzyjnego wyliczenia dokumentów, do których przedstawienia zobowiązany był skarżący, ani też nie przewidział procedury wezwania przez sąd do usunięcia braków (wyrok z 30 października 2012 r., SK 8/12).

Konstytucyjne prawo do sądu może podlegać ograniczeniom, które muszą spełniać wynikające z art. 31 ust. 3 Konstytucji wymagania konieczności, przydatności oraz proporcjonalności w znaczeniu ścisłym. Z punktu widzenia bezpieczeństwa państwa uzasadnione pozostaje ograniczenie polegające na wyłączeniu w stosunku do żołnierzy zawodowych możliwości zaskarżenia do sądu administracyjnego decyzji dotyczącej zwolnienia ze stanowiska służbowego lub wyznaczenia na nowe stanowisko. Sprawy te wiążą się ściśle ze sferą wewnętrzną funkcjonowania Sił Zbrojnych, a decyzje wydawane są przez przełożonych w celu dostosowania zasobów kadrowych do potrzeb związanych z realizacją konstytucyjnie przypisanych wojsku zadań (wyrok z 12 lipca 2012 r., SK 31/10).

Charakteru absolutnego nie ma również – pozostające w związku z prawem do sądu – prawo do zaskarżania orzeczeń wydanych w pierwszej instancji. Dopuszczalne było wyłączenie w przepisach o komornikach sądowych i egzekucji możliwości zaskarżenia postanowienia sądu w przedmiocie oddalenia wniosku o wyłączenie komornika. Postanowienie takie nie rozstrzygało żadnej „sprawy”, której treścią byłby spór między dłużnikiem a komornikiem, stanowiło formę nadzoru sądowego nad czynnościami egzekucyjnymi. Wyłączenie prawa do zaskarżenia tego określonego typu postanowienia było proporcjonalne oraz uzasadnione z uwagi na potrzebę zapewnienia sprawności i szybkości postępowania egzekucyjnego. Ponadto, przepisy ustawy pozostawiły dłużnikowi możliwość zaskarżania do sądu drugiej instancji innych postanowień zapadłych w ramach nadzoru sądowego w sytuacjach, gdy jego interesy mogłyby być zagrożone (wyrok z 12 kwietnia 2012 r., SK 21/11).

Konstytucyjną zasadę dwuinstancyjności postępowania sądowego naruszała regulacja wyłączająca w ramach procedury cywilnej możliwość zaskarżenia przez pełnomocnika wyznaczonego z urzędu postanowienia sądu drugiej instancji o odmowie przyznania od Skarbu Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej

w postępowaniu przed tym sądem. Co prawda kwestia kosztów pozostaje sprawą wпадkową w stosunku do zasadniczego przedmiotu postępowania przed sądem odwoławczym, niemniej jednak wprost dotyczy praw majątkowych pełnomocnika – wynagrodzenia za wykonaną pracę. Odmowa uczynienia zadość interesowi ekonomicznemu pełnomocnika stanowi sprawę odrębną w stosunku do sprawy wkląjącej strony procesu. Wyłączenie dopuszczalności zaskarżenia postanowienia o odmowie przyznania wynagrodzenia uniemożliwiało pełnomocnikowi dochodzenie ochrony swoich praw w dwuinstancyjnym postępowaniu sądowym (*wyrok z 30 października 2012 r., SK 20/11*).

Standardy prawa do sądu wymagają poddania poprawności postępowań dyscyplinarnych, prowadzonych przez organy pozasądowe, weryfikacji przez niezależny, bezstronny i niezawisły sąd. Nie czyni zadość tym standardom przepis przewidujący możliwość zaskarżenia do sądu jedynie tych orzeczeń organów dyscyplinarnych, na mocy których nakładana jest sankcja w postaci utraty członkostwa w Polskim Związku Łowieckim (PZŁ) lub w kole łowieckim. Konieczność ochrony praw konstytucyjnych członków PZŁ (takich jak wolność zrzeszania się czy prawo do ochrony dobrego imienia) nakazywałaby otwarcie drogi do sądowej weryfikacji poprawności postępowania represyjnego także wówczas, gdy nakładany jest inny typ sankcji. Zasadniczo bowiem niedopuszczalne jest zróżnicowanie dostępu do drogi sądowej w zależności od rodzaju nakładanej kary dyscyplinarnej.

Ustawodawca zachowuje możliwość ograniczenia sądowej drogi weryfikacji orzeczeń organów dyscyplinarnych w odniesieniu do spraw jedynie o wewnątrzorganizacyjnym charakterze. Dopuszczalny zakres wyłączeń ulega zróżnicowaniu w zależności od natury zrzeszenia – jest szerszy w wypadku stowarzyszeń, węższy zaś co do zrzeszeń wykazujących cechy samorządu, o którym mowa w art. 17 ust. 2 Konstytucji. Wobec specyficznego charakteru PZŁ, łączącego elementy obu typów zrzeszeń, nie jest wykluczone, aby część spraw pozostawiona została do samodzielnej oceny przez organy Związku (np. stosowanie środków dyscyplinujących w trakcie polowania czy sankcji o charakterze honorowym, jak odebranie odznaczeń łowieckich). Narusza zaś standardy konstytucyjne wyłączenie możliwości sądowej weryfikacji postępowań dyscyplinarnych w tych sprawach, w których orzeczenia dyscyplinarne przesądzą o możliwości realizacji przez członka PZŁ praw związanych z przynależnością do Związku (np. zawieszenie w prawach członka, zawieszenie prawa do polowania; *wyrok z 6 listopada 2012 r., K 21/11*).

3. Zasady funkcjonowania władz publicznych

3.1. Zadania i kompetencje Prezydenta RP

Konstytucja w art. 126 ust. 2 przypisuje Prezydentowi zadania m.in. w zakresie stania na straży suwerenności i bezpieczeństwa państwa oraz nienaruszalności i niepodzielności jego terytorium. Tym samym przewiduje udział Prezydenta w sprawach związanych z bezpieczeństwem państwa w wypadkach szczególnie istotnego zagrożenia dla samego istnienia państwa i jego ustroju. W sytuacji zagrożenia mniejszej wagi, konstytucyjnie dopuszczalne jest przyznanie kompetencji w sferze bezpieczeństwa jedynie Radzie Ministrów. Z tego względu na gruncie art. 126 ust. 2 Konstytucji nie

było obowiązku przypisania Prezydentowi kompetencji konsultowania prac nad Krajowym Planem Zarządzania Kryzysowego, Raportem o zagrożeniach bezpieczeństwa narodowego, Narodowym Programem Ochrony Infrastruktury Krytycznej, a także konsultowania wprowadzania poszczególnych stopni alarmowych (*wyrok z 3 lipca 2012 r., K 22/09*).

Kompetencja do nadawania obywatelstwa stanowi jedną z prerogatyw Prezydenta. Konstytucyjnie niedopuszczalne byłoby przyznanie tej kompetencji innemu organowi. Konstytucja nie wyklucza jednak innych niż nadanie obywatelstwa sposobów nabycia obywatelstwa. Powierzenie wojewodom kompetencji do uznania za obywatela, obwarowane enumeratywnie wskazanymi przesłankami o obiektywnym charakterze, na tyle odróżnia tę instytucję od instytucji nadania obywatelstwa, że nie można uznać naruszenia wyłączności prerogatywy Prezydenta w zakresie nadawania obywatelstwa (*wyrok z 18 stycznia 2012 r., Kp 5/09*).

Kompetencje Prezydenta w zakresie powoływania sędziów unormowane zostały w Konstytucji w sposób kompletny. Ustanowienie w ustawie nieprzewidzianego w Konstytucji miesięcznego terminu powołania sędziego stanowi naruszenie konstytucyjnej prerogatywy głowy państwa. Nałożenie na Prezydenta ustawowego obowiązku wydania aktu urzędowego w określonym terminie wykracza poza konstytucyjnie dopuszczalne ustanowienie procedur związanych z wykonywaniem jego kompetencji (*wyrok z 5 czerwca 2012 r., K 18/09*).

3.2. Funkcjonowanie sądownictwa

3.2.1. Wynagrodzenie sędziego

Chociaż Konstytucja gwarantuje sędziom wynagrodzenie odpowiadające godności urzędu oraz zakresowi obowiązków (art. 178 ust. 2), nie daje podstaw do wywodzenia konstytucyjnego prawa sędziego do wynagrodzenia w określonej wysokości ani też konstytucyjnego prawa do podwyżki wynagrodzenia. Pozbawienie sędziów perspektywy podwyższonych wynagrodzeń w 2012 r. pozostawało konstytucyjnie uzasadnione koniecznością utrzymania równowagi budżetowej. Okresowe zahamowanie wzrostu wynagrodzeń sędziowskich o charakterze wyjątkowym było możliwe, ponieważ w wypadku poważnego zagrożenia równowagi budżetu, a także wobec przyjęcia szeregu innych środków mających na celu jego zrównoważenie, wartość konstytucyjna, jaką stanowi przyznanie sędziom wynagrodzenia odpowiadającego godności ich urzędu, musi ustąpić przed wartością konstytucyjną, jaką stanowi równowaga i stabilność finansów publicznych (*wyrok z 12 grudnia 2012 r., K 1/12*).

Ustawodawca korzysta ze swobody kształtowania wysokości wynagrodzeń sędziowskich. Ze względu jednak na charakter tej funkcji, determinowany konstytucyjną zasadą niezależności oraz gwarancją wynagrodzenia odpowiadającego godności urzędu, sposób ustalenia wysokości wynagrodzeń musi spełniać pięć „warunków brzegowych”. Wysokość wynagrodzenia odpowiadającego godności urzędu sędziego powinna, po pierwsze, znacznie przekraczać wysokość przeciętnego wynagrodzenia w sferze budżetowej; po drugie, w dłuższej perspektywie rosnać nie wolniej niż przeciętne wynagrodzenie w sferze budżetowej; po trzecie, być chroniona przed nadmiernie niekorzystnymi zmianami bardziej niż wynagrodzenia pozostałych pracowników i funkcjonariuszy sfery budżetowej; po czwarte, być ukształtowana w sposób wyklu-

czający jakkolwiek uznaniowość oraz po piąte, jej obniżenie może nastąpić jedynie w wypadku przekroczenia konstytucyjnego limitu zadłużenia (choć trudno byłoby przesądzić z góry, jak znaczące mogłoby być to obniżenie, aby pozostawało zgodne z Konstytucją). Obniżenia wynagrodzenia sędziego nie należy przy tym utożsamiać z wyjątkowym zahamowaniem jego wzrostu (*wyrok z 12 grudnia 2012 r., K 1/12*).

3.2.2. Kompetencje referendarzy sądowych

Konstytucja powierza sprawowanie wymiaru sprawiedliwości sądom (art. 175 ust. 1), w stosunku do których formułuje wymóg niezależności, bezstronności oraz niezawisłości (art. 45 ust. 1). Nie ma jednak przeszkód, aby powierzyć referendarzom sądowym, nieobjętym gwarancjami niezależności i niezawisłości (właściwymi dla urzędu sędziowskiego) zadań, które nie polegają na sprawowaniu wymiaru sprawiedliwości, a na zagwarantowaniu ochrony prawnej. Dopuszczalne było zatem przypisanie referendarzom zadań z zakresu wydawania w elektronicznym postępowaniu upominawczym postanowień o przekazaniu sprawy sądowi właściwemu w wypadku prawidłowego wniesienia sprzeciwu od nakazu zapłaty (*wyrok z 13 marca 2012 r., P 39/10*).

3.3. Funkcjonowanie samorządów zawodowych

3.3.1. Piecza samorządów nad wykonywaniem zawodów zaufania publicznego

Podstawowe zadanie samorządu zawodowego polega na sprawowaniu pieczy nad należyтым wykonywaniem zawodu, przy czym pojęcie sprawowania pieczy rozumieć należy szeroko – jako wszystkie działania podejmowane w celu zagwarantowania odpowiedniej jakości czynności zawodowych. Do działań tego rodzaju zaliczyć można utworzenie systemu informatycznego do prowadzenia rejestru aktów poświadczenia dziedziczenia. Ustawowe nałożenie na Krajową Radę Notarialną obowiązku utworzenia takiego systemu ma doprowadzić do usprawnienia pracy notariuszy. Przy tym obowiązek ten nie stanowi nadmiernego obciążenia dla KRN, choćby z uwagi na kompetencję samorządu do ustalania składek w wysokości pozwalającej na realizację powierzonych mu zadań (*wyrok z 6 marca 2012 r., K 15/08*).

W zakres pieczy nad należyтым wykonywaniem zawodu wchodzi również zadania związane z przeprowadzeniem szkoleń zawodowych oraz egzaminów zawodowych. Chociaż zasadniczą odpowiedzialność społeczną i polityczną za merytoryczne i etyczne kształcenie osób przygotowujących się do wykonywania zawodu ponosi ustawodawca, to jednak całkowite pominięcie samorządów zawodowych przy ustalaniu zasad egzaminu zawodowego uniemożliwiłoby im sprawowanie pieczy nad należyтым wykonywaniem zawodu. Sprawowanie pieczy zakłada współdziałanie samorządów w ustalaniu zasad egzaminu zawodowego. Organy samorządu powinny mieć co najmniej prawo wyrażenia opinii w tej kwestii. Regulacje dotyczące przebiegu egzaminu radcowskiego, zgodnie z którymi Krajowa Rada Radców Prawnych ma m.in. prawo delegowania czterech radców do ośmioosobowego zespołu przygotowującego zadania egzaminacyjne, zapewniła odpowiedni udział samorządu radcowskiego w kształtowaniu zasad egzaminu, a także w jego przeprowadzaniu (*wyrok z 7 marca 2012 r., K 3/10*).

3.3.2. Ustawowe dopuszczenie do zawodu zaufania publicznego

Niezgodność z Konstytucją rozwiązań ustawowych dopuszczających do wykonywania zawodu zaufania publicznego mogłaby wystąpić jedynie wówczas, gdyby ustawodawca dopuścił do wykonywania takiego zawodu osoby bezspornie nieprzygotowane, niedające żadnych gwarancji właściwej jakości świadczonych usług. Otwarcie zawodów prawniczych, a także zwiększenie dostępności usług prawniczych, jest pożądane, o ile oparte jest na regulacjach spójnych i przejrzystych. Ustawodawca powinien przy tym mieć na uwadze potrzebę zagwarantowania odpowiedniego poziomu świadczonej pomocy prawnej oraz określić zasady odpowiedzialności za nienależyte jej wykonywanie. Takie kryteria spełniały przepisy ustawy o radcach prawnych, które otwierały dostęp do zawodu radcy niektórym kategoriom prawników, w tym sędziom i prokuratorom oraz doktorom nauk prawnych, którzy zdobyli doświadczenie odpowiadające doświadczeniu aplikanckiemu, wykonując czynności asystenckie w stosunku do radcy lub adwokata występującego przed sądem. Uznanie, że kwalifikacje merytoryczne tych osób uzasadniają dopuszczenie do wykonywania zawodu radcy bez konieczności zdawania egzaminu zawodowego, nie pozbawiają samorządu możliwości późniejszego sprawdzenia, czy dana osoba daje rękojmię należytego wykonywania zawodu. Konstytucyjne pozostaje również dopuszczenie do egzaminu zawodowego – bez konieczności odbycia aplikacji – osób, które świadczyły pomoc prawną przez okres co najmniej 5 lat, pracowały na stanowisku referendarza sądowego, asystenta sędziego lub asystenta prokuratora. Ich kwalifikacje weryfikuje egzamin zawodowy (*wyrok z 7 marca 2012 r., K 3/10*).

3.3.3. Nadzór nad działalnością samorządu zawodowego

Przekazanie samorządom zawodowym należących pierwotnie do państwa zadań publicznych w zakresie dbałości o należyte wykonywanie zawodów zaufania publicznego, rodzi potrzebę zapewnienia nadzoru zewnętrznego nad działalnością samorządu w tym zakresie. Formę takiego nadzoru stanowi powierzenie Ministrowi Sprawiedliwości kompetencji do zawieszenia komornika w prawie do wykonywania czynności służbowych. Jest ona koniecznym, efektywnym i proporcjonalnym ograniczeniem wolności wykonywania zawodu, ustanowionym w celu zabezpieczenia interesu publicznego przed wykonywaniem czynności komorniczych przez osobę niedającą rękojmi ich należytego wykonania. Skorzystanie z tej kompetencji podlega kontroli przez Sąd Okręgowy w Warszawie. Nie wyklucza też możliwości wszczęcia postępowania dyscyplinarnego przez właściwe organy samorządu (*wyrok z 25 lipca 2012 r., K 14/10*).

Poprawność postępowań dyscyplinarnych przeprowadzonych przed organami samorządu zawodowego podlega weryfikacji przez niezależny, bezstronny i niezawisły sąd. Ocena konstytucyjności zakresu kontroli sądowej nad postępowaniami dyscyplinarnymi wobec adwokatów, radców prawnych, notariuszy i prokuratorów musi jednak uwzględniać ich specyfikę. Sądownictwo dyscyplinarne tych grup zawodowych ma ścisły związek ze sprawowaniem pieczy nad wykonywaniem zawodów zaufania publicznego przez odpowiednie samorządy zawodowe. W skład sądów dyscyplinarnych wchodzi profesjonalni prawnicy, a obwiniony ma zapewnione odpowiednie gwarancje związane z prawem do sądu. W takim wypadku ograniczenie podstaw kasacji wnoszonej do Sądu Najwyższego do przesłanek rażącego naruszenia prawa

lub rażącej niewspółmierności kary spełnia standardy prawa do sądu. Pomimo tych ograniczeń w dalszym ciągu możliwa jest efektywna i rzetelna kontrola orzeczeń wydanych w sprawach dyscyplinarnych (*wyrok z 25 czerwca 2012 r., K 9/10*).

4. Standardy stanowienia prawa

4.1. Konstytucyjnie dopuszczalny zakres poprawek senackich do ustawy

Ustrojowa rola Senatu w postępowaniu ustawodawczym polega zasadniczo na rozpatrywaniu ustawy uchwalonej przez Sejm oraz proponowaniu do niej poprawek. Zakres dopuszczalnych poprawek Senatu jest wobec powyższego ograniczony zakresem ustawy i bez znaczenia pozostaje treść pierwotnego projektu wniesionego do Sejmu czy też treść poprawek odrzuconych przez Sejm w toku trzech czytań. Ujęcie w rządowym projekcie przepisów przewidujących przesłanki ograniczenia dostępu do informacji publicznej ze względu na interes negocjacyjny państwa – odrzuconych przez Sejm już w pierwszym czytaniu – nie uzasadniało dopuszczalności wniesienia treściowo tożsamej poprawki na etapie prac senackich (*wyrok z 18 kwietnia 2012 r., K 33/11*).

Istotne znaczenie dla ustalenia zakresu ewentualnych poprawek senackich ma także charakter ustawy. Poprawki do ustawy nowelizującej nie mogą wykraczać poza jej treść i dotyczyć przepisów ustawy nowelizowanej nieobjętych zmianą. Poprawka polegająca na dopisaniu do ustawy nowelizującej przesłanek ograniczenia prawa dostępu do informacji publicznej wykraczała poza materię nowelizacji i nie była konieczna do realizacji jej celu, jakim była transpozycja dyrektywy unijnej w sprawie ponownego wykorzystywania informacji sektora publicznego (*wyrok z 18 kwietnia 2012 r., K 33/11*).

Procedowanie nad ustawą w trybie pilnym ma znaczenie dla oceny zakresu dopuszczalnych poprawek. Nadużyciem trybu pilnego jest wprowadzanie poprawek, które ze względu na swoją treść nie wymagają rozpatrzenia w tym trybie. Okoliczność ta odnotowana została przy ocenie zgodności z Konstytucją poprawki Senatu, która polegała na dopisaniu do uchwalonej w trybie pilnym ustawy przesłanek ograniczenia prawa dostępu do informacji publicznej (*wyrok z 18 kwietnia 2012 r., K 33/11*).

4.2. Standardy konstruowania upoważnień oraz wydawania aktów podustawowych

Najczęstszym uchybieniem przy konstruowaniu upoważnień do wydania rozporządzenia jest brak wytycznych dotyczących jego treści. Odnosi się to przede wszystkim do upoważnień wydanych przed wejściem w życie Konstytucji, mimo że ustawodawca miał niejednokrotnie okazję dostosowania ich do nowych standardów przy okazji kolejnych nowelizacji. Brak wytycznych jest warunkiem wystarczającym do orzeczenia niezgodności z Konstytucją upoważnienia. Z tego względu Trybunał rozstrzygnął o niezgodności z Konstytucją przepisu upoważniającego do wydania rozporządzenia określającego maksymalną wysokość opłat związanych z pobytem w izbie wytrzeźwień (*wyrok z 3 kwietnia 2012 r., K 12/11*).

Ustawodawca nie może przekazywać do unormowania w rozporządzeniu materii, która w świetle Konstytucji wymaga formy ustawy. Naruszeniem tego zakazu było delegowanie kompetencji do określenia w rozporządzeniu rodzajów środków przymusu bezpośredniego, a także przesłanek, warunków, wypadków i sposobów ich użycia przez służby mundurowe (*wyrok z 17 maja 2012 r., K 10/11*). Niedopuszczalne było też przekazanie do unormowania w rozporządzeniu systemu nagród dla wychowanków zakładów i schronisk ani systemu środków dyscyplinarnych stosowanych w stosunku do nich (*wyrok z 2 października 2012 r., U 1/12*). W obu wypadkach regulowana materia wiąże się bowiem wprost z problematyką wolności osobistej jednostki, której ograniczenia mogą być dokonane jedynie w ustawie.

Nie jest zgodne z Konstytucją regulowanie za pomocą rozporządzeń kwestii, które nie są objęte zakresem upoważnienia, a tym bardziej takich, których ustawa nie uregulowała przynajmniej w podstawowym zarysie. Poza granice upoważnienia wyszedł Minister Sprawiedliwości w rozporządzeniu, w którym uregulował system nagród oraz środków dyscyplinarnych stosowanych wobec wychowanków zakładów poprawczych i schronisk dla nieletnich (*wyrok z 2 października 2012 r., U 1/12*). Z kolei Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi naruszył zakres upoważnienia, wprowadzając w rozporządzeniu wyjątek od ustawowej zasady ogłuszania zwierząt przed ubojem w wypadku tzw. uboju rytualnego (*wyrok z 27 listopada 2012 r., U 4/12*).

Przekroczeniem granic upoważnienia ustawowego do wydania aktu wewnętrznego było wprowadzenie do Regulaminu SN uregulowania stanowiącego, że postanowienie w sprawie, która ze względu na osobę lub przedmiot nie podlegała orzecznictwu sądów, może zapaść na posiedzeniu niejawnym, a o jego treści powiadamia się strony oraz Prokuratora Generalnego. Nie mieściło się ono w zakresie upoważnienia do unormowania wewnętrznej organizacji SN, szczegółowego podziału spraw między izby oraz zasad wewnętrznego postępowania (*wyrok z 4 grudnia 2012 r., U 3/11*).

Rozporządzenie musi pozostawać w zgodzie z treścią przepisów ustawowych, a także z celem ustawy. Przepis rozporządzenia dopuszczający odstępianie od obowiązku ogłuszenia zwierzęcia przed jego ubojem w wypadku uboju rytualnego był sprzeczny z bezwzględną normą ustawową wykluczającą możliwość uśmiercenia zwierzęcia bez uprzedniego pozbawienia świadomości (*wyrok z 27 listopada 2012 r., U 4/12*).

4.3. Wymaganie zachowania ustawowej formy regulowania praw i obowiązków jednostek

Konstytucja zastrzega pewne dziedziny do uregulowania w ustawie. Forma ustawy przewidziana jest dla wprowadzenia ograniczeń w korzystaniu z konstytucyjnych praw i wolności (art. 31 ust. 3). Dotyczy to także ograniczania konstytucyjnego prawa do obrony. Wymaganie to zostaje naruszone w razie niewskazania w ustawie przesłanek, których zaistnienie uprawniałoby prokuratora do zastrzeżenia kontroli korespondencji podejrzanego z obrońcą (*wyrok z 10 grudnia 2012 r., K 25/11*), a także przesłanek, od wystąpienia których uzależniona byłaby obecność zatrzymanego przy rozmowie zatrzymanego z adwokatem (*wyrok z 11 grudnia 2012 r., K 37/11*).

Forma ustawy jest niezbędna dla wprowadzenia ograniczeń prawa własności (art. 64 ust. 3 Konstytucji). Wymóg ten został spełniony w ustawie o zarządzaniu kryzysowym, która zdefiniowała pojęcie infrastruktury krytycznej oraz jej przedmiot,

a także unormowała procedurę konkretyzacji zakresu tejże infrastruktury (*wyrok z 3 lipca 2012 r., K 22/09*).

Wymóg zachowania formy ustawy ma szczególnie rygorystyczny charakter, gdy normowana materia dotyczy wolności osobistej jednostki. Konstytucja w art. 41 ust. 1 zdaniu drugim zobowiązuje ustawodawcę do uregulowania „zasad” oraz „trybu” ograniczania tej wolności, uzupełniając tym samym ogólne wymaganie z art. 31 ust. 3. Jako że środki przymusu bezpośredniego stosowane przez służby mundurowe stanowią formę ograniczenia wolności osobistej, określenie rodzajów tychże środków, a także zasad i trybu zastosowania, wymaga kompleksowego uregulowania ustawowego (*wyrok z 17 maja 2012 r., K 10/11*).

Standard art. 41 ust. 1 Konstytucji nakazuje nie tylko określenie zasad i trybu pozbawienia lub ograniczenia wolności w ustawie, ale również dokonanie tego w sposób jasny i precyzyjny. Nie spełniał tego wymagania art. 263 § 7 k.p.k., w którym ustawodawca nie określił zasad i trybu przedłużenia tymczasowego aresztowania po wydaniu przez sąd pierwszej instancji pierwszego wyroku w sprawie (*wyrok z 20 listopada 2012 r., SK 3/12*).

Obowiązek zachowania formy ustawy dla uregulowania spraw pozostających w związku z ochroną wolności osobistej nie został spełniony także w wypadku, gdy kwestia systemu nagród przyznawanych wychowankom pozostającym w zakładach poprawczych i schroniskach dla nieletnich oraz środków dyscyplinarnych stosowanych wobec nich (np. udzielenie albo nieudzielenie przepustki) została unormowana w rozporządzeniu, a nie w ustawie (*wyrok z 2 października 2012 r., U 1/12*).

Forma ustawy jest konieczna do nałożenia obowiązków daninowych oraz określenia zakresu tychże obowiązków. Ponieważ opłata za pobyt w izbie wytrzeźwień spełnia wszystkie kryteria daniny publicznej, to zgodnie z art. 217 Konstytucji nie tylko obowiązek jej uiszczenia, ale także zasady naliczania jej wysokości powinny być zostać wyczerpująco uregulowane w ustawie, a nie przekazane do unormowania w rozporządzeniu. Powyższe wymaganie nie oznacza jednak, że ustawodawca musi wskazać konkretną kwotę wysokości opłaty. Ograniczyć się może do określenia maksymalnej stawki, pod warunkiem precyzyjnego unormowania zasad jej kalkulacji (*wyrok z 3 kwietnia 2012 r., K 12/11*).

Mimo że nałożony na Krajową Radę Notarialną obowiązek utworzenia systemu informatycznego do prowadzenia rejestru aktów poświadczenia dziedziczenia nie stanowi daniny publicznej w rozumieniu art. 217 Konstytucji, mieści się jednak w kategorii ciężarów i świadczeń publicznych, o której mowa w art. 84 Konstytucji. Ten ostatni przepis również wymaga ustawowej formy dla nałożenia ciężarów publicznych, co też zostało dochowane w przywołanej sprawie (*wyrok z 6 marca 2012 r., K 15/08*).

Konstytucja przewiduje również formę ustawy dla wyznaczenia zakresu zadań jednostek samorządu terytorialnego. Zasada ta została zachowana przy okazji nałożenia na samorząd województwa obowiązku prowadzenia ewidencji niepublicznych placówek doskonalenia nauczycieli. Chociaż przepisy ustawy o systemie oświaty pozostawały w pewnym stopniu niejasne, obowiązek ewidencjonowania wynikał wprost z ustawy (a nie z rozporządzenia, jak wskazywał wnioskodawca) i wiązał się z obowiązkiem prowadzenia przez samorząd województwa placówek doskonalenia nauczycieli o znaczeniu regionalnym i ponadregionalnym (*wyrok z 23 października 2012 r., U 1/10*).

Rozdział III

Skutki orzeczeń dla działalności prawodawczej

1. Wykonywanie orzeczeń Trybunału Konstytucyjnego w państwie prawnym

Zasadniczym skutkiem wyroku Trybunału rozstrzygającego o hierarchicznej niezgodności normy prawnej jest jej eliminacja z porządku prawnego.

Nie zawsze jednak wyrok Trybunału przywraca stan zgodności z Konstytucją w sposób pełny. Nawet z pozoru niewielka ingerencja w system prawny, polegająca na wyeliminowaniu fragmentu normy z powodu jej niekonstytucyjności, może wywoływać negatywne konsekwencje, jak np. lukę konstrukcyjną, stan niepewności prawa, dysfunkcjonalność konkretnej regulacji czy wręcz całej ustawy. Wyrok Trybunału aktualizuje wówczas – wynikający z art. 190 ust. 1 w zw. z art. 2, art. 7 oraz art. 8 Konstytucji – obowiązek prawodawcy podjęcia stosownych działań naprawczych w zakresie ukształtowanym skutkami, jakie orzeczenie wywołuje. Dodanie do systemu określonych regulacji nie mieści się bowiem w kompetencjach orzeczniczych Trybunału.

Wykonywanie orzeczeń Trybunału w sferze stanowienia prawa polega na podejmowaniu przez organy dysponujące inicjatywą prawodawczą wszelkich działań niezbędnych do przywrócenia stanu zgodności z Konstytucją. Prawodawcę obowiązuje przy tym zakaz ponownego wprowadzania do systemu prawnego regulacji uznanych przez Trybunał za niekonstytucyjne.

Analiza orzecznictwa Trybunału z 2012 r. pozwala wyróżnić pewne „modelowe” sytuacje, w których działania prawodawcze w związku z orzeczeniem uznać należy za konieczne, zalecane lub wskazane.

Konieczność podjęcia działań prawodawczych wiąże się przede wszystkim z:

- odroczeniem terminu utraty mocy niekonstytucyjnych przepisów. Trybunał stosuje klauzulę odraczającą głównie w celu zapobieżenia negatywnym skutkom natychmiastowego usunięcia niekonstytucyjnych unormowań, w tym m.in. wystąpieniu luki w prawie. Prawodawca powinien wówczas uporządkować system prawny najszybciej jak to możliwe, przy czym stosowne zmiany powinny zostać dokonane nie później niż z upływem terminu zmiany prawa wynikającego z wyroku (*wyroki: z 14 lutego 2012 r., P 17/10; z 3 kwietnia 2012 r., K 12/11; z 17 maja 2012 r., K 10/11; z 11 lipca 2012 r., K 8/10; z 2 października 2012 r., U 1/12; z 23 października 2012 r., SK 11/12; z 27 listopada 2012 r., U 4/12; z 10 grudnia 2012 r., K 25/11; z 11 grudnia 2012 r., K 37/11*);
- rozstrzygnięciem o niekonstytucyjności regulacji ze względu na jej niepełny charakter. Pożądana reakcja prawodawcza powinna zmierzać w kierunku uzupełnienia niepełnej regulacji o fragment niezbędny w świetle standardów konstytucyj-

nych (wyroki: z 24 maja 2012 r., P 12/10; z 9 lipca 2012 r., P 59/11; z 20 listopada 2012 r., SK 3/12);

- rozstrzygnięciem o niekonstytucyjności przepisu w brzmieniu nieobowiązującym w momencie orzekania przez Trybunał, jeśli w brzmieniu obowiązującym również zawiera normę wzbudzającą wątpliwości konstytucyjne. W takich wypadkach rozstrzygnięcie Trybunału powinno zostać uwzględnione przez prawodawcę w przepisie obowiązującym (wyroki: z 17 lipca 2012 r., P 30/11; z 30 października 2012 r., SK 20/11). W analogiczny sposób prawodawca powinien dostosować prawo do tych wyroków, w których Trybunał – będąc związany ograniczeniami proceduralnymi – mógł w sentencji odnieść się jedynie do wąskiego zakresu zakwestionowanego przepisu, wskazując w uzasadnieniu na istnienie niekonstytucyjności w szerszym zakresie normatywnym (wyroki: z 10 stycznia 2012 r., P 19/10; z 15 maja 2012 r., P 11/10);
- rozstrzygnięciem w trybie kontroli prewencyjnej o niekonstytucyjności przepisów niepozostających w nierozzerwalnym związku z ustawą. Konstytucja przewiduje, że po wydaniu przez Trybunał wyroku w tym trybie Prezydent – po zasięgnięciu opinii Marszałka Sejmu – albo podpisuje ustawę z pominięciem niekonstytucyjnych przepisów, albo odsyła ją do Sejmu w celu usunięcia niezgodności. Odpowiednio skorygowana ustawa powinna wejść w życie po uprzednim podpisaniu jej przez Prezydenta RP i ogłoszeniu w Dzienniku Ustaw (wyrok z 12 stycznia 2012 r., Kp 10/09)³;
- innymi wypadkami, w których do przywrócenia stanu konstytucyjności interwencja prawodawcy jest niezbędna (wyroki: z 26 czerwca 2012 r., P 13/11; z 2 lipca 2012 r., P 35/10; z 30 października 2012 r., SK 8/12; z 6 listopada 2012 r., K 21/11).

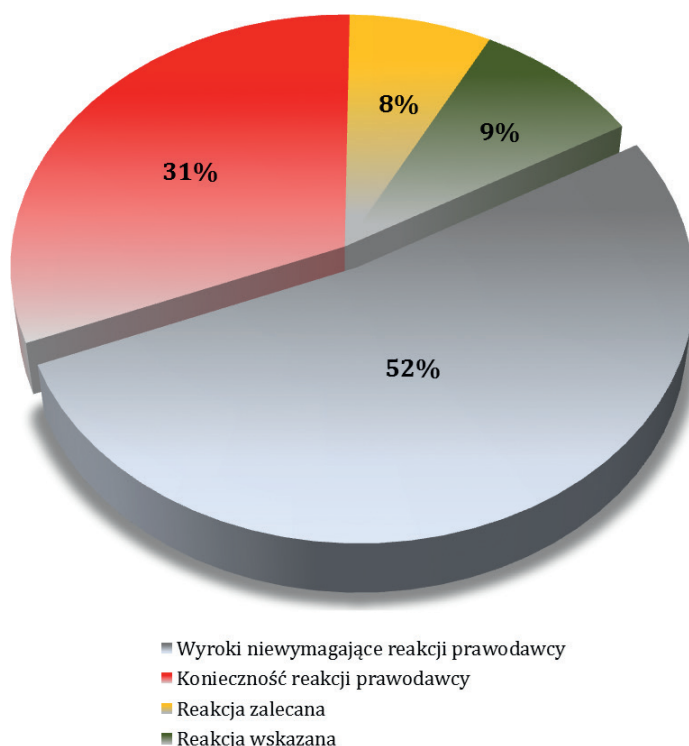
Z punktu widzenia jasności i jednoznaczności przepisów prawa **zalecane** jest uzgodnienie przez ustawodawcę brzmienia przepisów z treścią sentencji wyroków rozstrzygających o niekonstytucyjności przepisu w określonym jego zakresie normatywnym (wyroki: z 9 maja 2012 r., SK 24/11; z 18 lipca 2012 r., K 14/12; z 27 lipca 2012 r., P 8/12; z 13 listopada 2012 r., K 2/12). Po wydaniu przez Trybunał wyroku zakresowego powstaje rozbieżność pomiędzy treścią normy zmienionej wyrokiem a literalnym brzmieniem przepisu, które pozostaje w niezmienionym kształcie. Oczekiwane działania prawodawcze powinny polegać na dostosowaniu brzmienia przepisów do treści sentencji, co pozwoli zapobiec ewentualnym wątpliwościom na etapie stosowania prawa. Niekiedy analogiczne zmiany mogą być pożądane także w związku z wyrokami interpretacyjnymi (wyrok z 27 września 2012 r., SK 4/11) oraz z wyrokami o niekonstytucyjności określonej części przepisu (wyrok z 5 czerwca 2012 r., K 18/09).

Za **wskazaną** uznać należy reakcję prawodawczą na uwagi Trybunału dotyczące sugerowanych zmian w prawie, np. skorygowania mankamentów legislacyjnych przepisów (wyroki: z 18 stycznia 2012 r., Kp 5/09; z 19 czerwca 2012 r., P 41/10; z 12 lipca 2012 r., P 24/10; z 23 października 2012 r., U 1/10) lub podwyższenia w ustawie konstytucyjnego standardu ochrony (wyrok z 13 grudnia 2012 r., P 12/11). Tego rodzaju uwagi zamieszczane są w uzasadnieniach wyroków (także rozstrzygających o zgodności z Konstytucją zakwestionowanych przepisów) lub w postanowieniach sygnalizacyjnych (postanowienie sygnalizacyjne z 14 lutego 2012 r., S 1/12).

³ Więcej na ten temat: zob. pkt 4.3.

Nie wszystkie wyroki Trybunału muszą wiązać się z dodatkowymi zmianami w prawie. W szczególności **nie ma potrzeby** inicjowania działań prawodawczych w związku z wyrokami rozstrzygającymi o hierarchicznej zgodności zakwestionowanych przepisów niezawierającymi jednocześnie w uzasadnieniach skonkretyzowanych uwag dla prawodawcy. Podobnie w związku z wyrokami przywracającymi stan zgodności z Konstytucją – niekiedy dzieje się tak już przez samo wyeliminowanie z systemu prawnego niekonstytucyjnego przepisu lub przez niedopuszczenie do jego wejścia w życie.

CELOWOŚĆ PODJĘCIA DZIAŁAŃ PRAWODAWCZYCH W ZWIĄZKU Z WYROKAMI WYDANYMI W 2012 R.

2. Oczekiwane nowelizacje wynikające z orzeczeń Trybunału

2.1. Zmiany konieczne

2.1.1. Wyroki z odroczeniem terminu utraty mocy

Wyroki zawierające klauzulę odraczającą aktualizują obowiązek prawodawcy uporządkowania systemu prawnego przed upływem terminu odroczenia, co pozwoli uniknąć negatywnych następstw rozstrzygnięcia o niekonstytucyjności, w tym przede wszystkim powstania luk konstrukcyjnych w prawie. Stosowne działania naprawcze powinny być adekwatne do skutków, jakie orzeczenie wywołuje. Przykładowo, gdyby Trybunał, orzekając w sprawie zakończonej *wyrokiem z 10 grudnia 2012 r., K 25/11*, nie zastosował klauzuli odraczającej, wówczas z dniem wejścia w życie wyroku niedopuszczalna stałaby się jakakolwiek kontrola korespondencji oskarżonego z obrońcą. Stan taki zaistniałby również w wypadku ewentualnego niewykonania

wyroku w terminie odroczenia. Aby temu zapobiec, konieczna jest interwencja ustawodawcy polegająca na dodaniu przesłanki limitującej korzystanie przez prokuratora z ograniczającej prawo do obrony możliwości zastrzeżenia kontroli korespondencji podejrzanego z obrońcą. Konstytucyjnie dopuszczalne mogłoby być wprowadzenie zwrotu „w szczególnie uzasadnionych przypadkach”.

W praktyce orzeczniczej Trybunału spotkać można wypadki odraczania terminu utraty mocy przepisów uznanych za niekonstytucyjne nie z powodu ich treści, lecz naruszenia przez prawodawcę konstytucyjnych standardów dotyczących delegowania kompetencji prawotwórczych. Wówczas prawodawca powinien dokonać rozdziału materii pomiędzy ustawę a rozporządzenie w taki sposób, aby nie dopuścić do sytuacji, w której w rozporządzeniu uregulowane zostałyby sprawy zastrzeżone przez Konstytucję do unormowania w ustawie.

Z tego względu należy przenieść z rozporządzenia do ustawy przepisy kształtujące system nagród przyznawanych wychowankom zakładów poprawczych i schronisk dla nieletnich oraz system stosowanych wobec nich środków dyscyplinarnych (*wyrok z 2 października 2012 r., U 1/12*). Podobnie, regulacje trybu i zasad stosowania środków przymusu bezpośredniego przez służby państwowe powinny zostać kompleksowo i wyczerpująco unormowane w ustawie (*wyrok z 17 maja 2012 r., K 10/11*)⁴.

W ustawie zamieścić należy także istotne elementy konstrukcyjne opłaty za pobyt w izbie wytrzeźwień, a co najmniej maksymalną jej wysokość. Ponadto upoważnienie do wydania rozporządzenia regulującego kwestię opłat wymaga uzupełnienia o wytyczne dotyczące treści rozporządzenia oraz skoordynowania z treścią ustawy pod względem zakresu spraw przekazywanych do uregulowania w kwestiach: rodzaju opłat oraz rodzaju placówek świadczących usługi osobom nietrzeźwym (*wyrok z 3 kwietnia 2012 r., K 12/11*).

Niekiedy rozstrzygnięcie Trybunału stanowi tak daleko idącą ingerencję w określoną materię, że do jego wykonania może nie wystarczyć prosta korekta przepisów wskazanych w sentencji. Konieczne mogą stać się wówczas zmiany o charakterze kompleksowym. Nie można przy tym wykluczyć potrzeby ponownego uregulowania danej materii w formie nowej ustawy.

Kompleksowych działań wymaga wyrok w sprawie rodzinnych ogrodów działkowych. Ustawodawca powinien przede wszystkim przesądzić określony reżim ogrodnictwa działkowego, bez wprowadzania monopolu jednej organizacji zrzeszającej działkowców. Uregulować należy m.in. kwestię aktualnych stosunków prawnych PZD z właścicielami gruntów, na których funkcjonują ogrody, jak i z dotychczasowymi osobami użytkującymi działki. Podmiotami praw wynikających z ustawy powinni być działkowcy (*wyrok z 11 lipca 2012 r., K 8/10*).

Kompleksowe działania konieczne będą także przy regulowaniu uprawnień najemców byłych mieszkań zakładowych przejętych nieodpłatnie przez spółdzielnie mieszkaniowe. Ustawodawca może określić preferencyjne warunki finansowe nabywania takich mieszkań, jednakże nabycie nie może mieć charakteru nieodpłatnego, bez żadnego świadczenia na rzecz spółdzielni. Warunki takie powinny być racjonalne i obiektywnie uzasadnione. Roszczenie powinno przysługiwać jedynie tym osobom

⁴ Zob. ponadto: *wyrok z 10 marca 2010 r., U 5/07; postanowienie sygnalizacyjne z 30 listopada 2010 r., S 5/10*.

(oraz ich bliskim), które w momencie przejęcia lokalu przez spółdzielnię pozostawały w stosunku najmu. Niezbędne jest ponadto uregulowanie sytuacji prawnej osób, które już zgłosiły spółdzielni roszczenie o przeniesienie własności lokalu (*wyrok z 14 lutego 2012 r., P 17/10*)⁵. Równocześnie Trybunał zasygnalizował ustawodawcy konieczność uchwalenia nowej ustawy regulującej problematykę spółdzielczości mieszkaniowej (*postanowienie sygnalizacyjne z 14 lutego 2012 r., S 1/12*).

Rozważenia przez ustawodawcę wymaga także potrzeba całościowego uregulowania kwestii ustanowienia i warunków realizacji kontaktu zatrzymanego z adwokatem, chociaż do wykonania wyroku na poziomie minimalnym konieczne jest samo wskazanie przesłanki, której zaistnienie będzie uprawniało zatrzymanego do obecności przy rozmowie zatrzymanego z adwokatem (*wyrok z 11 grudnia 2012 r., K 37/11*).

Określając zasady i formy rekompensat za mienie zabużańskie ustawodawca może w szczególny sposób potraktować tych repatriantów, którzy do wybuchu II wojny światowej całe życie związani byli z kresami wschodnimi, jak też osoby, którym odebrane nieruchomości służyły do zaspokajania własnych potrzeb mieszkaniowych (*wyrok z 23 października 2012 r., SK 11/12*).

Reakcja prawodawcy na wyrok Trybunału opatrzonej klauzulą odraczającą nie zawsze musi polegać na podjęciu inicjatywy ustawodawczej. Przykładowo, w świetle *wyroku z 27 listopada 2012 r., U 4/12*, rozstrzygającego o hierarchicznej niezgodności przepisu rozporządzenia dopuszczającego ubój rytualny za wystarczającą reakcję właściwych organów państwa można uznać już samo powiadomienie Komisji Europejskiej o utrzymaniu zakazu takiego uboju, wynikającego z ustawy o ochronie zwierząt.

2.1.2. Wyroki rozstrzygające o niezgodności z Konstytucją regulacji niepełnej

Wyroki rozstrzygające o hierarchicznej niezgodności określonej regulacji, ze względu na jej niepełny – w świetle konstytucyjnych standardów – charakter, wymagają od prawodawcy uzupełnienia tejże regulacji o stosowną część warunkującą zgodność z Konstytucją. Tego rodzaju wyroki – co do zasady – nie zmieniają obowiązującego stanu normatywnego, a jedynie nakładają na prawodawcę obowiązek dokonania odpowiednich zmian w prawie.

Wykonanie przez prawodawcę niektórych tego rodzaju wyroków polegać może na włączeniu do uregulowania pominiętej kategorii podmiotów – beneficjentów tej regulacji. Przykładowo, katalog wyjątków od zasady efektywnego wykonywania pracy w okresie co najmniej 6 miesięcy w danym roku kalendarzowym wymaga uzupełnienia o urlop macierzyński. To umożliwi wliczanie urlopu macierzyńskiego do okresu uprawniającego do otrzymania tzw. trzynastego wynagrodzenia. Uzupełnienie regulacji niepełnej pozwoli zrealizować konstytucyjny nakaz zapewnienia szczególnej pomocy matkom przed urodzeniem i po urodzeniu dziecka (*wyrok z 9 lipca 2012 r., P 59/11*).

Z kolei regulacja dotycząca ustalania podstawy wymiaru zasiłku chorobowego i macierzyńskiego określa dla osoby samozatrudnionej dzienną stawkę zasiłku chorobowego i macierzyńskiego (w wypadku podlegania ubezpieczeniu przez niepełny miesiąc kalendarzowy) w sposób mniej korzystny od stawki, którą otrzymałby pracownik. W odniesieniu do tych osób ustawodawca powinien zastosować podobne

⁵ Zob. także *wyrok z 15 lipca 2009 r., K 64/07*.

zasady ustalania podstawy wymiaru zasiłku, jak w wypadku pracowników. Zmiany powinny zostać poprzedzone analizą sytuacji także innych niż przedsiębiorcy osób niebędących pracownikami (*wyrok z 24 maja 2012 r., P 12/10*).

Niepełność regulacji polegać może także na braku określonych mechanizmów gwarancyjnych. Z punktu widzenia standardów ochrony wolności jednostki do wykonania *wyroku z 20 listopada 2012 r., SK 3/12*, konieczne jest jednoznaczne zdefiniowanie przesłanek przedłużenia aresztu tymczasowego po wydaniu przez sąd pierwszej instancji pierwszego wyroku w sprawie.

2.1.3. Konieczność zmian podyktowana niemożnością orzekania przez Trybunał

Orzekając w sprawach hierarchicznej zgodności norm Trybunał jest związany ograniczeniami natury proceduralnej mogącymi powodować zawężenie zakresu kontroli konstytucyjnej kwestionowanych przepisów. Przykładowo, konieczność spełnienia przesłanki funkcjonalnej powoduje, że rozpoznawane przez Trybunał pytania prawne sądów mają zazwyczaj charakter zakresowy. Przepisy przedstawiane Trybunałowi do oceny konstytucyjnej mogą być niezgodne z Konstytucją w innym, szerszym zakresie. W takich sytuacjach, szczególnie w wypadku wyraźnego stwierdzenia przez Trybunał w uzasadnieniu wyroku istnienia niekonstytucyjności poza zakresem orzekania, reakcja prawodawcy na wyrok powinna mieć charakter szerszy, uwzględniający formalne ograniczenia rządzące procesem kontroli konstytucyjności.

Z tego względu konieczne jest uchylenie przepisu określającego termin ograniczający osobom powołującym się na uczestnictwo w tzw. Niszczycielskich Batalionach możliwość złożenia wniosku o przyznanie uprawnień kombatanckich. Chociaż termin ten miał charakter dyskryminacyjny również wobec ww. osób, orzekanie w tym zakresie było niedopuszczalne. Konieczność spełnienia przez sąd występujący z pytaniem prawnym tzw. przesłanki funkcjonalnej wpłynęła na zawężenie zakresu orzekania przez Trybunał do oceny konstytucyjności terminu do złożenia wniosku o przyznanie uprawnień z tytułu uszkodzenia ciała lub rozstroju zdrowia na czas powyżej siedmiu dni w grudniu 1970 r. na Wybrzeżu wskutek działania wojska lub milicji podczas wystąpień wolnościowych (*wyrok z 10 stycznia 2012 r., P 19/10*).

Podobnie rozstrzygnięcie o niekonstytucyjności wyłączenia możliwości stosowania w postępowaniu upadłościowym przepisów o kosztach sądowych w stosunku do dłużników będących spółkami z o.o. powinno zostać uwzględnione przez ustawodawcę w zakresie szerszym, tj. w stosunku do wszystkich podmiotów uprawnionych do zgłoszenia wniosku o upadłość na podstawie Prawa upadłościowego i naprawczego (*wyrok z 15 maja 2012 r., P 11/10*).

Konieczność działań ustawodawczych może być podyktowana także orzekaniem przez Trybunał o przepisie w brzmieniu już nieobowiązującym w sytuacji, gdy jego obecne brzmienie nadal zawiera niekonstytucyjną normę. Z tego względu niezbędna jest zmiana aktualnego brzmienia art. 70 § 6 pkt 1 ordynacji podatkowej. Trybunał orzekł bowiem o niekonstytucyjności powołanego przepisu w brzmieniu obowiązującym jedynie w określonym przedziale czasowym, tj. od początku 2003 r. do końca sierpnia 2005 r. Zmiana powinna zagwarantować podatnikowi, że z chwilą upływu 5-letniego terminu przedawnienia zobowiązania podatkowego zostanie poinformowany o tym, iż przedawnienie to nie nastąpi z powodu zawieszenia biegu tego terminu (*wyrok z 17 lipca 2012 r., P 30/11*).

Podobnie interwencję ustawodawczą uzasadnia to, że w aktualnym stanie prawnym wciąż nie jest możliwe dokonywanie kontroli orzeczenia sądu drugiej instancji orzekającego po raz pierwszy o kosztach pomocy prawnej świadczonej z urzędu. Wydany w trybie skargi konstytucyjnej *wyrok z 30 października 2012 r., SK 20/11*, odnosił się bowiem do art. 394¹ § 1 pkt 2 k.p.c. w brzmieniu już nieobowiązującym.

2.1.4. Inne wyroki wymagające zmian w prawie

Niekiedy dokonanie przez prawodawcę zmian w rozporządzeniu po wyroku Trybunału może być utrudnione przez to, że rozporządzenie funkcjonuje w obrocie prawnym w oderwaniu od delegacji ustawowej, będąc czasowo pozostawione w mocy. Przykładowo, dostosowanie prawa do *wyroku z 2 lipca 2012 r., P 35/10* – przesądzającego o tym, że ustalenie prawa do emerytury lub renty nie może być uzależnione od tego, czy pracownik był zatrudniony w kraju przed wyjazdem za granicę – wymaga wydania nowego rozporządzenia regulującego powyższą kwestię, na podstawie upoważnienia zawartego w art. 22 ustawy o emeryturach i rentach z FUS. Wskazane upoważnienie od 1998 r. pozostaje niezrealizowane przez Radę Ministrów. Można mieć jednak wątpliwości, czy spełnia ono konstytucyjne standardy delegowania kompetencji normotwórczych. Rozważenia wymaga również to, czy zmiany wymagane w świetle wyroku mieszczą się w zakresie spraw przekazywanych przez to upoważnienie do uregulowania w rozporządzeniu.

Wyrok może wymagać od ustawodawcy rozdzielenia materii pomiędzy ustawę a akty prawa wewnętrznego. W tym celu ustawodawca powinien uregulować w ustawie: pojęcie łowieckiego deliktu dyscyplinarnego, katalog sankcji dyscyplinarnych, organy prowadzące postępowanie dyscyplinarne oraz zasady rządzące tym postępowaniem. Spod kontroli sądowej mogą zostać wyłączone sprawy mające charakter wyłącznie wewnątrzorganizacyjny (*wyrok z 6 listopada 2012 r., K 21/11*).

Do pełnego przywrócenia stanu konstytucyjności wymagane może być także dokonanie innych wskazywanych przez Trybunał zmian w prawie. Konieczna wydaje się zmiana ustawy o polityce rozwoju w celu umożliwienia skarżącemu usunięcia braków formalnych skargi w zakresie kompletności oraz braków fiskalnych. Pożądane jest także usunięcie wątpliwości dotyczących zakresu zastosowania Prawa o postępowaniu przed sądami administracyjnymi w kwestii uzupełniania braków formalnych pism procesowych (*wyrok z 30 października 2012 r., SK 8/12*).

Zmian wymagają również zasady ponoszenia kosztów postępowania egzekucyjnego w wypadku umorzenia postępowania egzekucyjnego. W szczególności konstytucyjnie niedopuszczalna pozostaje sytuacja, w której opłata należna w razie umorzenia postępowania okaże się wyższa niż w wypadku skutecznej egzekucji (*wyrok z 26 czerwca 2012 r., P 13/11*).

2.2. Zmiany zalecane

Za zalecane – przede wszystkim z punktu widzenia jasności i jednoznaczności przepisów oraz potrzeby zapobieżenia wątpliwościom w procesie stosowania – należy uznać uzgodnienie przez ustawodawcę literalnego brzmienia niekonstytucyjnych przepisów z treścią sentencji wyroków rozstrzygających o:

- niekonstytucyjności ustanowienia górnej granicy wynagrodzenia biegłego z zakresu medycyny za wydanie opinii wyłącznie na podstawie akt sprawy (wyrok z 9 maja 2012 r., SK 24/11);
- niekonstytucyjności miesięcznego terminu dla Prezydenta RP na powołanie sędziów. W częściowo niekonstytucyjnym przepisie pozostał po wyroku Trybunału zbędny znak interpunkcyjny (wyrok z 5 czerwca 2012 r., K 18/09);
- niekonstytucyjności wyłączenia drogi odwoławczej od postanowień Państwowej Komisji Wyborczej o odmowie rejestracji kandydata nieposiadającego biernego prawa wyborczego (wyrok z 18 lipca 2012 r., K 14/12);
- konstytucyjności art. 424¹ § 1 k.p.c. rozumianego w ten sposób, że skarga o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia sądu drugiej instancji przysługuje tylko wtedy, kiedy niezgodność ta jest oczywista, rażąca i przybiera postać kwalifikowaną (wyrok z 27 września 2012 r., SK 4/11);
- niekonstytucyjności regulacji przewidującej zawieszenie prawa do emerytury z powodu kontynuacji zatrudnienia osobom, które nabyły to prawo w okresie od 8 stycznia 2009 r. do 31 grudnia 2010 r. (wyrok z 13 listopada 2012 r., K 2/12).

2.3. Zmiany wskazane

Niekiedy w uzasadnieniach wyroków Trybunał formułuje sugestie skorygowania mankamentów legislacyjnych dostrzeżonych przy okazji orzekania o konstytucyjności zakwestionowanych przepisów. Przykładowo, pomimo rozstrzygnięcia o hierarchicznej zgodności przepisu nakładającego na samorząd województwa obowiązek prowadzenia ewidencji niepublicznych placówek doskonalenia nauczycieli, Trybunał dostrzegł m.in. potrzebę jednoznacznego sformułowania: zadań w zakresie tego obowiązku oraz legalnej definicji „placówki” (wyrok z 23 października 2012 r., U 1/10).

Niezależnie od stwierdzenia, że ustawowa instytucja „uznania za obywatela” w drodze decyzji administracyjnej wojewody nie jest na tyle zbliżona do instytucji „nadania obywatelstwa”, aby można było dopatrzeć się naruszenia wyłączności Prezydenta w zakresie nadawania obywatelstwa, Trybunał dostrzegł celowość dostosowania przez ustawodawcę aparatury pojęciowej ustawy o obywatelstwie polskim do Konstytucji rozróżniającej dwa wypadki uzyskania obywatelstwa: nabycie i nadanie (wyrok z 18 stycznia 2012 r., Kp 5/09).

Z kolei w sprawie zakończonej wyrokiem z 19 czerwca 2012 r., P 41/10, Trybunał za wskazane uznał ustalenie wzajemnej relacji przepisów dotyczących konstrukcji obowiązku oraz zobowiązania podatkowego. Zastrzeżenia Trybunału wzbudziła przede wszystkim konstrukcja zobowiązań podatkowych powstających z mocy prawa. Ustawa o podatku od czynności cywilnoprawnych nie definiuje przesłanek powstania zobowiązania podatkowego, co powoduje niejasność w kwestii ustalenia momentu powstania tego zobowiązania.

Doprecyzować należy również przepisy regulujące tryb odwoławczy od decyzji o umorzeniu składek na ubezpieczenia społeczne, należnych za okres przebywania na urlopie wychowawczym oraz składek na Fundusz Pracy. Ustawodawca powinien przesądzić, czy od decyzji przysługuje odwołanie do sądu powszechnego, czy wniosek o ponowne rozpatrzenie sprawy i ewentualnie skarga do sądu administracyjnego (wyrok z 12 lipca 2012 r., P 24/10).

W uzasadnieniach wyroków Trybunał zamieszcza także sugestie podwyższenia konstytucyjnego standardu ochrony przez ustawodawcę. Przykładowo, nie ma przeszkód, aby ustawodawca – wychodząc poza konstytucyjne minimum – wprowadził ustawowe prawo wykupu czy inne instytucje prowadzące do odzyskania wywłaszczonych nieruchomości, jak np. prawo pierwszeństwa nabycia nieruchomości lub prawo pierwokupu wywłaszczonych nieruchomości (*wyrok z 13 grudnia 2012 r., P 12/11*).

Wprawdzie dobór sposobu dostosowania prawa do wyroku leży w gestii ustawodawcy, to jednak zdarza się, że Trybunał w uzasadnieniach wskazuje konstytucyjnie dopuszczalne modele potencjalnych rozwiązań ustawowych. Przykładowo, po wyroku rozstrzygającym o niekonstytucyjności przepisu obciążającego pozwaną spółdzielnię mieszkaniową kosztami procesu niezależnie od wyniku postępowania, ustawodawca może określić odmienne zasady rozstrzygnięcia o kosztach postępowania wobec spółdzielni mieszkaniowej bezczynnej w realizacji obowiązku wyodrębniania lokali. Może też utrzymać stan prawny ukształtowany wyrokiem, a więc pozostać przy zasadach ogólnych unormowanych w procedurze cywilnej oraz ustawie o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (*wyrok z 27 lipca 2012 r., P 8/12*).

2.4. Postanowienie sygnalizacyjne

Obok pilnego uregulowania uprawnień najemców byłych mieszkań zakładowych przejętych przez spółdzielnie mieszkaniowe oraz uchwalenia stosownych przepisów przejściowych, ustawodawca powinien w sposób kompleksowy na nowo uregulować problematykę spółdzielczości mieszkaniowej (*postanowienie sygnalizacyjne z 14 lutego 2012 r., S 1/12*).

3. Analiza działań prawodawczych prowadzonych w 2012 r.

3.1. Wznowienie prac nad wykonywaniem orzeczeń

Z końcem VI kadencji Sejmu, tj. 7 listopada 2011 r., nastąpiło przerwanie prac parlamentarnych nad projektami ustaw mającymi na celu dostosowanie prawa do orzeczeń Trybunału Konstytucyjnego. Niesfinalizowane pozostały głównie projekty wniesione do Sejmu z inicjatywy Senatu lub posłów. Wobec ponownego ich złożenia projekty zostały lub zostaną rozpatrzone przez Sejm VII kadencji.

Dyskontynuacja prac parlamentarnych zasadniczo nie spowodowała pozostawienia orzeczeń bez dalszej reakcji prawodawczej, jednakże rozciągnęła w czasie proces ich wykonania. Nie pozostała też bez znaczenia dla terminowości wykonania niektórych wyroków z klauzulą odraczającą⁶.

Podobnie jak w poprzednich latach, w 2012 r. nowe orzeczenia Trybunału wymagające wykonania spowodowały wystąpienie ze stosowną inicjatywą ustawodawczą głównie przez Senat, Radę Ministrów lub posłów, niekiedy równoległe i niezależnie od siebie.

⁶ Więcej na ten temat: zob. pkt 4.1.

3.2. Działalność Senatu RP

Działalność Senatu RP VIII kadencji wyraźnie wskazuje na kontynuację dotychczasowego efektywnego, systemowego i prokonstytucyjnego spojrzenia na wykonywanie orzeczeń. Podejmując działania głównie z inspiracji Komisji Ustawodawczej, Senat miał na względzie pozycję Trybunału sprawującego kontrolę konstytucyjności prawa w granicach zakreślonych przez inicjatora postępowania i związanego ograniczeniami proceduralnymi.

Projekty wnoszone przez Senat harmonijnie dopełniały orzeczenia Trybunału. Zasadniczo nie ograniczały się zatem do prostych zmian wynikających wprost z sentencji orzeczeń, ale dodatkowo uwzględniały – co zasługuje na aprobatę – uwagi oraz sugestie Trybunału zawarte w uzasadnieniach⁷. Zasadą było podejmowanie działań w celu wykonania orzeczeń w szerszym wymiarze, przykładowo przez uwzględnianie rozstrzygnięć o niekonstytucyjności przepisu w brzmieniu już nieobowiązującym w sytuacji, gdy jego obecne brzmienie nadal zawierało niekonstytucyjną normę (np. wyrok z 17 lipca 2011 r., P 30/11). Ustalenia dokonane wyrokiem bywały uwzględniane również wobec innych, niezaskarżonych przepisów skontrolowanej ustawy, którym również można postawić taki zarzut niekonstytucyjności, jak przepisom uznanym przez Trybunał za niekonstytucyjne (np. wyrok z 19 lipca 2011 r., P 9/09).

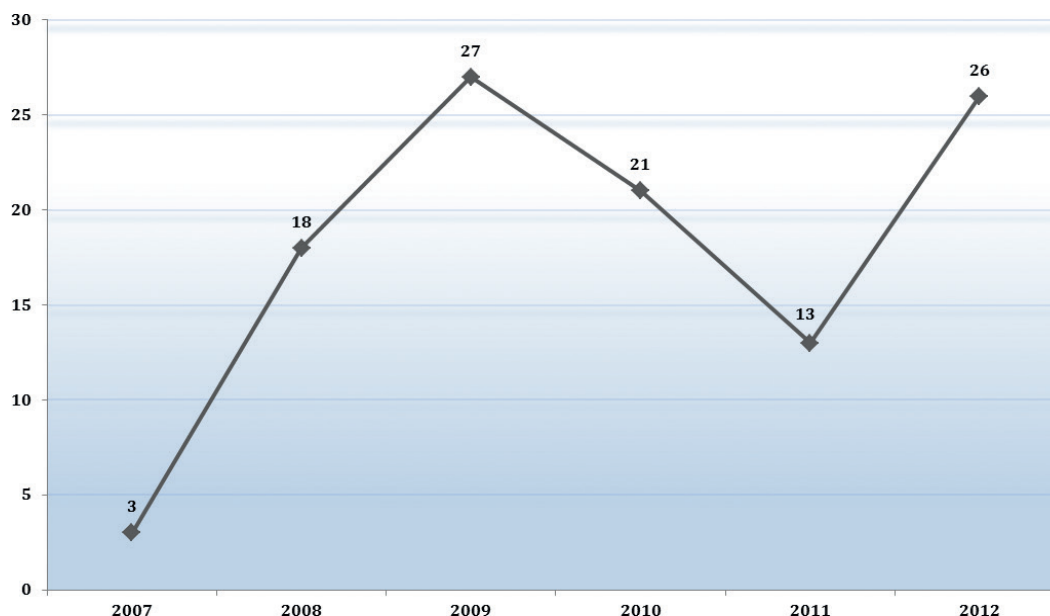
Na uznanie zasługuje dostrzeżenie przez Senat faktu związania Trybunału formalnymi ograniczeniami procesu kontroli konstytucyjności (w szczególności przesłanką funkcjonalną pytania prawnego), które w istotny sposób mogą zawęzić dopuszczalny zakres orzekania (np. wyrok z 10 stycznia 2012 r., P 19/10, w sprawie terminu złożenia wniosku o przyznanie uprawnień kombatanckich). W takich wypadkach Senat – oprócz działań wymaganych jako minimum – dążył do przywrócenia stanu zgodności z Konstytucją w zakresie szerszym. Takie współdziałanie zasługuje na aprobatę i daje perspektywę szybszego wyeliminowania stanu niekonstytucyjności niż kolejne postępowanie kontrolne przed Trybunałem, o ile zostałyby w przyszłości zainicjowane.

Senat reagował na sygnały dotyczące ujawniających się w praktyce problemów związanych z funkcjonowaniem przepisów wykonujących orzeczenia. Przykładowo, wyrok w sprawie minimalnego wynagrodzenia za pracę skazanych (z 23 lutego 2010 r., P 20/09) został wykonany w 2011 r., jednak praktyka funkcjonowania przepisów wykonujących wykazała zasadność dalszych zmian. Senat zaproponował zatem wprowadzenie dodatkowych rozwiązań umożliwiających szczególne traktowanie podmiotów zatrudniających osoby skazane w procedurze zamówień publicznych.

W pierwszym pełnym roku obradowania Senatu VIII kadencji nastąpił dwukrotny wzrost liczby wniesionych do Sejmu projektów ustaw dostosowujących prawo do orzeczeń Trybunału w porównaniu z 2011 r. (tj. z 13 do 26). Niektóre projekty powtarzały treść niezakończonych inicjatyw z poprzedniej kadencji.

⁷ Zob. np. projekty zawarte w drukach senackich nr: 38, 43, 63, 107, 134, 135; por. projekt zawarty w druku senackim nr 56 dostosowujący prawo do wyroku z 20 lipca 2011 r., K 9/11.

INICJATYWY USTAWODAWCZE SENATU VII I VIII KADENCJI MAJĄCE NA CELU DOSTOSOWANIE PRAWA DO ORZECZEŃ TRYBUNAŁU KONSTYTUCYJNEGO

W wyniku rozpatrzeniwa przez Sejm inicjatyw senackich m.in.:

- wyeliminowany został mechanizm podwójnego karania za nieopłacenie składek lub opłacenie ich w zaniżonej wysokości przez przesądzenie, że w stosunku do płatnika będącego osobą fizyczną, skazanego prawomocnym wyrokiem, nie wymierza się dodatkowej opłaty (wyrok z 18 listopada 2010 r., P 29/09)⁸;
- zniesione zostały przepisy przewidujące odpowiedzialność karną redaktora naczelnego za uchylanie się od publikacji sprostowań lub publikowanie ich w sposób niezgodny z ustawą. Dochodzenie ochrony dóbr osobistych zagrożonych lub naruszonych w wyniku publikacji prasowej możliwe jest wyłącznie na drodze cywilnej. Jedyną formą reakcji na publikacje prasowe stało się sprostowanie, tj. oświadczenie dotyczące informacji faktycznych podanych w materiale prasowym, którego celem jest odniesienie się do wiadomości nieprawdziwych lub nieściśłych (wyroki: z 1 grudnia 2010 r., K 41/07; z 5 maja 2004 r., P 2/03; z 22 lutego 2005 r., K 10/04)⁹;
- kompleksowo uregulowane zostały zasady zwrotu kosztów stawiennictwa świadków i innych osób wzywanych w ramach toczących się postępowań. Rozwiązania dotyczące zwrotu należności świadkom zostały unowocześnione i ujednolicone. Dekret o należnościach świadków, biegłych i stron w postępowaniu sądowym został uchylony, a materia ujęta dotychczas w dekrete została unormowana w k.p.k. (wyrok z 22 marca 2011 r., SK 13/08)¹⁰;

⁸ Dz. U. z 2012 r. poz. 611.

⁹ Dz. U. z 2012 r. poz. 1136.

¹⁰ Dz. U. z 2012 r. poz. 1101.

- z tekstu ustawy o organizacji rynku rybnego zostały usunięte niekonstytucyjne fragmenty, które nie zostały wyeliminowane w procedurze określonej w art. 122 ust. 4 Konstytucji (wyrok z 13 października 2010 r., Kp 1/09; więcej na ten temat w pkt 4.3.)¹¹;
- wprowadzona została wyraźna podstawa prawna do zasądzenia od Skarbu Państwa zwrotu należności z tytułu ustanowienia jednego pełnomocnika w sprawach z oskarżenia publicznego, jeżeli przyczyny umorzenia powstały w toku postępowania (wyrok z 18 października 2011 r., SK 39/09)¹²;
- upoważnienie dla Ministra Sprawiedliwości do określenia w rozporządzeniu stawek wynagrodzenia biegłych za wykonaną pracę zostało uzupełnione o wytyczne dotyczące treści (wyrok z 9 maja 2012 r., SK 24/11)¹³;
- przepisy wyznaczające maksymalną wysokość opłat za udzielenie koncesji na rozpowszechnianie programów radiowych i telewizyjnych zostały przeniesione z rozporządzenia do ustawy (wyrok z 19 lipca 2011 r., P 9/09)¹⁴;
- w sposób niebudzący wątpliwości zostało przesądzone, że przepisy regulujące procedurę ubiegania się o ponowną koncesję dotyczą wszystkich nadawców (w tym komercyjnych), a nie tylko nadawców społecznych (wyrok z 23 marca 2006 r., K 4/06)¹⁵;
- zostało przesądzone, że do zarządzonych wyborów na urząd wójta, burmistrza lub prezydenta miasta nie stosuje się przepisów Kodeksu wyborczego, lecz przepisy dotychczasowe, tj. przepisy ustawy – Ordynacja wyborcza do rad gmin, rad powiatów i sejmików województw oraz ustawy o bezpośrednim wyborze wójta, burmistrza i prezydenta miasta (wyrok z 20 lipca 2011 r., K 9/11)¹⁶;
- do ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych wprowadzone zostało rozwiązanie dotyczące przyznawania biegłym równowartości podatku od towarów i usług analogiczne do zawartego niegdyś w art. 10 ust. 2a dekretu o należnościach świadków, biegłych i stron w postępowaniu sądowym (wyrok z 12 czerwca 2008 r., K 50/05; postanowienie sygnalizacyjne z 12 czerwca 2008 r., S 3/08)¹⁷;
- wykaz przepisów będących podstawą przejęcia lub nabycia na rzecz Skarbu Państwa nieruchomości, do których stosuje się odpowiednio przepisy rozdziału 6 działu III ustawy o gospodarce nieruchomościami, został uzupełniony o art. 47 ust. 1 ustawy z dnia 12 marca 1958 r. o zasadach i trybie wywłaszczania nieruchomości (wyrok z 19 maja 2011 r., SK 9/08)¹⁸.

Wykonywanie orzeczeń przez Senat odbywało się nie tylko w drodze inicjatywy ustawodawczej, lecz także w ramach procedury mającej na celu usunięcie niezgodności stwierdzonych w wyroku Trybunału wydanym w trybie prewencyjnej kontroli

¹¹ Dz. U. z 2012 r. poz. 789.

¹² Dz. U. z 2012 r. poz. 886.

¹³ Dz. U. z 2012 r. poz. 1101.

¹⁴ Dz. U. z 2012 r. poz. 1209; ustawa wykonująca wyrok została uchwalona w wyniku wspólnego rozpatrzenia projektów: senackiego i poselskiego.

¹⁵ Dz. U. z 2012 r. poz. 1209; ustawa wykonująca została uchwalona w wyniku wspólnego rozpatrzenia projektów: senackiego i poselskiego.

¹⁶ Dz. U. z 2012 r. poz. 1399.

¹⁷ Dz. U. z 2012 r. poz. 1101.

¹⁸ Dz. U. z 2012 r. poz. 1429.

ustaw. Przykładem interwencji naprawczej Senatu w tym zakresie było skorygowanie uchwały Sejmu w sprawie usunięcia niezgodności w ustawie o spółdzielczych kasach oszczędnościowo-kredytowych, wykonującej wyrok z 12 stycznia 2012 r., Kp 10/09 (więcej na ten temat w pkt 4.3.).

3.3. Działalność Rady Ministrów

Rada Ministrów, obok Senatu, należy do najaktywniejszych i najskuteczniejszych inicjatorów procesu ustawodawczego w zakresie wykonywania orzeczeń Trybunału Konstytucyjnego.

W 2012 r. Rada Ministrów wniosła do Sejmu 8 projektów ustaw zawierających rozwiązania dostosowujące prawo do orzeczeń Trybunału. Z inicjatywy Rady Ministrów wykonywane były przede wszystkim orzeczenia wymagające poważnych zmian o charakterze systemowym oraz powodujące istotne konsekwencje finansowe dla budżetu państwa.

Projekty rządowe zakładały wykonywanie orzeczeń w wymiarze szerszym, a więc z uwzględnieniem szczegółowych uwag zawartych w uzasadnieniach orzeczeń. Nie koncentrowały się wyłącznie na wykonaniu konkretnego orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego, które stanowiło zazwyczaj jeden z celów projektu, niekiedy obok dostosowania polskiego porządku prawnego do prawa unijnego bądź wyroku ETPC. Takie podejście może służyć minimalizacji liczby wnoszonych do Sejmu projektów ustaw oraz zapewnieniu spójności dokonywanych zmian w prawie. Stwarza jednakże niebezpieczeństwo zmodyfikowania przepisów wykonujących w trakcie prac parlamentarnych w taki sposób, że nie będą w pełni ujmowały istoty wyroku. Wymaga również szczególnej troski przy wykonywaniu wyroków z odroczonym terminem utraty mocy¹⁹.

Z inicjatywy Rady Ministrów ustawodawca w szczególności:

- ustalił nowe zasady ustalania i opłacania składek na ubezpieczenie zdrowotne rolników obowiązujące przejściowo w latach 2012–2013 (wyrok z 26 października 2010 r., K 58/07)²⁰;
- wprowadził regulację zrównującą i podwyższającą do 67 lat powszechny wiek emerytalny kobiet i mężczyzn (postanowienie sygnalizacyjne z 15 lipca 2010 r., S 2/10)²¹;
- określił w ustawie minimalną i maksymalną wysokość opłaty celnej za przechowanie w depozycie celnym towarów zajętych w celu uregulowania ich sytuacji oraz stosownie zmodyfikował upoważnienie ustawowe (wyrok z 15 listopada 2011 r., P 29/10)²².

Wykonywanie orzeczeń przez Radę Ministrów nie ogranicza się do wnoszenia projektów ustaw do Sejmu. Niektóre orzeczenia wymagać mogą wydania przez Radę Ministrów, Prezesa Rady Ministrów lub konkretnego ministra stosownego rozporządzenia bądź dokonania niezbędnych zmian w rozporządzeniu skontrolowanym przez

¹⁹ Więcej na ten temat w pkt 4.1.

²⁰ Dz. U. z 2012 r. poz. 123 i 1523.

²¹ Dz. U. z 2012 r. poz. 637.

²² Dz. U. z 2012 r. poz. 1116.

Trybunał. Przykładowo, Minister Sprawiedliwości wydał nowe rozporządzenie²³, którego jednym z założeń było dostosowanie prawa do *postanowienia sygnalizacyjnego z 4 października 2011 r., S 1/11* w sprawie zwalniania osób pozbawionych wolności.

3.4. Działalność innych organów

Senat oraz Rada Ministrów odgrywają dominującą rolę w inicjowaniu procesu prawotwórczego ukierunkowanego na wykonywanie orzeczeń Trybunału Konstytucyjnego. Proces ustawodawczy w tym zakresie bywa jednak wszczynany także przez inne podmioty mające prawo inicjatywy ustawodawczej, przede wszystkim przez posłów na Sejm.

Poselskie projekty ustaw wniesione do Sejmu w 2012 r. w szczególności zakładały wykonanie wyroków w sprawach: Funduszu Wczasów Pracowniczych (*wyrok z 3 czerwca 1998 r., K 34/97*), zasad ustalania opłat za udzielenie koncesji (*wyrok z 19 lipca 2011 r., P 9/09*), ograniczeń w dochodzeniu przez osoby represjonowane odszkodowania i zadośćuczynienia (*wyrok z 1 marca 2011 r., P 21/09*), sankcji za odmowę publikacji sprostowania lub odpowiedzi (*wyroki: z 5 maja 2004 r., P 2/03; z 1 grudnia 2010 r., K 41/07*), zasad rejestracji czasopisma (*wyrok z 14 grudnia 2011 r., SK 42/09*).

Nie wszystkie projekty uwzględniały stan prawny ukształtowany orzecznictwem konstytucyjnym. Przykładowo, w jednym z projektów ustaw²⁴ zawarta została propozycja uchylenia przepisów ograniczających wysokość łącznej kwoty odszkodowania i zadośćuczynienia zasądzanej osobom represjonowanym (na podstawie jednego tytułu), podczas gdy przepisy te utraciły moc z dniem wejścia w życie *wyroku z 1 marca 2011 r., P 21/09*.

4. Wybrane problemy związane z wykonywaniem orzeczeń przez prawodawcę

4.1. Nieterminowa reakcja na wyroki z klauzulą odraczającą

Wyroki zawierające klauzulę odraczającą termin utraty mocy niekonstytucyjnych przepisów aktualizują obowiązek prawodawcy uporządkowania systemu prawnego przed upływem terminu odroczenia, przy czym stan konstytucyjności powinien zostać przywrócony najszybciej, jak to możliwe.

Dokonanie przez prawodawcę zmian w prawie przed upływem terminu odroczenia pozwala uniknąć negatywnych następstw rozstrzygnięcia o niekonstytucyjności (m.in. luki w prawie), a także zapobiec ewentualnym wznowieniom postępowań (*wyrok z 14 lutego 2012 r., P 17/10*).

Terminy zmiany prawa, wynikające z wyroków Trybunału zawierających klauzulę odraczającą, są przez prawodawcę przekraczane, przez co niekonstytucyjne przepisy po upływie terminu odroczenia tracą moc na skutek orzeczenia Trybunału

²³ Dz. U. z 2012 r. poz. 1153.

²⁴ Druk sejmowy nr 667/VII kadencja.

ze wszystkimi tego konsekwencjami. W 2012 r. nastąpił istotny spadek terminowości wykonywania przez prawodawcę wyroków opatrzonej klauzulą odraczającą w porównaniu z rokiem poprzednim²⁵.

W 2012 r. upłynęły terminy odroczenia wynikające z 9 wyroków²⁶ wydanych w latach 2010–2012. Prawodawca w terminie zareagował na 4 spośród nich (*wyroki: z 26 października 2010 r., K 58/07; z 15 listopada 2011 r., P 29/10; z 18 listopada 2010 r., P 29/09; z 27 listopada 2012 r., U 4/12*). Terminowa reakcja odnosiła się zatem do mniej niż połowy wyroków.

Wyroki opatrzone klauzulą odraczającą nie są traktowane przez prawodawcę z wystarczającą konstytucyjną troską. Dodatkowo należy zauważyć, że nie bez wpływu na opóźnienia w wykonywaniu wyroków pozostał wpływ VI kadencji Sejmu i VII kadencji Senatu, którego konsekwencją było przerwanie prac nad projektami ustaw. Przykładowo, Sejm VI kadencji nie zdołał uchwalić ustawy, rozpatrując senacki projekt mający na celu dostosowanie prawa do wyroku w sprawie zasad zwrotu kosztów podróży świadkom w postępowaniu karnym (*wyrok z 22 marca 2011 r., SK 13/08*). Ustawa²⁷ wykonująca wyrok została uchwalona przez Sejm VII kadencji już po terminie odroczenia.

Ustawodawca nie zawsze ma na względzie okoliczność, że do terminowego wykonania wyroku nie wystarczy samo uchwalenie ustawy wykonującej. Istotne jest bowiem to, aby ustawa wykonująca weszła w życie w terminie odroczenia. Powyższe ustawodawca powinien mieć na uwadze szczególnie wówczas, gdy rozważa wprowadzenie rozwiązania mającego na celu wykonanie wyroku nie odrębną ustawą, lecz zamierza ująć je w ramach szerszej nowelizacji. W takich wypadkach istotne jest skoordynowanie terminu wejścia w życie ustawy z upływem terminu odroczenia. Koordynacji takiej zabrakło w wypadku wykonywania wyroku w sprawie bezterminowego prewencyjnego zakazu publikacji w trybie zabezpieczenia powództwa (*wyrok z 9 listopada 2010 r., K 13/07*). Przepisy wykonujące wyrok zostały zamieszczone w ustawie zakładającej szeroką nowelizację procedury cywilnej, dla której przewidziana została 6-miesięczna *vacatio legis* bez wyłączenia w stosunku do przepisów wykonujących wyrok. Mimo uchwalenia ustawy²⁸ przed terminem, zmiany konieczne z punktu widzenia wykonania wyroku weszły w życie po jego upływie.

4.2. Rozwiązania o charakterze tymczasowym

Zasadą jest, że rozwiązania wprowadzane do systemu prawnego w celu wykonania orzeczeń Trybunału mają charakter trwały. Jednakże wykonując wyrok w sprawie zasad finansowania składek na ubezpieczenie zdrowotne rolników, ustawodawca zdecydował się na formułę rozwiązania o charakterze tymczasowym i częściowym (*wyrok z 26 października 2010 r., K 58/07*).

²⁵ Terminowość wykonywania wyroków z klauzulą odraczającą wyniosła w 2011 r. 78%.

²⁶ Zob. wyroki: z 26 października 2010 r., K 58/07; z 9 listopada 2010 r., K 13/07; z 18 listopada 2010 r., P 29/09; z 1 grudnia 2010 r., K 41/07; z 22 marca 2011 r., SK 13/08; z 19 lipca 2011 r., P 9/09; z 15 listopada 2011 r., P 29/10; z 13 grudnia 2011 r., K 33/08; z 27 listopada 2012 r., U 4/12.

²⁷ Dz. U. z 2012 r. poz. 1101.

²⁸ Dz. U. z 2011 r. Nr 233, poz. 1381.

Ustawa wykonująca²⁹ określiła przede wszystkim sposób ustalania składki na ubezpieczenie zdrowotne rolników oraz wskazała podmioty zobowiązane do jej opłacania w zależności od powierzchni gospodarstwa rolnego. Składki przestały być finansowane z budżetu państwa względem wszystkich rolników. Uregulowania pierwotnie zostały przewidziane jako przejściowe, obowiązujące do końca 2012 r., lecz okres ich obowiązywania został przedłużony o kolejny rok³⁰.

Ustawodawca świadomie dokonał niepełnego i prowizorycznego wykonania wyroku (mieszcząc się w terminie odroczenia), wyraźnie przyznając, że rozwiązanie docelowe wymaga dalszych działań, w tym przebudowy systemu podatkowego rolników.

4.3. Wątpliwości dotyczące sposobu wykonania wyroków wydanych w trybie kontroli prewencyjnej

Konstytucja reguluje procedurę wykonywania wyroków wydanych w trybie prewencyjnej kontroli ustaw. Zgodnie z art. 122 ust. 4 Konstytucji, Prezydent, po zasięgnięciu opinii Marszałka Sejmu, ma do wyboru jedną z dwóch konstytucyjnie dopuszczalnych dróg postępowania. Pierwsza z nich polega na podpisaniu ustawy z pominięciem niekonstytucyjnych przepisów, druga – na odesłaniu ustawy do Sejmu w celu usunięcia niezgodności. Konstytucja nie przewiduje tu innych rozwiązań. Odpowiednio skorygowana ustawa powinna wejść w życie po uprzednim podpisaniu jej przez Prezydenta RP i ogłoszeniu we właściwym dzienniku urzędowym.

Sposób wykonywania wyroków Trybunału przez właściwe organy państwa może wzbudzać wątpliwości dotyczące:

- nieprzewidzianego w Konstytucji sposobu postępowania Prezydenta RP po ogłoszeniu wyroku Trybunału o niekonstytucyjności niektórych przepisów ustawy o organizacji rynku rybnego, które nie były z nią nierozzerwalnie związane (*wyrok z 13 października 2010 r., Kp 1/09*). Zamiast odesłać ustawę do Sejmu albo podpisać z pominięciem niekonstytucyjnych przepisów, Prezydent podpisał ustawę bez wprowadzania w niej zmian. W Dzienniku Ustaw zamieszczona została jedynie adnotacja o podpisaniu ustawy „z uwzględnieniem wyroku Trybunału”³¹. Senat uznał, że wyrok wymaga wykonania z powodu nieusunięcia z ustawy niekonstytucyjnych części przepisów i w tym celu podjął inicjatywę ustawodawczą. W drodze nowelizacji niekonstytucyjne fragmenty³² zostały usunięte z ustawy o organizacji rynku rybnego. Trudno jednak przesądzić, czy tego rodzaju reakcja Senatu jest w stanie usunąć wątpliwości związane z działaniem Prezydenta RP;
- próby obudowania uchwały Sejmu w sprawie usunięcia niezgodności w ustawie o spółdzielczych kasach oszczędnościowo-kredytowych rozwiązaniami wykraczającymi ponad wykonanie *wyroku z 12 stycznia 2012 r., Kp 10/09*. Komisja Finansów Publicznych, oprócz zmiany niekonstytucyjnych przepisów, zaproponowała regulacje rozbudowujące system gwarancyjny, którym objęte są kasy. Propozycja ta ostatecznie nie znalazła się jednak w uchwale. Gdyby to nastąpiło, można byłoby

²⁹ Dz. U. z 2012 r. poz. 123.

³⁰ Dz. U. z 2012 r. poz. 1523.

³¹ Dz. U. z 2011 r. Nr 34, poz. 168.

³² Dz. U. z 2012 r. poz. 789.

mieć wątpliwości, czy Sejm nie dodałby do ustawy rozwiązań z przekroczeniem zakresu zmian dopuszczalnych w trybie zastrzeżonym wyłącznie dla usunięcia niezgodności wynikających z wyroku Trybunału;

- próby uchylecia w całości przepisów normujących określoną materię w sposób niepełny zamiast uzupełnienia ich o treści warunkujące konstytucyjność. Skierowana do Senatu uchwała Sejmu w sprawie usunięcia niezgodności w ustawie o spółdzielczych kasach oszczędnościowo-kredytowych zamiast odpowiednio zmodyfikować (uzupełnić) przepis formułujący w sposób niepełny katalog organów kasy, uchylała go. Senat dokonał jednak uchwałą stosownej korekty polegającej na dodaniu do organów kasy pominiętego przez ustawodawcę walnego zgromadzenia (*wyrok z 12 stycznia 2012 r., Kp 10/09*).

4.4. Kontrola konstytucyjności w następstwie niewykonania orzeczenia

Wykonywanie przez prawodawcę orzeczeń Trybunału może niekiedy wzbudzać wątpliwości – również natury konstytucyjnej – dotyczące zakresu uwzględnienia konkretnego rozstrzygnięcia, trafności oddania jego istoty, jak również kwestii proceduralnych. Trybunał, oprócz możliwości kontrolowania konstytucyjności przepisów wykonujących orzeczenie (o ile zostaną zakwestionowane przez upoważnione podmioty), nie ma jednak szczególnych instrumentów prawnych umożliwiających dokonywanie oceny poprawności wykonania orzeczeń przez prawodawcę.

Stopień dostosowania prawa do standardów konstytucyjnych w efekcie wykonania orzeczenia może być, i w praktyce bywa, kwestionowany na zasadach ogólnych przez podmioty legitymowane do inicjowania przed Trybunałem postępowań w sprawach hierarchicznej zgodności norm. Przykładowo, w trybie skargi konstytucyjnej Trybunał orzekł o konstytucyjności przepisów ustawy lokatorskiej ograniczających wysokość podwyżek czynszu albo innych opłat za używanie lokalu (*wyrok z 10 stycznia 2012 r., SK 25/09*). Skontrolowane uregulowania stanowiły reakcję ustawodawcy na *postanowienie sygnalizacyjne z 29 czerwca 2005 r., S 1/05*.

Trybunał nie ma również instrumentów prawnych pozwalających na doprowadzenie do efektywnej realizacji orzeczeń. W szczególności nie może zobowiązać właściwego organu państwa do podjęcia działań w wypadku dostrzeżenia braku lub opieszałości w jego pracach. Zdarza się jednak, że w postanowieniach sygnalizacyjnych Trybunał wskazuje na regulacje wzbudzające konstytucyjne wątpliwości. Brak reakcji prawodawcy na tego rodzaju uwagi może powodować występowanie z wnioskami do Trybunału przez podmioty upoważnione do inicjowania kontroli konstytucyjności prawa na zasadach ogólnych. Przykładowo, ustawodawca nie zrealizował postanowienia sygnalizującego, że regulacje dotyczące trybu i zasad stosowania środków przymusu bezpośredniego przez służby państwowe – będące materią ustawową, a ujęte w rozporządzeniach – powinny zostać unormowane w ustawie (*postanowienie sygnalizacyjne z 30 listopada 2010 r., S 5/10*). Na wniosek Prokuratora Generalnego Trybunał orzekł niekonstytucyjność przepisów upoważniających do wydania tychże rozporządzeń (*wyrok z 17 maja 2012 r., K 10/11*). Sprawna reakcja ustawodawcy w tym zakresie mogłaby jednak zapobiec postępowaniu kontrolnemu przed Trybunałem.

4.5. Brak właściwej reakcji na postanowienia sygnalizacyjne

Postanowienia sygnalizacyjne, co do zasady, są przez prawodawcę uwzględniane. Zintensyfikowane działania w tym zakresie można było zaobserwować w ostatnim roku obradowania Sejmu VI kadencji³³. Formalne ponowienie prac w nowej kadencji parlamentu nie zawsze było równoznaczne z wystąpieniem z inicjatywą ustawodawczą.

Ponownie wniesione przez Komisję Ustawodawczą Senatu projekty ustaw przewidujące dostosowanie prawa do postanowień sygnalizacyjnych w sprawach: uchybień w zakresie procedury zmiany granic jednostek samorządu terytorialnego (*postanowienia sygnalizacyjne: z 12 maja 2009 r., S 3/09 i z 5 listopada 2009 r., S 6/09*) oraz wznowienia postępowania cywilnego po orzeczeniach Trybunału Konstytucyjnego i ETPC (*postanowienie sygnalizacyjne z 7 sierpnia 2009 r., S 5/09*) nie zaowocowały podjęciem przez Senat VIII kadencji uchwał w sprawie wniesienia do Sejmu tychże projektów. Pierwszy z nich został przez Senat odrzucony, drugi natomiast został wycofany przez Komisję Ustawodawczą w związku z opinią przedłożoną przez Ministra Sprawiedliwości.

Należy jednak zauważyć, że brak reakcji prawodawczej jednego z organów, czy wręcz uznanie działań w związku z orzeczeniem za zbędne, nie stoi na przeszkodzie podjęciu stosownych działań przez inny organ mający inicjatywę prawodawczą.

4.6. Zaległości w wykonywaniu orzeczeń

Działalność prawodawcza ukierunkowana na wykonywanie orzeczeń koncentruje się na najnowszych wyrokach i postanowieniach sygnalizacyjnych Trybunału.

Nie oznacza to jednak braku działań poświęconych orzeczeniom niezrealizowanym od wielu lat. Przykładowo, na 26 wniesionych w 2012 r. do Sejmu senackich projektów ustaw dostosowujących prawo do orzeczeń Trybunału – jak wynika z deklarowanego w uzasadnieniach projektów celu regulacji – 5 miało wprost na celu uwzględnienie orzeczeń starszych, wydanych w latach 2003–2006. Liczba orzeczeń pozostawionych bez stosownej reakcji prawodawczej nadal jednak pozostaje znacząca³⁴.

Istniejące od lat zaległości są konsekwentnie redukowane albo w formie osobnej inicjatywy ustawodawczej, albo przy okazji szerszej nowelizacji ustawy, której wyrok dotyczył.

Niekiedy reakcja na starsze orzeczenia następuje przy okazji wykonywania nowszych orzeczeń dotyczących zbliżonej treściowo materii. Przykładowo, propozycja zmian w ustawie o spółdzielniach mieszkaniowych³⁵, obejmująca uregulowanie uprawnień najemców byłych mieszkań zakładowych przejętych przez spółdzielnie mieszkaniowe, będąc reakcją na dwa orzeczenia z 2012 r., jednocześnie stanowiła uzupełnienie już wprowadzonych w życie rozwiązań, które okazały się dalece niewystarczające

³³ Zob. *Informacja o istotnych problemach wynikających z działalności i orzecznictwa Trybunału Konstytucyjnego w 2011 roku*, Warszawa 2012, s. 65–66.

³⁴ Zob. Załącznik nr 11.

³⁵ Druk senacki nr 190/VIII kadencja.

do przywrócenia stanu konstytucyjności (*wyrok z 14 lutego 2012 r., P 17/10 i postanowienie sygnalizacyjne z 14 lutego 2012 r., S 1/12*, a także *wyrok z 15 lipca 2009 r., K 64/07*).

Symboliczny, z punktu widzenia procesu redukcowania zaległości, jest fakt wniesienia do Sejmu przez grupę posłów projektu³⁶ zakładającego określenie uprawnień do mienia byłego Funduszu Wczasów Pracowniczych oraz zasad ich realizacji, a więc mającego na celu wykonanie najstarszego pozostawionego bez stosownej reakcji prawodawczej orzeczenia Trybunału (*wyrok z 3 czerwca 1998 r., K 34/97*). Do końca 2012 r. Sejm nie uchwalił jednak ustawy wykonującej przywołany wyrok.

³⁶ Druk sejmowy nr 571/VII kadencja.

Rozdział IV

Dorobek Trybunału w orzecznictwie sądów polskich, obcych oraz międzynarodowych

1. Wzajemne uwzględnianie dorobku orzeczniczego

Stalą praktyką w orzecznictwie Trybunału Konstytucyjnego jest nawiązywanie do dorobku orzeczniczego sądów polskich, przede wszystkim Sądu Najwyższego, Naczelnego Sądu Administracyjnego oraz sądów apelacyjnych, a także do orzecznictwa sądów konstytucyjnych innych państw oraz sądów międzynarodowych.

Orzecznictwo sądów polskich brane jest pod uwagę w celu ustalenia, w jaki sposób przepis jest stosowany oraz jak jest rozumiany przez organy stosujące prawo. Co więcej, jeśli dostrzeżone zostanie, że stała, jednolita praktyka, poparta w orzecznictwie najwyższych instancji sądowych, nadała badanemu przepisowi określoną treść normatywną, Trybunał przyjmuje tak ustaloną treść za rzeczywistą treść przedmiotu kontroli.

Dla spraw rozpoznawanych przez Trybunał istotne znaczenie ma również dorobek orzeczniczy zagranicznych oraz międzynarodowych instytucji sądowych, w szczególności Europejskiego Trybunału Praw Człowieka oraz Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej.

1.1. Uwzględnianie dorobku orzeczniczego sądów polskich oraz zagranicznych i międzynarodowych instytucji sądowych

Do utrwalonego orzecznictwa **Sądu Najwyższego** Trybunał nawiązał m.in. przy okazji sprawy dotyczącej konstytucyjności użycia w przepisie karnym pojęcia nieodokreślonego: „znacznej ilości narkotyków” (*wyrok z 14 lutego 2012 r., P 20/10*). Stwierdził wówczas, że rozumienie budzącego wątpliwości sformułowania zostało doprecyzowane już w praktyce orzeczniczej Sądu Najwyższego, a wskazówki interpretacyjne, zawarte w orzecznictwie SN, stworzyły sądom odpowiednie narzędzie do dokonania stosownej kwalifikacji prawnej konkretnych stanów faktycznych. Trybunał odwołał się ponadto do utrwalonego orzecznictwa SN w celu ustalenia wykładni przepisu przewidującego odpowiedzialność karną za samowolę budowlaną (*wyrok z 9 października 2012 r., P 27/11*), a także w celu ustalenia wykładni przesłanki „niezgodności orzeczenia z prawem” na gruncie art. 424¹ §1 k.p.c. Bezprawność tego rodzaju Sąd Najwyższy rozumie jako bezprawność wynikającą z błędów sądu, polegających na oczywistej obrazie prawa, dostrzegalnej bez konieczności dokonywania pogłębionej analizy prawnej (*wyrok z 27 września 2012 r., SK 4/11*). Trybunał Konstytucyjny powołał się również na orzecznictwo Sądu Najwyższego, w którym nastąpiło doprecyzowanie skutków wcześniejszego orzecznictwa konstytucyjnego, dotyczącego

prawa użytkownika wieczystego gruntów wchodzących w skład dawnych pracowni-
czych ogrodów działkowych (*wyrok z 11 lipca 2012 r., K 8/10*).

Utrwalone orzecznictwo **Naczelnego Sądu Administracyjnego** oraz wojewódzkich
sądów administracyjnych zostało wzięte pod uwagę przez Trybunał m.in. w związku
z kontrolą konstytucyjności przepisów ustawy o podatku od czynności cywilnopraw-
nych dotyczących przedawnienia zobowiązania podatkowego (*wyrok z 19 czerwca*
2012 r., P 41/10). Przywołanie orzecznictwa sądów administracyjnych pozwoliło Try-
bunałowi na ustalenie rozumienia zakwestionowanych przepisów w praktyce. Z kolei
w uzasadnieniu *wyroku z 17 lipca 2012 r., P 30/11*, Trybunał odwołał się do wypracowa-
nego w orzecznictwie sądów administracyjnych poglądu, że zawieszenie biegu terminu
przedawnienia zobowiązania podatkowego następuje z dniem wszczęcia postępowania
w sprawie o przestępstwo lub wykroczenie skarbowe. Trybunał odrzucił tym samym
koncepcję, która wiązała zawieszenie biegu terminu przedawnienia dopiero z dniem
przedstawienia zarzutów konkretnej osobie. Wykładnia pojęcia „nieruchomości zajętej
przez rodzinny ogród działkowy” jako określonego stanu faktycznego, w oderwaniu
od tytułu prawnego do nieruchomości oraz w oderwaniu od sposobu zawładnięcia
nieruchomością, również nastąpiła na podstawie orzecznictwa Naczelnego Sądu Ad-
ministracyjnego (*wyrok z 11 lipca 2012 r., K 8/10*).

Trybunał nie poprzestaje na odwoływaniu się do dorobku orzeczniczego sądów
międzynarodowych, przede wszystkim **Europejskiego Trybunału Praw Człowie-
ka**, ale czasami wprost wskazuje, w jakim zakresie orzecznictwo tych sądów wpły-
wa na orzekanie o zgodności kontrolowanych norm z Konstytucją RP. Przykładowo,
Trybunał Konstytucyjny obowiązany jest dokonywać hierarchicznej kontroli norm
w taki sposób, aby w jak największym stopniu uwzględniać wymogi wypracowane
w orzecznictwie Europejskiego Trybunału Praw Człowieka na gruncie europejskiej
Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności, stosując przy tym
metody wykładni, które mają na celu złagodzenie ewentualnych kolizji między wy-
mogami prawa polskiego a wymogami wynikającymi z Konwencji (*wyrok z 11 grudnia*
2012 r., K 37/11). W *wyroku z 16 października 2012 r., K 4/10*, Trybunał wskazał, że badany
problem dotyczący zasad stwierdzania nieważności lub uchylania decyzji związanych
z inwestycjami drogowymi był już w przeszłości analizowany przez ETPC (*wyrok ETPC*
z 29 listopada 2011 r. w sprawie Wiśniewska przeciwko Polsce). Z kolei w uzasadnieniu
wyroku z 11 lipca 2012 r., K 8/10, Trybunał odniósł się do sprawy rozpoznanej przez
ETPC, związanej ze skargą na słowacką regulację o ogrodach działkowych (*wyrok*
ETPC z 27 listopada 2007 r. w sprawie Urbárska obec Trenčianske Biskupice przeciwko
Słowacji). Do orzecznictwa ETPC Trybunał Konstytucyjny nawiązał również w *wyroku*
z 11 grudnia 2012 r., K 37/11, w kontekście możliwości zastrzeżenia przez funkcjonariu-
sza policji obecności podczas pierwszej konsultacji zatrzymanego z adwokatem (m.in.
do *wyroku ETPC z 16 października 2001 r. w sprawie Brennan przeciwko Wielkiej*
Brytanii), a także w *wyroku z 10 grudnia 2012 r., K 25/10*, w kontekście zastrzeżenia
kontroli korespondencji podejrzanego z obrońcą przez prokuratora (m.in. do *wyroku*
ETPC z 13 stycznia 2009 r. w sprawie Rybacki przeciwko Polsce).

Trybunał wielokrotnie nawiązywał również do orzecznictwa **Trybunału Spra-
wiedliwości Unii Europejskiej**. Rozważając problem przesłanek odpowiedzialności
państwa za szkody wyrządzone przez władzę sądowniczą, w uzasadnieniu *wyroku*
z 27 września 2012 r., SK 4/11, Trybunał odwołał się m.in. do *wyroku TSUE z 24 listopada*

2011 r. w sprawie *Komisji Europejskiej przeciwko Republice Włoskiej*, sygn. C-379/10, a w uzasadnieniu wyroku z 26 lipca 2012 r., P 8/11, do wyroków TSUE dotyczących problemu uzależniania otrzymywania świadczeń ze strony państwa od spełnienia warunku zamieszkiwania w tym państwie (np. wyrok z 22 maja 2008 r. w sprawie *Haliny Nerkowskiej przeciwko ZUS Oddział w Koszalinie*, sygn. C-499/06).

Nie bez znaczenia dla rozstrzygnięć trybunalskich pozostaje również dorobek orzeczniczy **sądów konstytucyjnych innych państw**. W uzasadnieniu wyroku z 11 lipca 2012 r., K 8/10, dotyczącego rodzinnych ogrodów działkowych, Trybunał odwołał się do orzecznictwa **niemieckiego Federalnego Sądu Konstytucyjnego** oraz **Sądu Konstytucyjnego Słowacji**. W wyroku z 11 grudnia 2012 r., K 37/11, Trybunał odwołał się z kolei do orzeczenia **Sądu Najwyższego USA** w sprawie *Miranda przeciwko Arizonie* (387 U.S. 436, 1966), akcentując prawo zatrzymanego do skorzystania z pomocy adwokata już we wstępnym stadium postępowania karnego.

1.2. Dorobek Trybunału w orzecznictwie sądów polskich, obcych oraz międzynarodowych

Orzecznictwo Trybunału Konstytucyjnego w coraz szerszym zakresie jest odnotowywane oraz przywoływane przez sądy w ich działalności orzeczniczej. Szczególnie znaczenie ma praktyka uwzględniania konstytucyjnego dorobku orzeczniczego przez najwyższe instancje sądowe. Przykładowo, Sąd Najwyższy, rozstrzygając kwestię wykładni art. 226 § 1 k.k., penalizującego przestępstwo znieważenia funkcjonariusza publicznego, nawiązał do wyroku z 11 października 2006 r., P 3/06, w którym Trybunał rozważał kwestię konstytucyjności tego przepisu (*uchwała 7 sędziów SN z 20 czerwca 2012 r., I KZP 8/12*). W uzasadnieniu wyroku z 4 lipca 2012 r., III UK 132/11, Sąd Najwyższy szeroko odwołał się do poglądów zawartych w uzasadnieniu wyroku z 28 lutego 2012 r., K 5/11, dotyczącego ochrony prawa do świadczeń z ubezpieczenia społecznego. Gdy chodzi o przykłady uwzględnienia dorobku orzeczniczego Trybunału w orzecznictwie sądów administracyjnych, w uzasadnieniu *uchwały 7 sędziów NSA z 2 kwietnia 2012 r., II FPS 3/11*, argumenty zaczerpnięte z orzecznictwa Trybunału okazały się pomocne przy ustalaniu treści konstytucyjnej zasady równości. W uzasadnieniu wyroku z 17 lipca 2012 r., II GSK 474/11, NSA odwołał się do warunków, jakie zgodnie z orzecznictwem Trybunału musi spełnić rozporządzenie wydane w celu wykonania ustawy.

W 2012 r. do orzecznictwa Trybunału Konstytucyjnego nawiązywał również Europejski Trybunał Praw Człowieka. Nawiązania te były związane z rozpoznawaniem przez ETPC spraw wniesionych przeciwko Polsce i miały przede wszystkim na celu ustalenie obowiązującego w Polsce stanu prawnego. W uzasadnieniu wyroku z 16 października 2012 r., w sprawie *Kędzior przeciwko Polsce*, ETPC zwrócił uwagę na wyrok Trybunału Konstytucyjnego z 7 marca 2007 r., K 28/05, dotyczący zasad uchylania ubezwłasnowolnienia. ETPC dostrzegł, że w uzasadnieniu wyroku Trybunału zostały zawarte jasne wskazówki co do potrzeby uwzględnienia przez sądy wyroku Trybunału w celu wzmocnienia ochrony praw procesowych osób ubezwłasnowolnionych. Wbrew tym wskazówkom w sprawie skarżącego sądy polskie nie uwzględniły wyroku Trybunału, oczekując na stosowną reakcję ustawodawcy. ETPC stwierdził naruszenie standardów konwencyjnych przez to, że sądy nie umożliwiły skarżącemu złożenia wniosku o uchylenie ubezwłasnowolnienia.

Do orzecznictwa polskiego Trybunału Konstytucyjnego (tj. wyroków: z 4 stycznia 2000 r., K 18/99 oraz z 28 lutego 2012 r., K 5/11) ETPC nawiązał także w rozstrzygnięciach związanych z odebraniem przez ZUS praw do wcześniejszej emerytury przyznanych z uwagi na opiekę nad chorymi dziećmi (m.in.: wyroki ETPC z 2 października 2012 r. w sprawach *Rusin przeciwko Polsce*, *Czaja przeciwko Polsce*, *Kura przeciwko Polsce*; wyroki ETPC z 4 grudnia 2012 r. w sprawach: *Zofia Sikora przeciwko Polsce*, *Świątek przeciwko Polsce*, *Szewc przeciwko Polsce*).

Europejski Trybunał Praw Człowieka odwołał się ponadto do orzecznictwa Trybunału Konstytucyjnego w dwóch wyrokach dotyczących prawa karnego. W uzasadnieniu wyroku w sprawie *Mamełka przeciwko Polsce* z 17 kwietnia 2012 r., który dotyczył warunkowego przedterminowego zwolnienia, ETPC odwołał się do *postanowienia sygnalizacyjnego z 4 października 2011 r., S 1/11*, i stwierdził naruszenie art. 5 ust. 1 Konwencji. Z kolei w uzasadnieniu wyroku w sprawie *Piechowicz przeciwko Polsce* z 17 kwietnia 2012 r., ETPC odwołał się do *wyroku z 2 lipca 2009 r., K 1/07*, i stwierdził naruszenie art. 8 Konwencji w związku z brakiem określenia przesłanek odmowy widzenia dla osoby tymczasowo aresztowanej.

Pozostałe odwołania do orzecznictwa Trybunału Konstytucyjnego w orzecznictwie ETPC zdarzały się wpadkowo w uzasadnieniach wyroków dotyczących różnych dziedzin prawa. W uzasadnieniu wyroku z 13 listopada 2012 r. w sprawie *Szulc przeciwko Polsce*, ETPC powołał się na *wyrok z 26 października 2005 r., K 31/04*, na *wyrok z 11 maja 2007 r., K 2/07*, a także na *wyrok z 20 października 2010 r., P 37/09*, i stwierdził naruszenie art. 8 Konwencji w związku z brakiem skutecznych procedur dostępu osoby zainteresowanej do akt IPN. W uzasadnieniu wyroku z 3 kwietnia 2012 r. w sprawie *Kaperzyński przeciwko Polsce*, dotyczącego karalności odmowy zamieszczenia sprostowania, ETPC powołał się na *wyrok z 5 maja 2004 r., P 2/03*, a także na *wyrok z 1 grudnia 2010 r., K 41/07*, i stwierdził naruszenie art. 10 Konwencji. Wreszcie w uzasadnieniu wyroku z 10 kwietnia 2012 r. w sprawie *Strzelecki przeciwko Polsce*, który dotyczył zakazu przynależności funkcjonariuszy Straży Miejskiej do partii politycznych, ETPC przywołał argumentację zawartą w *wyroku z 10 kwietnia 2002 r., K 26/00* i nie stwierdził naruszenia art. 11 Konwencji.

2. Konsekwencje konstytucyjnej powszechnej mocy wiążącej orzeczeń Trybunału dla sądów

Zgodnie z art. 190 ust. 1 Konstytucji orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego mają moc powszechnie obowiązującą i są ostateczne. Oznacza to, że każdy organ władzy publicznej, w tym także organy władzy sądowniczej, mają obowiązek przestrzegania orzeczeń Trybunału (zob. np. *wyrok NSA z 1 października 2012 r., II FSK 302/11*; *wyrok SA w Warszawie z 13 kwietnia 2012 r., III AUa 1648/11*). Walor prawny orzeczeń Trybunału ma charakter wyjątkowy. Konstytucja nie przyznaje bowiem takiej rangi orzeczeniom innych organów państwowych czy też orzeczeniom organów międzynarodowych. Z tego względu orzeczenia innych organów nie mogą stanowić podstawy do kwestionowania przed sądem polskim treści orzeczeń Trybunału Konstytucyjnego (zob. *wyrok SA we Wrocławiu z 16 lutego 2012 r., II AKa 17/12*).

W 2012 r. orzecznictwo sądów administracyjnych w dalszym ciągu za „orzeczenie” Trybunału w rozumieniu art. 190 ust. 1 Konstytucji uznawało wyłącznie merytoryczne

rozstrzygnięcie przedstawionego problemu konstytucyjnego³⁷. W ocenie sądów administracyjnych „orzeczeniami” Trybunału, z którymi wiązałyby się moc powszechnie wiążąca, nie są postanowienia Trybunału o umorzeniu postępowania (zob. np. wyrok NSA z 12 stycznia 2012 r., I OSK 1300/11).

Zasadą jest, że orzeczenie Trybunału wchodzi w życie z dniem ogłoszenia we właściwym dzienniku urzędowym. Niekiedy jednak sądy uwzględniały wyrok Trybunału już po jego ogłoszeniu na rozprawie, ale jeszcze przed oficjalnym ogłoszeniem we właściwym dzienniku urzędowym (zob. np. wyrok SA w Szczecinie z 1 sierpnia 2012 r., I ACa 273/12).

Z uwagi na to, że Konstytucja wprost przyznaje Trybunałowi kompetencję do wskazania terminu utraty mocy obowiązującej niekonstytucyjnych przepisów innego niż dzień ogłoszenia wyroku (art. 190 ust. 3), takie rozstrzygnięcie o terminie utraty mocy obowiązującej, jako element sentencji wyroku, powinno być uwzględnione przez sądy. Przyjęcie przez sąd, że powszechna moc obowiązująca orzeczeń Trybunału nie odnosi się do zawartego w sentencji wyroku rozstrzygnięcia o terminie utraty mocy obowiązującej, stanowi błędną wykładnię art. 190 ust. 1 Konstytucji (zob. wyrok NSA z 4 lipca 2012 r., II GSK 978/12, uchylający wyrok WSA w Łodzi z 4 kwietnia 2012 r., II SA/Łd 160/12). Jedynie w wypadku, gdy wyrok Trybunału dotyczy aktu podstawowego, przyjmuje się, że sądy zachowują kompetencję do odmowy zastosowania takiego aktu nawet wówczas, gdy termin utraty przezeń mocy obowiązującej jeszcze nie upłynął. Jednakże przywołane stanowisko wynika stąd, że sądy nie są związane treścią aktów podstawowych i mogą samodzielnie odmawiać ich zastosowania, gdy dostrzegą niezgodność z aktami wyższego rzędu (zob. wyrok NSA z 15 czerwca 2012 r., II GSK 871/12). Orzeczenie sądu, w którym nastąpiła odmowa zastosowania przepisów podstawowych, nie ma mocy powszechnie obowiązującej, w przeciwieństwie do wyroku Trybunału Konstytucyjnego (wyrok NSA z 26 czerwca 2012 r., II GSK 802/11).

3. Obowiązek stosowania wykładni w zgodzie z Konstytucją

W ramach zasady bezpośredniego stosowania Konstytucji (art. 8 ust. 2) mieści się m.in. konieczność uwzględniania tego aktu w procesie stosowania prawa i wyboru takiej wykładni, która w jak najszerszym stopniu będzie realizować wartości konstytucyjne (zob. np. wyrok z 26 czerwca 2012 r., P 13/11).

Stosowanie wykładni prokonstytucyjnej, jako pewnej dyrektywy pozwalającej na nadawanie przepisom znaczenia zgodnego z normami konstytucyjnymi, zyskało aprobatę w orzecznictwie zarówno Naczelnego Sądu Administracyjnego (zob. np. wyrok NSA z 16 października 2012 r., I FSK 1996/11), jak i Sądu Najwyższego (zob. np. postanowienia SN z 17 stycznia 2012 r., V KZ 79/11 i z 6 września 2012 r., I CSK 76/12). W wielu wypadkach zastosowanie tej techniki wykładni pozwala sądowi na samodzielne rozstrzygnięcie pojawiających się wątpliwości konstytucyjnych. Konieczność podjęcia przez sąd próby rozwiązania na podstawie dyrektywy wykładni w zgodzie z Konstytucją wątpliwości co do konstytucyjności aktu, który ma być przezeń zasto-

³⁷ Tak za uchwałą 7 sędziów NSA z 10 stycznia 2011 r., I OPS 3/10.

sowany, stanowi niezbędny etap poprzedzający wystąpienie z pytaniem prawnym do Trybunału (*postanowienie z 4 kwietnia 2012 r., SK 7/10; uchwała 7 sędziów NSA z 27 lutego 2012 r., II FPS 4/11*).

Wykładnia w zgodzie z Konstytucją może być również istotnym narzędziem służącym łagodzeniu skutków orzeczonej przez Trybunał niekonstytucyjności pominięcia prawodawczego w sytuacji, gdy sądy orzekają w okresie poprzedzającym reakcję ustawodawcy. Z chwilą ogłoszenia wyroku Trybunału we właściwym dzienniku urzędowym zakwestionowane przepisy tracą bowiem domniemanie konstytucyjności, co powinno być z kolei uwzględnione przez organy państwowe, w szczególności przez sądy (*wyrok z 24 maja 2012 r., P 12/10*).

Należy jednak zauważyć, że wykładnia prokonstytucyjna ma swoje granice i nie może zastępować kontroli konstytucyjności ustaw, zastrzeżonej dla Trybunału Konstytucyjnego (zob. *uchwała 7 sędziów SN z 20 czerwca 2012 r., I KZP 8/12*; zob. też *wyrok SN z 12 września 2012 r., V KK 273/12*, który stanowi wyraz dominującego stanowiska SN, zgodnie z którym sądy nie mogą samodzielnie decydować o niekonstytucyjności ustaw; podobnie *wyrok SA w Gdańsku z 11 września 2012 r., V ACa 636/12*).

4. Praktyczne problemy związane ze skutkami wyroków Trybunału

Z uwagi na powszechną moc obowiązującą orzeczeń Trybunału Konstytucyjnego, wyrok o niezgodności zaskarżonej regulacji z Konstytucją prowadzi do zmiany stanu prawnego. Nie zawsze jednak wyrok ten wystarcza do przywrócenia pełnego stanu zgodności z Konstytucją. Ciężar dostosowania porządku prawnego do standardów konstytucyjnych spoczywa zasadniczo na prawodawcy, niemniej sądy powinny uwzględnić przy rozpoznawaniu spraw będących w toku zarówno zmianę stanu prawnego po wyroku Trybunału o niezgodności z wzorcem kontroli, jak i konieczność ochrony wartości konstytucyjnych w procesie stosowania prawa (*wyrok NSA z 9 października 2012 r., I FSK 2132/11; wyrok SA w Szczecinie z 1 sierpnia 2012 r., I ACa 273/12*).

Nieuwzględnienie przez sąd zmiany stanu normatywnego, będącego następstwem wyroku Trybunału, sprawia, że wydane orzeczenie sądowe jest wadliwe i powinno zostać skorygowane w odpowiednim toku instancyjnym. Nieuwzględnienie przez sądy zawartych w uzasadnieniu wyroku uwag precyzujących konstytucyjne wymogi w zakresie ochrony praw jednostki – wymogi często odpowiadające standardowi przyjętemu w systemie Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności – może rodzić ryzyko naruszenia Konwencji i stanowić podstawę skargi do ETPC (zob. *wyrok ETPC z 16 października 2012 r., w sprawie Kędzior przeciwko Polsce*).

W wypadku, gdy Trybunał orzekł o niekonstytucyjności przepisu, który był podstawą wydania prawomocnego orzeczenia sądowego, ostatecznej decyzji administracyjnej lub innego rozstrzygnięcia – możliwe jest wznowienie takiego postępowania na podstawie art. 190 ust. 4 Konstytucji. W ocenie sądów nie zawsze jednak wznowienie postępowania po wyroku Trybunału w praktyce jest możliwe. Zdarzają się bowiem takie wyroki, które nie powodują utraty mocy obowiązującej skontrolowanego przepisu ani modyfikacji jego treści i rodzą jedynie obowiązek ustawodawcy uzupełnienia danej regulacji (zob. *wyrok z 9 lipca 2012 r., P 59/11*). W orzecznictwie

Sądu Najwyższego przyjmuje się, że wyroki Trybunału, które nie powodują utraty mocy obowiązującej zakwestionowanego przepisu, ale zmierzają do wypełnienia luki w prawie, są adresowane jedynie do ustawodawcy i nie stanowią podstawy do wznowienia postępowania (*wyrok SN z 16 marca 2012 r., IV CSK 310/11*). Tego typu orzeczenia Trybunału w praktyce wywierają wpływ na przyjmowaną przez sądy wykładnię prawa i uzasadniają posłużenie się wnioskowaniem przez analogię w celu wypełnienia luki w prawie (*zob. wyrok SN z 9 maja 2012 r., V CSK 238/11*).

Okoliczność mająca znaczenie dla oceny przez sądy dopuszczalności wznowienia postępowań na podstawie art. 190 ust. 4 Konstytucji znajdzie również, gdy Trybunał w sentencji określił termin utraty mocy obowiązującej przez niekonstytucyjną regulację późniejszy niż data ogłoszenia jego wyroku, prawodawca zaś dokonał odpowiednich zmian legislacyjnych we wskazanym przez Trybunał okresie odroczenia. Zmiana prawa będzie bowiem wówczas miała swoje źródło w aktywności prawodawcy, nie zaś w wyroku Trybunału (*zob. np. wyrok z 14 lutego 2012 r., P 17/10*).

Nierzadko sądom sprawia trudności – dokonane przez Trybunał na podstawie art. 190 ust. 3 Konstytucji – odroczenie terminu utraty mocy obowiązującej niekonstytucyjnego przepisu. Wyrok Trybunału stanowi bowiem, że dany przepis nie spełnia standardu konstytucyjnego, jednak przez dany czas jeszcze obowiązuje. Stąd powstaje potrzeba rozstrzygnięcia przez sądy kwestii ich zastosowania w sprawach będących w toku. W *wyroku z 25 czerwca 2012 r., I FPS 4/12*, NSA w składzie 7 sędziów zwrócił uwagę, że kwestia dopuszczalności odmowy zastosowania przez sąd przepisu w okresie odroczenia jest jedną z najtrudniejszych kwestii związanych z wykładnią i stosowaniem Konstytucji, jakie stały przed NSA. Poszerzony skład NSA stwierdził, że sąd rozstrzygając taką kwestię powinien zważyć na: powody, dla których w danej sprawie Trybunał zastosował odroczenie, oraz wyjątkowy charakter odroczenia. Oznacza to, że po stronie sądów nie ma automatyzmu w stosowaniu lub odmowie zastosowania przepisu aktu podustawowego w wypadku odroczenia przez Trybunał utraty mocy obowiązującej tego przepisu. Powyższe rozstrzygnięcie przesądziło także, że organy podatkowe nie mogą odmówić stosowania przepisu, względem którego Trybunał zastosował klauzulę odraczającą.

Poważniejszy problem dla sądów występuje z dniem, w którym upływa termin utraty mocy obowiązującej przepisu, ale prawodawca nie zdołał wprowadzić nowelizacji. W praktyce orzeczniczej problem ten bywa rozwiązywany przez odwołanie się do Konstytucji i odpowiednie zastosowanie przez sąd przepisów regulujących sytuację podobną (*zob. postanowienie SN z 10 maja 2012 r., WZ 15/12*).

5. Wypowiedzi Trybunału na temat wpływu orzeczeń na stosowanie prawa

Ponieważ zmiana stanu prawnego po wejściu w życie wyroku Trybunału może stwarzać problemy dla organów stosowania prawa, Trybunał niekiedy decyduje się na formułowanie wskazówek dotyczących skutków swoich orzeczeń. Wskazówki te są formą dialogu Trybunału z sądami. Stanowiąc prognozę ewentualnych konsekwencji wydawanego wyroku, mogą posłużyć sądom jako podpowiedź co do dalszego postępowania.

Formułowane wskazówki odnoszą się m.in. do **oceny możliwości wznowienia zakończonych postępowań** w następstwie wyroku. W uzasadnieniu *wyroku z 27 lipca 2012 r., P 8/12*, Trybunał wskazał, że wydany przezeń wyrok może stanowić podstawę do wznowienia postępowań, w których orzeczenia o kosztach zapadły na podstawie art. 49¹ zdanie drugie ustawy o spółdzielniach mieszkaniowych. Trybunał doprecyzował jednak dwie kwestie, istotne z punktu widzenia sądów orzekających. Po pierwsze, wskazał, że wznowienie postępowania będzie dopuszczalne tylko w stosunku do tych postępowań, w których zarzut beczynności spółdzielni mieszkaniowych okazał się bezzasadny i które nie zakończyły się uwzględnieniem powództwa. Po drugie, zastrzegł wyraźnie, że podmiotem zobowiązanym do zaspokojenia ewentualnych roszczeń z tego tytułu będzie tylko i wyłącznie Skarb Państwa. Wykluczył tym samym możliwość obciążania skutkami usunięcia stanu niekonstytucyjności osób, które w dobrej wierze występowały z powództwem przeciwko spółdzielniom mieszkaniowym. Do kwestii wznowienia postępowań Trybunał odniósł się także w uzasadnieniu *wyroku z 28 lutego 2012 r., K 5/11*. Trybunał, stwierdziwszy niekonstytucyjność przepisu ustawy o FUS dającego organowi emerytalno-rentowemu nieograniczoną możliwość weryfikacji prawa do emerytury lub renty, ustalonego wcześniej w drodze prawomocnej decyzji administracyjnej, w uzasadnieniu zaznaczył, że wyrok ten umożliwi wznowienie postępowań, które zakończyły się wydaniem rozstrzygnięcia na podstawie niekonstytucyjnego przepisu.

Trybunał formułuje także wskazówki co do działań, jakie powinny podjąć organy stosujące prawo **w okresie odroczenia terminu utraty mocy obowiązującej** przez niekonstytucyjne przepisy. W uzasadnieniu *wyroku z 11 lipca 2012 r., K 8/10*, Trybunał uznał, że pomimo uchylecia domniemania konstytucyjności przepisów ustawy o rodzinnych ogrodach działkowych, klauzula odroczenia sprawia, że przepisy te nadal będą obowiązywać, co umożliwi dalsze ich stosowanie. Podobnie w uzasadnieniu *wyroku z 14 lutego 2012 r., P 17/10*, Trybunał wskazał, że wobec odroczenia terminu utraty obowiązującej przepisu ustawy o spółdzielniach mieszkaniowych, przewidującego możliwość uzyskania przez najemców własności dawnych mieszkań zakładowych, przepis ten nadal będzie miał zastosowanie aż do upływu terminu odroczenia lub wcześniejszej jego zmiany przez ustawodawcę. Jednocześnie podkreślił konieczność ścisłej jego wykładni.

W uzasadnieniu *wyroku z 24 maja 2012 r., P 12/10*, Trybunał zaznaczył, że choć wobec stwierdzenia niekonstytucyjności **pominięcia ustawodawczego** konieczna jest niezwłoczna interwencja ustawodawcy w celu doprowadzenia do stanu zgodności z Konstytucją, rolą sądów pozostaje stosowanie takich przepisów w sposób zgodny z Konstytucją. Podobnie, w uzasadnieniu *wyroku z 20 listopada 2012 r., SK 3/12*, Trybunał dostrzegł, że rozstrzygnięcie o niekonstytucyjności braku jednoznacznego określenia przesłanek przedłużenia tymczasowego aresztowania nie spowodowało zmiany obowiązującego stanu normatywnego. Jednocześnie, oprócz zaakcentowania obowiązku ustawodawcy dokonania odpowiednich zmian w prawie, Trybunał dostrzegł, że przynajmniej część problemów wynikających z niekonstytucyjności stwierdzonego pominięcia ustawodawczego może być złagodzona przez odpowiednie ukształtowanie orzecznictwa sądowego.

Rozdział V

Działalność pozaorzecznicza

1. Misja publiczna Trybunału Konstytucyjnego

Trybunał Konstytucyjny postrzega swoją misję publiczną szeroko, angażując się w przedsięwzięcia nakierowane na utrzymywanie profesjonalnych oraz naukowych relacji z instytucjami krajowymi i zagranicznymi, jak też ze środowiskami prawniczymi oraz naukowymi. Szczególną uwagę poświęca również działaniom zmierzającym do poprawy świadomości konstytucyjnoprawnej wśród obywateli.

2. Konferencje naukowe i inne wydarzenia w siedzibie Trybunału

Wzorem lat ubiegłych, w 2012 r. Trybunał Konstytucyjny zorganizował bądź współuczestniczył w licznych przedsięwzięciach o charakterze naukowym i popularyzatorskim.

W ramach cykli organizowanych od kilku lat wykładów gośćmi byli wybitni przedstawiciele świata nauki lub praktycy prawa: ks. J. M. Norkowski, filozof oraz doktor nauk medycznych, zajmujący się zagadnieniami z pogranicza medycyny, etyki i filozofii; prof. T. Gizbert-Studnicki, teoretyk prawa, kierownik Katedry Teorii Prawa na Wydziale Prawa i Administracji Uniwersytetu Jagiellońskiego; prof. G. Gorzelak, zajmujący się zagadnieniami gospodarki przestrzennej, rozwoju regionalnego i lokalnego oraz polityki regionalnej; prof. M. Godsey, wykładowca Uniwersytetu Cincinnati, współtwórca i dyrektor Ohio Innocence Project oraz członek zarządu Innocence Network, zajmujący się pomocą osobom niesłusznie skazanym przy wykorzystaniu najnowszych rozwiązań biomedycznych, takich jak badania DNA; prof. J. H. H. Weiler, prezydent Europejskiego Instytutu Uniwersyteckiego we Florencji, były wykładowca prawa międzynarodowego w Szkole Prawa Uniwersytetu Harvarda, Dyrektor Centrum Prawa i Kultury Żydowskiej „Tikvah”, dyrektor Instytutu Studiów nad Prawem i Sądownictwem Daniela E. Strausa przy Uniwersytecie Nowojorskim, uhonorowany tytułem Człowiek Pojednania 2011 r. przyznawanym przez Polską Radę Chrześcijan i Żydów³⁸; prof. H. Izdebski, historyk idei i prawa oraz teoretyk administracji; prof. A. Górski, specjalista w zakresie chorób wewnętrznych, immunologii i transplantologii, Wiceprezes Polskiej Akademii Nauk oraz prof. K. Modzelewski, historyk mediewista, działacz społeczny, wybitna postać polskiej opozycji antykomunistycznej w okresie PRL.

³⁸ Wykład w Trybunale poprzedziło wręczenie prof. Weilerowi wspomnianego tytułu.

Gośćmi Trybunału w 2012 r. byli również prof. A. Voßkuhle, Prezes Federalnego Sądu Konstytucyjnego Republiki Federalnej Niemiec, który wygłosił referat pt.: *Federalny Sąd Konstytucyjny a Parlament*, oraz prof. J. Masing, sędzia FSK, który (uczestnicząc na zaproszenie Prezesa Trybunału w obchodach Święta Narodowego Trzeciego Maja) przedstawił wykład prezentujący *Miejsce Konstytucji 3 Maja w dziejach nowoczesnej państwowości konstytucyjnej*.

W dniu 17 października 2012 r. – z okazji XV-lecia wejścia w życie Konstytucji RP – w Trybunale odbyła się konferencja pod hasłem: *Konstytucja RP w pierwszych dekadach XXI wieku wobec wyzwań politycznych, gospodarczych, technologicznych i społecznych*. Założeniem konferencji było stworzenie okazji do tego, aby po 15 latach obowiązywania Konstytucji na jej temat wypowiedzieli się młodzi prawnicy, pracownicy naukowci, którzy swoje dorosłe życie spędzili już pod jej rządami. Zainteresowanie udziałem w konferencji było tak duże, że powołane zostało specjalne jury, którego zadaniem było wybranie dwudziestu spośród pięćdziesięciu nadesłanych zgłoszeń. W konferencji wzięli także udział Prezydent RP, Marszałek Sejmu, Rzecznik Praw Obywatelskich oraz liczni przedstawiciele nauki prawa i zawodów prawniczych. Wygłoszone referaty mają zostać wydane w formie zbiorowej publikacji.

Miesiąc później, 29 listopada 2012 r. – z inspiracji grona asystentów oraz orzeczników wspomagających pracę sędziów Naczelnego Sądu Administracyjnego, Sądu Najwyższego oraz Trybunału Konstytucyjnego – w siedzibie Trybunału zorganizowana została konferencja na temat: *Skutki wyroków Trybunału Konstytucyjnego w świetle orzecznictwa Naczelnego Sądu Administracyjnego, Sądu Najwyższego i Trybunału Konstytucyjnego*. Referentami i panelistami byli asystenci sędziów Trybunału, NSA i SN, uczestnikami zaś w szczególności sędziowie sądów powszechnych i administracyjnych oraz ich asystenci, a także młodzi pracownicy naukowci. Celem spotkania było pokazanie problemów wynikających z interpretacji norm konstytucyjnych oraz praktyki orzeczniczej z perspektywy trzech różnych organów władzy sądowniczej.

Cykl spotkań naukowych zakończyła konferencja: *Planowanie i zagospodarowanie przestrzenne w Polsce. Diagnoza i propozycje zmian*, która odbyła się w siedzibie Trybunału 6 grudnia 2012 r. Dała ona asumpt do wymiany poglądów między konstytucjonalistami oraz specjalistami z zakresu prawa zagospodarowania przestrzennego na temat problemów konstytucyjnych wiążących się z tym obszarem funkcjonowania administracji publicznej.

3. Współpraca międzynarodowa

Kalendarz wizyt międzynarodowych otworzyło spotkanie w siedzibie Europejskiego Trybunału Praw Człowieka w Strasburgu z okazji uroczystej inauguracji roku sądowego. Odbyło się ono 27 stycznia 2012 r. W ramach obchodów tej uroczystości Prezes Trybunału Konstytucyjnego Andrzej Rzepliński wziął udział w seminarium pt.: *Jak zapewnić większe zaangażowanie sądów krajowych w system Konwencji*.

W dniach 18–21 marca 2012 r. na zaproszenie Prezesa oficjalną wizytę w Polsce złożył pełny, dwudziestoosobowy skład sędziów Sądu Najwyższego Królestwa Norwegii. W związku z tą wizytą zorganizowano dwudniowe seminarium z udziałem sędziów Trybunału Konstytucyjnego oraz sędziów Sądu Najwyższego Królestwa Norwegii,

podczas którego omówiono m.in. zagadnienia związane z ochroną praw człowieka oraz wpływem Europejskiego Trybunału Praw Człowieka na orzecznictwo obydwu instytucji.

W czerwcu 2012 r. miało miejsce szesnaste już spotkanie sędziów Trybunału Konstytucyjnego i Sądu Konstytucyjnego Republiki Litewskiej. Ubiegłoroczna konferencja miała miejsce w Birsztanach na Litwie i była poświęcona wymianie poglądów na kwestie podstaw konstrukcyjnych aktów sądownictwa konstytucyjnego, a także na najważniejsze problemy orzecznictwa obu sądów w 2011 r.

Ważnym wydarzeniem była także wizyta delegacji sędziów i pracowników Federalnego Sądu Konstytucyjnego Republiki Federalnej Niemiec w dniach 25–27 czerwca 2012 r. Podczas sesji naukowej w siedzibie Trybunału dyskutowano na temat ochrony praw podstawowych, a także roli Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności w orzecznictwie obydwu sądów konstytucyjnych.

W ramach kontynuacji cyklu spotkań naukowych sędziów Trybunału Konstytucyjnego oraz Sądu Konstytucyjnego Ukrainy, w dniach 17–19 września 2012 r. delegacja sędziów i pracowników Trybunału Konstytucyjnego udała się do siedziby ukraińskiego Sądu w Kijowie. Spotkanie poświęcone było problematyce wpływu orzecznictwa Europejskiego Trybunału Praw Człowieka oraz Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej na niezależność sądów konstytucyjnych.

Podtrzymując pielęgnowane od wielu lat relacje z europejskimi sądami konstytucyjnymi, przedstawiciele Trybunału uczestniczyli m.in. w uroczystych obchodach 50-lecia Sądu Konstytucyjnego Republiki Turcji (25–27 kwietnia ub.r.) oraz 20-lecia sądów konstytucyjnych: Republiki Albanii (7–8 czerwca ub.r.), Rumunii (21–22 czerwca ub.r.), a także 20-lecia Konstytucji: Republiki Słowackiej (3–4 października ub.r.) oraz Republiki Litewskiej (24–26 października ub.r.)³⁹.

Agendę spotkań w 2012 r. zakończyła wizyta Prezesa i Wiceprezesa Trybunału Konstytucyjnego podczas uroczystości obchodów 60-lecia Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej w Luksemburgu. W dniach 3–4 grudnia ub.r. zorganizowano z tej okazji sesję naukową, podczas której zaprezentowana została jubileuszowa publikacja: *Trybunał Sprawiedliwości a integracja europejska: analiza i perspektywy sześćdziesięciu lat orzecznictwa*.

Od lat stały kontakt z sądami konstytucyjnymi i pozostałymi instytucjami innych państw oraz z ciałami międzynarodowymi, połączony z wymianą informacji o orzecznictwie i aktualnych problemach konstytucyjnych, zapewniany jest w ramach współpracy na forum Komisji Weneckiej działającej przy Radzie Europy. Najistotniejsze decyzje dotyczące tej współpracy podejmowane są na dorocznych spotkaniach, które w ubiegłym roku miało miejsce w Brnie.

³⁹ Wizyty w Trybunale złożyły również delegacje sądów konstytucyjnych: Republiki Czeskiej (18–21 marca ub.r.), Republiki Słowackiej (26–28 marca ub.r.) oraz Republiki Korei (10 kwietnia ub.r.). W dniu 27 sierpnia ub.r. Trybunał Konstytucyjny odwiedziła również delegacja Sądu Najwyższego Republiki Korei przebywająca w Polsce na zaproszenie Pierwszego Prezesa Sądu Najwyższego.

4. Działalność na rzecz popularyzacji orzecznictwa konstytucyjnego

W celu popularyzacji problematyki konstytucyjnej Trybunał angażuje się w działalność wydawniczą. W 2012 r., w ramach serii Monografie Konstytucyjne, nakładem Wydawnictw Trybunału Konstytucyjnego wydana została praca M. Piechowiaka pt. *Dobro wspólne jako fundament polskiego porządku konstytucyjnego* oraz K. Wójtowicza pt. *Sądy konstytucyjne wobec prawa Unii Europejskiej*. Ukazały się ponadto dwa wydawnictwa pokonferencyjne, opublikowane w serii Studia i Materiały. W pierwszym zebrane zostały wystąpienia sędziów Trybunału Konstytucyjnego oraz Sądu Konstytucyjnego Republiki Litewskiej, wygłoszone w czerwcu 2011 r. podczas XV konferencji sędziów obydwu instytucji. W drugim, opatrzonym tytułem: *Finanse komunalne a Konstytucja* i przygotowanym pod redakcją naukową H. Izdebskiego, A. Nelickiego oraz I. Zachariasza, opublikowano referaty wygłoszone na konferencji zorganizowanej na ten temat przez Trybunał we współpracy z Uczelnią Łazarskiego w 2011 r.

Istotny wpływ na poszerzenie wiedzy o orzecznictwie Trybunału ma również bieżące zamieszczanie na stronie internetowej Trybunału komunikatów prasowych po każdej rozprawie. W treści komunikatu podawana jest sentencja rozstrzygnięcia oraz krótkie omówienie podstawowego problemu konstytucyjnego wraz z zasadniczymi argumentami uzasadnienia. Z myślą o osobach zainteresowanych sprawami rozpoznawanymi przez Trybunał, które z różnych względów nie mogą osobiście dotrzeć do Trybunału, każda publiczna rozprawa jest nieodpłatnie transmitowana w Internecie.

Co tydzień wydawany jest w formie elektronicznej *newsletter Wiadomości TK*, zawierający informacje na temat bieżącej działalności Trybunału, w tym m.in. komunikaty dotyczące rozpoznanych spraw oraz zapowiedzi najbliższych rozpraw. Liczba odbiorców *Wiadomości TK* stale rośnie. Materiał ten dociera obecnie do ponad 100 odbiorców – pełniąc, obok funkcji informacyjnej, także funkcję intensyfikującą zainteresowanie mediów Trybunałem.

W 2012 r. zorganizowano cztery konferencje tematyczne dla mediów z udziałem Prezesa, Wiceprezesa oraz sędziów Trybunału. Celem spotkań z dziennikarzami jest przybliżenie im aktualnych, istotnych problemów konstytucyjnych. W ubiegłym roku konferencje obejmowały przedstawienie wyroków dotyczących: prawa samorządu terytorialnego; Policji i służb specjalnych; sportu oraz dyskryminacji. Wzbogaceniu znajomości problematyki konstytucyjnej wśród dziennikarzy ma służyć również praktyka rozdawania przybywającym do Trybunału dziennikarzom materiałów prasowych dotyczących sprawy będącej na wokandzie.

Wzorem lat ubiegłych, wybrane orzeczenia Trybunału zostały przetłumaczone na język obcy i w tej postaci udostępnione na stronie internetowej. W 2012 r. zamieszczono 10 tłumaczeń na język angielski z zamiarem popularyzowania polskiego dorobku konstytucyjnego wśród odbiorców z zagranicy.

Szczegółne miejsce w działalności pozaorzeczniczej Trybunału zajmuje propagowanie wśród młodzieży wiedzy o państwie i prawie oraz sądownictwie konstytucyjnym. W 2012 r. w Trybunale gościło łącznie 27 zorganizowanych grup młodzieży szkolnej lub studentów, m.in. grupa uczniów szkół ponadgimnazjalnych województwa mazowieckiego oraz warmińsko-mazurskiego – finalistów konkursu: *Czuję się obywatelem*

Rzeczypospolitej Polskiej, nad którym patronat honorowy sprawuje Prezes Trybunału Konstytucyjnego.

Po raz trzeci w siedzibie Trybunału zorganizowano, przy współpracy z Kołem Naukowym Prawa Konstytucyjnego Legislator WPiA Uniwersytetu Warszawskiego, warsztaty ze sporządzania pism procesowych kierowanych do Trybunału Konstytucyjnego. Przedmiotem tegorocznej edycji warsztatów były wnioski podmiotów posiadających ograniczoną zdolność wnioskową. W warsztatach wzięło udział około 190 studentów.

W 2012 r. odbył się także Konstytucyjny Turniej Sądowy, zorganizowany przez Stowarzyszenie im. prof. Zbigniewa Hołdy, nad którym patronat objął Prezes Trybunału Konstytucyjnego. W pierwszej, pisemnej części konkursu, drużyny studentów prawa z rozmaitych ośrodków akademickich miały za zadanie przygotować wniosek do TK na podstawie fikcyjnego przypadku oraz napisać odpowiedź na taki wniosek. Do drugiego, ustnego etapu konkursu dostały się tylko najlepsze drużyny. Ta część konkursu odbyła się w siedzibie Trybunału, gdzie przeprowadzono 16 symulowanych rozpraw. Pierwsze miejsce w konkursie zajęła drużyna WPiA Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach.

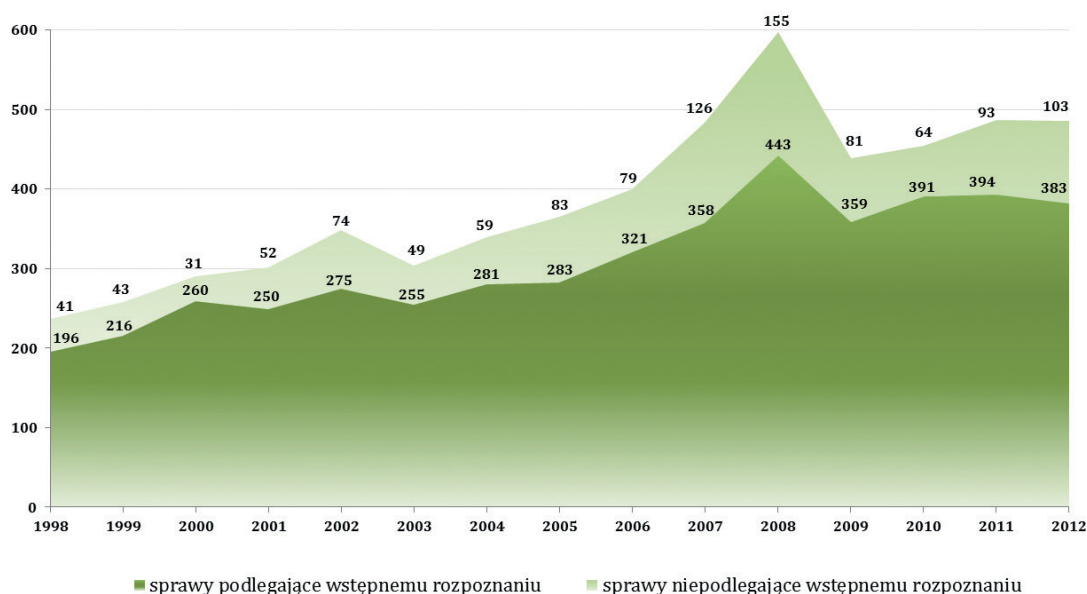
Funkcjonujący pod auspicjami Trybunału portal internetowy *Obserwator Konstytucyjny* zyskał sobie grono autorów publikujących opinie, artykuły i komentarze. Systematycznie rośnie grupa jego odbiorców, którzy w ubiegłym roku odwiedzili portal ponad 43 tysiące razy. Tytuł serwisu został zgłoszony do rejestru dzienników i czasopism Sądu Okręgowego w Warszawie.

W 2012 r. rozpoczęto rozbudowę siedziby Trybunału.

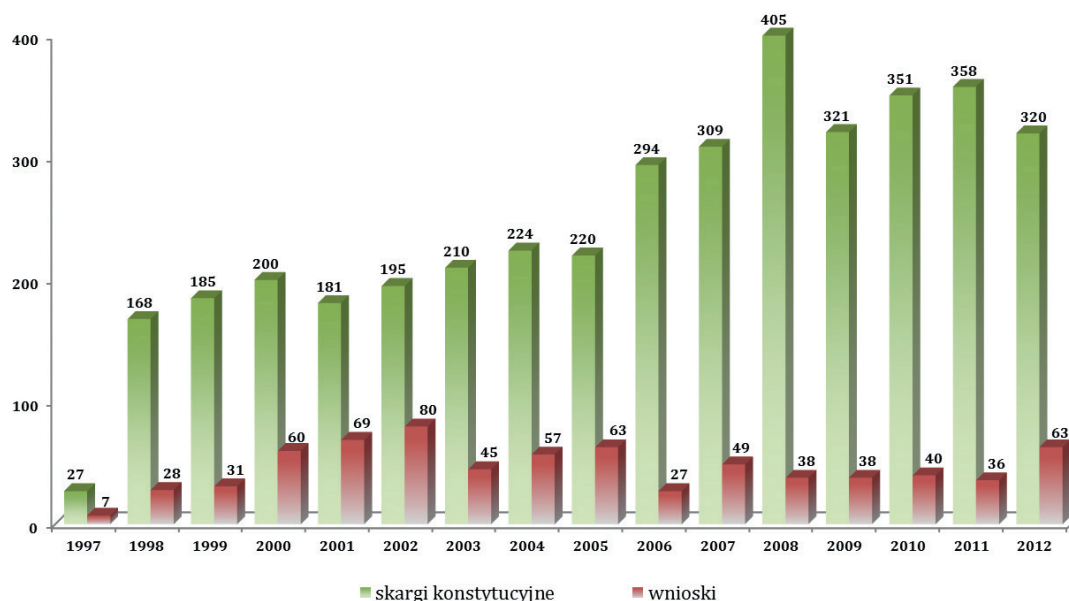
Z A Ł A C Z N I K I

Załącznik nr 1.**Analiza danych statystycznych dotyczących wpływu spraw**

(1) W 2012 r. do Trybunału Konstytucyjnego wpłynęło łącznie **486** wniosków, pytań prawnych i skarg konstytucyjnych. Wpływ ukształtował się na poziomie niemal takim samym, jak w roku poprzednim. Wzrosła liczba spraw, które nie podlegają (o 11%), a nieznacznie spadła podlegających wstępnemu rozpoznaniu (o 3%). Dwie trzecie spraw wniesiono w trybie skargi konstytucyjnej.

Sprawy wniesione do Trybunału Konstytucyjnego

(2) Rozpoznaniu wstępnemu podlegało **320 skarg konstytucyjnych** oraz **63 wnioski** pochodzące od podmiotów o ograniczonej legitymacji wnioskowej. Wpływ skarg okazał się o 11% mniejszy w stosunku do roku poprzedniego przy wyraźnym wzroście wniosków (o 75%).

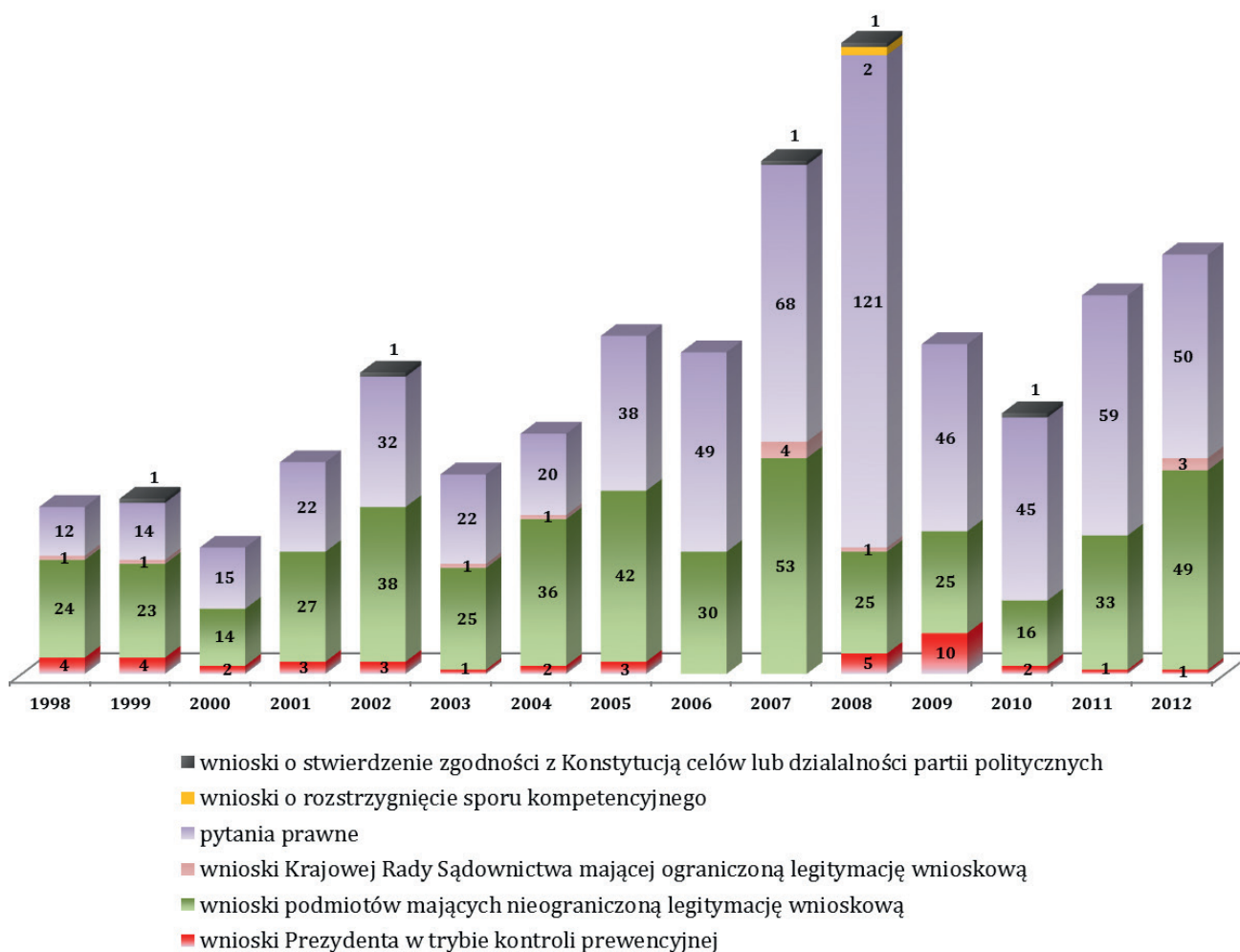
Wpływ spraw podlegających wstępnej kontroli

(3) Wstępnemu rozpoznaniu nie podlegają pytania prawne sądów (50), wnioski podmiotów o nieograniczonej legitymacji (49) oraz wnioski Krajowej Rady Sądownictwa mogącej kwestionować konstytucyjność aktów normatywnych jedynie w zakresie, w jakim dotyczą one niezależności sądów i niezawisłości sędziów (3).

Sądy powszechne złożyły do Trybunału 42 pytania prawne, zaś sądy administracyjne - 8.

Wśród podmiotów mających nieograniczoną legitymację wnioskową najaktywniejszymi inicjatorami kontroli konstytucyjności byli: Rzecznik Praw Obywatelskich (19), grupy posłów na Sejm RP (17) oraz Prokurator Generalny (9). Prezydent RP złożył do Trybunału 3 wnioski – dwa inicjujące kontrolę następczą i jeden kontrolę prewencyjną. Senatorowie i Pierwszy Prezes Sądu Najwyższego złożyli po jednym wniosku.

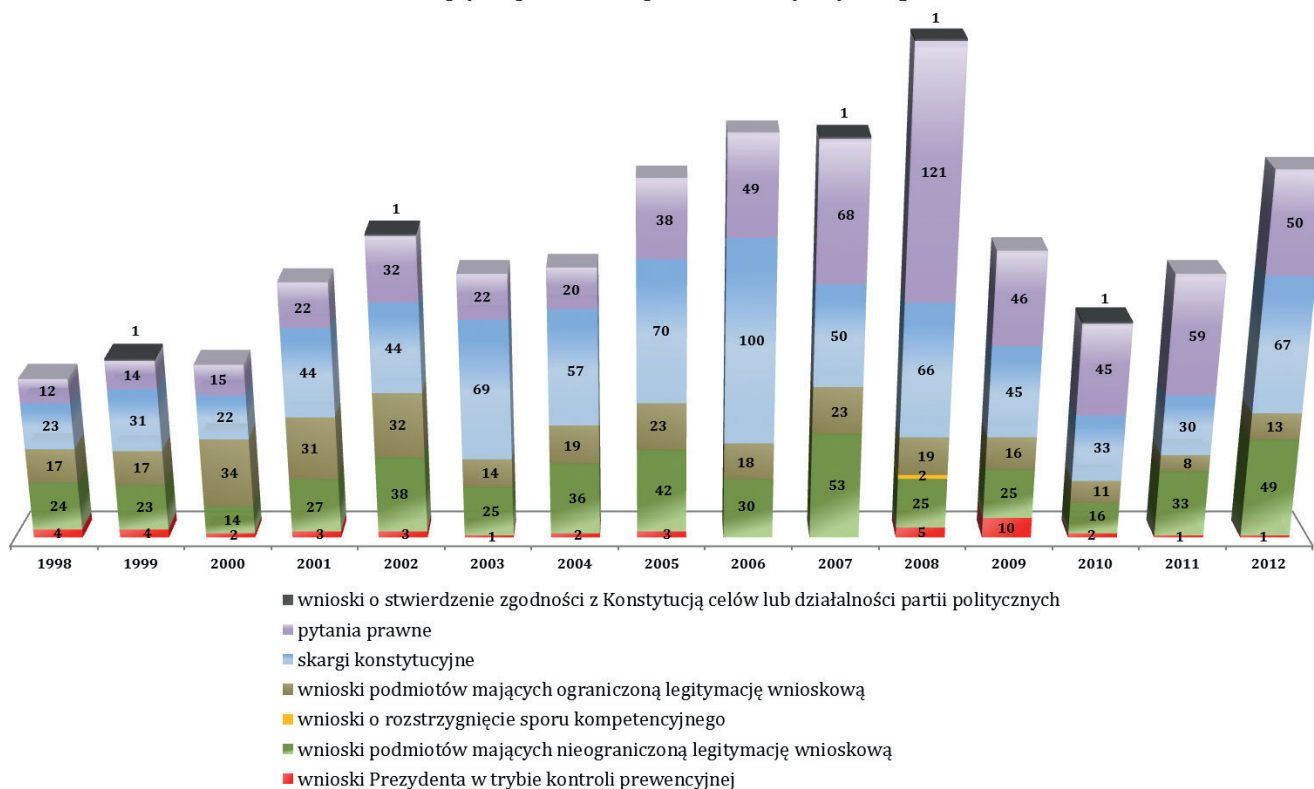
Wpływ spraw niepodlegających rozpoznaniu wstępnemu

(4) Do rozpoznania merytorycznego skierowano łącznie 180 spraw, w tym: 103 wniesione w 2012 r. sprawy niepodlegające wstępnemu rozpoznaniu oraz 77 spraw (wniesionych w różnych latach), które w 2012 r. pozytywnie przeszły wstępne rozpoznanie.

W 2012 r. przekazano do rozpoznania merytorycznego dwa razy więcej spraw, niż w roku poprzednim.

Wpływ spraw do rozpoznania merytorycznego

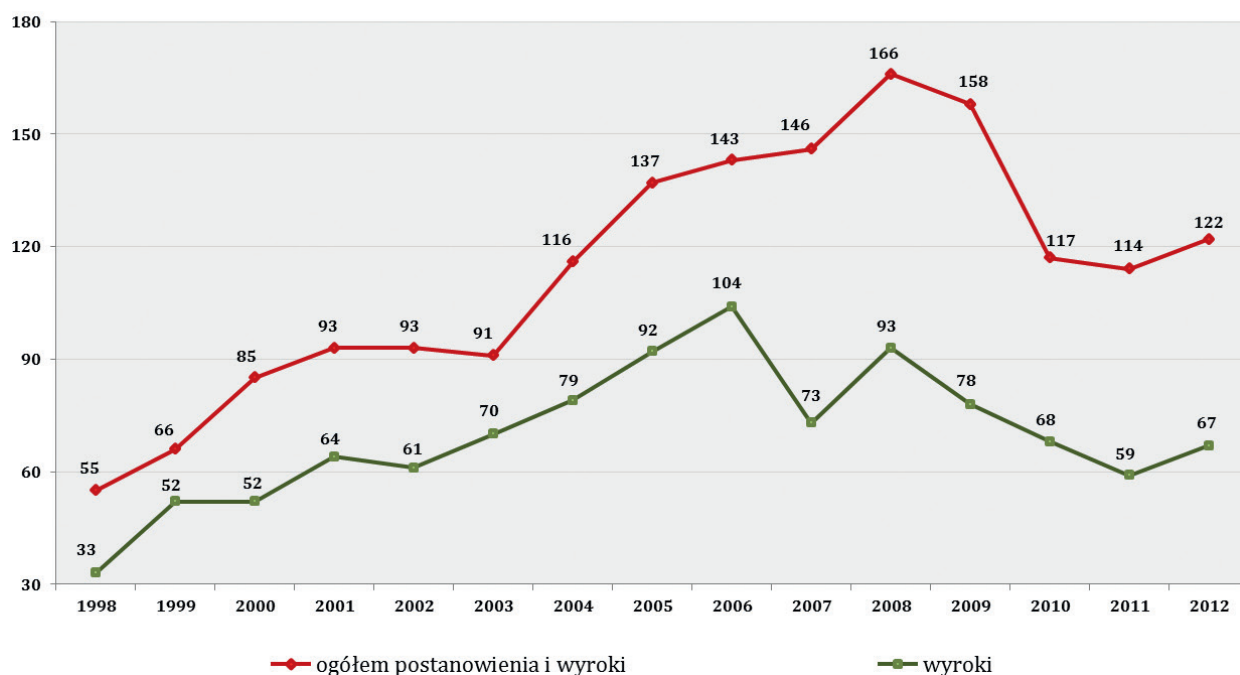

Załącznik nr 2.

Analiza danych statystycznych dotyczących spraw zakończonych

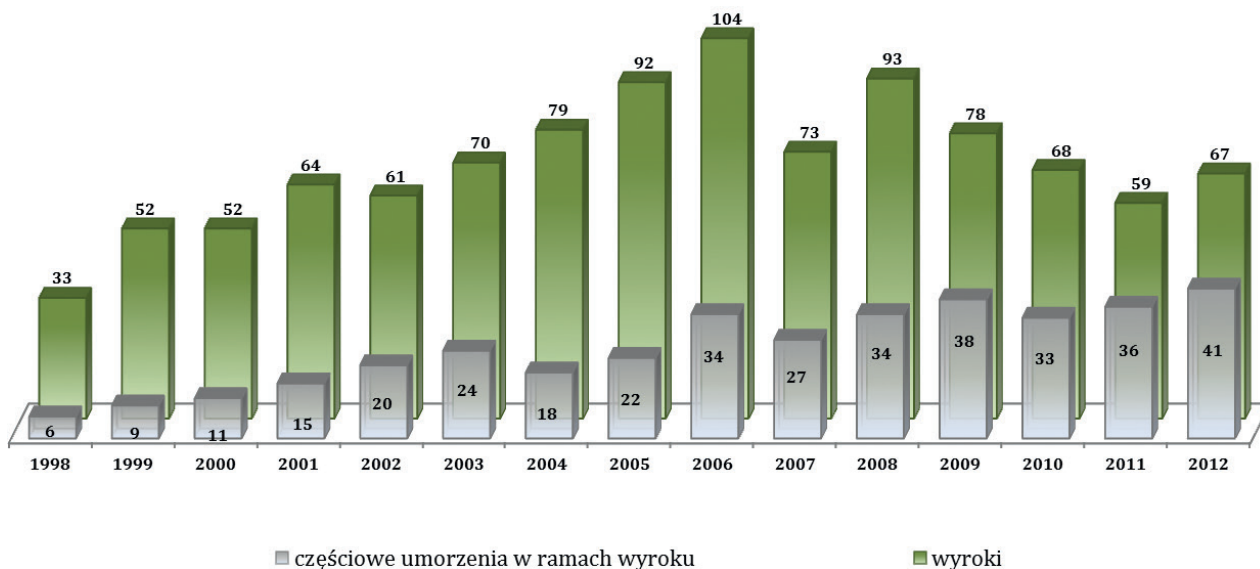
(1) W 2012 r. Trybunał Konstytucyjny wydał **67 wyroków** oraz **55 postanowień o umorzeniu postępowania**. Liczba spraw umorzonych w całości ukształtowała się na tym samym poziomie co w 2011 r., nastąpił natomiast istotny wzrost liczby wydanych wyroków (prawie o 15%). Ogólna liczba orzeczeń zapadłych na etapie rozpoznania merytorycznego wzrosła o 7% w stosunku do 2011 r. Miesięcznie Trybunał rozpoznawał średnio 10 spraw.

Wyroki na tle ogólnej liczby wydanych orzeczeń

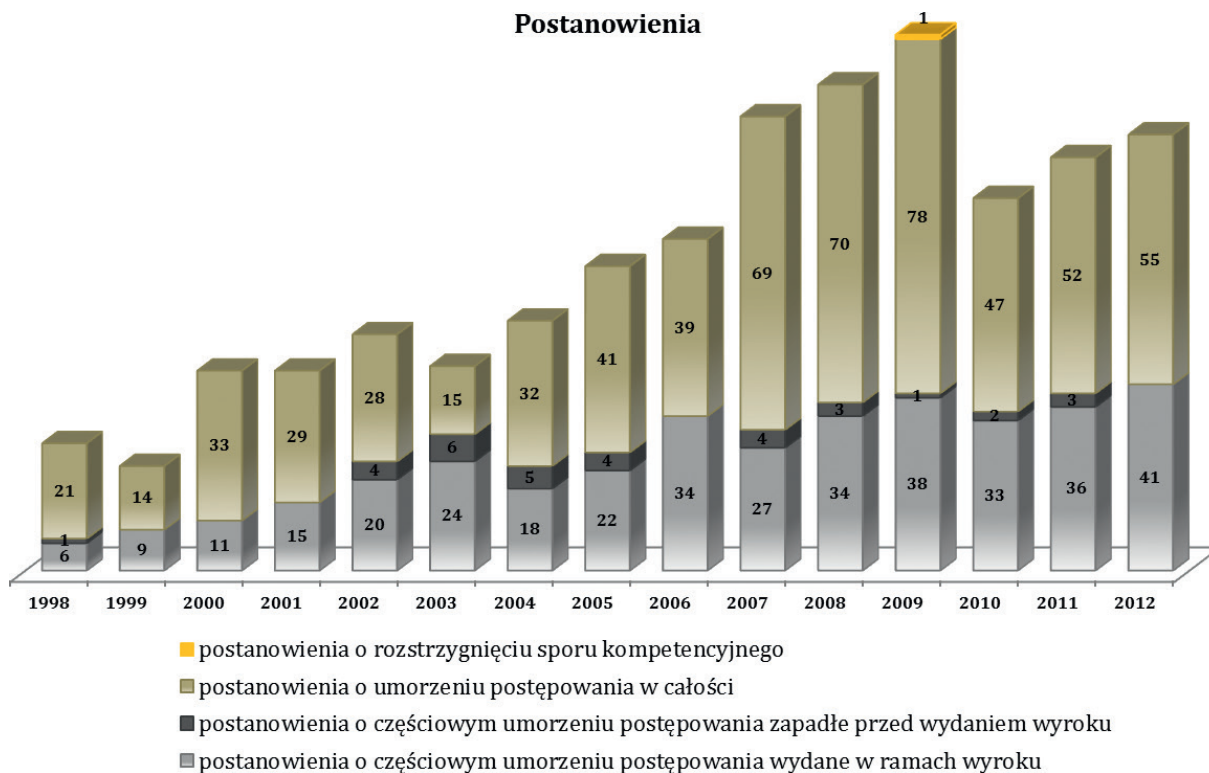

(2) Prawie połowa spraw została w całości umorzona (45%). W 41 wyrokach Trybunał umorzył postępowanie w określonej części.

Wyroki

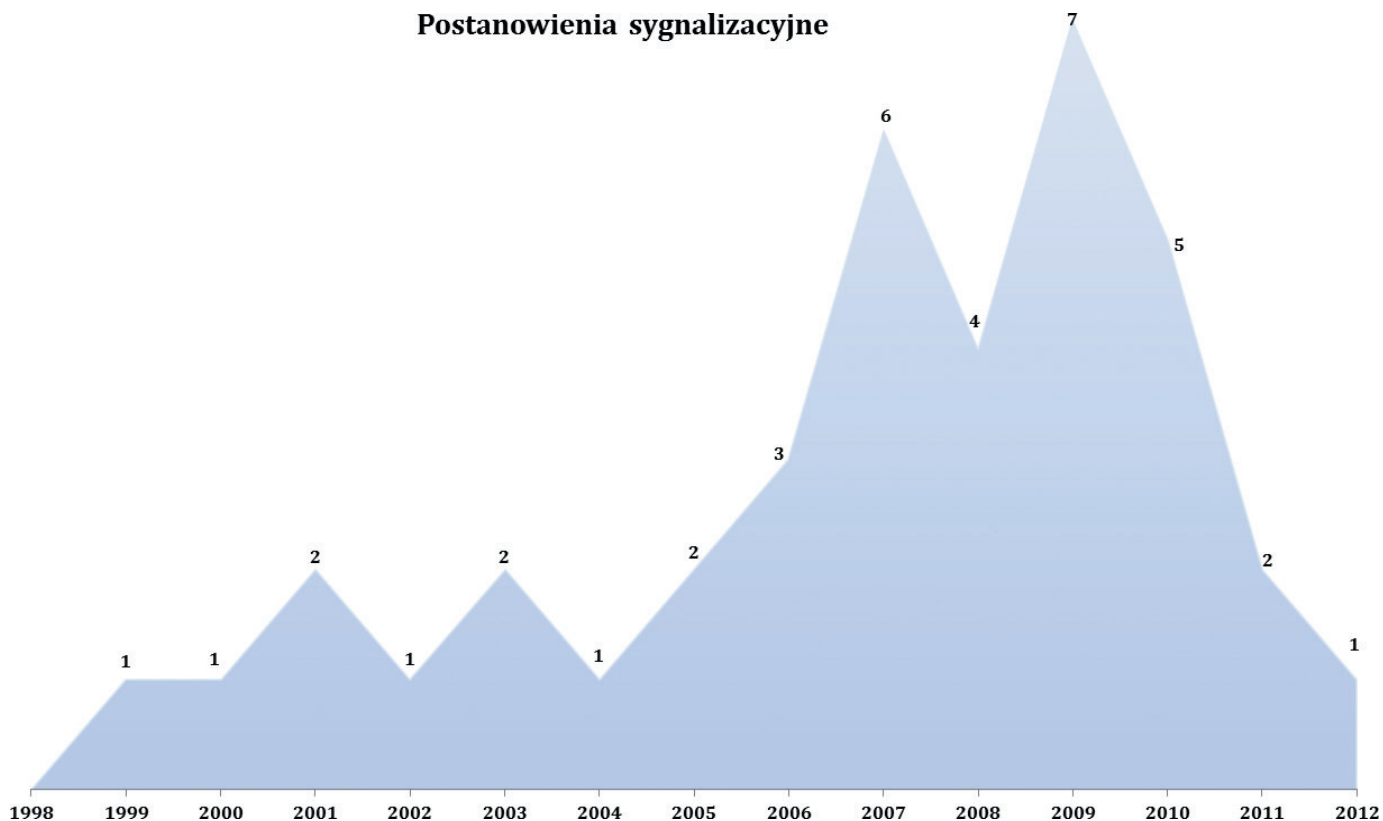

Postanowienia

(3) W 2012 r. Trybunał skierował do Sejmu jedno postanowienie sygnalizacyjne. Dotyczyło ono konieczności podjęcia działań legislacyjnych mających na celu uregulowanie uprawnień najemców dawnych mieszkań zakładowych przejętych nieodpłatnie przez spółdzielnie mieszkaniowe (*postanowienie sygnalizacyjne z 14 lutego 2012 r., S 1/12 w zw. z wyrokiem z 14 lutego 2012 r., P 17/10*). Należy zaznaczyć, że zgodnie z dotychczasową praktyką, skonkretyzowane uwagi dla prawodawcy zamieszczane są również w uzasadnieniach wyroków.

Postanowienia sygnalizacyjne

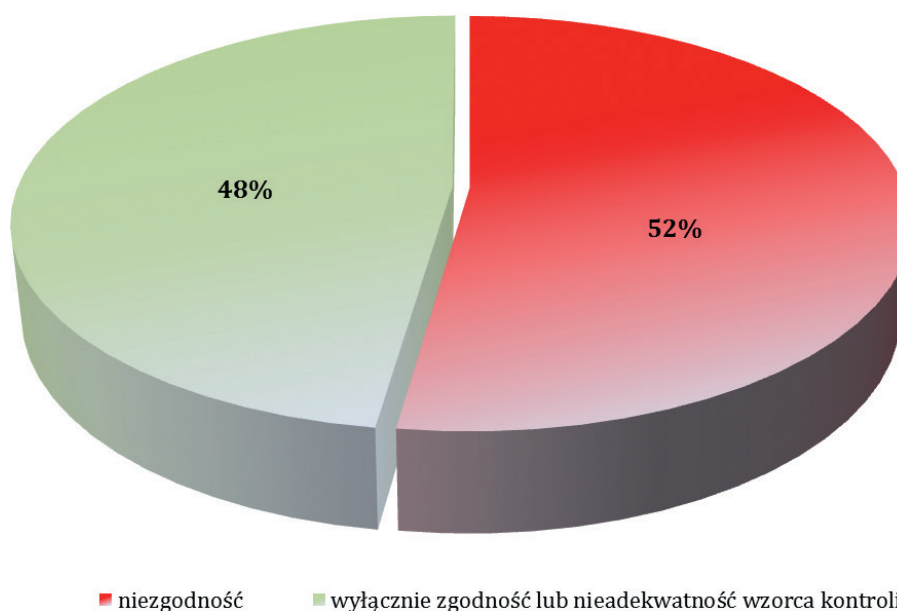

(4) Trybunał wydał 32 wyroki (48%) rozstrzygające o hierarchicznej zgodności zakwestionowanych przepisów lub wskazujące na nieadekwatność wzorców kontroli. W 35 wyrokach (52%) orzekł o niezgodności z Konstytucją co najmniej jednego z zakwestionowanych przepisów.

Prawie co trzeci wydany wyrok zawierał w sentencji wyłącznie formułę o „prostej” zgodności lub niezgodności z wzorcem kontroli.

W większości wyroków (ok. 70%) Trybunał posługiwał się kwalifikowanymi formułami sentencji orzeczeń, przede wszystkim zakresowymi (zob. załącznik nr 3). W jednym wyroku Trybunał rozstrzygnął o konstytucyjności przepisu przy określonym jego rozumieniu.

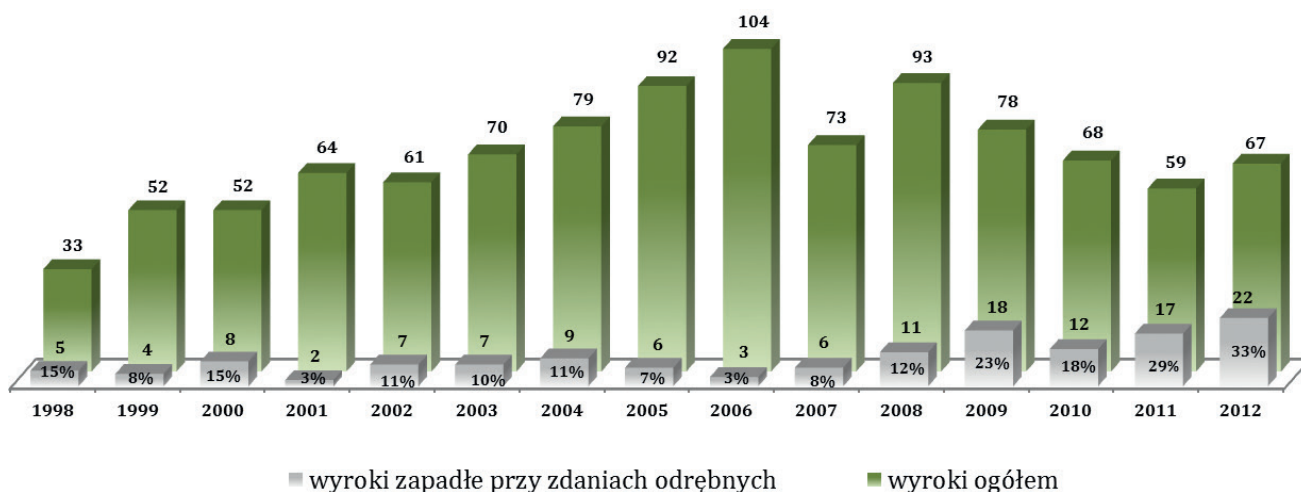
Wyroki z 2012 r.

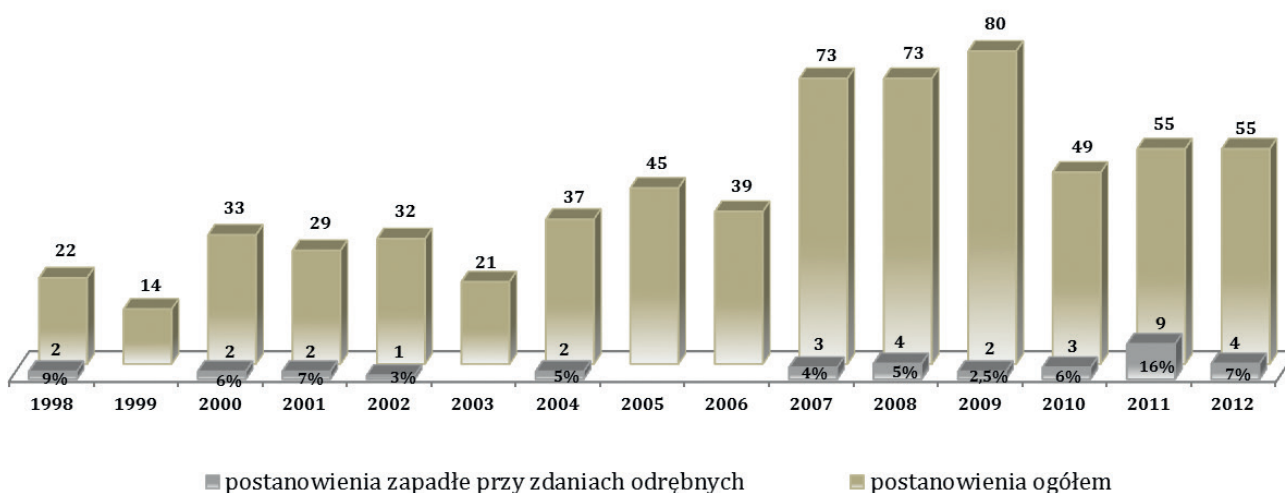
(5) W 9 wyrokach Trybunał odroczył termin utraty mocy obowiązującej niekonstytucyjnych przepisów. W dwóch wypadkach określił najdłuższy konstytucyjnie dopuszczalny dla ustawy termin, tj. 18 miesięcy, w jednym wypadku ustalił 9-miesięczny okres odroczenia bądź wskazał w sentencji konkretny dzień utraty mocy, w pozostałych natomiast wypadkach okres odroczenia wyznaczony został na 12 miesięcy.

(6) Zdania odrębne zgłoszone zostały przez sędziów do co trzeciego wyroku. Nie zawsze jednak wskazywały na sprzeciw sędziego wobec obranego przez Trybunał kierunku rozstrzygnięcia, odnosząc się m.in. do szczegółowych kwestii proceduralnych, sposobu postawienia problemu konstytucyjnego czy też zaprezentowanej przez Trybunał argumentacji (zob. załącznik nr 8).

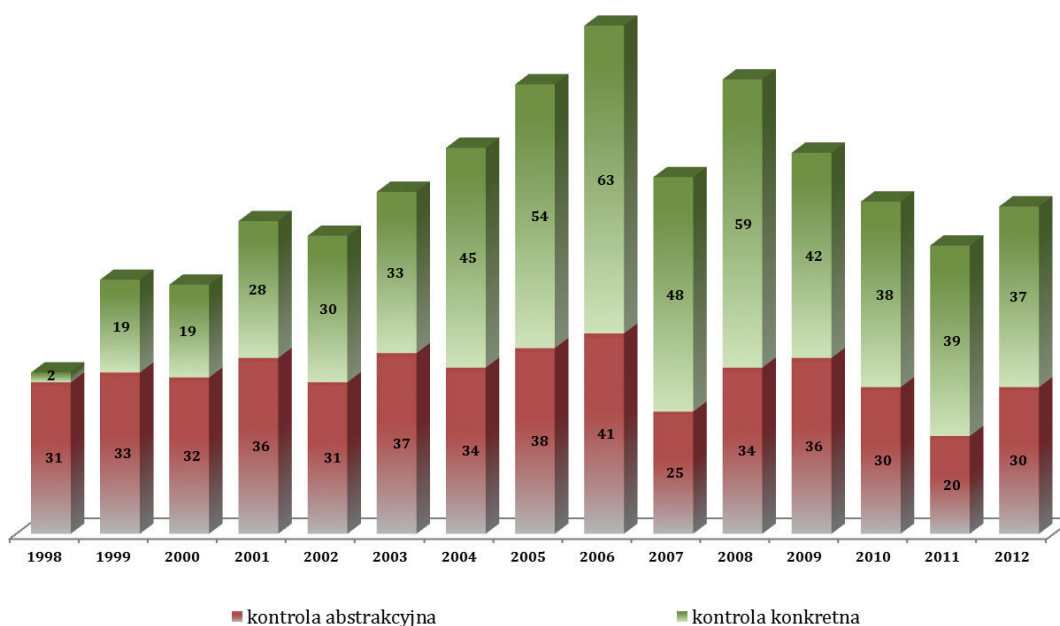
Zdania odrębne zgłoszone do wyroków

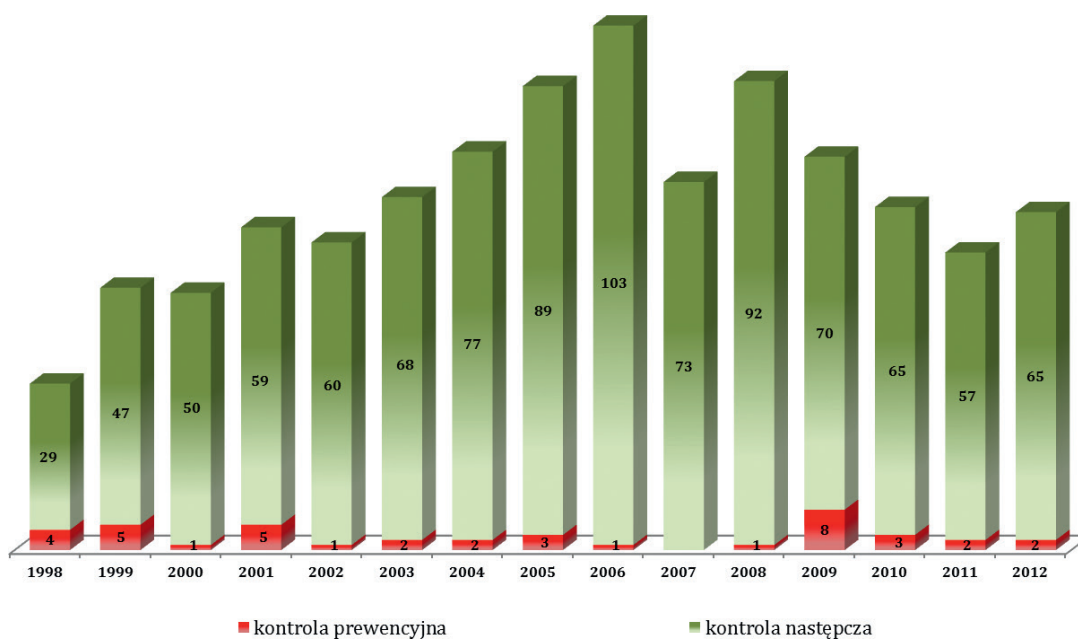
Zdania odrębne zgłoszone do postanowień

(7) Podobnie jak w poprzednich latach, liczba wyroków wydanych w trybie kontroli konkretnej, a więc w wyniku rozpoznania pytań prawnych oraz skarg konstytucyjnych, wyraźnie przeważała nad wyrokami zapadłymi w ramach kontroli abstrakcyjnej. Prawie co piąty wyrok w sprawie skargi konstytucyjnej zapadł na posiedzeniu niejawnym (3 wyroki). Orzekanie przez Trybunał w takim trybie jest dopuszczalne w wypadkach, kiedy z pisemnych stanowisk uczestników bezspornie wynika, że skarżony akt jest niekonstytucyjny.

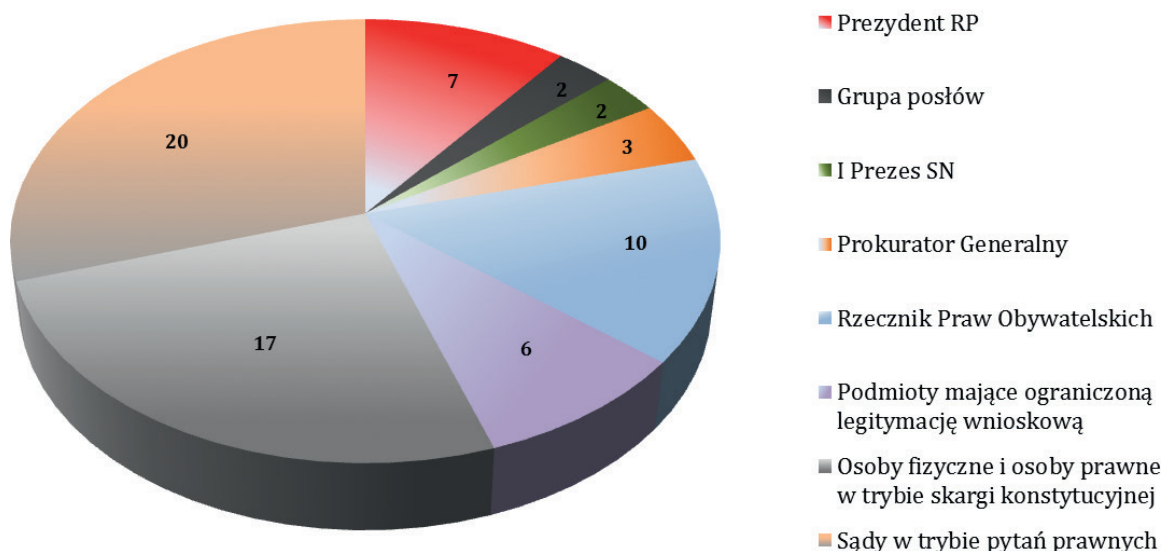

Z wniosku Prezydenta RP przed podpisaniem ustawy (kontrola prewencyjna) zapadły 2 wyroki. Tradycyjnie dominowały sprawy, w których Trybunał dokonywał hierarchicznej kontroli norm mającej charakter następczy (65 wyroków).

(8) Najwięcej wyroków zapadło w wyniku rozpoznania pytań prawnych sądów (20), skarg konstytucyjnych (17), wniosków Rzecznika Praw Obywatelskich (10) oraz Prezydenta RP (7).

Wyroki wydane w 2012 r. w zależności od podmiotów inicjujących postępowanie

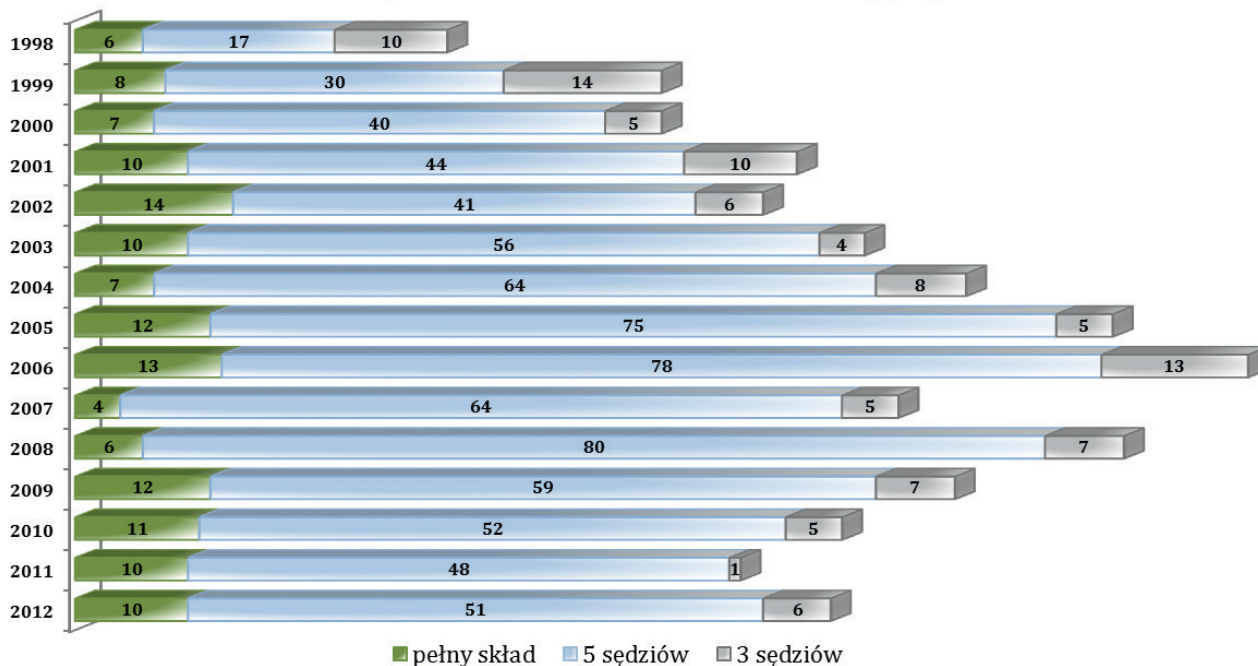

Zapadłe wyroki stanowią efekt rozpoznania przez Trybunał spraw wniesionych w latach 2008-2012, w tym: 2 w 2008 r., 8 w 2009 r., 23 w 2010 r., 22 w 2011 r. oraz 12 w 2012 r. Średni czas rozpoznawania sprawy zakończonej wyrokiem wyniósł 19 miesięcy, a zatem uległ skróceniu o 5 miesięcy.

Na koniec 2012 r. w toku rozpoznania merytorycznego pozostawały 173 sprawy.

(9) W zdecydowanej większości spraw zakończonych wyrokiem Trybunał orzekał w składzie 5 sędziów (51 wyroków). W pełnym składzie zapadło 10 wyroków, w tym 2 w sprawach rozpoznawanych w trybie prewencyjnej kontroli ustaw. W składzie 3 sędziów zapadło 6 wyroków.

Wyroki w zależności od składu orzekającego

(10) Na etapie wstępnej kontroli Trybunał wydał ogółem 615 postanowień, w tym 349 o odmowie nadania dalszego biegu wnioskom (45) oraz skargom konstytucyjnym (304). Do merytorycznego rozpoznania przekazano 77 spraw, w tym 67 skarg konstytucyjnych oraz 10 wniosków po wstępnej kontroli. Na tym etapie postępowania Trybunał, wzywając do usunięcia braków formalnych, wydał 202 zarządzenia.

Załącznik nr 3. Rodzaje rozstrzygnięć zawartych w wyrokach

Orzeczenie, że badany przepis:	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
• jest zgodny z wzorcem kontroli	36	10	29	72	81	63	66	102	61	22	47	33	26	22	21
• jest niezgodny z wzorcem kontroli	16	25	25	29	36	15	60	71	25	17	21	16	9	8	14
• w pewnym zakresie – jest zgodny z wzorcem kontroli	4	6	2	7	12	16	14	10	12	9	9	17	14	22	18
• w pewnym zakresie – jest niezgodny z wzorcem kontroli	6	14	16	11	16	16	32	31	23	32	30	22	21	15	18
• rozumiany jako (...) – jest zgodny z wzorcem kontroli	-	6	9	8	1	4	-	1	1	2	-	1	-	-	-
• rozumiany jako (...) – jest niezgodny z wzorcem kontroli	-	-	1	-	1	1	-	-	1	1	1	-	-	-	-
• rozumiany w ten sposób, że (...) jest zgodny	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
• rozumiany w ten sposób, że (...) jest niezgodny	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-
• rozumiany w taki sposób, że (...) jest zgodny	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
• nie jest niezgodny z wzorcem (nieadekwatność wzorca kontroli powołanego przez inicjatora postępowania)	25	35	38	45	52	46	38	56	42	14	25	26	15	16	14
• nie jest niezgodny z (...), a tym samym jest zgodny (...)	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-
• w części (...) jest zgodny	-	-	2	-	2	-	2	2	2	1	3	2	-	4	-
• w części (...) jest niezgodny	2	2	-	2	5	4	7	7	5	2	8	3	2	5	2
• niewyłączający obowiązku (...) jest zgodny	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-
• jako przepis odsyłający (...) do przepisów (...) jest zgodny	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-
• przez to, że (...) jest niezgodny	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3	2	5
• jest niezgodny (...), a przez to z (...)	-	-	-	1	-	-	1	1	1	-	-	2	1	-	-
• jest niezgodny (...), a przez to jest niezgodny z ...	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-
• nie narusza (...), a przez to jest zgodny z (...)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-
• jest niezgodny (...) przez to, że (...)	10	18	11	4	5	2	5	3	3	2	1	3	2	1	-
• jest niezgodny (...), ponieważ	3	2	2	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
• jest niezgodny (...) jako	-	1	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
• jest niezgodny (...), gdyż	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
• jest niezgodny (...) ze względu	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
• jest niezgodny (...) z powodu	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
• jest niezgodny z (...), a ponadto	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Liczba wyroków⁴⁰ wydanych w danym roku, w tym:	33	52	52	64	61	70	79	92	104	73	93	78	68	59	67
• wyroki, w których zastosowano odroczenie utraty mocy obowiązującej	2	5	7	4	8	6	13	14	14	9	8	7	11	6	9
• wyroki, w sentencji których wskazano praktyczne skutki orzeczenia o niekonstytucyjności przepisu	-	-	-	-	2	2	4	1	2	1	-	-	-	-	-

⁴⁰ Ogólna liczba wyroków może być mniejsza od sumy wszystkich rozstrzygnięć ponieważ sentencje wyroków mogą zawierać wiele formuł rozstrzygnięcia.

Załącznik nr 4. Wzorce kontroli w sprawach zakończonych wyrokiem

Konstytucja

Wzorce konstytucyjne	Sygnatury wyroków, w których TK orzekł, że badane przepisy są:			
	Zgodne z:	Nie zgodne z:	Nie są niezgodne z:	
Preambuła			K 22/09	
Art. 2	K 15/08; K 3/10; K 7/10; K 14/10; K 21/11; K 28/11 K 1/12; K 9/12; P 8/10; P 20/10; P 41/10; P 8/11; P 27/11; SK 17/09; SK 34/09; SK 4/10; SK 30/10; SK 29/11	K 27/08; K 18/09; K 7/10; K 8/10; K 5/11; K 2/12; Kp 10/09; P 12/10; P 19/10; P 13/11; P 30/11; SK 25/09; SK 24/11	K 7/10; SK 30/10	
Art. 7	SK 30/10		SK 30/10	
Art. 16 ust. 2	U 1/10			
Art. 17 ust. 1	K 15/08; K 3/10		K 3/10; K 14/10	
Art. 19	K 9/12		K 9/12	
Art. 21 ust. 1	K 14/12; SK 25/09	K 8/10; P 15/12; SK 25/09		
	ust. 2	K 4/10	P 12/11	
Art. 22	K 22/09; K 14/12			
Art. 31 ust. 3	K 15/08; K 22/09; K 4/10; K 14/10; K 1/12; K 14/12; SK 25/09; SK 30/10; SK 31/10; SK 21/11; SK 27/12	K 8/10; K 10/11; K 25/11; K 37/11; Kp 10/09; P 11/10; P 15/12; SK 25/09; SK 20/11; SK 3/12; SK 11/12	K 10/11; P 41/10; SK 30/10	
Art. 32	SK 29/11	SK 24/11	SK 20/11	
	ust. 1	K 3/10; K 14/10; K 28/11; K 9/12; K 14/12; P 24/10; P 27/10; P 8/11; P 15/12; SK 17/09	K 27/08; K 8/10; K 27/11; Kp 10/09; P 12/10; P 19/10; P 35/10; P 41/11; P 59/11; P 8/12	P 41/10
Art. 40		SK 3/12		
Art. 41 ust. 1		K 10/11; SK 3/12	K 10/11	
	ust. 4	SK 3/12		
	ust. 5	SK 18/10		
Art. 42 ust. 1	K 14/12; P 20/10; P 27/11	K 21/11		
	ust. 2	K 25/11; K 37/11		
Art. 45 ust. 1	K 4/10; K 9/10; SK 28/10; SK 31/10; SK 21/11	K 21/11; K 14/12; P 11/10; P 8/12; SK 20/11; SK 8/12	SK 30/10	
Art. 52 ust. 2			P 8/11	
Art. 58 ust. 1		K 8/10; Kp 10/09		
Art. 60	SK 29/11			
Art. 64		K 8/10		
	ust. 1	K 15/08; K 4/10; K 1/12; P 27/10; SK 25/09; SK 27/12	P 17/10; P 15/12; SK 25/09	

*Informacja o istotnych problemach wynikających z działalności i orzecznictwa
Trybunału Konstytucyjnego w 2012 roku*

	ust. 2	K 4/10; K 14/10; K 1/12; P 15/12; SK 34/09; SK 4/10; SK 27/12	SK 24/11; SK 11/12	P 41/10
	ust. 3	K 22/09; SK 25/09	P 15/12; SK 25/09	
Art. 65 ust. 1		K 14/10; SK 29/11		SK 27/12
Art. 66 ust. 2		K 27/11		
Art. 67 ust. 1		K 9/12; SK 17/09	K 5/11	K 9/12
Art. 69		K 28/11		
Art. 71 ust. 1		K 28/11		
	ust. 2		P 59/11	
Art. 73				SK 30/10
Art. 77 ust. 1		SK 4/11; SK 29/11		
	ust. 2	K 22/09; K 36/09	K 21/11; K 14/12	P 8/11; SK 30/10
Art. 78		K 22/09; K 36/09; SK 30/10; SK 21/11		SK 20/11
Art. 84		K 15/08		
Art. 88 ust. 1		K 1/12		
Art. 88 ust. 2				K 1/12
Art. 92 ust. 1		K 4/10; U 1/10	K 10/11; K 12/11; U 4/12	K 10/11
Art. 92 ust. 1 zd. 1			U 1/12	
Art. 93 ust. 1				K 22/09
Art. 99 ust. 1 i 2			K 14/12	
Art. 118 ust. 1			K 33/11	
Art. 121 ust. 2			K 33/11	
Art. 126 ust. 1 i 2		K 22/09		
Art. 137		Kp 5/09		
Art. 166 ust. 2				U 1/10
Art. 175 ust. 1		P 39/10		
Art. 176 ust. 1			SK 20/11	
Art. 178 ust. 2		K 1/12		K 7/10
Art. 179			K 18/09	K 7/10
Art. 180 ust. 2				K 7/10
Art. 216 ust. 5				K 1/12
Art. 219 ust. 1 i 2				K 1/12
Art. 220 ust. 1				K 1/12
Art. 221				K 1/12

Postanowienia umów międzynarodowych

Wzorzec kontroli	Sygnatura		
	Zgodne	Niezgodne	Nie są niezgodne
Art. 4 ust. 2 Europejskiej Karty Samorządu Lokalnego, sporządzonej w Strasburgu dnia 15 października 1985 r.	U 1/10		

Przepisy ustaw

Wzorzec kontroli	Sygnatura		
	Zgodne	Niezgodne	Nie są niezgodne
Art. 95 § 3 ustawy z dnia 26 października 1982 r. o postępowaniu w sprawach nieletnich.		U 1/12	
Art. 78 ust. 1 ustawy z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty.	U 1/10		
Art. 34 ust. 1 i 6 ustawy z dnia 21 sierpnia 1997 r. o ochronie zwierząt.		U 4/12	
Art. 134 ust. 3 i 4 oraz art. 152 ust. 3 w związku z art. 151 ust. 1 i art. 153 ust. 1 ustawy z dnia 21 sierpnia 1997 r. o gospodarce nieruchomościami.	K 4/10		
Art. 2 ust. 1, art. 6 ust. 1 pkt 1 i art. 14 ust. 1 ustawy z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie województwa.	U 1/10		
Art. 14 ust. 2 ustawy z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie województwa.			U 1/10
Art. 3 § 2 ustawy z dnia 23 listopada 2002 r. o Sądzie Najwyższym.		U 3/11	

Załącznik nr 5. Przedmiot kontroli w sprawach zakończonych wyrokiem

Ustawy

Kodeks rodzinny i opiekuńczy	
1. Art. 60 § 2 ustawy z dnia 25 lutego 1964 r. – Kodeks rodzinny i opiekuńczy. 2. Art. 60 § 3 w związku z art. 60 § 2 ww. ustawy w zakresie, w jakim nie przewiduje wygaśnięcia obowiązku alimentacyjnego na skutek upływu czasu.	SK 27/12
Kodeks postępowania cywilnego	
Art. 394 ¹ § 1 pkt 2 ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego, w brzmieniu obowiązującym do 2 maja 2012 r., w zakresie, w jakim nie przewidywał zażalenia na postanowienie sądu drugiej instancji oddalające wniosek pełnomocnika ustanowionego z urzędu o przyznanie od Skarbu Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej w postępowaniu przed sądem drugiej instancji.	SK 20/11
Art. 424 ¹ § 1 ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego, rozumiany w ten sposób, że skarga o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia sądu drugiej instancji przysługuje tylko wtedy, kiedy niezgodność ta jest oczywista, rażąca i przybiera postać kwalifikowaną.	SK 4/11
Art. 505 ³⁰ § 1 ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego w zakresie, w jakim upoważnia referendarza sądowego do wydania w elektronicznym postępowaniu upominawczym postanowienia o przekazaniu sprawy sądowi właściwemu w przypadku prawidłowo wniesionego sprzeciwu od nakazu zapłaty.	P 39/10
Kodeks pracy	
Art. 130 § 2 ¹ ustawy z dnia 26 czerwca 1974 r. – Kodeks pracy.	K 27/11
Kodeks postępowania karnego	
Art. 55 § 1 zdanie pierwsze ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks postępowania karnego w zakresie, w jakim nadaje ustanowionemu w nim terminowi do wniesienia aktu oskarżenia charakter prekluzyjny.	SK 28/10
Art. 73 § 3 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks postępowania karnego przez to, że nie wskazuje przesłanek, których zaistnienie uprawniałoby prokuratora do zastrzeżenia kontroli korespondencji podejrzanego z obrońcą.	K 25/11
Art. 245 § 1 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks postępowania karnego przez to, że nie wskazuje przesłanek, której zaistnienie uprawnia zatrzymującego do obecności przy rozmowie zatrzymanego z adwokatem.	K 37/11
Art. 263 § 7 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks postępowania karnego w zakresie, w jakim nie określa jednoznacznie przesłanek przedłużenia tymczasowego aresztowania po wydaniu przez sąd pierwszej instancji pierwszego wyroku w sprawie.	SK 3/12
Art. 555 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks postępowania karnego w zakresie, w jakim wprowadza roczny okres przedawnienia dochodzenia odszkodowania i zadośćuczynienia od Skarbu Państwa w wypadku niewątpliwie niesłusznego tymczasowego aresztowania.	SK 18/10
Ustawa o zaopatrzeniu inwalidów wojennych i wojskowych oraz ich rodzin	
Art. 11 ust. 2 ustawy z dnia 29 maja 1974 r. o zaopatrzeniu inwalidów wojennych i wojskowych oraz ich rodzin w całości oraz w zakresie, w jakim nie dotyczy weteranów walk o niepodległość.	K 9/12
Ustawa – Prawo o adwokaturze	
Art. 91b w związku z art. 91a ust. 1 ustawy z dnia 26 maja 1982 r. – Prawo o adwokaturze.	K 9/10
Ustawa o księgach wieczystych i hipotece	
Art. 76 ust. 1 zdanie drugie ustawy z dnia 6 lipca 1982 r. o księgach wieczystych i hipotece.	P 15/12

Ustawa o radcach prawnych	
1. Art. 25 ust. 1 pkt 3 ustawy z dnia 6 lipca 1982 r. o radcach prawnych 2. Art. 25 ust. 1 pkt 4 lit. a w związku z art. 25 ust. 4 ww. ustawy. 3. Art. 25 ust. 1 pkt 4 lit. b w związku z art. 25 ust. 4 ww. ustawy. 4. Art. 25 ust. 1 pkt 5 w związku z art. 25 ust. 4 ww. ustawy. 5. Art. 25 ust. 2 pkt 2 w związku z art. 25 ust. 4 ww. ustawy. 6. Art. 25 ust. 2 pkt 3 i 4 w związku z art. 25 ust. 4 ww. ustawy. 7. Art. 31 ² ust. 1 ww. ustawy. 8. Art. 36 ust. 1, 6 i 12, art. 36 ¹ ust. 5 i 16 oraz art. 36 ⁸ ust. 2 i 14 ww. ustawy. 9. Art. 36 ⁴ – art. 36 ⁶ ww. ustawy.	K 3/10
Art. 62 ³ w związku z art. 62 ² ust. 1 ustawy z dnia 6 lipca 1982 r. o radcach prawnych.	K 9/10
Ustawa o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi	
Art. 42 ust. 6 ustawy z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi w zakresie, w jakim upoważnia ministra właściwego do spraw zdrowia w porozumieniu z ministrem właściwym do spraw wewnętrznych do określenia, w drodze rozporządzenia, maksymalnej wysokości opłat związanych z pobytem w izbie wytrzeźwień, innej placówce utworzonej lub wskazanej przez jednostkę samorządu terytorialnego lub w jednostce Policji.	K 12/11
Ustawa o prokuraturze	
Art. 83 ust. 3 w związku z art. 83 ust. 2 ustawy z dnia 20 czerwca 1985 r. o prokuraturze.	K 9/10
Ustawa o Policji	
Art. 16 ust. 4 ustawy z dnia 6 kwietnia 1990 r. o Policji.	K 10/11
Ustawa o Straży Granicznej	
Art. 24 ust. 3 ustawy z dnia 12 października 1990 r. o Straży Granicznej.	K 10/11
Ustawa o kombatantach oraz niektórych osobach będących ofiarami represji wojennych i okresu powojennego	
Art. 22 ust. 4 ustawy z dnia 24 stycznia 1991 r. o kombatantach oraz niektórych osobach będących ofiarami represji wojennych i okresu powojennego w zakresie, w jakim określa termin do złożenia do Kierownika Urzędu do Spraw Kombatantów i Osób Represjonowanych wniosku o przyznanie uprawnień z tytułu określonego w art. 2 pkt 7 tej ustawy.	P 19/10
Ustawa – Prawo o notariacie	
Art. 63b w związku z art. 63a § 1 ustawy z dnia 14 lutego 1991 r. – Prawo o notariacie.	K 9/10
Art. 95i § 1 ustawy z dnia 14 lutego 1991 r. – Prawo o notariacie.	K 15/08
Ustawa o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego	
Art. 8 ust. 2a ustawy z dnia 23 lutego 1991 r. o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego w zakresie, w jakim nakazuje sądowi rozpoznającemu wniosek ocenić istnienie aktualnej więzi wnioskodawcy z Państwem Polskim przez spełnienie przesłanki zamieszkiwania wnioskodawcy obecnie w Polsce.	P 8/11
Ustawa o podatku dochodowym od osób fizycznych	
Art. 21 ust. 1 pkt 127 lit. b ustawy z dnia 26 lipca 1991 r. o podatku dochodowym od osób fizycznych, w brzmieniu nadanym ustawą z dnia 16 listopada 2006 r. o zmianie ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych oraz o zmianie niektórych innych ustaw, w zakresie, w jakim przepis ten wyłącza stosowanie zwolnienia od podatku wobec alimentów ustalonych w ugodach sądowych.	K 27/08
Ustawa o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy	
Art. 13a ust. 6 ustawy z dnia 18 lutego 1994 r. o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy Policji, Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Agencji Wywiadu, Służby Kontrwywiadu Wojskowego, Służby Wywiadu Wojskowego, Centralnego Biura Antykorupcyjnego, Straży Granicznej, Biura Ochrony Rządu, Państwowej Straży Pożarnej i Służby Więziennej oraz ich rodzin.	K 36/09
Ustawa – Prawo budowlane	
Art. 90 ustawy z dnia 7 lipca 1994 r. – Prawo budowlane w zakresie, w jakim przewiduje odpowiedzialność karną za prowadzenie robót budowlanych bez wymaganego zezwolenia oraz w zakresie, w jakim przewiduje prowadzenie robót budowlanych bez wymaganego zgłoszenia.	P 27/11

Ustawa – Prawo łowieckie	
1. Art. 34 pkt 6 w związku z art. 32 ust. 4 pkt 2, 3 i 11 ustawy z dnia 13 października 1995 r. – Prawo łowieckie w zakresie, w jakim dotyczy dyscyplinarnego sądownictwa łowieckiego. 2. Art. 33 ust. 6 ww. ustawy w zakresie, w jakim nie przewiduje prawa członka Polskiego Związku Łowieckiego, wobec którego zastosowano sankcję dyscyplinarną inną niż utrata członkostwa w Związku lub w kole łowieckim, gdy przewinienie i orzeczona za nie sankcja nie mają wyłącznie charakteru wewnątrzorganizacyjnego, do wniesienia odwołania do sądu.	K 21/11
Art. 39 ust. 7 ustawy z dnia 13 października 1995 r. – Prawo łowieckie w związku z art. 16 ust. 4 ustawy z dnia 6 kwietnia 1990 r. o Policji w zakresie, w jakim dopuszcza stosowanie przez strażnika Państwowej Straży Łowieckiej środków przymusu bezpośredniego, zgodnie z rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 17 września 1990 r. w sprawie określenia przypadków oraz warunków i sposobów użycia przez policjantów środków przymusu bezpośredniego.	K 10/11
Ustawa o partiach politycznych	
Art. 24 ust. 1-5, art. 36a ust. 3 ustawy z dnia 27 czerwca 1997 r. o partiach politycznych.	K 14/12
Ustawa o gospodarce nieruchomościami	
Art. 137 ust. 1 ustawy z dnia 21 sierpnia 1997 r. o gospodarce nieruchomościami w zakresie, w jakim nie uznaje za zbędną nieruchomość, na której w terminach wskazanych w tym przepisie zrealizowano cel określony w decyzji o wywłaszczeniu, a następnie nieruchomość tę przeznaczono na realizację innego celu.	P 12/11
Ustawa o komornikach sądowych i egzekucji	
Art. 9 ust. 3 zdanie drugie ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. o komornikach sądowych i egzekucji w zakresie, w jakim wyłącza możliwość zaskarżenia postanowienia sądu w sprawie oddalenia wniosku o wyłączenie komornika.	SK 21/11
1. Art. 10 ust. 5 pkt 1 i 2 w związku z art. 10 ust. 6 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. o komornikach sądowych i egzekucji. 2. Art. 15 ust. 1 pkt 1 ww. ustawy w zakresie, w jakim odnosi się do postępowań wszczętych na podstawie subsydiarnego aktu oskarżenia o przestępstwo ścigane z oskarżenia publicznego. 3. Art. 15a ust. 1 pkt 6 i 7 ww. ustawy. 4. Art. 32b ust. 1 pkt 6 ww. ustawy. 5. Art. 63 ust. 2 ww. ustawy.	K 14/10
Art. 49 ust. 2 zdanie pierwsze ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. o komornikach sądowych i egzekucji przez to, że w każdym wypadku umorzenia na podstawie art. 823 ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego zawieszono wcześniej postępowania egzekucyjnego przewiduje pobieranie od dłużnika opłaty stosunkowej w wysokości nie niższej niż 1/10 wysokości przeciętnego wynagrodzenia miesięcznego.	P 13/11
Art. 49 ust. 2 oraz art. 49 ust. 1 zdanie drugie ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. o komornikach sądowych i egzekucji, w brzmieniu nadanym przez art. 1 pkt 19 ustawy z dnia 24 września 2004 r. o zmianie ustawy o komornikach sądowych i egzekucji oraz o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego.	SK 4/10
Art. 49 ust. 2 oraz art. 49 ust. 1 zdanie drugie ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. o komornikach sądowych i egzekucji, w brzmieniu nadanym przez art. 1 pkt 19 ustawy z dnia 24 września 2004 r. o zmianie ustawy o komornikach sądowych i egzekucji oraz o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego.	SK 34/09
Ustawa – Ordynacja podatkowa	
Art. 70 § 6 pkt 1 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. – Ordynacja podatkowa, w brzmieniu nadanym przez art. 1 pkt 58 ustawy z dnia 12 września 2002 r. o zmianie ustawy – Ordynacja podatkowa oraz o zmianie niektórych innych ustaw, w zakresie, w jakim wywołuje skutek w postaci zawieszenia biegu terminu przedawnienia zobowiązania podatkowego w związku z wszczęciem postępowania karnego lub postępowania w sprawie o przestępstwo skarbowe lub wykroczenie skarbowe, o którym to postępowaniu podatnik nie został poinformowany najpóźniej z upływem terminu wskazanego w art. 70 § 1 ustawy – Ordynacja podatkowa.	P 30/11
Ustawa o dodatkowym wynagrodzeniu rocznym dla pracowników jednostek sfery budżetowej	
Art. 2 ust. 3 ustawy z dnia 12 grudnia 1997 r. o dodatkowym wynagrodzeniu rocznym dla pracowników jednostek sfery budżetowej w zakresie, w jakim pomija okres urlopu macierzyńskiego jako umożliwiający nabycie prawa do dodatkowego wynagrodzenia rocznego w wysokości proporcjonalnej do okresu przepracowanego, w sytuacji nieprzepracowania w ciągu całego roku kalendarzowego faktycznie 6 miesięcy.	P 59/11

Ustawa o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych	
Art. 6 ust. 1 pkt 9 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych w związku z art. 41 ust. 1 pkt 1 i ust. 4 oraz art. 16 ust. 4 ustawy z dnia 9 listopada 2000 r. o repatriacji w zakresie, w jakim uzależnia uznanie zatrudnienia za granicą jako okresu składkowego od przedłożenia decyzji o uznaniu za repatrianta.	SK 17/09
Art. 114 ust. 1a ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych.	K 5/11
Ustawa o świadczeniach pieniężnych z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa	
Art. 48 ust. 2 i art. 52 ustawy z dnia 25 czerwca 1999 r. o świadczeniach pieniężnych z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa w zakresie, w jakim nie przewidują odpowiedniego stosowania art. 37 ust. 1 tej ustawy przy ustalaniu podstawy wymiaru zasiłków chorobowego i macierzyńskiego należnych ubezpieczonemu, dobrowolnie podlegającemu ubezpieczeniu chorobowemu z tytułu prowadzenia pozarolniczej działalności gospodarczej, którego niezdolność do pracy powstała przed upływem pełnego miesiąca kalendarzowego ubezpieczenia chorobowego z tego tytułu, w sytuacji gdy było ono poprzedzone ubezpieczeniem chorobowym z innego tytułu.	P 12/10
Ustawa o podatku od czynności cywilnoprawnych	
Art. 3 ust. 1 pkt 4 w związku z art. 7 ust. 5 pkt 1 ustawy z dnia 9 września 2000 r. o podatku od czynności cywilnoprawnych.	P 41/10
Ustawa o spółdzielniach mieszkaniowych	
Art. 48 ust. 1 ustawy z dnia 15 grudnia 2000 r. o spółdzielniach mieszkaniowych w zakresie, w jakim przyznaje najemcy rozszczenie o przeniesienie własności spółdzielczego lokalu mieszkalnego, który przed nieodpłatnym przejściem przez spółdzielnię mieszkaniową był mieszkaniem przedsiębiorstwa państwowego, państwowej osoby prawnej lub państwowej jednostki organizacyjnej, powiązane wyłącznie z obowiązkiem spłaty zadłużenia z tytułu świadczeń wynikających z umowy najmu lokalu (pkt 1 ww. przepisu).	P 17/10
Art. 48 ust. 1 ustawy z dnia 15 grudnia 2000 r. o spółdzielniach mieszkaniowych w zakresie, w jakim dotyczy żądania najemcy o przeniesienie własności spółdzielczego lokalu mieszkalnego, który przed odpłatnym nabyciem przez spółdzielnię mieszkaniową był mieszkaniem przedsiębiorstwa państwowego, państwowej osoby prawnej lub państwowej jednostki organizacyjnej.	P 27/10
Art. 49 ¹ zdanie drugie ustawy z dnia 15 grudnia 2000 r. o spółdzielniach mieszkaniowych: – w brzmieniu obowiązującym od 31 lipca 2007 r. do 29 grudnia 2009 r., nadanym przez art. 1 pkt 38 ustawy z dnia 14 czerwca 2007 r. o zmianie ustawy o spółdzielniach mieszkaniowych oraz o zmianie niektórych innych ustaw, oraz – w brzmieniu obowiązującym od 30 grudnia 2009 r., nadanym przez art. 1 pkt 6 ustawy z dnia 18 grudnia 2009 r. o zmianie ustawy o spółdzielniach mieszkaniowych oraz o zmianie niektórych innych ustaw, obciążając pozwaną spółdzielnię mieszkaniową kosztami procesu niezależnie od wyniku postępowania.	P 8/12
Ustawa – Prawo o ustroju sądów powszechnych	
Art. 55 § 1 ustawy z dnia 27 lipca 2001 r. – Prawo o ustroju sądów powszechnych, w części obejmującej wyrazy „w terminie miesiąca od dnia przesłania tego wniosku”.	K 18/09
Ustawa o Żandarmerii Wojskowej i wojskowych organach porządkowych	
Art. 42 ust. 4 ustawy z dnia 24 sierpnia 2001 r. o Żandarmerii Wojskowej i wojskowych organach porządkowych.	K 10/11
Ustawa o ochronie praw lokatorów, mieszkaniowym zasobie gminy i o zmianie Kodeksu cywilnego	
Art. 8a ust. 4a i ust. 4b ustawy z dnia 21 czerwca 2001 r. o ochronie praw lokatorów, mieszkaniowym zasobie gminy i o zmianie Kodeksu cywilnego w zakresie, w jakim uzależnia wysokość podwyżki czynszu od wartości kapitału poniesionego na budowę, zakup lub trwałe ulepszenie lokalu.	SK 25/09
Ustawa o Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego oraz Agencji Wywiadu	
Art. 25 ust. 3 ustawy z dnia 24 maja 2002 r. o Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego oraz Agencji Wywiadu.	K 10/11
Ustawa – Prawo upadłościowe i naprawcze	
Art. 32 ust. 1 ustawy z dnia 28 lutego 2003 r. – Prawo upadłościowe i naprawcze w zakresie, w jakim dotyczy dłużników będących spółkami z ograniczoną odpowiedzialnością.	P 11/10

Ustawa o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki	
Art. 12 ust. 1 w związku z art. 14 ust. 2 ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach naukowych i tytule w zakresie sztuki w zakresie, w jakim nie obliuguje rady jednostki organizacyjnej do nadania stopnia naukowego doktora osobie, względem której podjęto uchwałę o przyjęciu publicznej obrony rozprawy doktorskiej.	SK 30/10
Ustawa o szczególnych zasadach przygotowania realizacji inwestycji w zakresie dróg publicznych	
Art. 31 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 10 kwietnia 2003 r. o szczególnych zasadach przygotowania i realizacji inwestycji w zakresie dróg publicznych.	K 4/10
Ustawa o służbie wojskowej żołnierzy zawodowych	
Art. 8 ust. 2 pkt 1 ustawy z dnia 11 września 2003 r. o służbie wojskowej żołnierzy zawodowych w zakresie, w jakim dotyczy wyznaczenia stanowiska służbowego oraz zwolnienia ze stanowiska służbowego.	SK 31/10
Art. 116 ustawy z dnia 11 września 2003 r. o służbie wojskowej żołnierzy zawodowych.	SK 29/11
Ustawa o świadczeniach rodzinnych	
1. Art. 11a ust. 3 ustawy z dnia 28 listopada 2003 r. o świadczeniach rodzinnych w zakresie, w jakim ogranicza wysokość dodatku do zasiłku rodzinnego z tytułu samotnego wychowywania dziecka do kwoty 340 zł na wszystkie dzieci. 2. Art. 11a ust. 4 ww. ustawy w zakresie, w jakim ogranicza wysokość zwiększenia dodatku do zasiłku rodzinnego z tytułu samotnego wychowywania dziecka do kwoty 160 zł na wszystkie dzieci niepełnosprawne.	K 28/11
Ustawa o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych	
Art. 94 ust. 2 ustawy z dnia 27 sierpnia 2004 r. o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych, w brzmieniu obowiązującym do dnia 19 lipca 2011 r.	P 41/11
Ustawa o recyklingu pojazdów wycofanych z eksploatacji	
Art. 14 ust. 1, 2, 3 i 4 ustawy z dnia 20 stycznia 2005 r. o recyklingu pojazdów wycofanych z eksploatacji, w brzmieniu obowiązującym do dnia wejścia w życie ustawy z dnia 29 czerwca 2007 r. o zmianie ustawy o recyklingu pojazdów wycofanych z eksploatacji, w zakresie, w jakim nie różnicuje wysokości opłaty za brak sieci z uwagi na stopień pokrycia siecią terytorium kraju.	P 8/10
Ustawa o realizacji prawa do rekompensaty z tytułu pozostawienia nieruchomości poza obecnymi granicami RP	
Art. 2 pkt 1 ustawy z dnia 8 lipca 2005 r. o realizacji prawa do rekompensaty z tytułu pozostawienia nieruchomości poza obecnymi granicami Rzeczypospolitej Polskiej w zakresie, w jakim uzależnia prawo do rekompensaty od zamieszkiwania 1 września 1939 r. na byłym terytorium Rzeczypospolitej Polskiej.	SK 11/12
Ustawa o rodzinnych ogrodach działkowych	
1. Art. 6, art. 10, art. 14, art. 15 ust. 1, art. 17 ust. 2, art. 19 ust. 2, art. 21, art. 23, art. 24, art. 25 ust. 1, 2, 4, art. 25 ust. 3 w związku z art. 27, art. 26, art. 28, art. 29, art. 30, art. 31, art. 35, art. 36, art. 37 ustawy z dnia 8 lipca 2005 r. o rodzinnych ogrodach działkowych. 2. Art. 9 ww. ustawy w zakresie, w jakim wśród innych niż Skarb Państwa i samorząd terytorialny podmiotów będących właścicielami gruntów, na których mogą być zakładane rodzinne ogrody działkowe wymienia tylko jedną organizację zrzeszającą działkowców. 3. Art. 13 ust. 1 ww. ustawy w zakresie, w jakim podział gruntów na tereny ogólne i działki oraz zagospodarowanie rodzinnego ogrodu działkowego przekazuje jednej organizacji zrzeszającej działkowców. 4. Art. 16 ww. ustawy w zakresie, w jakim dotyczy zwolnienia Polskiego Związku Działkowców od opłat i podatków z tytułu prowadzenia działalności statutowej. 5. Art. 18 ww. ustawy, w części obejmującej wyrazy: „, za zgodą Polskiego Związku Działkowców”.	K 8/10
Ustawa o przeciwdziałaniu narkomanii	
Art. 62 ust. 2 oraz art. 56 ust. 3 ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii, w zakresie użytego znamienia „znacznej ilości” wymienionych w nich substancji.	P 20/10
Ustawa o Centralnym Biurze Antykorupcyjnym	
Art. 15 ust. 3 ustawy z dnia 9 czerwca 2006 r. o Centralnym Biurze Antykorupcyjnym.	K 10/11
Ustawa o zasadach prowadzenia polityki rozwoju	
Art. 30c ust. 5 pkt 2 ustawy z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju w zakresie, w jakim przewiduje, że wniesienie skargi niekompletnej powoduje pozostawienie jej bez rozpatrzenia, bez możliwości wezwania do uzupełnienia braków w dokumentacji.	SK 8/12

Ustawa o zmianie ustawy o ochronie praw lokatorów, mieszkaniowym zasobie gminy i o zmianie Kodeksu cywilnego	
Art. 2 ustawy z dnia 15 grudnia 2006 r. o zmianie ustawy o ochronie praw lokatorów, mieszkaniowym zasobie gminy i o zmianie Kodeksu cywilnego.	SK 25/09
Ustawa o zarządzaniu kryzysowym	
1. Art. 5, art. 5a, art. 5b i art. 23 ustawy z dnia 26 kwietnia 2007 r. o zarządzaniu kryzysowym. 2. Art. 5a ust. 5 w związku z art. 5a ust. 4 ww. ustawy. 3. Art. 5b ust. 2 pkt 3 w związku z art. 5b ust. 1 ww. ustawy. 4. Art. 5b ust. 7 pkt 4 ww. ustawy.	K 22/09
Ustawa o zmianie ustawy o recyklingu pojazdów wycofanych z eksploatacji	
Art. 2 ustawy z dnia 29 czerwca 2007 r. o zmianie ustawy o recyklingu pojazdów wycofanych z eksploatacji w zakresie, w jakim nakazuje stosować do obliczania opłaty za brak sieci w 2006 r. art. 14 ust. 1, 2, 3 i 4 ustawy z dnia 20 stycznia 2005 r. o recyklingu pojazdów wycofanych z eksploatacji w pierwotnym brzmieniu.	P 8/10
Ustawa o zmianie ustawy - Prawo o ustroju sądów powszechnych oraz niektórych innych ustaw	
1. Art. 4 pkt 1 ustawy z dnia 19 grudnia 2008 r. o zmianie ustawy - Prawo o ustroju sądów powszechnych oraz niektórych innych ustaw w zakresie, w jakim stanowi, że sędziowie, o których mowa w tym przepisie, stają się, odpowiednio, sędziami sądów rejonowych i sędziami sądów okręgowych, które stanowią ich miejsce służbowe. 2. Art. 4 pkt 2 ww. ustawy w zakresie, w jakim stanowi, że prokuratorzy, o których mowa w tym przepisie, stają się, odpowiednio, prokuratorami prokuratur rejonowych i prokuratorami prokuratur okręgowych. 3. Art. 4 pkt 3 ww. ustawy. 4. Art. 5 ww. ustawy.	K 7/10
Ustawa o zmianie ustawy - Prawo o adwokaturze, ustawy o radcach prawnych oraz ustawy - Prawo o notariacie	
Art. 16 ust. 1 w związku z art. 16 ust. 3 ustawy z dnia 20 lutego 2009 r. o zmianie ustawy - Prawo o adwokaturze, ustawy o radcach prawnych oraz ustawy - Prawo o notariacie.	K 3/10
Ustawa o obywatelstwie polskim	
Art. 30 ustawy z dnia 2 kwietnia 2009 r. o obywatelstwie polskim.	Kp 5/09
Ustawa o zmianie ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych oraz ustawy - Prawo bankowe	
Art. 4 ust. 1 ustawy z dnia 24 kwietnia 2009 r. o zmianie ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych oraz ustawy - Prawo bankowe w zakresie, w jakim uzależnia prawo do żądania umorzenia należności z tytułu składek na ubezpieczenia emerytalne, rentowe i wypadkowe z tytułu prowadzenia pozarolniczej działalności od ich nieopłacenia.	P 24/10
Ustawa o Służbie Celnej	
Art. 68 ust. 8 ustawy z dnia 27 sierpnia 2009 r. o Służbie Celnej.	K 10/11
Ustawa o spółdzielczych kasach oszczędnościowo-kredytowych	
1. Art. 17 pkt 1 ustawy z dnia 5 listopada 2009 r. o spółdzielczych kasach oszczędnościowo-kredytowych, przez to że pomija możliwość tworzenia walnego zgromadzenia jako organu kasy. 2. Art. 91 ust. 1 i 2 ww. ustawy.	Kp 10/09
Ustawa o zmianie ustawy o finansach publicznych oraz niektórych innych ustaw	
Art. 28 ustawy z dnia 16 grudnia 2010 r. o zmianie ustawy o finansach publicznych oraz niektórych innych ustaw w związku z art. 103a ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, dodanym przez art. 6 pkt 2 ustawy z 16 grudnia 2010 r., w zakresie, w jakim znajduje zastosowanie do osób, które nabyły prawo do emerytury przed 1 stycznia 2011 r., bez konieczności rozwiązania stosunku pracy.	K 2/12
Ustawa - Kodeks wyborczy	
1. Art. 218 § 2 zdanie drugie ustawy z dnia 5 stycznia 2011 r. - Kodeks wyborczy, w zakresie postanowienia Państwowej Komisji Wyborczej w sprawach, o których mowa w art. 215 § 4 tej ustawy. 2. Art. 495 § 2 pkt 1 ww. ustawy.	K 14/12

Ustawa o zmianie ustawy o dostępie do informacji publicznej oraz niektórych innych ustaw	
1. Art. 1 pkt 4 lit. a ustawy z dnia 16 września 2011 r. o zmianie ustawy o dostępie do informacji publicznej oraz niektórych innych ustaw przez to, że do art. 5 ustawy z dnia 6 września 2001 r. o dostępie do informacji publicznej dodaje ust. 1a. 2. Art. 1 pkt 4 lit. b ustawy z dnia 16 września 2011 r. powołanej w punkcie 1 przez to, że nadaje nowe brzmienie art. 5 ust. 3 ustawy z 6 września 2001 r. powołanej w punkcie 1.	K 33/11
Ustawa o zmianie niektórych ustaw związanych z realizacją ustawy budżetowej	
Art. 22 i art. 23 ustawy z dnia 22 grudnia 2011 r. o zmianie niektórych ustaw związanych z realizacją ustawy budżetowej.	K 1/12
Ustawa o zmianie ustawy o emeryturach i rentach z FUS oraz niektórych innych ustaw	
1. Art. 4 ust. 1-8 w odniesieniu do świadczeń wymienionych w art. 5 ust. 1 pkt 1, 2, 4-15 oraz w art. 6 w związku z art. 7 i art. 8 ust. 2 ustawy z dnia 13 stycznia 2012 r. o zmianie ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych oraz niektórych innych ustaw. 2. Art. 4 ust. 1-8 w odniesieniu do świadczeń wymienionych w art. 5 ust. 1 pkt 3 oraz w art. 6 w związku z art. 7 i art. 8 ust. 2 ww. ustawy. 3. Art. 5 ust. 1 ww. ustawy. 4. Art. 5 ust. 1 pkt 4-6 i 12 ww. ustawy w zakresie, w jakim różnicuje wysokość świadczeń w zależności od daty ich przyznania. 5. Art. 5 ust. 1 pkt 9 i 10 ww. ustawy – w całości oraz w zakresie, w jakim nie dotyczą weteranów walk o niepodległość.	K 9/12

Rozporządzenia

Tytuł aktu:	Sygn.
§ 4 ust. 1 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 18 grudnia 1975 r. w sprawie kosztów przeprowadzenia dowodu z opinii biegłych w postępowaniu sądowym w związku z regulacją zawartą w załączniku nr 1 lp. 11 do tego rozporządzenia w zakresie, w jakim ustanawia górną granicę wynagrodzenia dla biegłego z zakresu medycyny za wydanie opinii wyłącznie na podstawie akt sprawy.	SK 24/11
§ 10 pkt 2 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 1 kwietnia 1985 r. w sprawie szczegółowych zasad ustalania podstawy wymiaru emerytur i rent w zakresie, w jakim uzależnia ustalenie podstawy wymiaru emerytury lub renty od tego, czy pracownik był zatrudniony w kraju przed wyjazdem za granicę.	P 35/10
§ 65, § 66, § 70-74, § 90, § 91 i § 93-95 rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 17 października 2001 r. w sprawie zakładów poprawczych i schronisk dla nieletnich.	U 1/12
§ 29 rozporządzenia Ministra Zdrowia z dnia 4 lutego 2004 r. w sprawie trybu doprowadzania, przyjmowania i zwalniania osób w stanie nietrzeźwości oraz organizacji izb wytrzeźwień i placówek utworzonych lub wskazanych przez jednostkę samorządu terytorialnego.	K 12/11
§ 8 ust. 2 rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 9 września 2004 r. w sprawie kwalifikacji osób uprawnionych do zawodowego uboju oraz warunków i metod uboju i uśmiercania zwierząt.	U 4/12
§ 36 ust. 1 i 4 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 21 września 2004 r. w sprawie wyceny nieruchomości i sporządzania operatu szacunkowego, w brzmieniu obowiązującym od 7 października 2005 r. do 25 sierpnia 2011 r.	K 4/10
§ 24 ust. 1 w związku z § 32 i § 33 rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 19 listopada 2009 r. w sprawie placówek doskonalenia nauczycieli.	U 1/10

Inne akty

Tytuł aktu:	Sygn.
§ 9 ust. 1 <i>in fine</i> oraz § 14 Statutu Centralnej Komisji do Spraw Tytułu Naukowego i Stopni Naukowych, przyjętego na posiedzeniu plenarnym w dniu 19 kwietnia 1991 r. ze zmianami przyjętymi na posiedzeniach plenarnych w dniach 9 marca 1994 r. i 31 stycznia 2003 r.	SK 30/10
§ 104 regulaminu Sądu Najwyższego, stanowiącego załącznik do uchwały Zgromadzenia Ogólnego Sędziów Sądu Najwyższego z dnia 1 grudnia 2003 r. w sprawie regulaminu Sądu Najwyższego w związku z § 1 ww. uchwały Zgromadzenia Ogólnego Sędziów Sądu Najwyższego.	U 3/11

Załącznik nr 6.**Przegląd treści sentencji wyroków zapadłych w 2012 r.**

1.	Wyrok z 10 stycznia 2012 r., SK 25/09 <i>[uzależnienie wysokości podwyżki czynszu od wartości kapitału poniesionego na budowę, zakup lub trwałe ulepszenie lokalu]</i>
Skarżący INBAL spółka z o.o.	Skład orzekający 5 sędziów Sprawozdawca: A. Jamróż
<p>1. Art. 8a ust. 4a i ust. 4b ustawy z dnia 21 czerwca 2001 r. o ochronie praw lokatorów, mieszkaniowym zasobie gminy i o zmianie Kodeksu cywilnego w zakresie, w jakim uzależnia wysokość podwyżki czynszu od wartości kapitału poniesionego na budowę, zakup lub trwałe ulepszenie lokalu, jest zgodny z art. 64 ust. 1 i 3 oraz z art. 21 ust. 1, w związku z art. 31 ust. 3 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej.</p> <p>2. Art. 2 ustawy z dnia 15 grudnia 2006 r. o zmianie ustawy o ochronie praw lokatorów, mieszkaniowym zasobie gminy i o zmianie Kodeksu cywilnego jest niezgodny z wynikającymi z art. 2 Konstytucji zasadami ochrony zaufania do państwa i stanowionego przez nie prawa oraz niedziałania prawa wstecz w związku z art. 64 ust. 1 i 3 oraz z art. 21 ust. 1, w związku z art. 31 ust. 3 Konstytucji.</p>	
2.	Wyrok z 10 stycznia 2012 r., P 19/10 <i>[ograniczenie w czasie składania wniosku o przyznanie uprawnień kombatanckich]</i>
Sąd pytający Wojewódzki Sąd Administracyjny we Wrocławiu	Skład orzekający 5 sędziów Sprawozdawca: M. Granat
<p>Art. 22 ust. 4 ustawy z dnia 24 stycznia 1991 r. o kombatantach oraz niektórych osobach będących ofiarami represji wojennych i okresu powojennego w zakresie, w jakim określa termin do złożenia do Kierownika Urzędu do Spraw Kombatantów i Osób Represjonowanych wniosku o przyznanie uprawnień z tytułu określonego w art. 2 pkt 7 tej ustawy, jest niezgodny z art. 2 i art. 32 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Postanowienie o umorzeniu postępowania w pozostałym zakresie ze względu na niedopuszczalność wydania wyroku. 	
3.	Wyrok z 11 stycznia 2012 r., K 36/09 <i>[wyłączenie w stosunku do informacji IPN o przebiegu służby funkcjonariuszy organów bezpieczeństwa PRL kontroli instancyjnej przed IPN oraz skargi do sądu administracyjnego]</i>
Wnioskodawca Zarząd Główny Niezależnego Samorządnego Związku Zawodowego Policjantów	Skład orzekający Pełny skład Sprawozdawca: A. Wróbel
<p>Art. 13a ust. 6 ustawy z dnia 18 lutego 1994 r. o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy Policji, Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Agencji Wywiadu, Służby Kontrwywiadu Wojskowego, Służby Wywiadu Wojskowego, Centralnego Biura Antykorupcyjnego, Straży Granicznej, Biura Ochrony Rządu, Państwowej Straży Pożarnej i Służby Więziennej oraz ich rodzin jest zgodny z art. 77 ust. 2 i art. 78 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej.</p>	

4.	Wyrok z 12 stycznia 2012 r., Kp 10/09 <i>[spółdzielcze kasy oszczędnościowo-kredytowe]</i>
Wnioskodawca Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej	Skład orzekający Pełny skład Sprawozdawca: M. Gintowt-Jankowicz
I 1. Art. 17 pkt 1 ustawy z dnia 5 listopada 2009 r. o spółdzielczych kasach oszczędnościowo-kredytowych, przez to że pomija możliwość tworzenia walnego zgromadzenia jako organu kasy, jest niezgodny : a) z art. 58 ust. 1 w związku z art. 31 ust. 3 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej, b) z art. 32 ust. 1 Konstytucji. 2. Art. 91 ust. 1 i 2 ustawy powołanej w punkcie 1 jest niezgodny z art. 2 Konstytucji. II Przepisy ustawy wskazane w części I wyroku nie są nierozzerwalnie związane z całą ustawą . <ul style="list-style-type: none">• Postanowienie o umorzeniu postępowania w pozostałym zakresie.• Zdania odrębne (zał. nr 8)	
5.	Wyrok z 18 stycznia 2012 r., Kp 5/09 <i>[zasady uznawania za obywatela polskiego]</i>
Wnioskodawca Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej	Skład orzekający Pełny skład I sprawozdawca: M. Gintowt-Jankowicz II sprawozdawca: S. Wronkowska-Jaśkiewicz
Art. 30 ustawy z dnia 2 kwietnia 2009 r. o obywatelstwie polskim jest zgodny z art. 137 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej. <ul style="list-style-type: none">• Zdania odrębne (zał. nr 8)	
6.	Wyrok z 14 lutego 2012 r., P 20/10 <i>[przeciwdziałanie narkomanii – pojęcie „znacznej ilości”]</i>
Sąd pytający Sąd Rejonowy dla Krakowa-Krowodrzy w Krakowie	Skład orzekający 5 sędziów Sprawozdawca: M. Pyziak-Szafnicka
Art. 62 ust. 2 oraz art. 56 ust. 3 ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii, w zakresie użytego znamienia „znacznej ilości” wymienionych w nich substancji, są zgodne z art. 42 ust. 1 w związku z art. 2 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej. <ul style="list-style-type: none">• Postanowienie o umorzeniu postępowania w pozostałym zakresie ze względu na niedopuszczalność wydania wyroku.• Zdanie odrębne (zał. nr 8)	

7.	<p align="center">Wyrok z 14 lutego 2012 r., P 17/10 <i>[zasady zawierania umów przeniesienia własności lokalu spółdzielczego]</i></p>	
<p align="center">Sąd pytający Sąd Apelacyjny w Katowicach I Wydział Cywilny Sąd Okręgowy w Gliwicach Wydział I Cywilny Sąd Okręgowy w Katowicach III Wydział Cywilny Odwoławczy Sąd Okręgowy w Katowicach III Wydział Cywilny Odwoławczy</p>		<p align="center">Skład orzekający 5 sędziów Sprawozdawca: M. Gintowt-Jankowicz</p>
<p align="center">I</p> <p>Art. 48 ust. 1 ustawy z dnia 15 grudnia 2000 r. o spółdzielniach mieszkaniowych w zakresie, w jakim przyznaje najemcy roszczenie o przeniesienie własności spółdzielczego lokalu mieszkalnego, który przed nieodpłatnym przejęciem przez spółdzielnię mieszkaniową był mieszkaniem przedsiębiorstwa państwowego, państwowej osoby prawnej lub państwowej jednostki organizacyjnej, powiązane wyłącznie z obowiązkiem spłaty zadłużenia z tytułu świadczeń wynikających z umowy najmu lokalu (pkt 1 powołanego przepisu), jest niezgodny z art. 64 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej.</p> <p align="center">II</p> <ul style="list-style-type: none"> • Przepis wymieniony w części I wyroku, w zakresie tam wskazanym, traci moc obowiązującą z upływem 12 (dwunastu) miesięcy od dnia ogłoszenia wyroku w Dzienniku Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej. • Postanowienie o umorzeniu postępowania w pozostałym zakresie. 		
8.	<p align="center">Wyrok z 28 lutego 2012 r., K 5/11 <i>[zasady ustalania prawa do świadczeń lub ich wysokości]</i></p>	
<p align="center">Wnioskodawca Rzecznik Praw Obywatelskich</p>		<p align="center">Skład orzekający 5 sędziów Sprawozdawca: P. Tuleja</p>
<p>Art. 114 ust. 1a ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych jest niezgodny z zasadą zaufania obywateli do państwa i stanowionego przez nie prawa wynikającą z art. 2 oraz z art. 67 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej.</p>		
9.	<p align="center">Wyrok z 6 marca 2012 r., K 15/08 <i>[nałożenie na Krajową Radę Notarialną obowiązku utworzenia systemu informatycznego do prowadzenia rejestru aktów poświadczenia dziedziczenia]</i></p>	
<p align="center">Wnioskodawca Krajowa Rada Notarialna</p>		<p align="center">Skład orzekający 5 sędziów Sprawozdawca: Z. Cieślak</p>
<p>Art. 95i § 1 ustawy z dnia 14 lutego 1991 r. – Prawo o notariacie jest zgodny z art. 2, art. 17 ust. 1, art. 64 ust. 1 w związku z art. 31 ust. 3 oraz art. 2 w związku z art. 84 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Postanowienie o umorzeniu postępowania w pozostałym zakresie. 		

10.	Wyrok z 7 marca 2012 r., K 3/10 <i>[przepisy regulujące dostęp do zawodu radcy prawnego]</i>
Wnioskodawca Krajowa Rada Radców Prawnych	Skład orzekający Pełny skład Sprawozdawca: M. Granat
<p>1. Art. 25 ust. 1 pkt 3 ustawy z dnia 6 lipca 1982 r. o radcach prawnych jest zgodny z art. 2, art. 17 ust. 1 i art. 32 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej.</p> <p>2. Art. 25 ust. 1 pkt 4 lit. a w związku z art. 25 ust. 4 ustawy powołanej w punkcie 1 jest zgodny z art. 2, art. 17 ust. 1 i art. 32 ust. 1 Konstytucji.</p> <p>3. Art. 25 ust. 1 pkt 4 lit. b w związku z art. 25 ust. 4 ustawy powołanej w punkcie 1 jest zgodny z art. 2, art. 17 ust. 1 i art. 32 ust. 1 Konstytucji.</p> <p>4. Art. 25 ust. 1 pkt 5 w związku z art. 25 ust. 4 ustawy powołanej w punkcie 1 jest zgodny z art. 2, art. 17 ust. 1 i art. 32 ust. 1 Konstytucji.</p> <p>5. Art. 25 ust. 2 pkt 2 w związku z art. 25 ust. 4 ustawy powołanej w punkcie 1 jest zgodny z art. 17 ust. 1 i art. 32 ust. 1 Konstytucji.</p> <p>6. Art. 25 ust. 2 pkt 3 i 4 w związku z art. 25 ust. 4 ustawy powołanej w punkcie 1 jest zgodny z art. 2, art. 17 ust. 1 i art. 32 ust. 1 Konstytucji.</p> <p>7. Art. 31² ust. 1 ustawy powołanej w punkcie 1 jest zgodny z art. 2 Konstytucji.</p> <p>8. Art. 36 ust. 1, 6 i 12, art. 36¹ ust. 5 i 16 oraz art. 36⁸ ust. 2 i 14 ustawy powołanej w punkcie 1 są zgodne z art. 17 ust. 1 Konstytucji.</p> <p>9. Art. 36⁴ – art. 36⁶ ustawy powołanej w punkcie 1 nie są niezgodne z art. 17 ust. 1 Konstytucji.</p> <p>10. Art. 16 ust. 1 w związku z art. 16 ust. 3 ustawy z dnia 20 lutego 2009 r. o zmianie ustawy – Prawo o adwokaturze, ustawy o radcach prawnych oraz ustawy – Prawo o notariacie jest zgodny z art. 2 Konstytucji.</p> <ul style="list-style-type: none">• Zdanie odrębne (zał. nr 8)	
11.	Wyrok z 13 marca 2012 r., P 39/10 <i>[upoważnienie referendarza sądowego do wydania w elektronicznym postępowaniu upominawczym postanowienia o przekazaniu sprawy sądowi właściwemu]</i>
Sąd pytający Sąd Rejonowy w Janowie Lubelskim Sąd Rejonowy w Janowie Lubelskim	Skład orzekający 5 sędziów Sprawozdawca: S. Biernat
<p>Art. 505³⁰ § 1 ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego w zakresie, w jakim upoważnia referendarza sądowego do wydania w elektronicznym postępowaniu upominawczym postanowienia o przekazaniu sprawy sądowi właściwemu w przypadku prawidłowo wniesionego sprzeciwu od nakazu zapłaty, jest zgodny z art. 175 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej.</p> <ul style="list-style-type: none">• Zdanie odrębne (zał. nr 8)	

12.	<p align="center">Wyrok z 29 marca 2012 r., K 27/08 <i>[brak zwolnienia od podatku alimentów ustalonych w ugodach sądowych]</i></p>	
	<p align="center">Wnioskodawca Rzecznik Praw Obywatelskich</p>	<p align="center">Skład orzekający 5 sędziów Sprawozdawca: Z. Cieślak</p>
<p>Art. 21 ust. 1 pkt 127 lit. b ustawy z dnia 26 lipca 1991 r. o podatku dochodowym od osób fizycznych, w brzmieniu nadanym ustawą z dnia 16 listopada 2006 r. o zmianie ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych oraz o zmianie niektórych innych ustaw, w zakresie, w jakim przepis ten wyłącza stosowanie zwolnienia od podatku wobec alimentów ustalonych w ugodach sądowych, jest niezgodny z art. 2 i art. 32 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej.</p>		
13.	<p align="center">Wyrok z 3 kwietnia 2012 r., K 12/11 <i>[zasady ustalania wysokości opłat pobieranych za pobyt w izbie wytrzeźwień]</i></p>	
	<p align="center">Wnioskodawca Rzecznik Praw Obywatelskich</p>	<p align="center">Skład orzekający 5 sędziów Sprawozdawca: M. Pyziak-Szafnicka</p>
<p align="center">I</p> <p>1) art. 42 ust. 6 ustawy z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi w zakresie, w jakim upoważnia ministra właściwego do spraw zdrowia w porozumieniu z ministrem właściwym do spraw wewnętrznych do określenia, w drodze rozporządzenia, maksymalnej wysokości opłat związanych z pobytem w izbie wytrzeźwień, innej placówce utworzonej lub wskazanej przez jednostkę samorządu terytorialnego lub w jednostce Policji,</p> <p>2) § 29 rozporządzenia Ministra Zdrowia z dnia 4 lutego 2004 r. w sprawie trybu doprowadzania, przyjmowania i zwalniania osób w stanie nietrzeźwości oraz organizacji izb wytrzeźwień i placówek utworzonych lub wskazanych przez jednostkę samorządu terytorialnego</p> <p>- są niezgodne z art. 92 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej.</p> <p align="center">II</p> <ul style="list-style-type: none"> Przepisy wymienione w części I, w zakresie tam wskazanym, tracą moc obowiązującą z upływem 9 (dziewięciu) miesięcy od dnia ogłoszenia wyroku w Dzienniku Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej. 		

14.	Wyrok z 12 kwietnia 2012 r., SK 30/10 <i>[zasady nadawania stopni naukowych – statut Centralnej Komisji do Spraw Tytułu Naukowego i Stopni Naukowych]</i>
Skarżący Wojciech F. Adam K.	Skład orzekający 5 sędziów Sprawozdawca: M. Kotlinowski
<p>1. Art. 12 ust. 1 w związku z art. 14 ust. 2 ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki w zakresie, w jakim nie obliguje rady jednostki organizacyjnej do nadania stopnia naukowego doktora osobie, względem której podjęto uchwałę o przyjęciu publicznej obrony rozprawy doktorskiej, nie jest niezgodny z art. 73 w związku z art. 2, art. 7 i art. 31 ust. 3 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej.</p> <p>2. § 9 ust. 1 <i>in fine</i> oraz § 14 Statutu Centralnej Komisji do Spraw Tytułu Naukowego i Stopni Naukowych, przyjętego na posiedzeniu plenarnym w dniu 19 kwietnia 1991 r. ze zmianami przyjętymi na posiedzeniach plenarnych w dniach 9 marca 1994 r. i 31 stycznia 2003 r. (niepubl.) są zgodne z art. 78 w związku z art. 2, art. 7 i art. 31 ust. 3 Konstytucji oraz nie są niezgodne z art. 45 ust. 1, art. 73 i art. 77 ust. 2 Konstytucji.</p> <ul style="list-style-type: none">• Postanowienie o umorzeniu postępowania w pozostałym zakresie.	
15.	Wyrok z 12 kwietnia 2012 r., SK 21/11 <i>[oddalenie wniosku o wyłączenie komornika – wyłączenie możliwości zaskarżenia postanowienia sądu]</i>
Skarżący Wytwórnia Konstrukcji Stalowych „Ostrowiec” sp. z o.o.	Skład orzekający 5 sędziów Sprawozdawca: P. Tuleja
<p>Art. 9 ust. 3 zdanie drugie ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. o komornikach sądowych i egzekucji w zakresie, w jakim wyłącza możliwość zaskarżenia postanowienia sądu w sprawie oddalenia wniosku o wyłączenie komornika, jest zgodny z art. 45 ust. 1 oraz art. 78 w związku z art. 31 ust. 3 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej.</p>	
16.	Wyrok z 18 kwietnia 2012 r., K 33/11 <i>[dostęp do informacji publicznej – ograniczenia prawa do informacji z uwagi na ważny interes państwa]</i>
Wnioskodawca Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej	Skład orzekający 5 sędziów Sprawozdawca: M. Pyziak-Szafnicka
<p>1) art. 1 pkt 4 lit. a ustawy z dnia 16 września 2011 r. o zmianie ustawy o dostępie do informacji publicznej oraz niektórych innych ustaw przez to, że do art. 5 ustawy z dnia 6 września 2001 r. o dostępie do informacji publicznej dodaje ust. 1a,</p> <p>2) art. 1 pkt 4 lit. b ustawy z 16 września 2011 r. powołanej w punkcie 1 przez to, że nadaje nowe brzmienie art. 5 ust. 3 ustawy z 6 września 2001 r. powołanej w punkcie 1 - są niezgodne z art. 121 ust. 2 w związku z art. 118 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej.</p>	

17.	Wyrok z 19 kwietnia 2012 r., P 41/11 <i>[zwrot nienależnie opłaconych składek na ubezpieczenie zdrowotne]</i>	
	Sąd pytający Sąd Okręgowy w Toruniu	Skład orzekający 5 sędziów Sprawozdawca: A. Rzepliński
	<p>Art. 94 ust. 2 ustawy z dnia 27 sierpnia 2004 r. o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych, w brzmieniu obowiązującym do dnia 19 lipca 2011 r., jest niezgodny z art. 32 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Postanowienie o umorzeniu postępowania w pozostałym zakresie ze względu na niedopuszczalność wydania wyroku. • Zdanie odrębne (zał. nr 8) 	
18.	Wyrok z 30 kwietnia 2012 r., SK 4/10 <i>[możliwość obniżania przez sąd opłaty egzekucyjnej ustalonej przez komornika]</i>	
	Skarżący Witold W.	Skład orzekający 5 sędziów Sprawozdawca: M. Gintowt-Jankowicz
	<p>Art. 49 ust. 2 oraz art. 49 ust. 1 zdanie drugie ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. o komornikach sądowych i egzekucji, w brzmieniu nadanym przez art. 1 pkt 19 ustawy z dnia 24 września 2004 r. o zmianie ustawy o komornikach sądowych i egzekucji oraz o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego, są zgodne z art. 64 ust. 2 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej w związku z wywodzoną z art. 2 Konstytucji zasadą sprawiedliwości społecznej.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Postanowienie o umorzeniu postępowania w pozostałym zakresie. 	
19.	Wyrok z 8 maja 2012 r., K 7/10 <i>[zasada awansowania sędziów sądów powszechnych]</i>	
	Wnioskodawca Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej	Skład orzekający 5 sędziów Sprawozdawca: P. Tuleja
	<p>1. Art. 4 pkt 1 ustawy z dnia 19 grudnia 2008 r. o zmianie ustawy – Prawo o ustroju sądów powszechnych oraz niektórych innych ustaw w zakresie, w jakim stanowi, że sędziowie, o których mowa w tym przepisie, stają się, odpowiednio, sędziami sądów rejonowych i sędziami sądów okręgowych, które stanowią ich miejsce służbowe, nie jest niezgodny z art. 2, art. 178 ust. 2, art. 179 i art. 180 ust. 2 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej.</p> <p>2. Art. 4 pkt 2 ustawy powołanej w punkcie 1 w zakresie, w jakim stanowi, że prokuratorzy, o których mowa w tym przepisie, stają się, odpowiednio, prokuratorami prokuratur rejonowych i prokuratorami prokuratur okręgowych, nie jest niezgodny z art. 2 Konstytucji.</p> <p>3. Art. 4 pkt 3 ustawy powołanej w punkcie 1 jest niezgodny z wywodzoną z art. 2 Konstytucji zasadą dostatecznej określoności.</p> <p>4. Art. 5 ustawy powołanej w punkcie 1 jest zgodny z art. 2 Konstytucji.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Postanowienie o umorzeniu postępowania w pozostałym zakresie. 	

20.	Wyrok z 9 maja 2012 r., SK 24/11 <i>[koszty przeprowadzenia dowodu z opinii biegłych – ustanowienie granicy wynagrodzenia biegłego z zakresu medycyny]</i>
Skarżący Zbigniew G.-O.	Skład orzekający 3 sędziów Sprawozdawca: M. Pyziak-Szafnicka
§ 4 ust. 1 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 18 grudnia 1975 r. w sprawie kosztów przeprowadzenia dowodu z opinii biegłych w postępowaniu sądowym w związku z regulacją zawartą w załączniku nr 1 lp. 11 do tego rozporządzenia w zakresie, w jakim ustanawia górną granicę wynagrodzenia dla biegłego z zakresu medycyny za wydanie opinii wyłącznie na podstawie akt sprawy, jest niezgodny z art. 64 ust. 2 w związku z art. 32 oraz art. 2 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej.	
21.	Wyrok z 15 maja 2012 r., P 11/10 <i>[postępowanie upadłościowe – zwolnienie z opłaty sądowej]</i>
Sąd pytający Sąd Okręgowy we Wrocławiu	Skład orzekający 5 sędziów Sprawozdawca: A. Jamróz
Art. 32 ust. 1 ustawy z dnia 28 lutego 2003 r. – Prawo upadłościowe i naprawcze w zakresie, w jakim dotyczy dłużników będących spółkami z ograniczoną odpowiedzialnością, jest niezgodny z art. 45 ust. 1 w związku z art. 31 ust. 3 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej. <ul style="list-style-type: none">• Postanowienie o umorzeniu postępowania w pozostałym zakresie ze względu na niedopuszczalność wydania wyroku.	

22.	Wyrok z 17 maja 2012 r., K 10/11 <i>[prześlanki stosowania środków przymusu bezpośredniego]</i>	
	Wnioskodawca Prokurator Generalny Prokurator Generalny Prokurator Generalny Prokurator Generalny	Skład orzekający 5 sędziów Sprawozdawca: A. Wróbel
	<p style="text-align: center;">I</p> <p>1) art. 16 ust. 4 ustawy z dnia 6 kwietnia 1990 r. o Policji, 2) art. 24 ust. 3 ustawy z dnia 12 października 1990 r. o Straży Granicznej, 3) art. 42 ust. 4 ustawy z dnia 24 sierpnia 2001 r. o Żandarmerii Wojskowej i wojskowych organach porządkowych, 4) art. 25 ust. 3 ustawy z dnia 24 maja 2002 r. o Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego oraz Agencji Wywiadu, 5) art. 15 ust. 3 ustawy z dnia 9 czerwca 2006 r. o Centralnym Biurze Antykorupcyjnym, 6) art. 68 ust. 8 ustawy z dnia 27 sierpnia 2009 r. o Służbie Celnej – są niezgodne z art. 41 ust. 1 w związku z art. 31 ust. 3 oraz z art. 92 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej; 7) art. 39 ust. 7 ustawy z dnia 13 października 1995 r. – Prawo łowieckie w związku z art. 16 ust. 4 ustawy o Policji powołanej w punkcie 1 w zakresie, w jakim dopuszcza stosowanie przez strażnika Państwowej Straży Łowieckiej środków przymusu bezpośredniego, zgodnie z rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 17 września 1990 r. w sprawie określenia przypadków oraz warunków i sposobów użycia przez policjantów środków przymusu bezpośredniego, nie jest niezgodny z art. 41 ust. 1 w związku z art. 31 ust. 3 oraz z art. 92 ust. 1 Konstytucji.</p> <p style="text-align: center;">II</p> <ul style="list-style-type: none"> • Przepisy wymienione w części I w punktach 1-6 tracą moc obowiązującą z upływem 12 (dwunastu) miesięcy od dnia ogłoszenia wyroku w Dzienniku Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej. • Postanowienie o umorzeniu postępowania w pozostałym zakresie ze względu na zbędność wydania wyroku. 	
23.	Wyrok z 24 maja 2012 r., P 12/10 <i>[zasady ustalania podstawy wymiaru zasiłku chorobowego i zasiłku macierzyńskiego ubezpieczonym podlegającym dobrowolnemu ubezpieczeniu chorobowemu z tytułu prowadzenia pozarolniczej działalności gospodarczej]</i>	
	Sąd pytający Sąd Rejonowy Poznań-Grunwald i Jeżyce w Poznaniu	Skład orzekający 5 sędziów Sprawozdawca: T. Liszcz
	<p>Art. 48 ust. 2 i art. 52 ustawy z dnia 25 czerwca 1999 r. o świadczeniach pieniężnych z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa w zakresie, w jakim nie przewidują odpowiedniego stosowania art. 37 ust. 1 tej ustawy przy ustalaniu podstawy wymiaru zasiłków chorobowego i macierzyńskiego należnych ubezpieczonemu, dobrowolnie podlegającemu ubezpieczeniu chorobowemu z tytułu prowadzenia pozarolniczej działalności gospodarczej, którego niezdolność do pracy powstała przed upływem pełnego miesiąca kalendarzowego ubezpieczenia chorobowego z tego tytułu, w sytuacji gdy było ono poprzedzone ubezpieczeniem chorobowym z innego tytułu, są niezgodne z art. 32 ust. 1 w związku z wynikającą z art. 2 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej zasadą sprawiedliwości społecznej.</p>	

24.	Wyrok z 29 maja 2012 r., SK 17/09 <i>[zasada zaliczania okresu pracy za granicą osób, które w tym czasie nie były obywatelami polskimi, do okresów składkowych]</i>
Skarżący Luba W.-Z.	Skład orzekający 5 sędziów Sprawozdawca: A. Rzepliński
Art. 6 ust. 1 pkt 9 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych w związku z art. 41 ust. 1 pkt 1 i ust. 4 oraz art. 16 ust. 4 ustawy z dnia 9 listopada 2000 r. o repatriacji w zakresie, w jakim uzależnia uznanie zatrudnienia za granicą jako okresu składkowego od przedłożenia decyzji o uznaniu za repatrianta, jest zgodny z art. 67 ust. 1 w związku z art. 2 i art. 32 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej. <ul style="list-style-type: none">• Postanowienie o umorzeniu postępowania w pozostałym zakresie ze względu na niedopuszczalność wydania wyroku.	
25.	Wyrok z 5 czerwca 2012 r., K 18/09 <i>[określenie terminu powoływania sędziów przez Prezydenta RP]</i>
Wnioskodawca Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej	Skład orzekający 5 sędziów Sprawozdawca: M. Kotlinowski
Art. 55 § 1 ustawy z dnia 27 lipca 2001 r. - Prawo o ustroju sądów powszechnych, w części obejmującej wyrazy „w terminie miesiąca od dnia przesłania tego wniosku”, jest niezgodny z art. 179 oraz art. 2 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej. <ul style="list-style-type: none">• Postanowienie o umorzeniu postępowania w pozostałym zakresie.• Zdanie odrębne (zał. nr 8)	
26.	Wyrok z 19 czerwca 2012 r., P 41/10 <i>[przedawnienie zobowiązania podatkowego powstałego z tytułu zawarcia umowy pożyczki – ponowne powstanie zobowiązania podatkowego od tej samej czynności cywilnoprawnej]</i>
Sąd pytający Wojewódzki Sąd Administracyjny w Warszawie	Skład orzekający 5 sędziów Sprawozdawca: M. Zubik
Art. 3 ust. 1 pkt 4 w związku z art. 7 ust. 5 pkt 1 ustawy z dnia 9 września 2000 r. o podatku od czynności cywilnoprawnych jest zgodny z art. 2 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej oraz nie jest niezgodny z art. 32 ust. 1 i art. 64 ust. 2 w związku z art. 31 ust. 3 Konstytucji. <ul style="list-style-type: none">• Postanowienie o umorzeniu postępowania w pozostałym zakresie ze względu na niedopuszczalność wydania wyroku.• Zdanie odrębne (zał. nr 8)	

27.	Wyrok z 19 czerwca 2012 r., P 27/10 <i>[roszczenia najemcy o przeniesienie własności dawnego mieszkania zakładowego nabytego odpłatnie przez spółdzielnię mieszkaniową]</i>	
	Sąd pytający Sąd Okręgowy w Radomiu	Skład orzekający 5 sędziów Sprawozdawca: S. Biernat
	<p>Art. 48 ust. 1 ustawy z dnia 15 grudnia 2000 r. o spółdzielniach mieszkaniowych w zakresie, w jakim dotyczy żądania najemcy o przeniesienie własności spółdzielczego lokalu mieszkalnego, który przed odpłatnym nabyciem przez spółdzielnię mieszkaniową był mieszkaniem przedsiębiorstwa państwowego, państwowej osoby prawnej lub państwowej jednostki organizacyjnej, jest zgodny z art. 32 ust. 1 oraz art. 64 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Postanowienie o umorzeniu postępowania w pozostałym zakresie. 	
28.	Wyrok z 25 czerwca 2012 r., K 9/10 <i>[zakres kontroli sądowej nad postępowaniami dyscyplinarnymi wobec adwokatów, radców prawnych, notariuszy i prokuratorów]</i>	
	Wnioskodawca Rzecznik Praw Obywatelskich	Skład orzekający 5 sędziów Sprawozdawca: M. Gintowt-Jankowicz
	<p>1) art. 91b w związku z art. 91a ust. 1 ustawy z dnia 26 maja 1982 r. - Prawo o adwokaturze, 2) art. 62³ w związku z art. 62² ust. 1 ustawy z dnia 6 lipca 1982 r. o radcach prawnych, 3) art. 63b w związku z art. 63a § 1 ustawy z dnia 14 lutego 1991 r. - Prawo o notariacie, 4) art. 83 ust. 3 w związku z art. 83 ust. 2 ustawy z dnia 20 czerwca 1985 r. o prokuraturze - są zgodne z art. 45 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej.</p>	
29.	Wyrok z 26 czerwca 2012 r., P 13/11 <i>[opłata stosunkowa – umorzenie postępowania egzekucyjnego]</i>	
	Sąd pytający Sąd Rejonowy w Rybniku	Skład orzekający 5 sędziów Sprawozdawca: W. Hermeliński
	<p>Art. 49 ust. 2 zdanie pierwsze ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. o komornikach sądowych i egzekucji przez to, że w każdym wypadku umorzenia na podstawie art. 823 ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego zawieszono wcześniej postępowania egzekucyjne przewiduje pobieranie od dłużnika opłaty stosunkowej w wysokości nie niższej niż 1/10 wysokości przeciętnego wynagrodzenia miesięcznego, jest niezgodny z art. 2 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej.</p>	

30.	Wyrok z 2 lipca 2012 r., P 35/10 <i>[emerytury osób niezatrudnionych w kraju przed wyjazdem za granicę]</i>	
	Sąd pytający Sąd Okręgowy w Gorzowie Wielkopolskim	Skład orzekający 3 sędziów Sprawozdawca: M. Granat
	§ 10 pkt 2 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 1 kwietnia 1985 r. w sprawie szczegółowych zasad ustalania podstawy wymiaru emerytur i rent w zakresie, w jakim uzależnia ustalenie podstawy wymiaru emerytury lub renty od tego, czy pracownik był zatrudniony w kraju przed wyjazdem za granicę, jest niezgodny z art. 32 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej. <ul style="list-style-type: none">• Postanowienie o umorzeniu postępowania w pozostałym zakresie.• Zdanie odrębne (zał. nr 8)	
31.	Wyrok z 3 lipca 2012 r., K 22/09 <i>[zarządzanie kryzysowe]</i>	
	Wnioskodawca Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej	Skład orzekający 5 sędziów Sprawozdawca: S. Biernat
	1. Art. 5, art. 5a, art. 5b i art. 23 ustawy z dnia 26 kwietnia 2007 r. o zarządzaniu kryzysowym są zgodne z art. 126 ust. 1 i 2 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej oraz nie są niezgodne z wyrażoną w preambule Konstytucji zasadą współdziałania władz. 2. Art. 5a ust. 5 w związku z art. 5a ust. 4 ustawy powołanej w punkcie 1 nie jest niezgodny z art. 93 ust. 1 Konstytucji. 3. Art. 5b ust. 2 pkt 3 w związku z art. 5b ust. 1 ustawy powołanej w punkcie 1 nie jest niezgodny z art. 93 ust. 1 Konstytucji. 4. Art. 5b ust. 7 pkt 4 ustawy powołanej w punkcie 1 jest zgodny z art. 22 oraz art. 64 ust. 3 w związku z art. 31 ust. 3, art. 77 ust. 2 i art. 78 Konstytucji. <ul style="list-style-type: none">• Postanowienie o umorzeniu postępowania w pozostałym zakresie.	

32.	Wyrok z 9 lipca 2012 r., P 8/10 <i>[kara administracyjna dla poszczególnych podmiotów zobowiązanych do tworzenia sieci recyklingu pojazdów wycofanych z eksploatacji]</i>	
Sąd pytający Wojewódzki Sąd Administracyjny w Warszawie		Skład orzekający 5 sędziów Sprawozdawca: M. Granat
<p>1. Art. 14 ust. 1, 2, 3 i 4 ustawy z dnia 20 stycznia 2005 r. o recyklingu pojazdów wycofanych z eksploatacji, w brzmieniu obowiązującym do dnia wejścia w życie ustawy z dnia 29 czerwca 2007 r. o zmianie ustawy o recyklingu pojazdów wycofanych z eksploatacji, w zakresie, w jakim nie różnicuje wysokości opłaty za brak sieci z uwagi na stopień pokrycia siecią terytorium kraju, jest zgodny z wynikającą z art. 2 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej zasadą adekwatności (proporcjonalności) rozwiązań ustawodawczych do zakładanego celu regulacji.</p> <p>2. Art. 2 ustawy z 29 czerwca 2007 r. powołanej w punkcie 1 w zakresie, w jakim nakazuje stosować do obliczania opłaty za brak sieci w 2006 r. art. 14 ust. 1, 2, 3 i 4 ustawy z 20 stycznia 2005 r. powołanej w punkcie 1 w pierwotnym brzmieniu, jest zgodny z wynikającą z art. 2 Konstytucji zasadą adekwatności (proporcjonalności) rozwiązań ustawodawczych do zakładanego celu regulacji.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Zdanie odrębne (zał. nr 8) 		
33.	Wyrok z 9 lipca 2012 r., P 59/11 <i>[uprawnienie do dodatkowego wynagrodzenia rocznego dla pracowników jednostek sfery budżetowej – nieuwzględnienie okresu urlopu macierzyńskiego]</i>	
Sąd pytający Sąd Rejonowy w Białymstoku		Skład orzekający 5 sędziów Sprawozdawca: M. Zubik
<p>Art. 2 ust. 3 ustawy z dnia 12 grudnia 1997 r. o dodatkowym wynagrodzeniu rocznym dla pracowników jednostek sfery budżetowej w zakresie, w jakim pomija okres urlopu macierzyńskiego jako umożliwiający nabycie prawa do dodatkowego wynagrodzenia rocznego w wysokości proporcjonalnej do okresu przepracowanego, w sytuacji nieprzepracowania w ciągu całego roku kalendarzowego faktycznie 6 miesięcy, jest niezgodny z art. 32 ust. 1 w związku z art. 71 ust. 2 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Postanowienie o umorzeniu postępowania w pozostałym zakresie. 		
34.	Wyrok z 10 lipca 2012 r., P 15/12 <i>[podział nieruchomości i obciążenie hipoteką]</i>	
Sąd pytający Sąd Rejonowy Poznań-Stare Miasto w Poznaniu		Skład orzekający 5 sędziów Sprawozdawca: M. Pyziak-Szafnicka
<p>Art. 76 ust. 1 zdanie drugie ustawy z dnia 6 lipca 1982 r. o księgach wieczystych i hipotece jest niezgodny z art. 64 ust. 1 i 3 w związku z art. 31 ust. 3 i art. 21 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej oraz jest zgodny z art. 64 ust. 2 w związku z art. 32 ust. 1 Konstytucji.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Postanowienie o umorzeniu postępowania w pozostałym zakresie ze względu na zbędność wydania wyroku. 		

35.	Wyrok z 11 lipca 2012 r., K 8/10 <i>[rodzinne ogrody działkowe]</i>
Wnioskodawca Pierwszy Prezes Sądu Najwyższego	Skład orzekający Pełny skład Sprawozdawca: A. Rzepliński
I	
<p>1. Art. 6 ustawy z dnia 8 lipca 2005 r. o rodzinnych ogrodach działkowych jest niezgodny z art. 2 oraz art. 58 ust. 1 w związku z art. 32 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej.</p> <p>2. Art. 9 ustawy powołanej w punkcie 1 w zakresie, w jakim wśród innych niż Skarb Państwa i samorząd terytorialny podmiotów będących właścicielami gruntów, na których mogą być zakładane rodzinne ogrody działkowe wymienia tylko jedną organizację zrzeszającą działkowców, jest niezgodny z art. 2 oraz art. 58 ust. 1 w związku z art. 32 ust. 1 Konstytucji.</p> <p>3. Art. 10 ustawy powołanej w punkcie 1 jest niezgodny z art. 2, art. 21 ust. 1 oraz art. 58 ust. 1 w związku z art. 32 ust. 1 Konstytucji.</p> <p>4. Art. 13 ust. 1 ustawy powołanej w punkcie 1 w zakresie, w jakim podział gruntów na tereny ogólne i działki oraz zagospodarowanie rodzinnego ogrodu działkowego przekazuje jednej organizacji zrzeszającej działkowców, jest niezgodny z art. 2 oraz art. 58 ust. 1 w związku z art. 32 ust. 1 Konstytucji.</p> <p>5. Art. 14 ustawy powołanej w punkcie 1 jest niezgodny z art. 2 oraz art. 58 ust. 1 w związku z art. 31 ust. 3 Konstytucji.</p> <p>6. Art. 15 ust. 1 ustawy powołanej w punkcie 1 jest niezgodny z art. 2 oraz art. 58 ust. 1 w związku z art. 32 ust. 1 Konstytucji.</p> <p>7. Art. 17 ust. 2 ustawy powołanej w punkcie 1 jest niezgodny z art. 21 ust. 1 Konstytucji.</p> <p>8. Art. 18 ustawy powołanej w punkcie 1, w części obejmującej wyrazy: „, za zgodą Polskiego Związku Działkowców”, jest niezgodny z art. 21 ust. 1 Konstytucji.</p> <p>9. Art. 24 ustawy powołanej w punkcie 1 jest niezgodny z art. 2 oraz art. 64 Konstytucji.</p> <p>10. Art. 25 ust. 2 ustawy powołanej w punkcie 1 jest niezgodny z art. 2 oraz art. 58 ust. 1 w związku z art. 32 ust. 1 Konstytucji.</p> <p>11. Art. 25 ust. 3 w związku z art. 27 ustawy powołanej w punkcie 1 jest niezgodny z art. 2 oraz art. 58 ust. 1 w związku z art. 32 ust. 1 Konstytucji.</p> <p>12. Art. 31 ustawy powołanej w punkcie 1 jest niezgodny z art. 58 ust. 1 w związku z art. 31 ust. 3 Konstytucji.</p> <p>13. Art. 16 ustawy powołanej w punkcie 1 w zakresie, w jakim dotyczy zwolnienia Polskiego Związku Działkowców od opłat i podatków z tytułu prowadzenia działalności statutowej, jest niezgodny z art. 2 oraz art. 58 ust. 1 w związku z art. 32 ust. 1 Konstytucji.</p> <p>14. Art. 19 ust. 2 ustawy powołanej w punkcie 1 jest niezgodny z art. 2 oraz art. 58 ust. 1 w związku z art. 32 ust. 1 Konstytucji.</p> <p>15. Art. 21 ustawy powołanej w punkcie 1 jest niezgodny z art. 2 oraz art. 58 ust. 1 w związku z art. 32 ust. 1 Konstytucji.</p> <p>16. Art. 23 ustawy powołanej w punkcie 1 jest niezgodny z art. 2 oraz art. 58 ust. 1 w związku z art. 32 ust. 1 Konstytucji.</p> <p>17. Art. 25 ust. 1 i 4 ustawy powołanej w punkcie 1 jest niezgodny z art. 2 oraz art. 58 ust. 1 w związku z art. 32 ust. 1 Konstytucji.</p> <p>18. Art. 26 ustawy powołanej w punkcie 1 jest niezgodny z art. 2 oraz art. 58 ust. 1 w związku z art. 32 ust. 1 Konstytucji.</p> <p>19. Art. 28 ustawy powołanej w punkcie 1 jest niezgodny z art. 2 oraz art. 58 ust. 1 w związku z art. 32 ust. 1 Konstytucji.</p> <p>20. Art. 29 ustawy powołanej w punkcie 1 jest niezgodny z art. 2 oraz art. 58 ust. 1 w związku z art. 32 ust. 1 Konstytucji.</p>	

21. Art. 30 ustawy powołanej w punkcie 1 **jest niezgodny** z art. 2 oraz art. 58 ust. 1 w związku z art. 32 ust. 1 Konstytucji.
22. Art. 35 ustawy powołanej w punkcie 1 **jest niezgodny** z art. 2 oraz art. 58 ust. 1 w związku z art. 32 ust. 1 Konstytucji.
23. Art. 36 ustawy powołanej w punkcie 1 **jest niezgodny** z art. 2 oraz art. 58 ust. 1 w związku z art. 32 ust. 1 Konstytucji.
24. Art. 37 ustawy powołanej w punkcie 1 **jest niezgodny** z art. 2 oraz art. 58 ust. 1 w związku z art. 32 ust. 1 Konstytucji.

II

- Przepisy wymienione w części I w punktach 1 i 2 oraz 4-24, w zakresach tam wskazanych, **tracą moc obowiązującą z upływem 18 (osiemnastu) miesięcy** od dnia ogłoszenia wyroku w Dzienniku Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej.
- Postanowienie o umorzeniu postępowania w pozostałym zakresie.
- Zdania odrębne (zał. nr 8)

36.	Wyrok z 12 lipca 2012 r., P 24/10 <i>[zasady umarzania należności z tytułu składek na ubezpieczenie społeczne osób przebywających na urlopie wychowawczym, które nie opłaciły takich składek]</i>
Sąd pytający Sąd Okręgowy w Krakowie	Skład orzekający 5 sędziów Sprawozdawca: S. Wronkowska-Jaśkiewicz
<p>Art. 4 ust. 1 ustawy z dnia 24 kwietnia 2009 r. o zmianie ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych oraz ustawy - Prawo bankowe w zakresie, w jakim uzależnia prawo do żądania umorzenia należności z tytułu składek na ubezpieczenia emerytalne, rentowe i wypadkowe z tytułu prowadzenia pozarolniczej działalności od ich nieopłacenia, jest zgodny z art. 32 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Postanowienie o umorzeniu postępowania w pozostałym zakresie ze względu na niedopuszczalność wydania wyroku. 	

37.	Wyrok z 12 lipca 2012 r., SK 31/10 <i>[zaskarżenie do sądu administracyjnego decyzji w sprawach wyznaczenia, przeniesienia i zwolnienia za stanowiska służbowego oraz przeniesienia do rezerwy kadrowej lub do dyspozycji]</i>
Skarżący Marek Ś.	Skład orzekający 5 sędziów Sprawozdawca: A. Jamróż
<p>Art. 8 ust. 2 pkt 1 ustawy z dnia 11 września 2003 r. o służbie wojskowej żołnierzy zawodowych w zakresie, w jakim dotyczy wyznaczenia stanowiska służbowego oraz zwolnienia ze stanowiska służbowego, jest zgodny z art. 45 ust. 1 w związku z art. 31 ust. 3 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Postanowienie o umorzeniu postępowania w pozostałym zakresie ze względu na zbędność wydania wyroku. 	

38.	Wyrok z 17 lipca 2012 r., P 30/11 <i>[zawieszenie terminu przedawnienia zobowiązania podatkowego w związku z wszczęciem postępowania w sprawie o przestępstwo skarbowe i zawiadomienia o wszczęciu postępowania]</i>
Sąd pytający Naczelny Sąd Administracyjny	Skład orzekający 5 sędziów Sprawozdawca: M. Kotlinowski
<p>Art. 70 § 6 pkt 1 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. - Ordynacja podatkowa, w brzmieniu nadanym przez art. 1 pkt 58 ustawy z dnia 12 września 2002 r. o zmianie ustawy - Ordynacja podatkowa oraz o zmianie niektórych innych ustaw, w zakresie, w jakim wywołuje skutek w postaci zawieszenia biegu terminu przedawnienia zobowiązania podatkowego w związku z wszczęciem postępowania karnego lub postępowania w sprawie o przestępstwo skarbowe lub wykroczenie skarbowe, o którym to postępowaniu podatnik nie został poinformowany najpóźniej z upływem terminu wskazanego w art. 70 § 1 ustawy - Ordynacja podatkowa, jest niezgodny z zasadą ochrony zaufania obywatela do państwa i stanowionego przez nie prawa wynikającą z art. 2 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej.</p> <ul style="list-style-type: none">• Postanowienie o umorzeniu postępowania w pozostałym zakresie.	
39.	Wyrok z 18 lipca 2012 r., K 14/12 <i>[ordynacja wyborcza do Sejmu RP i Senatu RP]</i>
Wnioskodawca Grupa posłów	Skład orzekający Pełny skład Sprawozdawca: A. Jamróz
<p>1. Art. 36a ust. 3 ustawy z dnia 27 czerwca 1997 r. o partiach politycznych jest zgodny z art. 31 ust. 3 oraz art. 32 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej.</p> <p>2. Art. 24 ust. 1-5 ustawy powołanej w punkcie 1 jest zgodny z art. 21 ust. 1 oraz art. 22 Konstytucji.</p> <p>3. Art. 218 § 2 zdanie drugie ustawy z dnia 5 stycznia 2011 r. - Kodeks wyborczy, w zakresie postanowienia Państwowej Komisji Wyborczej w sprawach, o których mowa w art. 215 § 4 tej ustawy, jest niezgodny z art. 45 ust. 1 w związku z art. 77 ust. 2 oraz w związku z art. 99 ust. 1 i 2 Konstytucji.</p> <p>4. Art. 495 § 2 pkt 1 ustawy powołanej w punkcie 3 jest zgodny z art. 42 ust. 1 w związku z art. 31 ust. 3 Konstytucji.</p> <ul style="list-style-type: none">• Postanowienie o umorzeniu postępowania w pozostałym zakresie.• Zdania odrębne (zał. nr 8)	

40.	<p style="text-align: center;">Wyrok z 25 lipca 2012 r., K 14/10 <i>[kompetencje samorządu komorników sądowych, zwolnienie z odbycia aplikacji komorniczej, zakres uprawnień Ministra Sprawiedliwości do zawieszania komornika w czynnościach]</i></p>	
<p style="text-align: center;">Wnioskodawca Krajowa Rada Komornicza</p>		<p style="text-align: center;">Skład orzekający Pełny skład Sprawozdawca: S. Rymar</p>
<p>1. Art. 10 ust. 5 pkt 1 i 2 w związku z art. 10 ust. 6 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. o komornikach sądowych i egzekucji są zgodne z art. 2 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej.</p> <p>2. Art. 15 ust. 1 pkt 1 ustawy powołanej w punkcie 1 w zakresie, w jakim odnosi się do postępowań wszczętych na podstawie subsydiarnego aktu oskarżenia o przestępstwo ścigane z oskarżenia publicznego, jest zgodny z art. 65 ust. 1 w związku z art. 31 ust. 3 Konstytucji oraz nie jest niezgodny z art. 17 ust. 1 Konstytucji.</p> <p>3. Art. 15a ust. 1 pkt 6 i 7 ustawy powołanej w punkcie 1 nie jest niezgodny z art. 17 ust. 1 Konstytucji.</p> <p>4. Art. 32b ust. 1 pkt 6 ustawy powołanej w punkcie 1 nie jest niezgodny z art. 17 ust. 1 Konstytucji.</p> <p>5. Art. 63 ust. 2 ustawy powołanej w punkcie 1 jest zgodny z art. 64 ust. 2 w związku z art. 31 ust. 3 oraz art. 32 ust. 1 Konstytucji.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Postanowienie o umorzeniu postępowania w pozostałym zakresie. • Zdanie odrębne (zał. nr 8) 		
41.	<p style="text-align: center;">Wyrok z 26 lipca 2012 r., P 8/11 <i>[przesłanki warunkujące przyznanie odszkodowania za poniesioną szkodę – uznanie za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego]</i></p>	
<p style="text-align: center;">Sąd pytający Sąd Okręgowy w Szczecinie Sąd Okręgowy w Warszawie</p>		<p style="text-align: center;">Skład orzekający 5 sędziów Sprawozdawca: M. Zubik</p>
<p>Art. 8 ust. 2a ustawy z dnia 23 lutego 1991 r. o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego w zakresie, w jakim nakazuje sądowi rozpoznającemu wniosek ocenić istnienie aktualnej więzi wnioskodawcy z Państwem Polskim przez spełnienie przesłanki zamieszkiwania wnioskodawcy obecnie w Polsce, jest zgodny z art. 32 ust. 1 i art. 2 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej oraz nie jest niezgodny z art. 77 ust. 2 i art. 52 ust. 2 Konstytucji.</p>		

42.	Wyrok z 27 lipca 2012 r., P 8/12 <i>[koszty postępowania sądowego w sprawie ustanowienia odrębnej własności lokalu]</i>
Sąd pytający Sąd Okręgowy Warszawa-Praga w Warszawie Sąd Okręgowy Warszawa-Praga w Warszawie	Skład orzekający 5 sędziów Sprawozdawca: W. Hermeliński
Art. 49 ¹ zdanie drugie ustawy z dnia 15 grudnia 2000 r. o spółdzielniach mieszkaniowych – w brzmieniu obowiązującym od 31 lipca 2007 r. do 29 grudnia 2009 r., nadanym przez art. 1 pkt 38 ustawy z dnia 14 czerwca 2007 r. o zmianie ustawy o spółdzielniach mieszkaniowych oraz o zmianie niektórych innych ustaw, oraz – w brzmieniu obowiązującym od 30 grudnia 2009 r., nadanym przez art. 1 pkt 6 ustawy z dnia 18 grudnia 2009 r. o zmianie ustawy o spółdzielniach mieszkaniowych oraz o zmianie niektórych innych ustaw, obciążając pozwaną spółdzielnię mieszkaniową kosztami procesu niezależnie od wyniku postępowania, jest niezgodny z art. 45 ust. 1 w związku z art. 32 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej. <ul style="list-style-type: none">• Postanowienie o umorzeniu postępowania w pozostałym zakresie.	
43.	Wyrok z 25 września 2012 r., SK 28/10 <i>[wniesienie subsydiarnego aktu oskarżenia – brak możliwości przywrócenia terminu]</i>
Skarżący Zygmunt G.	Skład orzekający 5 sędziów I sprawozdawca: T. Liszcz II sprawozdawca: M. Granat
Art. 55 § 1 zdanie pierwsze ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks postępowania karnego w zakresie, w jakim nadaje ustanowionemu w nim terminowi do wniesienia aktu oskarżenia charakter prekluzyjny, jest zgodny z art. 45 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej. <ul style="list-style-type: none">• Zdanie odrębne (zał. nr 8)	
44.	Wyrok z 27 września 2012 r., SK 4/11 <i>[zasady wnoszenia skargi o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia]</i>
Skarżący Danuta K.	Skład orzekający 5 sędziów Sprawozdawca: M. Pyziak-Szafnicka
Art. 424 ¹ § 1 ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego, rozumiany w ten sposób, że skarga o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia sądu drugiej instancji przysługuje tylko wtedy, kiedy niezgodność ta jest oczywista, rażąca i przybiera postać kwalifikowaną, jest zgodny z art. 77 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej.	

45.	<p align="center">Wyrok z 2 października 2012 r., U 1/12 <i>[stosowanie w zakładach poprawczych oraz schroniskach dla nieletnich systemu kar i nagród]</i></p>	
<p align="center">Wnioskodawca Rzecznik Praw Obywatelskich</p>		<p align="center">Skład orzekający 3 sędziów Sprawozdawca: T. Liszcz</p>
<p align="center">I</p> <p>§ 65, § 66, § 70-74, § 90, § 91 i § 93-95 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 17 października 2001 r. w sprawie zakładów poprawczych i schronisk dla nieletnich są niezgodne z art. 95 § 3 ustawy z dnia 26 października 1982 r. o postępowaniu w sprawach nieletnich oraz z art. 92 ust. 1 zdanie pierwsze Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej.</p> <p align="center">II</p> <ul style="list-style-type: none"> Przepisy rozporządzenia wymienione w części I tracą moc obowiązującą z upływem 12 (dwunastu) miesięcy od dnia ogłoszenia wyroku w Dzienniku Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej. 		
46.	<p align="center">Wyrok z 2 października 2012 r., K 27/11 <i>[zasady ustalania wymiaru pracy pracownika w okresie rozliczeniowym, w którym święto przypada na dzień wolny od pracy]</i></p>	
<p align="center">Wnioskodawca Komisja Krajowa NSZZ „Solidarność”</p>		<p align="center">Skład orzekający 5 sędziów Sprawozdawca: A. Wróbel</p>
<p>Art. 130 § 2¹ ustawy z dnia 26 czerwca 1974 r. - Kodeks pracy:</p> <p>a) jest niezgodny z art. 32 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej, b) jest zgodny z art. 66 ust. 2 Konstytucji.</p> <ul style="list-style-type: none"> Postanowienie o umorzeniu postępowania w pozostałym zakresie. 		
47.	<p align="center">Wyrok z 9 października 2012 r., P 27/11 <i>[odpowiedzialność karna za prowadzenie robót budowlanych bez wymaganego zezwolenia]</i></p>	
<p align="center">Sąd pytający Sąd Rejonowy w Janowie Lubelskim Sąd Rejonowy w Janowie Lubelskim Sąd Rejonowy w Janowie Lubelskim Sąd Rejonowy w Janowie Lubelskim</p>		<p align="center">Skład orzekający 5 sędziów Sprawozdawca: W. Hermeliński</p>
<p>Art. 90 ustawy z dnia 7 lipca 1994 r. – Prawo budowlane w zakresie, w jakim przewiduje odpowiedzialność karną za prowadzenie robót budowlanych bez wymaganego zezwolenia oraz w zakresie, w jakim przewiduje prowadzenie robót budowlanych bez wymaganego zgłoszenia:</p> <p>a) jest zgodny z zasadą proporcjonalności wyrażoną w art. 2 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej, b) jest zgodny z zasadą prawidłowej legislacji wyrażoną w art. 42 ust. 1 w związku z art. 2 Konstytucji.</p> <ul style="list-style-type: none"> Postanowienie o umorzeniu postępowania w pozostałym zakresie. 		

48.	Wyrok z 11 października 2012 r., SK 18/10 <i>[okres przedawnienia dochodzenia odszkodowania i zadośćuczynienia od Skarbu Państwa w wypadku bezpodstawnego tymczasowego aresztowania]</i>
Skarżący Henryk C.	Skład orzekający 5 sędziów Sprawozdawca: M. Granat
Art. 555 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks postępowania karnego w zakresie, w jakim wprowadza roczny okres przedawnienia dochodzenia odszkodowania i zadośćuczynienia od Skarbu Państwa w wypadku niewątpliwie niesłusznego tymczasowego aresztowania, jest zgodny z art. 41 ust. 5 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej. <ul style="list-style-type: none">• Postanowienie o umorzeniu postępowania w pozostałym zakresie.• Zdanie odrębne (zał. nr 8)	
49.	Wyrok z 16 października 2012 r., K 4/10 <i>[zasady stwierdzania nieważności lub uchylecia decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji drogowej]</i>
Wnioskodawca Rzecznik Praw Obywatelskich	Skład orzekający Pełny skład I sprawozdawca: W. Hermeliński II sprawozdawca: M. Pyziak-Szafnicka
1. Art. 31 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 10 kwietnia 2003 r. o szczególnych zasadach przygotowania i realizacji inwestycji w zakresie dróg publicznych jest zgodny z art. 64 ust. 1 w związku z art. 45 ust. 1 i art. 31 ust. 3 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej. 2. § 36 ust. 1 i 4 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 21 września 2004 r. w sprawie wyceny nieruchomości i sporządzania operatu szacunkowego, w brzmieniu obowiązującym od 7 października 2005 r. do 25 sierpnia 2011 r., jest zgodny : <ul style="list-style-type: none">a) z art. 21 ust. 2 oraz art. 64 ust. 1 i 2 w związku z art. 31 ust. 3 Konstytucji,b) z art. 134 ust. 3 i 4 oraz art. 152 ust. 3 w związku z art. 151 ust. 1 i art. 153 ust. 1 ustawy z dnia 21 sierpnia 1997 r. o gospodarce nieruchomościami, a przez to z art. 92 ust. 1 Konstytucji. <ul style="list-style-type: none">• Zdanie odrębne (zał. nr 8)	

50.	<p>Wyrok z 23 października 2012 r., SK 11/12 <i>[zasady ubiegania się o rekompensatę z tytułu pozostawienia nieruchomości poza obecnymi granicami Rzeczypospolitej Polskiej]</i></p>
<p>Skarżący Anna M.</p>	<p>Skład orzekający 5 sędziów Sprawozdawca: W. Hermeliński</p>
<p style="text-align: center;">I</p> <p>Art. 2 pkt 1 ustawy z dnia 8 lipca 2005 r. o realizacji prawa do rekompensaty z tytułu pozostawienia nieruchomości poza obecnymi granicami Rzeczypospolitej Polskiej w zakresie, w jakim uzależnia prawo do rekompensaty od zamieszkiwania 1 września 1939 r. na byłym terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, jest niezgodny z art. 64 ust. 2 w związku z art. 31 ust. 3 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej.</p> <p style="text-align: center;">II</p> <ul style="list-style-type: none"> • Przepis wymieniony w części I, w zakresie tam wskazanym, traci moc obowiązującą z upływem 18 (osiemnastu) miesięcy od dnia ogłoszenia wyroku w Dzienniku Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej. • Postanowienie o umorzeniu postępowania w pozostałym zakresie. • Zdanie odrębne (zał. nr 8) 	
51.	<p>Wyrok z 23 października 2012 r., U 1/10 <i>[obowiązek prowadzenia przez samorząd województwa ewidencji niepublicznych placówek doskonalenia nauczycieli]</i></p>
<p>Wnioskodawca Sejmik Województwa Mazowieckiego</p>	<p>Skład orzekający 3 sędziów Sprawozdawca: M. Gintowt-Jankowicz</p>
<p>§ 24 ust. 1 w związku z § 32 i § 33 rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 19 listopada 2009 r. w sprawie placówek doskonalenia nauczycieli:</p> <p>a) jest zgodny z art. 16 ust. 2 Konstytucji oraz art. 4 ust. 2 Europejskiej Karty Samorządu Lokalnego, sporządzonej w Strasburgu dnia 15 października 1985 r.,</p> <p>b) jest zgodny z art. 92 ust. 1 Konstytucji oraz art. 78 ust. 1 ustawy z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty,</p> <p>c) jest zgodny z art. 2 ust. 1, art. 6 ust. 1 pkt 1 i art. 14 ust. 1 ustawy z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie województwa,</p> <p>d) nie jest niezgodny z art. 166 ust. 2 Konstytucji oraz art. 14 ust. 2 ustawy z 5 czerwca 1998 r. o samorządzie województwa.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Postanowienie o umorzeniu postępowania w pozostałym zakresie. 	

52.	Wyrok z 25 października 2012 r., SK 27/12 <i>[zasady ustalania wysokości alimentów]</i>
Skarżący Aleksander S.	Skład orzekający 5 sędziów Sprawozdawca: W. Hermeliński
<p>1. Art. 60 § 2 ustawy z dnia 25 lutego 1964 r. – Kodeks rodzinny i opiekuńczy jest zgodny z art. 64 ust. 1 i 2 w związku z art. 31 ust. 3 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej oraz nie jest niezgodny z art. 65 ust. 1 Konstytucji.</p> <p>2. Art. 60 § 3 w związku z art. 60 § 2 ustawy powołanej w punkcie 1 w zakresie, w jakim nie przewiduje wygaśnięcia obowiązku alimentacyjnego na skutek upływu czasu, jest zgodny z art. 64 ust. 1 i 2 w związku z art. 31 ust. 3 Konstytucji.</p> <ul style="list-style-type: none">• Postanowienie o umorzeniu postępowania w pozostałym zakresie.	
53.	Wyrok z 30 października 2012 r., SK 8/12 <i>[prawo do sądu]</i>
Skarżący Danuta G.	Skład orzekający 5 sędziów Sprawozdawca: M. Kotlinowski
<p>Art. 30c ust. 5 pkt 2 ustawy z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju w zakresie, w jakim przewiduje, że wniesienie skargi niekompletnej powoduje pozostawienie jej bez rozpatrzenia, bez możliwości wezwania do uzupełnienia braków w dokumentacji, jest niezgodny z art. 45 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej.</p>	
54.	Wyrok z 30 października 2012 r., SK 20/11 <i>[koszty opłacania pomocy prawnej z urzędu – wniesienie zażalenia na postanowienie sądu drugiej instancji]</i>
Skarżący Rafał F.	Skład orzekający 5 sędziów Sprawozdawca: A. Wróbel
<p>Art. 394¹ § 1 pkt 2 ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego, w brzmieniu obowiązującym do 2 maja 2012 r., w zakresie, w jakim nie przewidywał zażalenia na postanowienie sądu drugiej instancji oddalające wniosek pełnomocnika ustanowionego z urzędu o przyznanie od Skarbu Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej w postępowaniu przed sądem drugiej instancji:</p> <p>a) jest niezgodny z art. 45 ust. 1 i art. 176 ust. 1 w związku z art. 31 ust. 3 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej,</p> <p>b) nie jest niezgodny z art. 32 oraz art. 78 Konstytucji.</p> <ul style="list-style-type: none">• Postanowienie o umorzeniu postępowania w pozostałym zakresie.	

55.	Wyrok z 6 listopada 2012 r., SK 29/11 <i>[zasady zwalniania żołnierzy zawodowych ze służby]</i>	
	Skarżący Arkadiusz G. Paweł G.	Skład orzekający 5 sędziów Sprawozdawca: Z. Cieślak
	<p>Art. 116 ustawy z dnia 11 września 2003 r. o służbie wojskowej żołnierzy zawodowych jest zgodny z art. 60 w związku z art. 2 i art. 32, art. 65 ust. 1 w związku z art. 2 i art. 32, art. 77 ust. 1 w związku z art. 2 i art. 32 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Postanowienie o umorzeniu postępowania w pozostałym zakresie. 	
56.	Wyrok z 6 listopada 2012 r., K 21/11 <i>[prawo łowieckie]</i>	
	Wnioskodawca Rzecznik Praw Obywatelskich	Skład orzekający 5 sędziów Sprawozdawca: S. Wronkowska-Jaśkiewicz
	<p>1. Art. 34 pkt 6 w związku z art. 32 ust. 4 pkt 2, 3 i 11 ustawy z dnia 13 października 1995 r. – Prawo łowieckie w zakresie, w jakim dotyczy dyscyplinarnego sądownictwa łowieckiego:</p> <p>a) jest zgodny z wywodzoną z art. 2 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej zasadą poprawnej legislacji,</p> <p>b) jest niezgodny z art. 42 ust. 1 Konstytucji.</p> <p>2. Art. 33 ust. 6 ustawy powołanej w punkcie 1 w zakresie, w jakim nie przewiduje prawa członka Polskiego Związku Łowieckiego, wobec którego zastosowano sankcję dyscyplinarną inną niż utrata członkostwa w Związku lub w kole łowieckim, gdy przewinienie i orzeczona za nie sankcja nie mają wyłącznie charakteru wewnątrzorganizacyjnego, do wniesienia odwołania do sądu, jest niezgodny z art. 45 ust. 1 oraz art. 77 ust. 2 Konstytucji.</p>	
57.	Wyrok z 13 listopada 2012 r., K 2/12 <i>[uzyskanie prawa do emerytury a rozwiązanie stosunku pracy]</i>	
	Wnioskodawca Grupa senatorów	Skład orzekający 5 sędziów Sprawozdawca: M. Kotlinowski
	<p>Art. 28 ustawy z dnia 16 grudnia 2010 r. o zmianie ustawy o finansach publicznych oraz niektórych innych ustaw w związku z art. 103a ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, dodanym przez art. 6 pkt 2 ustawy z 16 grudnia 2010 r., w zakresie, w jakim znajduje zastosowanie do osób, które nabyły prawo do emerytury przed 1 stycznia 2011 r., bez konieczności rozwiązania stosunku pracy, jest niezgodny z zasadą ochrony zaufania obywatela do państwa i stanowionego przez nie prawa wynikającą z art. 2 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Postanowienie o umorzeniu postępowania w pozostałym zakresie. • Zdania odrębne (zał. nr 8) 	

58.	Wyrok z 20 listopada 2012 r., SK 3/12 <i>[brak określenia maksymalnego okresu trwania tymczasowego aresztowania w postępowaniu karnym]</i>
Skarżący Robert B.	Skład orzekający 5 sędziów Sprawozdawca: P. Tuleja
Art. 263 § 7 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks postępowania karnego w zakresie, w jakim nie określa jednoznacznie przesłanek przedłużenia tymczasowego aresztowania po wydaniu przez sąd pierwszej instancji pierwszego wyroku w sprawie, jest niezgodny z art. 41 ust. 1 w związku z art. 31 ust. 3 oraz art. 40 w związku z art. 41 ust. 4 Konstytucji. <ul style="list-style-type: none">• Postanowienie o umorzeniu postępowania w pozostałym zakresie.	
59.	Wyrok z 20 listopada 2012 r., SK 34/09 <i>[wysokość kosztów egzekucji komorniczej]</i>
Skarżący Artur Z.	Skład orzekający 5 sędziów Sprawozdawca: A. Rzepliński
Art. 49 ust. 2 oraz art. 49 ust. 1 zdanie drugie ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. o komornikach sądowych i egzekucji, w brzmieniu nadanym przez art. 1 pkt 19 ustawy z dnia 24 września 2004 r. o zmianie ustawy o komornikach sądowych i egzekucji oraz o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego, są zgodne z art. 64 ust. 2 w związku z art. 2 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej. <ul style="list-style-type: none">• Postanowienie o umorzeniu postępowania w pozostałym zakresie.	
60.	Wyrok z 27 listopada 2012 r., U 4/12 <i>[zasady uboju zwierząt; ubój rytualny]</i>
Wnioskodawca Prokurator Generalny	Skład orzekający 3 sędziów Sprawozdawca: Z. Cieślak
I § 8 ust. 2 rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 9 września 2004 r. w sprawie kwalifikacji osób uprawnionych do zawodowego uboju oraz warunków i metod uboju i uśmiercania zwierząt jest niezgodny z art. 34 ust. 1 i 6 ustawy z dnia 21 sierpnia 1997 r. o ochronie zwierząt, a przez to z art. 92 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej. II <ul style="list-style-type: none">• Przepis powołany w części I traci moc obowiązującą z dniem 31 grudnia 2012 r.	

61.	Wyrok z 4 grudnia 2012 r., U 3/11 <i>[akty prawa wewnętrznego; upoważnienie ustawowe]</i>
Wnioskodawca Prokurator Generalny	Skład orzekający 3 sędziów Sprawozdawca: S. Rymar
<p>§ 104 regulaminu Sądu Najwyższego, stanowiącego załącznik do uchwały Zgromadzenia Ogólnego Sędziów Sądu Najwyższego z dnia 1 grudnia 2003 r. w sprawie regulaminu Sądu Najwyższego w związku z § 1 powołanej uchwały Zgromadzenia Ogólnego Sędziów Sądu Najwyższego jest niezgodny z art. 3 § 2 ustawy z dnia 23 listopada 2002 r. o Sądzie Najwyższym.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Postanowienie o umorzeniu postępowania w pozostałym zakresie. • Zdanie odrębne (zał. nr 8) 	
62.	Wyrok z 10 grudnia 2012 r., K 25/11 <i>[zasady porozumiewania się tymczasowo aresztowanego z obrońcą]</i>
Wnioskodawca Rzecznik Praw Obywatelskich	Skład orzekający 5 sędziów Sprawozdawca: W. Hermeliński
<p style="text-align: center;">I</p> <p>Art. 73 § 3 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks postępowania karnego przez to, że nie wskazuje przesłanek, których zaistnienie uprawniałoby prokuratora do zastrzeżenia kontroli korespondencji podejrzanego z obrońcą, jest niezgodny z art. 42 ust. 2 w związku z art. 31 ust. 3 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej.</p> <p style="text-align: center;">II</p> <ul style="list-style-type: none"> • Przepis wymieniony w części I traci moc obowiązującą z upływem 12 (dwunastu) miesięcy od dnia ogłoszenia wyroku w Dzienniku Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej. • Postanowienie o umorzeniu postępowania w pozostałym zakresie. 	
63.	Wyrok z 11 grudnia 2012 r., K 37/11 <i>[prawo do obrony; obecność zatrzymującego podczas rozmowy zatrzymanego z obrońcą]</i>
Wnioskodawca Rzecznik Praw Obywatelskich	Skład orzekający 5 sędziów Sprawozdawca: A. Rzepliński
<p style="text-align: center;">I</p> <p>Art. 245 § 1 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks postępowania karnego przez to, że nie wskazuje przesłanki, której zaistnienie uprawnia zatrzymującego do obecności przy rozmowie zatrzymanego z adwokatem, jest niezgodny z art. 42 ust. 2 w związku z art. 31 ust. 3 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej.</p> <p style="text-align: center;">II</p> <ul style="list-style-type: none"> • Przepis wymieniony w części I traci moc obowiązującą z upływem 12 (dwunastu) miesięcy od dnia ogłoszenia wyroku w Dzienniku Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej. 	

64.	Wyrok z 12 grudnia 2012 r., K 1/12 <i>[wynagrodzenie sędziów]</i>	
	Wnioskodawca Pierwszy Prezes Sądu Najwyższego	Skład orzekający Pełny skład Sprawozdawca: T. Liszcz
	Art. 22 i art. 23 ustawy z dnia 22 grudnia 2011 r. o zmianie niektórych ustaw związanych z realizacją ustawy budżetowej: a) są zgodne z art. 2, art. 64 ust. 1 i 2 w związku z art. 31 ust. 3, art. 88 ust. 1 oraz art. 178 ust. 2 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej, b) nie są niezgodne z art. 88 ust. 2, art. 216 ust. 5, art. 219 ust. 1 i 2, art. 220 ust. 1 oraz art. 221 Konstytucji. • Zdania odrębne (zał. nr 8)	
65.	Wyrok z 13 grudnia 2012 r., P 12/11 <i>[gospodarka nieruchomościami; zwrot wywłaszczonej nieruchomości]</i>	
	Sąd pytający Wojewódzki Sąd Administracyjny w Gdańsku	Skład orzekający 5 sędziów Sprawozdawca: M. Granat
	Art. 137 ust. 1 ustawy z dnia 21 sierpnia 1997 r. o gospodarce nieruchomościami w zakresie, w jakim nie uznaje za zbędną nieruchomość, na której w terminach wskazanych w tym przepisie zrealizowano cel określony w decyzji o wywłaszczeniu, a następnie nieruchomość tę przeznaczono na realizację innego celu, nie jest niezgodny z art. 21 ust. 2 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej.	

66.	Wyrok z 19 grudnia 2012 r., K 9/12 <i>[waloryzacja kwotowa świadczeń emerytalno-rentowych w 2012 roku]</i>	
Wnioskodawca Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej Rzecznik Praw Obywatelskich		Skład orzekający Pełny skład Sprawozdawca: A. Rzepliński
<p>1. Art. 4 ust. 1-8 w odniesieniu do świadczeń wymienionych w art. 5 ust. 1 pkt 1, 2, 4-15 oraz w art. 6 w związku z art. 7 i art. 8 ust. 2 ustawy z dnia 13 stycznia 2012 r. o zmianie ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych oraz niektórych innych ustaw są zgodne z art. 67 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej, zasadami ochrony zaufania obywatela do państwa i stanowionego przez nie prawa oraz ochrony praw nabytych wynikającymi z art. 2 Konstytucji, zasadą sprawiedliwości społecznej wyrażoną w art. 2 Konstytucji oraz z art. 32 ust. 1 Konstytucji.</p> <p>2. Art. 4 ust. 1-8 w odniesieniu do świadczeń wymienionych w art. 5 ust. 1 pkt 3 oraz w art. 6 w związku z art. 7 i art. 8 ust. 2 ustawy powołanej w punkcie 1 nie są niezgodne z art. 67 ust. 1 Konstytucji oraz są zgodne z zasadami ochrony zaufania obywatela do państwa i stanowionego przez nie prawa oraz ochrony praw nabytych wynikającymi z art. 2 Konstytucji, zasadą sprawiedliwości społecznej wyrażoną w art. 2 Konstytucji oraz z art. 32 ust. 1 Konstytucji.</p> <p>3. Art. 5 ust. 1 ustawy powołanej w punkcie 1 jest zgodny z zasadą określoności prawa wynikającą z art. 2 Konstytucji.</p> <p>4. Art. 5 ust. 1 pkt 4-6 i 12 ustawy powołanej w punkcie 1 w zakresie, w jakim różnicuje wysokość świadczeń w zależności od daty ich przyznania, jest zgodny z zasadą ochrony zaufania obywatela do państwa i stanowionego przez nie prawa wynikającą z art. 2 Konstytucji, zasadą sprawiedliwości społecznej wyrażoną w art. 2 Konstytucji oraz z art. 32 ust. 1 Konstytucji.</p> <p>5. Art. 11 ust. 2 ustawy z dnia 29 maja 1974 r. o zaopatrzeniu inwalidów wojennych i wojskowych oraz ich rodzin oraz art. 5 ust. 1 pkt 9 i 10 ustawy powołanej w punkcie 1 są zgodne z art. 19 Konstytucji a w zakresie, w jakim nie dotyczą weteranów walk o niepodległość, nie są niezgodne z art. 19 Konstytucji.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Postanowienie o umorzeniu postępowania w pozostałym zakresie. • Zdania odrębne (zał. nr 8) 		
67.	Wyrok z 20 grudnia 2012 r., K 28/11 <i>[wysokość zasiłku rodzinnego]</i>	
Wnioskodawca Rzecznik Praw Obywatelskich		Skład orzekający 5 sędziów Sprawozdawca: S. Biernat
<p>1. Art. 11a ust. 3 ustawy z dnia 28 listopada 2003 r. o świadczeniach rodzinnych w zakresie, w jakim ogranicza wysokość dodatku do zasiłku rodzinnego z tytułu samotnego wychowywania dziecka do kwoty 340 zł na wszystkie dzieci, jest zgodny z art. 32 ust. 1 w związku z art. 71 ust. 1 i art. 2 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej.</p> <p>2. Art. 11a ust. 4 ustawy powołanej w punkcie 1 w zakresie, w jakim ogranicza wysokość zwiększenia dodatku do zasiłku rodzinnego z tytułu samotnego wychowywania dziecka do kwoty 160 zł na wszystkie dzieci niepełnosprawne, jest zgodny z art. 32 ust. 1 w związku z art. 71 ust. 1 i art. 2, a także z art. 69 Konstytucji.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Postanowienie o umorzeniu postępowania w pozostałym zakresie. • Zdanie odrębne (zał. nr 8) 		

Załącznik nr 7.

Charakterystyka postanowień o umorzeniu postępowania

a) Postanowienia o umorzeniu postępowania

Lp.	Data	Sygnatura	Inicjator postępowania	Podstawa rozstrzygnięcia (uTK)
1.	9 I 2012	SK 9/11	Janina K. Bogdan M.	niedopuszczalność wydania wyroku (art. 39 ust. 1 pkt 1) cofnięcie skargi konstytucyjnej (art. 39 ust. 1 pkt 2)
2.	10 I 2012	K 8/11	Prokurator Generalny	utrata mocy obowiązującej aktu normatywnego (art. 39 ust. 1 pkt 3)
3.	18 I 2012	U 3/09	Rzecznik Praw Obywatelskich	utrata mocy obowiązującej przez zaskarżony akt normatywny (art. 39 ust. 1 pkt 3)
4.	18 I 2012	P 9/10	Wojewódzki Sąd Administracyjny w Warszawie	umorzenie postępowania (art. 39 ust. 1 pkt 1)
5.	24 I 2012	K 9/09	Grupa posłów	niedopuszczalność wydania wyroku (art. 39 ust. 1 pkt 1)
6.	2 II 2012	SK 14/09	Roman P.	niedopuszczalność wydania wyroku (art. 39 ust. 1 pkt 1)
7.	13 II 2012	P 5/09	Sąd Okręgowy w Krakowie	niedopuszczalność wydania wyroku (art. 39 ust. 1 pkt 1)
8.	28 II 2012	SK 27/09	Marta P.	niedopuszczalność wydania wyroku (art. 39 ust. 1 pkt 1)
9.	28 II 2012	SK 32/10	„EURO MARKETING” spółka z o.o.	niedopuszczalność wydania wyroku (art. 39 ust. 1 pkt 1)
10.	29 II 2012	P 3/10	Sąd Rejonowy w Łobzie Wydział I Cywilny	niedopuszczalność wydania wyroku (art. 39 ust. 1 pkt 1)
11.	29 II 2012	P 22/11	Sąd Rejonowy w Janowie Lubelskim	niedopuszczalność wydania wyroku (art. 39 ust. 1 pkt 1) Zdanie odrębne

Lp.	Data	Sygnatura	Inicjator postępowania	Podstawa rozstrzygnięcia (uTK)
12.	6 III 2012	SK 3/09	Zofia Sz.	niedopuszczalność wydania wyroku (art. 39 ust. 1 pkt 1)
13.	7 III 2012	SK 23/11	Iwona N.	zbędność wydania wyroku (art. 39 ust. 1 pkt 1)
14.	8 III 2012	P 16/11	Sąd Okręgowy w Katowicach (połączone pytania)	umorzenie postępowania (art. 39 ust. 1 pkt 1)
15.	13 III 2012	P 21/11	Sąd Okręgowy w Katowicach (połączone pytania)	zbędność wydania wyroku (art. 39 ust. 1 pkt 1)
16.	14 III 2012	P 36/11	Sąd Okręgowy w Gliwicach I Wydział Cywilny (połączone pytania) Sąd Okręgowy w Gliwicach XII Wydział Cywilny	zbędność wydania wyroku (art. 39 ust. 1 pkt 1)
17.	21 III 2012	P 3/11	Sąd Okręgowy w Gliwicach Wydział I Cywilny (połączone pytania) Sąd Rejonowy w Zabrzu VIII Wydział Cywilny Sąd Okręgowy w Gliwicach Wydział XII Cywilny	zbędność wydania wyroku (art. 39 ust. 1 pkt 1)
18.	22 III 2012	P 28/11	Sąd Apelacyjny w Lublinie (połączone pytania)	zbędność wydania wyroku (art. 39 ust. 1 pkt 1)
19.	4 IV 2012	SK 30/08	Zbigniew K.	umorzenie postępowania (art. 39 ust. 1 pkt 1)
20.	4 IV 2012	SK 7/10	Krzysztof P.	umorzenie postępowania (art. 39 ust. 1 pkt 1)
21.	11 IV 2012	P 24/09	Sąd Rejonowy dla Łodzi-Śródmieścia w Łodzi (połączone pytania)	umorzenie postępowania (art. 39 ust. 1 pkt 1)
22.	12 IV 2012	P 33/11	Sąd Okręgowy w Gliwicach	umorzenie postępowania (art. 39 ust. 1 pkt 1)
23.	8 V 2012	U 1/11	Rzecznik Praw Obywatelskich	cofnięcie wniosku (art. 39 ust. 1 pkt 2)
24.	8 V 2012	P 52/11	Sąd Okręgowy w Gliwicach Wydział I Cywilny (połączone pytania) Sąd Okręgowy w Katowicach Wydział II Cywilny	umorzenie postępowania (art. 39 ust. 1 pkt 1)

Lp.	Data	Sygnatura	Inicjator postępowania	Podstawa rozstrzygnięcia (uTK)
25.	9 V 2012	P 2/11	Sąd Rejonowy dla Krakowa-Nowej Huty w Krakowie	umorzenie postępowania (art. 39 ust. 1 pkt 1)
26.	9 V 2012	P 47/11	Sąd Okręgowy w Gdańsku	niedopuszczalność wydania wyroku (art. 39 ust. 1 pkt 1)
27.	9 V 2012	P 3/12	Sąd Okręgowy w Katowicach (połączone pytania)	umorzenie postępowania (art. 39 ust. 1 pkt 1)
28.	16 V 2012	SK 29/10	Spółdzielnia Mieszkaniowa „Południe” w Puławach	umorzenie postępowania (art. 39 ust. 1 pkt 1)
29.	30 V 2012	SK 17/10	Wiesław Ch.	niedopuszczalność wydania wyroku (art. 39 ust. 1 pkt 1)
30.	19 VI 2012	SK 37/08	Adrian K. Ewa W. Aleksandra D.-B.	niedopuszczalność wydania wyroku (art. 39 ust. 1 pkt 1) Zdania odrębne
31.	20 VI 2012	SK 30/11	Ewa M.	umorzenie postępowania (art. 39 ust. 1 pkt 1)
32.	26 VI 2012	K 8/12	Krajowa Rada Sądownictwa	umorzenie postępowania (art. 39 ust. 1 pkt 1)
33.	9 VII 2012	SK 19/10	Elektrownia „Rybnik” SA (połączone skargi)	umorzenie postępowania (art. 39 ust. 1 pkt 1)
34.	10 VII 2012	SK 25/10	Beata S.	umorzenie postępowania
35.	10 VII 2012	SK 26/10	Beata S.	umorzenie postępowania
36.	16 VII 2012	SK 13/10	Mieczysław J.	niedopuszczalność wydania wyroku (art. 39 ust. 1 pkt 1) Zdanie odrębne
37.	25 VII 2012	SK 27/11	Danuta Z.	niedopuszczalność wydania wyroku (art. 39 ust. 1 pkt 1)
38.	25 VII 2012	SK 13/12	Bogumiła H.-P.	niedopuszczalność wydania wyroku (art. 39 ust. 1 pkt 1)
39.	26 VII 2012	P 17/12	Sąd Okręgowy Warszawa-Praga w Warszawie (połączone pytania)	niedopuszczalność wydania wyroku (art. 39 ust. 1 pkt 1) Zdanie odrębne

Lp.	Data	Sygnatura	Inicjator postępowania	Podstawa rozstrzygnięcia (uTK)
40.	11 IX 2012	SK 19/12	Robert G.	niedopuszczalność wydania wyroku (art. 39 ust. 1 pkt 1)
41.	13 IX 2012	P 32/10	Wojewódzki Sąd Administracyjny w Białymstoku	zbędność wydania wyroku (art. 39 ust. 1 pkt 1)
42.	17 IX 2012	SK 12/10	Małgorzata K.	utrata mocy obowiązującej przepisu w zakwestionowanym zakresie przed wydaniem orzeczenia (art. 39 ust. 1 pkt 3)
43.	26 IX 2012	K 18/12	Rzecznik Praw Obywatelskich	zbędność wydania wyroku (art. 39 ust. 1 pkt 1)
44.	9 X 2012	SK 22/12	Spółdzielnia Mieszkaniowa „Osiedle Młodych” w Poznaniu	zbędność wydania wyroku (art. 39 ust. 1 pkt 1)
45.	16 X 2012	P 14/12	Sąd Okręgowy Warszawa-Praga w Warszawie	umorzenie postępowania (art. 39 ust. 1 pkt 1)
46.	16 X 2012	P 29/12	Sąd Okręgowy Warszawa-Praga w Warszawie	umorzenie postępowania (art. 39 ust. 1 pkt 1)
47.	30 X 2012	K 24/10	Rada Miejska w Twardogórze	umorzenie ze względu na nieusprawiedliwioną nieobecność wnioskodawcy na rozprawie (art. 60 ust. 2)
48.	6 XI 2012	K 5/12	Grupa posłów	utrata mocy obowiązującej aktu normatywnego (art. 39 ust. 1 pkt 3)
49.	26 XI 2012	SK 6/11	„Izopanel” spółka z o.o.	umorzenie postępowania (art. 39 ust. 1 pkt 1)
50.	26 XI 2012	P 22/12	Sąd Okręgowy w Poznaniu	umorzenie postępowania (art. 39 ust. 1 pkt 1)
51.	26 XI 2012	SK 33/10	Janusz K.	umorzenie postępowania (art. 39 ust. 1 pkt 1)
52.	26 XI 2012	P 10/12	Sąd Rejonowy w Łobzie	niedopuszczalność wydania wyroku (art. 39 ust. 1 pkt 1)

Lp.	Data	Sygnatura	Inicjator postępowania	Podstawa rozstrzygnięcia (uTK)
53.	7 XII 2012	P 43/10	Sąd Rejonowy dla m. st. Warszawy	niedopuszczalność wydania wyroku (art. 39 ust. 1 pkt 1)
54.	17 XII 2012	P 16/12	Sąd Rejonowy w Chorzowie	umorzenie postępowania (art. 39 ust. 1 pkt 1)
55.	19 XII 2012	K 32/11	Związek Zawodowy Pracowników Wymiaru Sprawiedliwości Rzeczypospolitej Polskiej	utrata mocy obowiązującej zakwestionowanych przepisów (art. 39 ust. 1 pkt 3)

b) Wyroki z umorzeniem postępowania w części

Lp.	Data	Sygnatura	Inicjator postępowania	Podstawa rozstrzygnięcia (ustawa z 1 sierpnia 1997 r. o Trybunale Konstytucyjnym)
1.	10 I 2012	P 19/10	Wojewódzki Sąd Administracyjny we Wrocławiu	niedopuszczalność wydania wyroku (art. 39 ust. 1 pkt 1)
2.	12 I 2012	Kp 10/09	Prezydent RP	umorzenie postępowania w pozostałym zakresie (art. 39 ust. 1 pkt 1) Zdania odrębne
3.	14 II 2012	P 20/10	Sąd Rejonowy dla Krakowa-Krowodrzy w Krakowie	niedopuszczalność wydania wyroku (art. 39 ust. 1 pkt 1) Zdanie odrębne
4.	14 II 2012	P 17/10	Sąd Apelacyjny w Katowicach I Wydział Cywilny Sąd Okręgowy w Gliwicach Wydział I Cywilny Sąd Okręgowy w Katowicach III Wydział Cywilny Odwoławczy (połączone pytania)	umorzenie postępowania w pozostałym zakresie (art. 39 ust. 1 pkt 1)
5.	6 III 2012	K 15/08	Krajowa Rada Notarialna	umorzenie postępowania w pozostałym zakresie (art. 39 ust. 1 pkt 1)
6.	12 IV 2012	SK 30/10	Wojciech F. Adam K.	umorzenie postępowania w pozostałym zakresie (art. 39 ust. 1 pkt 1)

Lp.	Data	Sygnatura	Inicjator postępowania	Podstawa rozstrzygnięcia (ustawa z 1 sierpnia 1997 r. o Trybunale Konstytucyjnym)
7.	19 IV 2012	P 41/11	Sąd Okręgowy w Toruniu	niedopuszczalność wydania wyroku (art. 39 ust. 1 pkt 1) Zdanie odrębne
8.	30 IV 2012	SK 4/10	Witold W.	umorzenie postępowania w pozostałym zakresie (art. 39 ust. 1 pkt 1)
9.	8 V 2012	K 7/10	Prezydent RP	umorzenie postępowania w pozostałym zakresie (art. 39 ust. 1 pkt 3)
10.	15 V 2012	P 11/10	Sąd Okręgowy we Wrocławiu	niedopuszczalność wydania wyroku (art. 39 ust. 1 pkt 1)
11.	17 V 2012	K 10/11	Prokurator Generalny (połączone wnioski)	zbędność wydania wyroku (art. 39 ust. 1 pkt 1)
12.	29 V 2012	SK 17/09	Luba W.-Z.	niedopuszczalność wydania wyroku (art. 39 ust. 1 pkt 1)
13.	5 VI 2012	K 18/09	Prezydent RP	umorzenie postępowania w pozostałym zakresie (art. 39 ust. 1 pkt 1) Zdanie odrębne
14.	19 VI 2012	P 27/10	Sąd Okręgowy w Radomiu	umorzenie postępowania w pozostałym zakresie (art. 39 ust. 1 pkt 1)
15.	19 VI 2012	P 41/10	Wojewódzki Sąd Administracyjny w Warszawie	niedopuszczalność wydania wyroku (art. 39 ust. 1 pkt 1) Zdanie odrębne
16.	2 VII 2012	P 35/10	Sąd Okręgowy w Gorzowie Wielkopolskim	umorzenie postępowania w pozostałym zakresie (art. 39 ust. 1 pkt 1) Zdanie odrębne
17.	3 VII 2012	K 22/09	Prezydent RP	umorzenie postępowania w pozostałym zakresie (art. 39 ust. 1 pkt 1 i 2)
18.	9 VII 2012	P 59/11	Sąd Rejonowy w Białymstoku	umorzenie postępowania w pozostałym zakresie (art. 39 ust. 1 pkt 1)

Lp.	Data	Sygnatura	Inicjator postępowania	Podstawa rozstrzygnięcia (ustawa z 1 sierpnia 1997 r. o Trybunale Konstytucyjnym)
19.	10 VII 2012	P 15/12	Sąd Rejonowy Poznań-Stare Miasto w Poznaniu	zbędność wydania wyroku (art. 39 ust. 1 pkt 1)
20.	11 VII 2012	K 8/10	Pierwszy Prezes Sądu Najwyższego	umorzenie postępowania w pozostałym zakresie (art. 39 ust. 1 pkt 1) Zdania odrębne
21.	12 VII 2012	P 24/10	Sąd Okręgowy w Krakowie	niedopuszczalność wydania wyroku (art. 39 ust. 1 pkt 1)
22.	12 VII 2012	SK 31/10	Marek Ś.	zbędność wydania wyroku (art. 39 ust. 1 pkt 1)
23.	17 VII 2012	P 30/11	Naczelny Sąd Administracyjny	umorzenie postępowania w pozostałym zakresie (art. 39 ust. 1 pkt 1)
24.	18 VII 2012	K 14/12	Grupa posłów	umorzenie postępowania w pozostałym zakresie (art. 39 ust. 1 pkt 1 i 3) Zdania odrębne
25.	25 VII 2012	K 14/10	Krajowa Rada Komornicza	umorzenie postępowania w pozostałym zakresie (art. 39 ust. 1 i 2) Zdanie odrębne
26.	27 VII 2012	P 8/12	Sąd Okręgowy Warszawa-Praga w Warszawie (połączone pytania)	umorzenie postępowania w pozostałym zakresie (art. 39 ust. 1 pkt 1)
27.	2 X 2012	K 27/11	Komisja Krajowa NSZZ „Solidarność”	umorzenie postępowania w pozostałym zakresie (art. 39 ust. 1 pkt 2 w zw. z art. 39 ust. 2)
28.	9 X 2012	P 27/11	Sąd Rejonowy w Janowie Lubelskim (połączone pytania)	umorzenie postępowania w pozostałym zakresie (art. 39 ust. 1 pkt 1)
29.	11 X 2012	SK 18/10	Henryk C.	umorzenie postępowania w pozostałym zakresie (art. 39 ust. 1 pkt 1) Zdanie odrębne

Lp.	Data	Sygnatura	Inicjator postępowania	Podstawa rozstrzygnięcia (ustawa z 1 sierpnia 1997 r. o Trybunale Konstytucyjnym)
30.	23 X 2012	SK 11/12	Anna M.	umorzenie postępowania w pozostałym zakresie (art. 39 ust. 1 pkt 1) Zdanie odrębne
31.	23 X 2012	U 1/10	Sejmik Województwa Mazowieckiego	umorzenie postępowania w pozostałym zakresie (art. 39 ust. 1 pkt 1)
32.	25 X 2012	SK 27/12	Aleksander S.	umorzenie postępowania w pozostałym zakresie (art. 39 ust. 1 pkt 1)
33.	30 X 2012	SK 20/11	Rafał F.	umorzenie postępowania w pozostałym zakresie (art. 39 ust. 1 pkt 1)
34.	6 XI 2012	SK 29/11	Arkadiusz G. Paweł G.	umorzenie postępowania w pozostałym zakresie (art. 39 ust. 1 pkt 1)
35.	13 XI 2012	K 2/12	Grupa senatorów	umorzenie postępowania w pozostałym zakresie (art. 39 ust. 1 pkt 1) Zdania odrębne
36.	20 XI 2012	SK 3/12	Robert B.	umorzenie postępowania w pozostałym zakresie (art. 39 ust. 1 pkt 1)
37.	20 XI 2012	SK 34/09	Artur Z.	umorzenie postępowania w pozostałym zakresie (art. 39 ust. 1 pkt 1)
38.	4 XII 2012	U 3/11	Prokurator Generalny	umorzenie postępowania w pozostałym zakresie (art. 39 ust. 1 pkt 1) Zdanie odrębne
39.	10 XII 2012	K 25/11	Rzecznik Praw Obywatelskich	umorzenie postępowania w pozostałym zakresie (art. 39 ust. 1 pkt 1)
40.	19 XII 2012	K 9/12	Prezydent RP Rzecznik Praw Obywatelskich	umorzenie postępowania w pozostałym zakresie (art. 39 ust. 1 pkt 1) Zdania odrębne
41.	20 XII 2012	K 28/11	Rzecznik Praw Obywatelskich	umorzenie postępowania w pozostałym zakresie (art. 39 ust. 1 pkt 1) Zdanie odrębne

Załącznik nr 8.

Przegląd zdań odrębnych zgłoszonych do wyroków i postanowień Trybunału wydanych w 2012 r.

Zdania odrębne sędziego Stanisława Biernata zgłoszone:

do wyroku z 12 stycznia 2012 r., Kp 10/09:

- kwestionowany przepis nie jest niezgodny z art. 32 ust. 1 Konstytucji;
- porównanie położenia prawnego SKOK-ów z położeniem prawnym spółdzielni jest błędne;
- część uzasadnienia wyroku jest niejasna i niespójna;
- sędzia przyłączył się do argumentacji zdania odrębnego sędziego Piotra Tulei.

do postanowienia z 19 czerwca 2012 r., SK 37/08:

- powinność merytorycznego rozpoznania sprawy. Trybunał nie wykazał, że art. 55 § 1 prawa o ustroju sądów powszechnych nie zawiera nowej treści normatywnej w stosunku do art. 179 Konstytucji, a zarzut niewyczerpania drogi prawnej przez skarżącego nie był zasadny.

Zdania odrębne sędziego Zbigniewa Cieślaka zgłoszone:

do wyroku z 18 stycznia 2012 r., Kp 5/09:

- zaskarżona regulacja jest niezgodna z art. 137 Konstytucji;
- w ustawie mogą być uregulowane dodatkowe warunki uzyskiwania obywatelstwa polskiego z mocy prawa. Ustawodawca nie jest jednak upoważniony do wskazywania jakiegokolwiek innego organu (obok Prezydenta) do podejmowania rozstrzygnięć w przedmiocie naturalizacji cudzoziemców.

do wyroku z 23 października 2012 r., SK 11/12:

- niewłaściwa identyfikacja charakteru prawnego, celu oraz funkcji prawa do rekompensaty (prawo do rekompensaty ma charakter pomocowy, a nie odszkodowawczy);
- przesłanka domicylu warunkująca realizację prawa do rekompensaty z tytułu pozostawienia nieruchomości poza obecnymi granicami RP jest zgodna z Konstytucją.

do wyroku z 19 grudnia 2012 r., K 9/12:

- sędzia przyłączył się do argumentacji zdania odrębnego sędzi Marii Gintowt-Jan-kowicz.

Zdania odrębne sędzi Marii Gintowt-Jankowicz zgłoszone:

do wyroku z 18 stycznia 2012 r., Kp 5/09:

- tryb uznania za obywatela polskiego przez wojewodę w zakwestionowanej ustawie jest niezgodny z konstytucyjną regulacją obywatelstwa;
- ograniczenie kompetencji Prezydenta na rzecz terenowych organów administracji rządowej nie jest adekwatne do aktualnego statusu obywatelstwa;

- zaakceptowanie dualistycznej koncepcji ustawodawcy w zakresie nabycia obywatelstwa wymaga zmiany Konstytucji.

do wyroku z 19 grudnia 2012 r., K 9/12:

- zaskarżona regulacja narusza gwarantowane przez art. 67 ust. 1 Konstytucji prawo podmiotowe emerytów i rencistów do zachowania realnej wartości przyznanych świadczeń;
- różnicowanie prawa do waloryzacji na podstawie wysokości otrzymywanej emerytury lub renty jest niedopuszczalne i nieproporcjonalne oraz narusza zasadę zaufania do państwa i stanowionego przez nie prawa;
- wykładnia art. 67 ust. 1 Konstytucji powinna zmierzać do zagwarantowania przewidzianym w tym przepisie prawom podmiotowym ochrony przed incydentalnym działaniem legislacyjnym związanym z realizacją doraźnych celów politycznych.

Zdania odrębne sędziego Mirosława Granata zgłoszone:

do wyroku z 19 kwietnia 2012 r., P 41/11:

- wzorzec kontroli konstytucyjności zasad zwrotu nienależnie opłaconych składek na ubezpieczenie zdrowotne jest nieadekwatny;
- Trybunał niewłaściwie postawił problem konstytucyjny utożsamiając niezachowanie symetrii z naruszeniem zasady równości między płatnikiem składki a ZUS.

do wyroku z 12 grudnia 2012 r., K 1/12:

- art. 22 i art. 23 ustawy o budżecie z 22 grudnia 2011 r. są niezgodne z Konstytucją ze względu na naruszenie zasady niezawisłości sędziowskiej.

do wyroku z 19 grudnia 2012 r., K 9/12:

- zaskarżona regulacja jest niezgodna z Konstytucją ze względu na niespełnienie warunku relewantności i proporcjonalności.

Zdania odrębne sędziego Wojciecha Hermelińskiego zgłoszone:

do wyroku z 18 stycznia 2012 r., Kp 5/09:

- regulacja jest niekonstytucyjna w zakresie odnoszącym się do naturalizacji osób „niepowiązanych rodzinnie” z Polską;
- regulacja istotnie ogranicza uprawnienia Prezydenta do nadawania obywatelstwa;
- regulacja jest zgodna z Konstytucją w zakresie, w jakim przewiduje „uznawanie za obywateli polskich” osób posiadających polskie pochodzenie albo spokrewnionych z obywatelami polskimi.

do wyroku z 7 marca 2012 r., K 3/10:

- art. 25 ust. 1 pkt 3 ustawy o radcach prawnych jest niezgodny z Konstytucją w zakresie, w jakim nie przewiduje minimalnej długości stażu zawodowego w innym zawodzie prawniczym oraz maksymalnej dopuszczalności przerwy pomiędzy zaprzestaniem pełnienia funkcji lub wykonywania zawodu a założeniem wniosku o wpis na listę radców;

- art. 17 ust. 1 Konstytucji stanowi adekwatny wzorzec kontroli dla przepisów zakwestionowanej ustawy w zakresie, w jakim przepisy te pomijają ustną formę egzaminu radcowskiego.

do wyroku z 9 lipca 2012 r., P 8/10:

- regulacja jest niezgodna z zasadą proporcjonalności, z zasadą zaufania obywateli do państwa i stanowionego przez nie prawa oraz z zasadą prawidłowej legislacji;
- konieczność umorzenia postępowania ze względu na niedopuszczalność wydania wyroku w zakresie art. 2 ustawy nowelizującej ustawę o recyklingu;
- konieczność orzeczenia, że opłata z art. 14 ustawy o recyklingu jest swego rodzaju sankcją (karą) administracyjną za popełnienie deliktu administracyjnego poprzez niespełnienie obowiązku stworzenia sieci zbierania pojazdów.

do wyroku z 18 lipca 2012 r., K 14/12:

- niezgodność z Konstytucją jednego z zaskarżonych przepisu dotyczyła zakresu terytorialnego obowiązku gwaranta (pełnomocnika wyborczego);
- bezzasadność umorzenia postępowania w kwestii zgodności przepisów z art. 2 Konstytucji.

do wyroku z 25 lipca 2012 r., K 14/10:

- art. 17 ust. 1 Konstytucji nie stanowi adekwatnego wzorca kontroli przepisów dotyczących asesorów komorniczych;
- kompetencje Ministra Sprawiedliwości nie są subsydiarne w stosunku do kompetencji organów egzekwujących odpowiedzialność dyscyplinarną komorników;
- konkurencyjne uprawnienia Ministra Sprawiedliwości, uniemożliwiające ocenę działalności komornika przez sądownictwo dyscyplinarne, stanowią ingerencję w konstytucyjne kompetencje samorządu zawodowego komorników do sprawowania pieczy nad należytym wykonywaniem zawodu przez członków tego samorządu.

do wyroku z 16 października 2012 r., K 4/10:

- regulacja jest niekonstytucyjna ze względu na naruszenie prawa do właściwego ukształtowania procedury sądowej oraz prawa do wyroku sądowego;
- nieprawidłowe ustalenie przez Trybunał istoty problemu konstytucyjnego; błędne określenie zakresu zaskarżenia i zasadności zarzutów.

do wyroku z 12 grudnia 2012 r., K 1/12:

- art. 22 i art. 23 ustawy o budżecie z 22 grudnia 2011 r. są niezgodne z Konstytucją ze względu na naruszenie zasady prawidłowej legislacji w sferze wynagrodzeń sędziowskich.

do postanowienia z 26 lipca 2012 r., P 17/12:

- przesłanka funkcjonalna została przez sąd pytający spełniona, a zatem sprawa powinna być rozstrzygnięta przez Trybunał merytorycznie.

Zdanie odrębne sędziego Adama Jamroza zgłoszone:

do wyroku z 14 lutego 2012 r., P 20/10:

- regulacja jest zakresowo niekonstytucyjna;
- Trybunał powinien odnieść się do konstytucyjnych wymogów określoności typu przestępstw „narkotykowych”.

Zdania odrębne sędziego Marka Kotlinowskiego zgłoszone:

do wyroku z 18 stycznia 2012 r., Kp 5/09:

- sędzia przyłączył się do argumentacji zdania odrębnego sędzi Marii Gintowt-Jan-kowicz.

do wyroku z 11 lipca 2012 r., K 8/10:

- nieprawidłowo zostały wyważone przez Trybunał wartości chronione przez ustawę o ogrodach działkowych oraz te wskazane przez wnioskodawcę jako wzorce kontroli;
- wyrok Trybunału stanowi zbyt dużą ingerencję w prawa działkowców oraz PZD.

do wyroku z 19 grudnia 2012 r., K 9/12:

- sędzia przyłączył się do argumentacji zdania odrębnego sędziego Mirosława Granata.

do postanowienia z 29 lutego 2012 r., P 22/11:

- przesłanka funkcjonalna została przez sąd pytający spełniona, a zatem sprawa powinna być rozstrzygnięta przez Trybunał merytorycznie.

Zdania odrębne sędzi Teresy Liszcz zgłoszone:

do wyroku z 18 stycznia 2012 r., Kp 5/09:

- regulacja jest niekonstytucyjna;
- liberalizacja przesłanek nabycia obywatelstwa polskiego na zasadzie „roszczeniowej” umniejsza wagę instytucji obywatelstwa.

do wyroku z 25 września 2012 r., SK 28/10:

- prekluzyjny termin do wniesienia subsydiarnego aktu oskarżenia jest niezgodny z Konstytucją;
- konieczność przyjęcia szerszej wykładni konstytucyjnego prawa pokrzywdzonego do sądu (możliwość inicjowania przez pokrzywdzonego postępowania karnego w sprawie publicznoskargowej na zasadzie wyjątku).

do wyroku z 11 października 2012 r., SK 18/10:

- roczny termin przedawnienia dochodzenia odszkodowania i zadośćuczynienia od Skarbu Państwa w wypadku niesłusznego tymczasowego aresztowania jest niezgodny z Konstytucją;

- zastrzeżenia wzbudza krótszy termin dochodzenia roszczeń z tytułu bezprawnego aresztowania w porównaniu z innymi roszczeniami deliktowymi;
- konieczność wzięcia pod uwagę wzorców dotyczących praw i wolności konstytucyjnych, które wskazał Rzecznik Praw Obywatelskich.

do wyroku z 4 grudnia 2012 r., U 3/11:

- nieprawidłowość umorzenia postępowania „w pozostałym zakresie” z powodu zbędności orzekania.

do wyroku z 20 grudnia 2012 r., K 28/11:

- regulacja jest niezgodna z konstytucyjną zasadą równości oraz z zasadą sprawiedliwości.

do postanowienia z 16 lipca 2012 r., SK 13/10:

- bezzasadność umorzenia postępowania, a Trybunał powinien orzekać co do istoty sprawy.

Zdanie odrębne sędziego Stanisława Rymara zgłoszone:

do uzasadnienia wyroku z 18 lipca 2012 r.; K 14/12:

- konstytucyjny status partii politycznych nie pozbawia ich konstytucyjnej ochrony praw podmiotowych;
- realizacja przyjętego przez Trybunał stanowiska może prowadzić do obniżenia konstytucyjnego standardu ochrony własności oraz ochrony przed przepadkiem rzeczy oraz jest sprzeczna z dotychczasowym dorobkiem orzecznictwem;
- wyrok stanowi nieuzasadnione konwencyjnie i konstytucyjnie odstępstwo od ugruntowanego poglądu o zgodności i zbieżności standardów ochrony przysługujących na gruncie Konstytucji i Konwencji.

Zdanie odrębne sędziego Andrzeja Rzeplińskiego zgłoszone:

do wyroku z 13 listopada 2012 r., K 2/12

- niewykazanie przesłanek naruszenia przez kwestionowaną normę zasady ochrony zaufania obywateli do państwa i stanowionego przez nie prawa wynikającej z art. 2 Konstytucji;
- nieuwzględnienie założeń zawartych w wyroku sygn. SK 45/04; pobieranie emerytury przez ubezpieczonego pozostającego w stosunku zatrudnienia jest przywilejem wykraczającym poza treść prawa do zabezpieczenia społecznego z art. 67 ust. 1 Konstytucji.

Zdania odrębne sędziego Piotra Tulei zgłoszone:

do uzasadnienia wyroku z 12 stycznia 2012 r., Kp 10/09:

- nieprawidłowość przeprowadzenia testu proporcjonalności;

- błędność wykładni art. 58 ust. 1 Konstytucji poprzez założenie, że walne zgromadzenie jest najkorzystniejszą formą zorganizowania SKOK-ów, może prowadzić do naruszenia praw członków tej organizacji.

do uzasadnienia wyroku z 5 czerwca 2012 r., K 18/09:

- niekonstytucyjność zakwestionowanej regulacji dotyczy krótkiego terminu rozpatrywania przez Prezydenta wniosków KRS o powołanie sędziego;
- ustawodawca może – co do zasady – wprowadzić termin określający obowiązek rozpatrzenia przez Prezydenta wniosku KRS o powołanie sędziego;
- argumentacja Trybunału przedstawiona w uzasadnieniu wyroku prowadzi do nadmiernego zawężenia zakresu ustawodawstwa przewidzianego przez Konstytucję.

do wyroku z 13 listopada 2012 r., K 2/12:

- powinność umorzenia postępowania.

do uzasadnienia wyroku z 19 grudnia 2012 r., K 9/12:

- wyrok wprowadza zbyt szeroki zakres swobody ustawodawcy w ograniczaniu prawa do waloryzacji emerytur.

do postanowienia z 19 czerwca 2012 r., SK 37/08:

- bezzasadność umorzenia postępowania, konieczność rozpoznania sprawy merytorycznie i orzeczenia o zakresowej niekonstytucyjności zaskarżonego przepisu.

Zdanie odrębne sędzi Sławomiry Wronkowskiej-Jaśkiewicz zgłoszone:

do wyroku z 19 czerwca 2012 r., P 41/10:

- regulacja jest niezgodna z Konstytucją;
- zastrzeżenia dotyczą wadliwej interpretacji przepisów ustaw podatkowych;
- zniekształcenie istoty tzw. kontroli konkretnej konstytucyjności prawa, występujące w wypadku pytań prawnych i skarg konstytucyjnych.

Zdania odrębne sędziego Andrzeja Wróbla zgłoszone:

do uzasadnienia wyroku z 12 stycznia 2012 r., Kp 10/09:

- wyrok wprowadził stan niepewności w kwestii tworzenia walnego zgromadzenia jako organu kasy poprzez brak jasnego i stanowczego poglądu w przedmiocie lub samej możliwości tworzenia walnego zgromadzenia jako organu kasy po ogłoszeniu wyroku.

do wyroku z 11 lipca 2012 r., K 8/10:

- ocena konstytucyjności zakwestionowanych przepisów była niepełna;
- brak jest konstytucyjnych przesłanek do wydania orzeczenia, które ingeruje w konstytucyjne prawa organizacji społecznej (zrzeszenia) zrzeszającego kilkaset tysięcy członków;
- należy rozróżnić wolność zrzeszania się od jego konstytucyjnych ograniczeń.

do postanowienia z 19 czerwca 2012 r., SK 37/08:

- sędzia przyłączył się do argumentacji zdania odrębnego sędziego Piotra Tulei.

Zdania odrębne sędziego Marka Zubika zgłoszone:

do wyroku z 18 stycznia 2012 r., Kp 5/09:

- przewidziany w zakwestionowanej ustawie konkurencyjny względem prerogatywy Prezydenta mechanizm uznania za obywatela narusza przyjęty w Konstytucji rozdział kompetencji Prezydenta i Rady Ministrów.

do wyroku z 13 marca 2012 r., P 39/10:

- art. 175 ust. 1 Konstytucji stanowi nieadekwatny wzorzec kontroli w sprawie.

do wyroku z 2 lipca 2012 r., P 35/10:

- konieczność umorzenia postępowania z powodu niespełnienia przesłanki funkcjonalnej.

do uzasadnienia wyroku z 18 lipca 2012 r., K 14/12:

- zróżnicowanie sytuacji prawnej partii w stosunku do innych form zrzeszania się obywateli stanowi obniżenie konstytucyjnego standardu ochrony wolności i praw przysługujących partiom politycznym;
- konwencyjne i konstytucyjne uregulowania dotyczące ochrony wolności i praw są rozbieżne.

do wyroku z 19 grudnia 2012 r., K 9/12:

- wprowadzony przez ustawodawcę mechanizm waloryzacji kwotowej ma charakter trwały;
- mechanizm waloryzacji kwotowej odnoszący się do renty z tytułu całkowitej lub częściowej niezdolności do pracy w związku z wypadkiem lub chorobą zawodową, renty z tytułu niezdolności do pracy spowodowanej wypadkiem w szczególnych okolicznościach lub chorobą zawodową oraz renty rodzinnej z ubezpieczenia wypadkowego (art. 5 ust. 1 pkt 4 i 5 ustawy nowelizującej z 13 stycznia 2012 r.) narusza zasadę sprawiedliwości społecznej (art. 2 Konstytucji).

Załącznik nr 9.
Zestawienie wyroków z 2012 r. odraczających termin utraty mocy niekonstytucyjnych przepisów

	Termin utraty mocy na skutek upływu odroczenia w wypadku braku działań prawodawcy	Okres odroczenia i niekonstytucyjne unormowania objęte odroczeniem	Sygnatura wyroku oraz data i adres ogłoszenia sentencji w Dz. U.
1.	2012-12-31 ! Reakcja nastąpiła w terminie odroczenia	do 31.12.2012 r.: przepis rozporządzenia dopuszczający ubój rytualny wbrew ustawie: <ul style="list-style-type: none"> § 8 ust. 2 rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 9 września 2004 r. w sprawie kwalifikacji osób uprawnionych do zawodowego uboju oraz warunków i metod uboju i uśmiercania zwierząt. 	U 4/12 Dz. U. z 6.12.2012 r. poz. 1365.
2.	2013-01-17	9 m-cy: upoważnienie do określenia w rozporządzeniu maksymalnej wysokości opłaty za pobyt w izbie wytrzeźwień oraz wydany na tej podstawie przepis rozporządzenia: <ul style="list-style-type: none"> art. 42 ust. 6 ustawy z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi w zakresie, w jakim upoważnia ministra właściwego do spraw zdrowia w porozumieniu z ministrem właściwym do spraw wewnętrznych do określenia, w drodze rozporządzenia, maksymalnej wysokości opłat związanych z pobytem w izbie wytrzeźwień, innej placówce utworzonej lub wskazanej przez jednostkę samorządu terytorialnego lub w jednostce Policji; § 29 rozporządzenia Ministra Zdrowia z dnia 4 lutego 2004 r. w sprawie trybu doprowadzania, przyjmowania i zwalniania osób w stanie nietrzeźwości oraz organizacji izby wytrzeźwień i placówek utworzonych lub wskazanych przez jednostkę samorządu terytorialnego. 	K 12/11 Dz. U. z 16.04.2012 r. poz. 405.
3.	2013-02-23	12 m-cy: regulacja przyznająca najemcy roszczenie o przeniesienie własności lokalu mieszkalnego przejętego nieodpłatnie przez spółdzielnię mieszkaniową: <ul style="list-style-type: none"> art. 48 ust. 1 ustawy z dnia 15 grudnia 2000 r. o spółdzielniach mieszkaniowych w zakresie, w jakim przyznaje najemcy roszczenie o przeniesienie własności spółdzielczego lokalu mieszkalnego, który przed nieodpłatnym przejęciem przez spółdzielnię mieszkaniową był mieszkaniem przedsiębiorstwa państwowego, państwowej osoby prawnej lub państwowej jednostki organizacyjnej, powiązane wyłącznie z obowiązkiem spłaty zadłużenia z tytułu świadczeń wynikających z umowy najmu lokalu (pkt 1 powołanego przepisu). 	P 17/10 Dz. U. z 22.02.2012 r. poz. 201.

	Termin utraty mocy na skutek upływu odroczenia w wypadku braku działań prawodawcy	Okres odroczenia i niekonstytucyjne unormowania objęte odroczeniem	Sygnatura wyroku oraz data i adres ogłoszenia sentencji w Dz. U.
4.	2013-06-05	<p>12 m-cy: przepisy upoważniające do wydania rozporządzeń dotyczących stosowania środków przymusu bezpośredniego:</p> <ul style="list-style-type: none"> • art. 16 ust. 4 ustawy z dnia 6 kwietnia 1990 r. o Policji; • art. 24 ust. 3 ustawy z dnia 12 października 1990 r. o Straży Granicznej; • art. 42 ust. 4 ustawy z dnia 24 sierpnia 2001 r. o Żandarmerii Wojskowej i wojskowych organach porządkowych; • art. 25 ust. 3 ustawy z dnia 24 maja 2002 r. o Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego oraz Agencji Wywiadu; • art. 15 ust. 3 ustawy z dnia 9 czerwca 2006 r. o Centralnym Biurze Antykorupcyjnym; • art. 68 ust. 8 ustawy z dnia 27 sierpnia 2009 r. o Służbie Celnej. 	<p>K 10/11 Dz. U. z 4.06.2012 r. poz. 627.</p>
5.	2013-10-10	<p>12 m-cy: ustanowienie w rozporządzeniu systemu nagród i środków dyscyplinarnych przyznawanych nieletnim przebywającym w zakładach albo schroniskach:</p> <ul style="list-style-type: none"> • § 65, § 66, § 70-74, § 90, § 91 i § 93-95 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 17 października 2001 r. w sprawie zakładów poprawczych i schronisk dla nieletnich. 	<p>U 1/12 Dz. U. z 9.10.2012 r. poz. 1114.</p>
6.	2013-12-19	<p>12 m-cy: brak przesłanek uprawniających prokuratora do kontroli korespondencji podejrzanego z obrońcą:</p> <ul style="list-style-type: none"> • art. 73 § 3 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks postępowania karnego przez to, że nie wskazuje przesłanek, których zaistnienie uprawniałoby prokuratora do zastrzeżenia kontroli korespondencji podejrzanego z obrońcą. 	<p>K 25/11 Dz. U. z 18.12.2012 r. poz. 1426.</p>
7.	2013-12-22	<p>12 m-cy: przepis pomijający przesłanki udziału zatrzymanego w rozmowie zatrzymanego z obrońcą:</p> <ul style="list-style-type: none"> • art. 245 § 1 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks postępowania karnego przez to, że nie wskazuje przesłanki, której zaistnienie uprawnia zatrzymanego do obecności przy rozmowie zatrzymanego z adwokatem. 	<p>K 37/11 Dz. U. z 21.12.2012 r. poz. 1447.</p>

	Termin utraty mocy na skutek upływu odroczenia w wypadku braku działań prawodawcy	Okres odroczenia i niekonstytucyjne unormowania objęte odroczeniem	Sygnatura wyroku oraz data i adres ogłoszenia sentencji w Dz. U.
8.	2014-01-21	<p>18 m-cy: przepisy ustawy dotyczącej ogrodnictwa działkowego, m.in. zapewniające PZD pozycję monopolisty w zakresie dostępu do gruntów i zarządzania ogrodami działkowymi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • art. 6, art. 14, art. 15 ust. 1, art. 17 ust. 2, art. 19 ust. 2, art. 21, art. 23, art. 24, art. 25 ust. 1, 2 i 4, art. 25 ust. 3 w zw. z art. 27, art. 26, art. 28, art. 29, art. 30, art. 31, art. 35, art. 36, art. 37 ustawy z dnia 8 lipca 2005 r. o rodzinnych ogrodach działkowych; • art. 9 ww. ustawy w zakresie, w jakim wśród innych niż Skarb Państwa i samorząd terytorialny podmiotów będących właścicielami gruntów, na których mogą być zakładane rodzinne ogrody działkowe wymienia tylko jedną organizację zrzeszającą działkowców; • art. 13 ust. 1 ww. ustawy w zakresie, w jakim podział gruntów na tereny ogólne i działki oraz zagospodarowanie rodzinnego ogrodu działkowego przekazuje jednej organizacji zrzeszającej działkowców; • art. 16 ww. ustawy w zakresie, w jakim dotyczy zwolnienia Polskiego Związku Działkowców od opłat i podatków z tytułu prowadzenia działalności statutowej; • art. 18 ww. ustawy, w części obejmującej wyrazy: „za zgodą Polskiego Związku Działkowców”. 	<p>K 8/10 Dz. U. z 20.07.2012 r. poz. 837.</p>
9.	2014-05-01	<p>18 m-cy: ograniczenie prawa do rekompensaty do osób zamieszkujących 1 września 1939 r. na byłym terytorium państwa polskiego:</p> <ul style="list-style-type: none"> • art. 2 pkt 1 ustawy z dnia 8 lipca 2005 r. o realizacji prawa do rekompensaty z tytułu pozostawienia nieruchomości poza obecnymi granicami Rzeczypospolitej Polskiej w zakresie, w jakim uzależnia prawo do rekompensaty od zamieszkiwania 1 września 1939 r. na byłym terytorium Rzeczypospolitej Polskiej. 	<p>SK 11/12 Dz. U. z 30.10.2012 r. poz. 1195.</p>

Załącznik nr 10.

**Zestawienie wyroków i postanowień sygnalizacyjnych wydanych w 2012 r.
oczekujących na reakcję prawodawcy**

WYROKI – REAKCJA KONIECZNA

1	P 19/10	Wymaga wykonania
2	P 17/10	Wymaga wykonania
3	K 12/11	Wymaga wykonania
4	P 11/10	Wymaga wykonania
5	K 10/11	Wymaga wykonania
6	P 12/10	Wymaga wykonania
7	P 13/11	Wymaga wykonania
8	P 35/10	Wymaga wykonania
9	P 59/11	Wymaga wykonania
10	K 8/10	Wymaga wykonania
11	P 30/11	Wymaga wykonania
12	U 1/12	Wymaga wykonania
13	SK 11/12	Wymaga wykonania
14	SK 8/12	Wymaga wykonania
15	SK 20/11	Wymaga wykonania
16	K 21/11	Wymaga wykonania
17	SK 3/12	Wymaga wykonania
18	K 25/11	Wymaga wykonania
19	K 37/11	Wymaga wykonania

WYROKI – REAKCJA ZALECANA

1	SK 24/11	Oczekuje zmian w prawie
2	K 18/09	Oczekuje zmian w prawie
3	K 14/12	Oczekuje zmian w prawie
4	SK 4/11	Oczekuje zmian w prawie
5	K 2/12	Oczekuje zmian w prawie

WYROKI - REAKCJA WSKAZANA

1	Kp 5/09	Oczekuje zmian w prawie
2	P 41/10	Oczekuje zmian w prawie
3	P 24/10	Oczekuje zmian w prawie
4	P 8/12	Oczekuje zmian w prawie
5	U 1/10	Oczekuje zmian w prawie
6	P 12/11	Oczekuje zmian w prawie

POSTANOWIENIE SYGNALIZACYJNE

1	S 1/12	Oczekuje zmian w prawie
---	--------	-------------------------

Załącznik nr 11.
**Zestawienie zaległych orzeczeń pozostawionych bez odpowiedniej reakcji
prawodawcy**

Zaległe wyroki wymagające wykonania

K 34/97	Niewykonany
P 11/98	Częściowo wykonany
K 43/01	Częściowo wykonany
K 7/01	Niewykonany
Kp 1/04	Niewykonany
K 9/04	Wykonanie wzbudzające wątpliwości
K 4/05	Częściowo wykonany
K 42/02	Częściowo wykonany
K 16/04	Częściowo wykonany
K 6/06	Częściowo wykonany
K 33/05	Częściowo wykonany
K 30/06	Częściowo wykonany
U 5/06	Częściowo wykonany
K 2/07	Częściowo wykonany
SK 50/06	Częściowo wykonany
K 39/97	Wykonanie wzbudzające wątpliwości
K 4/07	Częściowo wykonany
K 51/07	Niewykonany
P 41/07	Częściowo wykonany
P 16/08	Częściowo wykonany
K 45/07	Częściowo wykonany
K 54/07	Wykonanie wzbudzające wątpliwości
K 64/07	Niewykonany
Kp 6/09	Niewykonany
K 9/08	Częściowo wykonany
K 1/09	Częściowo wykonany
K 58/07	Częściowo wykonany; wykonanie wzbudzające wątpliwości
K 2/10	Niewykonany
SK 41/09	Niewykonany

P 1/11	Niewykonany
K 33/08	Niewykonany
SK 42/09	Niewykonany

**Zaległe wyroki, wobec których działania
prawodawcze są zalecane lub wskazane**

P 8/99	Częściowo uwzględniony
P 6/01	Nie odnotowano zmian w prawie
K 48/01	Częściowo uwzględniony
K 30/02	Nie odnotowano zmian w prawie
K 39/01	Nie odnotowano zmian w prawie
SK 22/02	Nie odnotowano zmian w prawie
K 22/03	Częściowo uwzględniony
K 32/03	Częściowo uwzględniony
K 38/03	Nie odnotowano zmian w prawie
P 10/04	Nie odnotowano zmian w prawie
P 6/04	Częściowo uwzględniony
K 32/04	Częściowo uwzględniony
P 18/05	Częściowo uwzględniony
P 4/05	Nie odnotowano zmian w prawie
K 51/05	Częściowo uwzględniony
P 10/07	Częściowo uwzględniony
SK 11/07	Nie odnotowano zmian w prawie
P 15/08	Nie odnotowano zmian w prawie
K 5/08	Nie odnotowano zmian w prawie
P 53/08	Częściowo uwzględniony
K 13/08	Nie odnotowano zmian w prawie
K 31/08	Częściowo uwzględniony
P 61/08	Nie odnotowano zmian w prawie
U 10/07	Nie odnotowano zmian w prawie
K 55/07	Nie odnotowano zmian w prawie
K 1/08	Nie odnotowano zmian w prawie
K 6/09	Nie odnotowano zmian w prawie

U 5/07	Nie odnotowano zmian w prawie
K 24/08	Nie odnotowano zmian w prawie
P 28/09	Nie odnotowano zmian w prawie
P 31/09	Nie odnotowano zmian w prawie
K 10/08	Nie odnotowano zmian w prawie
P 28/08	Nie odnotowano zmian w prawie
P 11/09	Nie odnotowano zmian w prawie
P 21/09	Nie odnotowano zmian w prawie
P 7/09	Nie odnotowano zmian w prawie
SK 62/08	Nie odnotowano zmian w prawie
P 41/09	Nie odnotowano zmian w prawie
P 1/10	Nie odnotowano zmian w prawie
SK 10/10	Nie odnotowano zmian w prawie
K 9/11	Częściowo uwzględniony
K 23/08	Nie odnotowano zmian w prawie
P 33/09	Nie odnotowano zmian w prawie

Zaległe postanowienia sygnalizacyjne

S 2/03	Nie odnotowano zmian w prawie
S 1/05	Częściowo uwzględnione
S 2/06	Częściowo uwzględnione
S 1/07	Nie odnotowano zmian w prawie
S 1/09	Częściowo uwzględnione
S 3/09	Nie odnotowano zmian w prawie
S 5/09	Nie odnotowano zmian w prawie
S 6/09	Nie odnotowano zmian w prawie
S 1/10	Częściowo uwzględnione
S 4/10	Nie odnotowano zmian w prawie
S 5/10	Nie odnotowano zmian w prawie
S 2/11	Nie odnotowano zmian w prawie

Załącznik nr 12.

Zestawienie orzeczeń uznanych przez Senat, RCL lub właściwego ministra za niemożliwe do zrealizowania lub niewymagające podjęcia działań prawodawczych

K 33/98	zasady udzielania zezwoleń na prowadzenie w celach zarobkowych przewozu osób w Polsce
K 22/99	warunki, jakie musi spełniać osoba wykonująca czynności instruktora nauki jazdy
K 18/99	prawo do wcześniejszej emerytury z tytułu opieki nad dzieckiem wymagającym stałej opieki
K 1/99	wygaśnięcie z mocy prawa stosunków pracy pracowników niektórych urzędów
SK 22/99	sposób ustalania emerytur wojskowych
SK 12/99	zakres pojęcia „sprawa cywilna” w k.p.c.
SK 7/00	przejmowanie nieruchomości przez rolnicze spółdzielnie produkcyjne
K 45/01	opodatkowanie zakładów pracy chronionej
SK 40/01	dane ujawniane w aktach stanu cywilnego
SK 37/01	odmowa przyjęcia kasacji przez Sąd Najwyższy w postępowaniu antymonopolowym
K 25/01	zwrot kosztów postępowania wszczętego wniesieniem odwołania od decyzji prezesów niektórych urzędów
SK 12/03	przepisy przejściowe dotyczące rozpoznania kasacji w sprawach cywilnych
P 6/03	określenie podmiotów represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego
SK 8/03	termin przedawnienia w zakresie odpowiedzialności państwa za szkody wyrządzone przez funkcjonariuszy
K 16/03	uwzględnienie dodatku i zasiłku pielęgnacyjnego przy ustalaniu prawa do dodatku mieszkaniowego
K 7/04	równoważnik pieniężny dla policjantów
SK 7/03	współodpowiedzialność Skarbu Państwa za zobowiązania z.o.z.
Kp 3/05	ustawa warszawska – kontrola prewencyjna
P 8/05	zmiana warunków wyboru ubezpieczenia społecznego przez rolników prowadzących działalność gospodarczą
K 13/05	dofinansowanie zakładów pracy chronionej
K 11/04	kolejność egzekucji należności za pracę
SK 30/04	przesłanki nabycia w użytkowanie wieczyste gruntów Skarbu Państwa

K 53/05	prawo organów podatkowych i organów kontroli skarbowej do wystąpienia do sądu z żądaniem ustalenia istnienia lub nieistnienia stosunku prawnego lub prawa
K 1/06	obowiązek przejęcia przez gminę mienia WAM
SK 49/05	obligacje skarbowe
SK 16/05	postępowanie sądowno-administracyjne
SK 18/05	ograniczenie zakresu roszczeń majątkowych w wypadku bezpodstawnego rozwiązania umowy o pracę
P 43/07	zastosowanie sankcji do stanów faktycznych zaszłych w czasie, kiedy obowiązywała poprzednia ustawa
SK 16/07	zasady etyki lekarskiej
K 46/07	zasady tworzenia i działania wielkopowierzchniowych obiektów handlowych
U 4/08	podmioty uprawnione do otrzymywania równoważnika pieniężnego za brak lokalu mieszkalnego
K 37/07	odpowiedzialność kontraktowa przewoźnika
K 61/07	rodzinne ogrody działkowe
SK 19/08	uniemożliwienie zaskarżenia postanowienia w sprawie kosztów sądowych
S 4/09	sygnalizacja związana z postanowieniem SK 12/07
P 33/07	możliwość dochodzenia przez byłych właścicieli odszkodowania za nieruchomości wywłaszczone pod drogi publiczne
K 26/08	zasady nadawania dokumentom klauzuli tajności
K 19/08	sankcja za złożenie niezgodnego z prawdą oświadczenia lustracyjnego
P 36/10	wymogi formalne przy zawieraniu umowy o opiekę
P 14/10	zasady przyznawania odszkodowania pracownikom stoczni
K 11/10	symbole totalitaryzmu